

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת נח תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קרן הדפסה היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

אף מוחברת ומושברת כשבא דממילא - קמיידי, דאין מעלין לה היתומים מנותה, ואם תאמר: ליתני רועה באפר, ואנא ידענא דהוא הדין למוחברת ומושברת היבא דפרא מחסרי מזוני, ולמה לו למיתני מוחברת ומושברת כלל, דאיצטרך תו רועה בבא למחב עליהם דבדלא חסרי מזונות מיידי: איצטרך, סלקא דעתך

אימנא כל מוחברת ומושברת לא שבחא דממילא הוא, אלא על ידי בני אדם שחורשין בה ועובדין בה, ולא לשקול בה כבוד פי שנים - קא משמע לך, וכיון דהיתומין עצמן אין חורשין בהן ואין טורחין בהן, אלא אחרים - שבחא דממילא חשבנין לה, היבא דאין מעלין כל מנותה, הכי נסיבין; וכן רבי האי - ולא גרסינן "ומנא" דלא קמיהדר אתירוצא דלעיל כלל, אמאי מילתא באפי נפשה היא דקבעי גמרא. פני - דן ברייתא, דקנינו דנטול כבוד בשבח שבחיו נכסים ממילא לאחד מיתא אביהן - רבי האי: כשבח ששבחו - ממילא, אבל כשהשביחו יורשין - הכל מודים דאינו נטול פי שנים, ירשו שטר חוב - היינו מלוח בשטר - כבוד נטול פי שנים. כיון דמוחקק בשטר ועל פי השטר גובין את המלוח - הרי הוא כאלו השטר השביח, היינו נכסים שבחיו ממילא, ומיהו, אילבא דרבנן אינו נטול פי שנים, ומסקנא דמילתיה דרבי האי, דהכי מוכח בלשון שבעתין, ודוק מלוח בשטר, אבל מלוח על פה, ואפילו בעדים, כיון דליבא שטרא ומני למטען "פירעתי לך", הדמלוח את תבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים - אפילו רבי מוחקק דלא שקול פי שנים, דהא אין מוחקקין מחוב זה כלל, דינמא הנכסים שבחו מעצמן, ימא עליהן

שטר חוב - שהיבא אביהם לאחרים. מילתא נכסים שנעבדו כולן למלוח, אלא אמר איני נוטל - אלא כנגד מה שאני נוטל - רשאי, וכשתובעו זה המלוח לדין - אין בית דין יכולין לכופו לפרעו אלא כנגד חלק פשיטותו. ונפקא מינה שצריך זה המלוח לתבוע את אחיו של זה לדין, ואם אין יכול לכופם - מפסיד. או אם הלכו למדינת הים - אין מורידין לבעל חוב בקרקע עד דשמעו בית דין טענת האחין, ומה ידענן איזה טענה יש להן? דשמא יטענו "פרענו", או "שטר פרוע הוא". דסלקא דעתך כיון דבכור הוא - וכי ליה רחמנא פי שנים, ואינו יכול לומר איני חפץ שיהיו שלי, דבעל כרחו הרי קן שלו, דמשעה שמת אביו גמור, שיהי יורש הוא בעל כרחו, ואם ימחה שלא לקבל - אין מוכיח לו לאדם בעל כרחו, דלא קרייה רחמנא יורשה אלא מנתה, אבל מחלק פשיטותו - אינו יכול לומר כן, שהרי יורש הוא בעל כרחו, ויש מפרשין: ואם אמר איני נוטל בשטר חוב שיש לאבי על אחרים פי שנים, וגם איני נותן בשטר חוב היבא עליו פי שנים - רשאי. ושיבוש גמור הוא, שהרי השטר היוצא על אביהן - אינו דינו לגבות משטר שיש לאביהן על אחרים, דמטלטלי דיתמי לא בשטרעבדי לבעל חוב, אלא ממוקדעיה הוא דקביה, הלכך, אף על גב שמחל חלק בכורה מן השטרות של אביו, כיון דבקרקעות הוא נוטל פי שנים - חייב להחזיר למלוח פי שנים, מאי טעמיהו דרבנן - דאפילו בשבחה דממילא לא שקיל חלק בכורה. עד דנשייא ליידיה - דנותן, ואינו יכול ליתנה לאחרים, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. מקיש חלק בכורה לחלק פשוט - דרפי שנים" היינו שני חלקים, חלק פשוט וחלק בכורה, והזכירם בתביחא אחת, דהוה מצי למכתב "חלק אחד על אחי, חלק בכורה פשוט אף על גב דלא מנא ליידיה - דכל ראו שבעולם חלק יורש שאביו, דהא לא אקרייא יורשה מתנה, דינמא אינו נוטל חלק פשוט אלא במוחקק - אף על גב חלק בכורה נמי, ומיהו, אלא אמר איני נוטל ב"ו" - ורבנן נמי תרתי שמעתי מיני: מדכתיב "לחת" בלשון אביו, ואינו יכול ליתן על דאיתאי אחד, כחלק פשוט שהוא חלק אחד נוטל במקום אחד, ונפקא מינה דכל מקום שנפל לו הגורל לחלק פשוט - יטול שם בלא גורל חלק בכורה, ואם הן שני אחין ושלוש שדות - לא יפילו שלשה גורלות, שנים לבכור ואחד לפשוט, שהרי אם יפול חלק הפשוט בשדה האמצעי - לא יזכה בו, דאם כן נמצא נוטל הבכור בשני מקומות, אלא שני גורלות יפילו, ויטולום על שני שדות החיצונות, ואיזה שיעלה לבכור - יקח, ויטול גם האמצעי שאצלו עמו, ורבי, איכא למימר דהן סברא נמי דהך מצרא נפקא ליה מחוקשא, שאם אמר איני נוטל ב"ו" - ורבנן נמי תרתי שמעתי מיני: מדכתיב "לחת" בלשון אביו, ואינו יכול ליתן על דאיתאי ליידיה דנותן, ומדכתיב "לו" שמענין דלא זכה בה בכור עד שתבא לידו, שאם אמר "איני נוטל" - רשאי, שאם אמר איני נוטל ואינו נותן - הא "איני נותן" לאו דוקא נקט ליה הכא, דהא מקרא לא ילפנין ליה, אלא מסברא, וכיון דאין נוטל - ודאי לא יתן, והכי פירושה: הווא שאם אמר "איני נוטל, לפי שאני רוצה ליתן" - רשאי, ואורחא דמילתא נקט, שאין אדם גריל לומר "איני נוטל" אלא מפני שצריך להחזיר מה שהיה נוטל לאחרים, דמה לו ולצרה ליטול כדי ליתן? דיקלא - קטן הניח לן אביהן, ואולי - שנתעבה אחרי כן, וכן הניח לן ארעא, ואסקא אחרי כן, שייקטן וחבל ונתיפתה בכך, דבולי עלמא - רבי ורבנן, דענין שמו עליו. בחבורה - שחת הניח לן, ונעשו אחרי כן, שובלי, וכן שלופי - דקלים שהפריחו פירות, ונעשו אחרי כן תמרים, כבי האי גונא שבחא דממילא פליגי, ומר כמר - רבנן, אישתני - העשב להיות חטין, והפרוחים להיות תמרים, דהוי דבר אדור ושם אחר, עשה - דהיון כדברי רבי, עשה - ולא נאמר: טעה דברר משנה חזרה. מנספא

אף מוחברת ומושברת דלא חסרי בה מזוני - ואם תאמר: ארתנא "אבל בנו בתים" - לילפולו וליתינו בידיה, במוחברת ומושברת נופה: במה דברים אמורים - דלא חסרי מזוני, אבל חסרי מזוני - אין הבכור נוטל פי שנים ויש לו לומר: דהא ארעא במוחברת ומושברת נופה דחסרי בה מזוני, דוקא אין הבכור נוטל פי שנים, משום דהוי גמור, ונעשו אחרי כן תמרים, כבי האי גונא שבחא דממילא פליגי, ומר כמר - רבנן, אישתני - העשב להיות חטין, והפרוחים להיות תמרים, דהוי דבר אדור ושם אחר, עשה - דהיון כדברי רבי, עשה - ולא נאמר: טעה דברר משנה חזרה. מנספא

אף מוחברת ומושברת - שבחא דממילא קא אתי, דלא חסרי בה מזוני. מני? רבי האי: דתנאי: אין בכור נוטל פי שנים בשבח ונכסים לאחר מיתת אביהן, רבי אומר, אומר אני: בכור נוטל פי שנים בשבח ששכחו נכסים לאחר מיתת אביהן, אבל לא בשבח שהשביחו ויתומים לאחר מיתת אביהן, וירשו שטר חוב - בכור נוטל פי שנים, וימא עליהן שטר חוב - בכור נותן פי שנים, ואם אמר: איני נותן ואינו נוטל - רשאי. מתינה קרייה רחמנא, מה מתינה לו פי שנים. מתינה קרייה רחמנא, מה מתינה עד דממטיא ליידיה, אף חלק בכורה - עד דממטיא ליידיה, ורבי אומר, אמר קרא: "פי שנים" מקיש חלק בכורה לחלק פשוט, מה חלק פשוט אף על גב דלא מנא ליידיה, אף חלק בכורה - אף על גב דלא מנא ליידיה, ורבנן נמי, הקתיב: "פי שנים!" - ההוא, למיתבא ליה אחי מצרא. ורבי נמי, הקתיב: "לחת לו!" - ההוא, שאם אמר: איני נוטל ואינו נותן - רשאי. אמר רב פפא: דיקלא ואלים, ארעא ואסקא שירטון - דכולי עלמא לא פליגי דשקיל, פי פליגי - בחבורה ויהו שובלי, שלופי יהוה תמרי, דמר סבר: שבחא דממילא, ומר סבר: אישתני. אמר רבה בר הונא אמר רבי חייא: עשה פדברי רבי - עשה, פדברי חכמים - עשה; מנספא

אשרתן בשטר חוב היבא עליו פי שנים - רשאי. ושיבוש גמור הוא, שהרי השטר היוצא על אביהן - אינו דינו לגבות משטר שיש לאביהן על אחרים, דמטלטלי דיתמי לא בשטרעבדי לבעל חוב, אלא ממוקדעיה הוא דקביה, הלכך, אף על גב שמחל חלק בכורה מן השטרות של אביו, כיון דבקרקעות הוא נוטל פי שנים - חייב להחזיר למלוח פי שנים, מאי טעמיהו דרבנן - דאפילו בשבחה דממילא לא שקיל חלק בכורה. עד דנשייא ליידיה - דנותן, ואינו יכול ליתנה לאחרים, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. מקיש חלק בכורה לחלק פשוט - דרפי שנים" היינו שני חלקים, חלק פשוט וחלק בכורה, והזכירם בתביחא אחת, דהוה מצי למכתב "חלק אחד על אחי, חלק בכורה פשוט אף על גב דלא מנא ליידיה - דכל ראו שבעולם חלק יורש שאביו, דהא לא אקרייא יורשה מתנה, דינמא אינו נוטל חלק פשוט אלא במוחקק - אף על גב חלק בכורה נמי, ומיהו, אלא אמר איני נוטל ב"ו" - ורבנן נמי תרתי שמעתי מיני: מדכתיב "לחת" בלשון אביו, ואינו יכול ליתן על דאיתאי אחד, כחלק פשוט שהוא חלק אחד נוטל במקום אחד, ונפקא מינה דכל מקום שנפל לו הגורל לחלק פשוט - יטול שם בלא גורל חלק בכורה, ואם הן שני אחין ושלוש שדות - לא יפילו שלשה גורלות, שנים לבכור ואחד לפשוט, שהרי אם יפול חלק הפשוט בשדה האמצעי - לא יזכה בו, דאם כן נמצא נוטל הבכור בשני מקומות, אלא שני גורלות יפילו, ויטולום על שני שדות החיצונות, ואיזה שיעלה לבכור - יקח, ויטול גם האמצעי שאצלו עמו, ורבי, איכא למימר דהן סברא נמי דהך מצרא נפקא ליה מחוקשא, שאם אמר איני נוטל ב"ו" - ורבנן נמי תרתי שמעתי מיני: מדכתיב "לחת" בלשון אביו, ואינו יכול ליתן על דאיתאי ליידיה דנותן, ומדכתיב "לו" שמענין דלא זכה בה בכור עד שתבא לידו, שאם אמר "איני נוטל" - רשאי, שאם אמר איני נוטל ואינו נותן - הא "איני נותן" לאו דוקא נקט ליה הכא, דהא מקרא לא ילפנין ליה, אלא מסברא, וכיון דאין נוטל - ודאי לא יתן, והכי פירושה: הווא שאם אמר "איני נוטל, לפי שאני רוצה ליתן" - רשאי, ואורחא דמילתא נקט, שאין אדם גריל לומר "איני נוטל" אלא מפני שצריך להחזיר מה שהיה נוטל לאחרים, דמה לו ולצרה ליטול כדי ליתן? דיקלא - קטן הניח לן אביהן, ואולי - שנתעבה אחרי כן, וכן הניח לן ארעא, ואסקא אחרי כן, שייקטן וחבל ונתיפתה בכך, דבולי עלמא - רבי ורבנן, דענין שמו עליו. בחבורה - שחת הניח לן, ונעשו אחרי כן, שובלי, וכן שלופי - דקלים שהפריחו פירות, ונעשו אחרי כן תמרים, כבי האי גונא שבחא דממילא פליגי, ומר כמר - רבנן, אישתני - העשב להיות חטין, והפרוחים להיות תמרים, דהוי דבר אדור ושם אחר, עשה - דהיון כדברי רבי, עשה - ולא נאמר: טעה דברר משנה חזרה. מנספא

מאי שנא מעות דלא - שקיל בהו בכור פי שנים? ודאי היינו טעמא דידך משום דלאו
 הני מעות כו'. לאו הא קרקע שבק אבהון - דאי הוה בעי ליה הוה מסלק ליה בחיז.
 ועוד האמר [פ"ו] רבה, דאמר בעובדא דהדייא סבתא דהויא לת בה בנה הגשואה
 לבעל, ודאמר הויא הויא בת לוישה, ומתה הויא בת ואחר כך מתה הסבתא, ואתא

בעל וקא תבע ירושה דהויא בעל כאלו אשתו
 קיימת, ושלוהו מתום, דהיינו בני מערבא, שאין
 הבעל נוטל, משום דהוה הגדו קרקעיתא ראיין
 לאשתו, און המנות הוקנה בחייה, ודרי מתה ליה
 בחיי הוקנה, ואין הבעל נוטל בראוי כבמחוק.
 ואמר רבה: מסתבר טעמא דבני מערבא דאין
 הבעל יורש, דהוה ליה ראי ליה מחוק לבת,
 שכל זמן שחוקה בחייה אין לבת בון כלום,
 שהיי אם שוכרה הוקנה הנכסים בחיי הבת -
 מכירתה קיימת. כן אלו נכסי מלחה, אף על פי
 שראיין הן לגבות המלחה חובו מן, כיון שלא
 הגיעו ליה המלחה ומינים - ראיין קו, דהוא אי
 הוה בעי לו - הוה בון לחון, ומסלק ליה
 למלחה בחיז או בקרקע אחרת חוץ מזה הלכך,
 הא קרקע הוה ליה ראי, ואין הכבוד נוטל
 בראוי פי שנים, ועוד - קשיא אחרת לרב נתן,
 דהשבי מעות מחוקות טפי מן קרקעות, וא

איפכא הוה ליה למימר, משום דקרקע של חו הוי מחוקק טפי למלוח. דהא הוא דאמר
 משום רבה רב אבהו: יתמינים בני מלוח עגבו קרקע מן הלוח בחובות ביהוה. דכל חוב
 של אבהו, שנתייחב לו יתמינים מעות - חוה וגובה מלוח, ואם לא היה מחוקק ביד
 אביהן בחיים - אין יכול בעל חוב לגבותו, והלא אילו קנו היתומים אחר מיתת אביהן
 קרקע מי יכול לגבותו, והלא משנה שלמה שנינו בבברות (ב, א) שאין האשה נוטלת
 בחובותה בראוי, ובעל חוב כיוצא בו, ומטלטי' דיתמי' לא משתעביד בעל חוב על כן בחוב
 בפרוש רבינו הגנאל. לטעמיהו דבני מערבא אמריין ולן לא סבייא לן - ושטייא הוה
 דקמשי רבה: אנת רוב נתמן לן רבני מערבא דשלוהו מתום כלל, אלא כרא
 יהודה אמר שמואל, דאמר אליבא דרבנן: אין הכבוד נוטל פי שנים במלוח, וכדפסקין
 נמי הלכתא לקמן: לא שנת גבו מעות לא שנת גבו קרקע אין הכבוד נוטל פי שנים.
 ואפילו רב נתמן דאמר: יתמינים שבנו קרקע בחוב אביהן, בעל חוב חוה וגובה אותה
 מן - אפילו חבי מודה, דלגבי כבודא לא חשיב קרקע הלוח מחוקק למלוח, ולא שקול
 בה בכור פי שנים, כדפסקין הלכתא לקמן. והכא היינו טעמא דרב נתמן, כדמפרש
 בספדים בפרק "כל שעה", דאיתמה: בעל חוב, אבי אמר: למפרע חוה גובה, דאמר:
 מכאן ולתבא אוהו גובה, דלא חשיב מחוקק אלא משעת אביו, איתיה אויולן. וכדפרש רב
 טעמא דרבא: כיון דאילו הוה ליה חוה חוב מסלק ליה וזו - גביהו ודמשתא הוה אדם
 קני, ומותבינן לרבא מהא דאמר רב נתמן אמר רבה בר אבהו: יתומין שבנו קרקע כו', אי
 אמתא בשלמא למפרע חוה גובה - אמטו לחיבי חוה וגובה אותה מן, וכדמאן דגבי ליה
 מחיבי דאבהון דמי, אלא אי אמתא מכאן ולתבא חוה גובה - לא יתא אלא כובין יתמי,
 ואילו קנו יתמי נכסי מי משתעביד חוב? ומשני: שאני הנה דאמר לו בעל חוב
 דאבהון: כי היכי דמשעבר ליה הווא לוח לאבוקון - הכי נמי משעבר לדידי מדורבי נתן
 כו', והווא שנויאי דסמכא הוא, דהא את רבא דהלכתא חותקה לגביה דאילו הוה משני
 ליה דרב נתמן הכי, הלכך, אפילו בר אמר לא חשיב קרקע של לוח מחוקק למלוח על
 שחבא ליה, משום דאי יתוב היה מוכין ליה דע השתא, דמכאן ולתבא חוה גובה.
 והלכך, מאי דאמר רב נתמן: גבו קרקע אין לו, גבו מעות יש לו - לטעמיהו דבני מערבא
 קאמר, דאמר אליבא דרבנן נוטל במלוח פי שנים, חדשיבין לה מחוקקת למלוח, ואתא
 רב נתמן למימר: לדידי, לא שנת גבו קרקע ולא שנת גבו מעות - אין לו, חוה וזומר הוא
 כדאמרן לעיל: אבהו וממילא אמר רבא ליה שקיל, מלוח מביעני אלא לדידהו בקרקע
 מודו לי מיהא דלא שקיל, דהאי ארעא לא שבק להו אבהון, כדאמרין לקמן: שלחו מתם
 הלכתא כרב ענן כדפרשי רבה טעמיהו, דאי קדים סבתא כו', ומדהתם שומעין דלא חשיב
 בני מערבא לקרקע של לוח מחוקק למלוח. והלכך, האי שלוח מודעל - מיבעי לן
 לאוקמי במתא ולקביל, דלא חקשי שבטא בני מערבא, ומשום הכי אמר רב
 נתמן: גבו קרקע - אין לו, גבו מעות - יש לו, ומיהו, לא סבירא ליה, אלא בין קרקע
 מעות אין לו, כדפרשיה. ורב נמי לטעמיהו דבני מערבא קאמר: לדידי לא שנת מעות
 לא שנת קרקע אין לו, כדרב יהודה אמר שמואל, דהא לא היה מחוקק מחוקק לא בהאי
 קרקע ולא בהאי מעות. מיהו, בני מערבא, בין דחשיבי ליה מחוקק במלוח, ויטול בה
 הכבור פי שנים - איכא למימר דבגבו קרקע הוא דקאמרי דיש לו, דדמי מחוקק פי שנים
 מודו לי דאין לו, והאי ושלוחו מתם לקמן: הלכתא כרב ענן כו', וכדמפרש רבה: מסתבר טעמיהו דבני מערבא כו' -
 השם דאין בין הוה דלא ירית בעל, דהוה ליה ראי למימר, ולא
 אשתעבר לא לבעל ולא לאשתו דני נכסי, שהרי לא לוהתן מן הבת ומן בעלה כלום, ואי קדים סבתא חבא - וזניה זבני, אלא נכסי דלוח, כיון דמשתעבדי למלוח, ואי
 לבשו ולא זבני, ויכול סלקן מן הקלות - הוי הן מחוקקת ביה, ושקיל בהו בכור פי שנים, אבל בני מעות - ודאי אין לו.

לטעמיהו דבני מערבא קאמרין ולא סבירא לן - פירש הקונטרס: דבין רב נתמן ובין
 רבה סברי תריהו אליבא דנפשיהו דין גבו קרקע ובין גבו מעות אין לו.
 והא דקאמר רב נתמן דבעל חוב חוה וגובה אותה מן - היינו כדתרצה (רבה) משום דרבי
 נתן, ולפירושו, הא דפסיק לעיל רב נתמן כרבי - ודאי דוקא בשבט ולא במלוח, וקשה: דלרב
 נתמן עיקר היתירין דמשני לדידיה חסר מן הספר,
 דלא משני מדיי מהוואו היתומין שבנו בחובת
 אביהן, ועוד: דבפרק "שנן שורא ארבעה וחמשה"
 (בבא מציעא, א) הוה ליה למפרע, לוקומה בין
 לרבה בין לרב נתמן, בין גבו מעות בין גבו קרקע
 ומיהו, הי ש לומר: שהיה צריך להאריך, דלא
 דברו רבה ורב נתמן בהדיא בין גבו קרקע בין גבו
 מעות אין לו, דסבר "טפשוט" (בבא בתרא קנה,
 ב) מוכח מהוואו דרב רבה ששבטא לאו
 דאורייתא קאמר, דסבר רבה אליבא דנפשיהו דבין
 גבו קרקע בין גבו מעות אין לו, לחכי מקשה
 קוצצר בפשיטות חסר שרובו בהדיא רב רב
 נתמן, ורבינו תם מפרש: לטעמא דבני מערבא
 קאמרין, ולא סבירא לן הכי, אלא לדידיה, בין
 גבו קרקע בין גבו מעות - אין לו, כדאמר גבי האי
 סבתא דאפילו גבו קרקע אין לו, כל שכן גבו
 מעות, וכן מוכיח בפרק "טפשוט", דלרבה בין גבו

קרקע בין גבו מעות אין לו, כיון דשעבודא לאו דאורייתא, והא דאמר גבו קרקע יש לו -
 אליבא דבני מערבא דאמרי הכבוד נוטל פי שנים במלוח, ומסתבר ליה שפי לאוקמי בקרקע
 אלא במעות, אלא דאמרין בני מערבא בני סבתא דהוי ראי, אף על גב דמלוח קרקע - היינו
 משום שהבעל לא היה מחוקק מעולם, ולא היה לו ולאשתו שום חוב בעל חוב לה סבתא
 שישתעבד לו הקרקע, ולכן היה ראי, אבל בני מלוח - הוי מחוקק אפילו לא יוכל לטרוף אם
 מבר, כגון אם שטר חוב ישל באחיותו, מכל מקום היבא דלא מכר - הוי מחוקק, כיון
 שהיה משועבד לו בחובו. והא דקאמר רבה טעמא משום דאי קדימה סבתא חבנא וזניה זבני
 לאו אליבא דבני מערבא, לדידיהו לא תלה בחכ, כדפרשיה. אלא טעמא דנפשיה
 קאמר, ולדידיה אפילו במלוח היה ראי, משום דאין זבין הוי זבני, ועד יש לומר: דלרבה,
 אפילו אי זבין לא הוי זבניה זבני - הוי ראי, וגיב האי דוקא צריך ליהאי טעמא,
 משום דסבר רבה כי לא האומר "אתריך" - כאמר "מעכשיו" דמי, הוי כאלו הוא מחוקק
 אלא משום דאי קדימה חבנא דהוי וזניה זבני - הוי ראי, אלא טעמא דנפשיה
 לית ליה כדאמר "מעכשיו" דמי, טעם דזניה זבני לא הוי חשוב ראי, כדאמר גבי מלוח,
 אלא סברי ליה כאומר "מעכשיו" דמי, ולא החוקק בו מעולם, ורב נתמן סבר: בין גבו קרקע
 בין גבו מעות - יש, כמו שהביא אביי מהוואו היתומין שבנו בחובות אביהן, ולדברי
 אביי קאמר ליה רבה, לא לפי מה שתרצה רבא משום דרבי נתן, דלרב נתמן אליבא דנפשיה
 ודאי סבר דאפילו גבו קרקע יש לו, והא דקאמר: גבו קרקע אין לו - היינו אליבא דבני
 מערבא: דאמרין גבי סבתא דקרקע, הוי ראי, ואם האמר: ומאן ליה לרב נתמן דלגבי מערבא
 גבו קרקע אין לו? דלמאן בני מערבא סבירא ליה נמי גבו קרקע יש לו רב נתמן, וגיב סבתא
 היינו טעמא - ולא נשתעבד ליה החוקק לו החוקק בו מעלמו ויש לומר: דסבירא ליה
 לרב נתמן דנפלא בני מערבא בין גבו קרקע לגבו מעות, מדלא קאמר: הכבוד נוטל פי שנים
 במלוח בין גבו קרקע בין גבו מעות - וסבתא רבה לרב נתמן דפסי הוי מחוקק במעות
 בפרקקט. ואם איתמר בפרק "שנן שורא ארבעה וחמשה" (בבא מציעא, א) כי פריך: ולוקמה
 לרבה גבו מעות ולרב נתמן גבו קרקע, ומשני: וזו מילי גבי מערבא, וכי פריך: אינהו
 בגרשה כרבי, דחשיב מלוח מחוקק, לכך אוקמה בגרשה, והשתא, לפירוש רבינו תם, לרבנן
 נמי פריך לאוקמי בגרשה לרב נתמן, דאית ליה בין גבו קרקע בין גבו מעות יש לו ויש לומר:
 דנקט כרבי משום רבה, לדידיה דסבר בין גבו קרקע בין גבו מעות אין לו - אין צריך
 דאמר בגרשה אלא לרבי, הוה מצי גבי קרקע לאוקמי בלא גרשה ומכרנן, וכן לפירוש
 הקונטרס הוה מצי בין רבה ובין רב נתמן לאוקמי בלא גרשה ומכרנן, אלא דניחא לה
 לישהבא אפילו לרבי, וכי יעקב דארלוני' ש' דרמי: לפירוש הקונטרס לא הוה מצי לאוקמי
 כרבנן, ורב רבא אליבא דרשי לקיש דרמי: לא אמר רבי עקיבא דלא ירית ליה בעל
 כבפר, שאני משתלם אלא לאחר מיתה, אבל שאני נוקח - ירית ליה בעל, ואליבא
 ידיה איצטריכו ליה לשנויי האי דקתני חכה אשה ויצאו לדיה וירית בעל - בגרשה
 כו', ולא מצי לאוקמי כרבנן ובלא גרשה - דאם כן שום נוקח לא ירית בעל, דהא בין גבו
 קרקע בין לא גבו אין לו, ורשי לקיש קאמר דשאר נוקח ירית - היינו על פירוש רבי.

מאי שנא מעות דלא? לאו הא קרקע שבק אבהון? ועוד, הא אתה הוא דאמר: מוכתר
 מטעמא דבני מערבא, דאי גדיים סבתא וזבנא -
 וזניה זבני? לרב נתמן קשיא: מאי שנא קרקע
 דלא? דלאו הא קרקע שבק אבהון? מעות נמי
 - לאו הני מעות שבק אבהון? ועוד, הא אמר
 רב נתמן אמר רבה פר אבהו: יתומים שבו
 קרקע פחותת אביהן - בעל חוב חוה וגובה
 מהן? אמר ליה: לא לדידי קשיא ולא לרב
 נתמן קשיא, מטעמא דבני מערבא קאמרין, ולן
 לא סבירא לן, מאי סבתא? דהווא דאמר ליה:
 "נכסי"

לירתי ולא ליריתי ירתי - הוא תאמר: הא דאמר בפירקין לקמן (קלו, ב) "נבסי לך ואחרין פלזנו ואחרין אחרין פלזנו", מת ראשון - קנה שני, ואם מת שני בחיי ראשון - יחרו נבסיס ליריש ראשון, ולרב ענן דהבא דאמר ולא לירתי ירתי, אמאי נקט דהם "אחרין אחרין פלזנו"? הא אפילו לא היה שליש, אלא אמר "נבסי לך ואחרין פלזנו" ותו לא. מת שני בחיי ראשון - יחרו ליריש ראשון ויש לומר: דאשמענן דאם מת שני בחיי ראשון - לא הוה יורש שליש. **אמר** רב פפא הלכתא אהני בעל ברואי - אבל שבוה נותן, כדפרש הקונטרס. דביין דאנו יורש, אלא הוא זוכה בנכסיס מיה, וברשותו בא השבח, ולהכי לא חשיב במתנין פפרק ייש "כבור" (בכורות נב, א) גבי הנהו דאין גוטלין בראוי בכמוחוק, משום דבעל יש ליה שבוה, והוא הדין נמי דלא שקיל בעל במלות אשתו, אפילו במה שלותה אשתו מנכסי מלוו, דהא נוק נמי הוי נכסיס יורש, כדמוכח מתנין דרמיעאית האשה' (כתובות סה, ב) ואפילו הכי משמעת פפרק "שור שנחג ארבעה וחמשה" (בבא קמא מב, א) דלא ירית בעל, ולרבי דוקא הוצרך לאוקומי בגרושה, דלא חשיב מלוה ראוי בכבור, והוא דאין גוטלין בעל, ויש שדביק בעל דאריי בה, ונקט כבור שאינו גוטל פי שנים במלוה - היינו משום דלגבי כבור אפילו אמוראי בשמעתין, אבל הוא הדין בכל כדפרשיה. ולכא לאקשוי, דאמאי לא עריב נהני ליה בהדי חדדי, דאין הבעל ובכור גוטלין בראוי בכמוחוק גוטלין במלוה, משום דלגבי כבור משנה שלימה היא בכבורות (נא, ב) דאין גוטל בראוי, אבל בעל דאין גוטל בראוי - לא אשבח לא משנה ולא ברייתא, אלא מימרא דאמר רבי אבהו ומטו

- 1 **"נכסי לסקתא ובתרה לירתיא"**, והוא ליה ברתא
- 2 **דהוה נסיכא, שכיכא בתוי בעלה ובתי סבתא, בתר**
- 3 **דשכיכא סבתא אתא בעל קא תכע;** אמר רב הונא:
- 4 **"לירתי" - ואפילו לירתי ירתי, ורב ענן אמר:**
- 5 **"לירתי" - ולא לירתי ירתי. שלחו מהם: הלכתא**
- 6 **כוותיה דרב ענן, ולא משמעיה; הלכתא כוותיה**
- 7 **דרב ענן - דבעל לא ירתי. ולא משמעיה - דאילו**
- 8 **רב ענן סבר: אף על גב דהוה ליה פרא לברתיה**
- 9 **לא ירתי; ולא היא, דאילו הוה ליה פרא לברתיה**
- 10 **- ודאי ירתי, ובעל היינו מעמא דלא ירתי, משום**
- 11 **דהוה ליה רתי, ואין הבעל נוטל בראוי בכמוחוק.**
- 12 **- מקלל דרב הונא סבר: בעל נוטל בראוי**
- 13 **בכמוחוק?! אמר רבי אלעזר, דרב זה נפתח בגדולים**
- 14 **ונסתים בקטנים: כל האומר "אחרין", כאומר**
- 15 **"מעשיו" דמי. אמר רבה: מסתברא מעמא דבני**
- 16 **מערבא, דאי קדים סבתא וקנא - ויניח ויניח אמר**
- 17 **רב פפא, הלכתא: אין הבעל נוטל בראוי בכמוחוק,**
- 18 **ואין תכבוד נוטל בראוי בכמוחוק, ואין תכבוד נוטל**
- 19 **פי שנים במלוה - בין שגבו פרקע בין שגבו מעות.**

הא משמיה דרבי יוחנן ענן בן קרחה לעיל בפירקין (קג, א).

ואין הכבור גוטל פי שנים במלוה - וכל שכן בשבוה, הוא דלא נקט שבוה - משום דמשבח אל היה שבענין גמולה והוה ראוי, דהא איכא למאן דאמר דאפילו לרבנן בן מלוה מוחוק, דבמאן דגביא דמיא, ולהכי נקט רב פפא מלוה דאין הכבור גוטל פי שנים, דשמענן מינה כל שכן שבוה, ואף על גב דלגבי בעל ובכור חשבנן מלוה ראוי - לגבי כתובת שאינה חשיבא מוחוק, וגובה אשה כתובת מלוה, אף על פי שאינה גוטלת אל תו השבח ואל תו חשבון מלוה, כדתנן בכבורות (נא, ב) אפילו הכי גביא מלוה, כדתנן "הכותב" (כתובות פו, א), מי שמת הניח אשה ובעל חוב וירשין, והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים, רבי טרפא אמר: יתנו לטרטל שבוך, ורבי עקיבא אמר: יתנו לירושין, שכולן צריכין שבוהה או לירושין צריכין שבוהה, אלמא, אפילו לרבי עקיבא אל לא צריכה שבוהה - והוה גובה, אבל לפי שצריכה שבוהה - גובין הירושין, ותו לא תגבי האשה מהו, דהוה ליה גוטלטי לירתי ואמי משתעבדי, ואם גבוי

קרקע

דחוי למירתי - דאין ירתי, דבן ירתי בראוי, ונקשינן: מכלל דרב הונא סבר - מידאוקומא טעם דבני מערבא טעם דאין ירתי, אלא משום דחשיב להני בני ראוי, אם כן רהונא דאמר ירתי בעל - סבירא ליה דבעל גוטל בראוי אמר רבי אלעזר - לפרושי טעמא דרב הונא קאתי, נפתח - התחיל - בגוילים - רב הונא. **בכמנים** - רבי אלעזר, ועצמו קיי קטן לגבי רב הונא. **כאומר מעשיו** - וכיון דאמר "ובתרה לירתיא" - היינו נמי כמו שאמר: מיד אני נותן את גוף הקרקע לבתי, אלא שוקנתי תאכל פירות בחייה, לאחר כן תקח בתי או הוא מכתה את הנכסיס, דחשיב ליה רב הונא לגבי בת מנחמת "מזוים ולאחר מיתה", והלכך הויה אז לו הבת מוחוקת בחייה בתני נבסיס, וכי אית ביה יתא - שפיר קא ירית במוחוק, **סבתא מערבא** - דחשבי להו ראוי לגבי בת, ולא מוחוק, דליכא למאן כאומר "מעשיו" דמי, דהא אם קדמה הוקנה ברייתא ומכרה לאחרים - וזכר ומכר, וכשמתה הוקנה, אפילו אם חתיה הבת קיימת אל תטול כלום, כדאמרינן בתכובות ולקמן (קלז, א) "נכסי לך ואחרין פלזנו" אם קדם הראשון ומכר - מה שזכר ובני, ולא שכיב כלום, ואם לא שכיב כלום - ואם לא שכיב כלום - ואם לא שכיב כלום, כדאמרינן בתכובות ולקמן (קלז, א) "נכסי לך ואחרין פלזנו" נכסיס בחייה, שהרי היתה הוקנה יכולה למכור לגומרי, מה שאין כן במתנת "מזוים ולאחר מיתה". ונמצא שאף גוף הקרקע לא החזוק לבת בחיי הוקנה, וגם כשמתה הוקנה היא הבת בחייה לירושין המוחוק לה לית. **אמר רב פפא הלכתא אהני בעל ברואי בכמוחוק -** ונמצא שאף גוף הקרקע לא החזוק לבת בחיי הוקנה, וגם כשמתה הוקנה היא אתה את פפא לאשמענן דלא בעל. **הוא כולו עלמא מודו דלא ירתי,** כדפליגין מקראי בפירקין (דעיל קג, א) מדרבתי "בגבעת פנחס אתו", דלא הונא לא פליג אלא "באחרין", וכדפרשי רבי אלעזר, דכל האומר "אחרין" כאומר "מעשיו" דמי, אבל בראוי דפליגי ביה רבי רובנן, כגון חפרתי וירתי, שובלי, שלופפי והוה גומרי - לא אתא לאשמענן דאין הבעל גוטל, אלא דואי הבעל גוטל, שהרי כשמתה יורש את כל נכסיס שהיתה מוחוקת בהן, וכי גלי פירי - ברשותיה גלי. הנהי דפליגי רבנן בכבור - דהחם היינו טעמא כדאמרינן (קכב, א) "לתל לו" (א) מתנה קרייה רחמנא, אבל גבי שבוה לא למייר הכי. ועוד: דאפילו בכור כהאי גוונא, דליכא חייש אחר אלא הוא אוירי, שכל כבסי שבין על הכל מודים שיריש שבוה, ואפילו שבוה הראוי, הדא כי אשבוה - אפילו הכי הכבור נוטל בראוי בכמוחוק - כרבנן, כגון חייש שובלי וירתי, שפלופי והוה תריש, ששנתה שבין על ידי שבוה ששבוה אחר מיתה אבי, אבל דיקלא אפילו, אירע ואקסי שריתון, שריתון שמן הראשון עליהם - כל מודים ששקול חלק בכורה, אבל עבבים ובגורם - לא שקיל בכור פי שנים אפילו לרבי, ואף על פי שעדיין לא נשתנה שמן, משום דשבוה שהשבוהו יתומים הכל מודים דלא שקיל, ומיהו, היכא דמת בכור בחיי אביו - בניו של בכור יורשין חלק בכורות עו אחי אהב, אבל דומיה דבנות צלפחה, וכדפרשיה ליה בפירקין (קטו, ב) כדתניא בתוספתא ובכורות, וכדאמרינן בהלכות גזירות, ובתלמוד ירושלמי ליה קיש לשבוה לקיש: נאמר "מעשיו" לענין כמיתה, ונאמר "מעשיו" לענין פשוטה עו, כדפרשיה משלי, ואפילו לרב פפא בכור גוטל פי שנים, דאמרינן לן (גיטין לו, א) בעל חוב גובי מכתב, דלאו אי קרקע ותי לאו היה מעות שבוך לתת אבהון, והוה ליה ראוי, ואי תפיס על שבוה, ואפילו לרב פפא בכור גוטל פי שנים, דאמרינן לן (גיטין לו, א) בעל חוב גובי מכתב, במלוה

נכסי לסקתא - זקנתי אני נותן כל נכסי, אם אביו או אם אמו. ובתרה לירתי - אחר מות זקנתי לא יירשו יורשין שלה, כגון בנה או בתה או אביה או אחיה, אלא יורשין שלי, כגון בני או בתי או אחי - הקרוב קרוב קודם. **וירתי ליה** - להווא גבירא חדא ברתא. **שכיכא** - הויה אבתא. **בתי** ובלתי בעלה - ואחר כך שכיכא סבתא. **אחיה** ובלתי בעלה וקתבע. לפי שבשבת צוזאת המת היתה בתו קיימת, וכמי שאמר "נכסי לסקתא ובתרה לבתי", דהיינו "ירתי", והיה רוצה לירש זכות אשתו. **אמר רב הונא** - האי "ובתרה לבתי" דקאמר הווא ברב הונא - לירתי ולירתי ירתיא קאמר. כיון שנשתנה לירושין, הריי זכותה בהן הבת שהיתה יורשת שלה, כדפרש טעמא לקמן, דכל האומר "אחרין" - כאומר "מעשיו" דמי, וזכי וזכותה בהן מזוים - הריי דבעל יורש את אשתו, דהיינו ירתי ירתיא, והכי מפרש לה לקמיה. ומיהו, השתא לא ידעינן שבוה טעמא דרב הונא, שאלא שרואין אינו אשכח את הבעל, וטעמא לא ידעינן עד דמפרש ליה לקמיה, ורב ענן אמר לירתיא ולא לירתי ירתיא - והכי קאמר ובתרה לירתיא - האותן יורשין שיהיו לי בעולם בשעת שמתה הוקנה לא נותן את נכסי. כגון אם היתה בתו קיימת, או אחיו או אביו, דכל אלו אני קורא בהן "ירתיא", אבל לא כן בתו, כדמוכח לקמיה, דהיינו ירתי ירתיא, משכח בתו ואם לא ירש אתה, ולתי ליה לבעלה, דאיהו נמי ירתי ירתיא. **דירתיא דוקא** קאמר - אותן הבאים מכוח, ולא לירתי ירתיא הבאין מכת כחי, והלכך, היכא דליכא ירתיא אחר מות הוקנה, אלא ירתי ירתיא - נשאר הנכסיס ביד יורשי הוקנה, דהווא לאומר "נכסי

לך ואחרין פלזנו", שאם מת אותו שני - יירשו יורשי ראשון, כדתנין לקמן בפירקין (קלו, ב) ואם מת שני בחיי ראשון - יחרו נכסיס לירושין ראשון, דבעל לא ירתי - הבא, דראוי הווא, אף על גב דהוה ליה ברא לברתא - הדהוה ליה ירתי ירתיא, קאמר רב ענן דהווא בר לא ירתי, כדקא דייק לישנא, דירתיא משמע, ולא ירתי ירתיא, **ולא היא** - אדאילו הוה ליה ברא - דאי ירתי, הוואיל הווא ראוי לירש את זה הנתון, שהרי אבן וכל ירצאי ירשים, במקום שכן - כן קודמין לכל ירשתי, האיש, דירתיא הבא, דראוי ביה, והואיל הווא קרוב לכל ירשתי, ואף על פי שכל מכת כחי, ומעיקרא כי אמר "לירתיא", לירתיא שיהא לו במות הוקנה קאמר, ובן בתו יורש אותו, וקודם לאביו ולאחיו ולאחותו, ואף על פי שחוק קרין ירתיא, והבן הווא קרין ירתי ירתיא - אפילו הכי קודם, דלירושין הראין לירושין מן התורה רגיל לקרות ירתיא, וטעמא דבעל לא ירתי - לא משום דחיי ירתיא, אלא משום דאין ראוי לירש תחלה זו מן התורה, ירתיא הוה קרינא ביה, אלא משום דאין ראוי לירש, דהוה ליה האי ממון ראוי לאשה וכל מוחוק, שעדיין לא נפל בידה, ובעל אינו נוטל בראוי, אבל כפי ראיא, אם כן רהונא דאמר ירתי בעל - מידאוקומא טעם דבני מערבא טעם דאין ירתי, אלא משום דחשיב להני בני ראוי, אם כן ועצמו קיי קטן לגבי רב הונא. **כאומר מעשיו** - וכיון דאמר "ובתרה לירתיא" - היינו נמי כמו שאמר: מיד אני נותן את גוף הקרקע לבתי, אלא שוקנתי תאכל פירות בחייה, לאחר כן תקח בתי או הוא מכתה את הנכסיס, דחשיב ליה רב הונא לגבי בת מנחמת "מזוים ולאחר מיתה", והלכך הויה אז לו הבת מוחוקת בחייה בתני נבסיס, וכי אית ביה יתא - שפיר קא ירית במוחוק, **סבתא מערבא** - דחשבי להו ראוי לגבי בת, ולא מוחוק, דליכא למאן כאומר "מעשיו" דמי, דהא אם קדמה הוקנה ברייתא ומכרה לאחרים - וזכר ומכר, וכשמתה הוקנה, אפילו אם חתיה הבת קיימת אל תטול כלום, כדאמרינן בתכובות ולקמן (קלז, א) "נכסי לך ואחרין פלזנו" אם קדם הראשון ומכר - מה שזכר ובני, ולא שכיב כלום, ואם לא שכיב כלום - ואם לא שכיב כלום, כדאמרינן בתכובות ולקמן (קלז, א) "נכסי לך ואחרין פלזנו" נכסיס בחייה, שהרי היתה הוקנה יכולה למכור לגומרי, מה שאין כן במתנת "מזוים ולאחר מיתה". ונמצא שאף גוף הקרקע לא החזוק לבת בחיי הוקנה, וגם כשמתה הוקנה היא הבת בחייה לירושין המוחוק לה לית. **אמר רב פפא הלכתא אהני בעל ברואי בכמוחוק -** ונמצא שאף גוף הקרקע לא החזוק לבת בחיי הוקנה, וגם כשמתה הוקנה היא אתה את פפא לאשמענן דלא בעל. **הוא כולו עלמא מודו דלא ירתי,** כדפליגין מקראי בפירקין (דעיל קג, א) מדרבתי "בגבעת פנחס אתו", דלא הונא לא פליג אלא "באחרין", וכדפרשי רבי אלעזר, דכל האומר "אחרין" כאומר "מעשיו" דמי, אבל בראוי דפליגי ביה רבי רובנן, כגון חפרתי וירתי, שובלי, שלופפי והוה גומרי - לא אתא לאשמענן דאין הבעל גוטל, אלא דואי הבעל גוטל, שהרי כשמתה יורש את כל נכסיס שהיתה מוחוקת בהן, וכי גלי פירי - ברשותיה גלי. הנהי דפליגי רבנן בכבור - דהחם היינו טעמא כדאמרינן (קכב, א) "לתל לו" (א) מתנה קרייה רחמנא, אבל גבי שבוה לא למייר הכי. ועוד: דאפילו בכור כהאי גוונא, דליכא חייש אחר אלא הוא אוירי, שכל כבסי שבין על הכל מודים שיריש שבוה, ואפילו שבוה הראוי, הדא כי אשבוה - אפילו הכי הכבור נוטל בראוי בכמוחוק - כרבנן, כגון חייש שובלי וירתי, שפלופי והוה תריש, ששנתה שבין על ידי שבוה ששבוה אחר מיתה אבי, אבל דיקלא אפילו, אירע ואקסי שריתון, שריתון שמן הראשון עליהם - כל מודים ששקול חלק בכורה, אבל עבבים ובגורם - לא שקיל בכור פי שנים אפילו לרבי, ואף על פי שעדיין לא נשתנה שמן, משום דשבוה שהשבוהו יתומים הכל מודים דלא שקיל, ומיהו, היכא דמת בכור בחיי אביו - בניו של בכור יורשין חלק בכורות עו אחי אהב, אבל דומיה דבנות צלפחה, וכדפרשיה ליה בפירקין (קטו, ב) כדתניא בתוספתא ובכורות, וכדאמרינן בהלכות גזירות, ובתלמוד ירושלמי ליה קיש לשבוה לקיש: נאמר "מעשיו" לענין כמיתה, ונאמר "מעשיו" לענין פשוטה עו, כדפרשיה משלי, ואפילו לרב פפא בכור גוטל פי שנים, דאמרינן לן (גיטין לו, א) בעל חוב גובי מכתב, דלאו אי קרקע ותי לאו היה מעות שבוך לתת אבהון, והוה ליה ראוי, ואי תפיס על שבוה, ואפילו לרב פפא בכור גוטל פי שנים, דאמרינן לן (גיטין לו, א) בעל חוב גובי מכתב, במלוה

הא משמיה דרבי יוחנן ענן בן קרחה לעיל בפירקין (קג, א).

ואין הכבור גוטל פי שנים במלוה - וכל שכן בשבוה, הוא דלא נקט שבוה - משום דמשבח אל היה שבענין גמולה והוה ראוי, דהא איכא למאן דאמר דאפילו לרבנן בן מלוה מוחוק, דבמאן דגביא דמיא, ולהכי נקט רב פפא מלוה דאין הכבור גוטל פי שנים, דשמענן מינה כל שכן שבוה, ואף על גב דלגבי בעל ובכור חשבנן מלוה ראוי - לגבי כתובת שאינה חשיבא מוחוק, וגובה אשה כתובת מלוה, אף על פי שאינה גוטלת אל תו השבח ואל תו חשבון מלוה, כדתנן בכבורות (נא, ב) אפילו הכי גביא מלוה, כדתנן "הכותב" (כתובות פו, א), מי שמת הניח אשה ובעל חוב וירשין, והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים, רבי טרפא אמר: יתנו לטרטל שבוך, ורבי עקיבא אמר: יתנו לירושין, שכולן צריכין שבוהה או לירושין צריכין שבוהה, אלמא, אפילו לרבי עקיבא אל לא צריכה שבוהה - והוה גובה, אבל לפי שצריכה שבוהה - גובין הירושין, ותו לא תגבי האשה מהו, דהוה ליה גוטלטי לירתי ואמי משתעבדי, ואם גבוי

במלוא עשמו - שהבכור נתחייב לאביו. פלגי - חלק בכורה יחלקו ביניהן, אידו מעבכ פלגא ונתון לאחיו פלגא. דהוי ליה ממוה המוטל בספק וחולקין. דאין יודע אי חשיב מחוקק לאביו, שהרי הבכור רוצה הוא לבעד נכסיו לאביו לגמרי, ובעין יפה גמר ומקני נכסיו לאביו, כדי שיהא אביו בחי מחוץ לבן מלוא היטול בה אותן פי שנים, או דלמא לא

שנא משאר מלוא. הלכך פלגי. יש לשונות אחרים, ולא תניישו לפי הלשון הכתוב בספרים. ודא דארמיני; כל האומר "אחריך" כאומר "בענשיו" דמי - לאו מילתא היא, אלא כשלוו מתם, דאמר רבה: מסתבר טעמא דבני מערבא כו', וכל היבא דאמר "נכסיך לך ואחריך ליהורשי", מת ראשון - קני יורשי הנתון או יורשי יורשין הקודמין ליהורש. אבל בעל לא דאין הבעל נוטל בראיו. ואם נתן הנכסים לבת מזהים ולאחר מיתה, אף על פי שמתה בחייה חזקה - הבעל יורשה. דאמר לך מוחוקת בתך אף על גב דארוקמנא לדברי הכל דאין הבכור הקרקע בחייה חזקה. ופליג ר' הונא אמר רב אמר

וּמְלוּהַ שְׁעוּמוּ - פְּלָגֵי. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִּי: בְּכוֹר שְׁמוּיָהּ - מִיּוֹחָה. אָמַר רַבְהִי: כְּמִסְתַּבְר טַעְמֵיהּ דְּרַב אַסִּי - בְּעֵנְבִים וּבְצָרוּם, וְיִזְתִּים וּמִסְקוּם, אֲבָל דְּרָכּוּם - לֹא; וְיָבֵד יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילוּ דְּרָכּוּם. - דְּרָכּוּם? מַעֲרֵקָא עֵינְבֵי, הַשְׁתָּא חֲמַרְא! - פְּרָאֲמַר רַב עֲזַרְיָה בְּרַ חֲמָא: לִיתָן לֹא דְמֵי הַיּוֹק עֵינְבֵי, וְנָתַן לֹא דְמֵי הַיּוֹק עֵינְבֵי. הִיכָא אִיתְמַר דְּרַב עֲזַרְיָה בְּרַ חֲמָא? אַהָּא דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּכוֹר וּמִסְקוּם - שְׁחֵיחִי לָהּ אֲבִיתָן עֵינְבֵים וּבְצָרוּם, וְיִזְתִּים וּמִסְקוּם - בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שָׁנַיִם, אֲפִילוּ דְּרָכּוּם. - דְּרָכּוּם? מַעֲרֵקָא עֵינְבֵי, הַשְׁתָּא חֲמַרְא! אָמַר מִרְ עֲזַרְיָה בְּרַ חֲמָא: לִיתָן לֹא דְמֵי הַיּוֹק עֵינְבֵי. אָמַר רַב אַסִּי: בְּכוֹר שְׁנֹטֵל חֶלֶק כְּפֶשׁוּט - וְיִתֵּר. מֵאי וְיִתֵּר? רַב פֶּפְא מְשֻׁמִּיהּ דְּרַבָּא אָמַר: וְיִתֵּר בְּאוֹתָהּ שְׂדֵה, רַב פֶּפִי מְשֻׁמִּיהּ דְּרַבָּא אָמַר: וְיִתֵּר בְּכָל הַנְּכָסִים פּוֹלֵן; רַב פֶּפְא מְשֻׁמִּיהּ דְּרַבָּא אָמַר וְיִתֵּר בְּאוֹתָהּ שְׂדֵה, קָא סָבַר: אֵין לֹא לְבָכוֹר קוֹרְם חֲלוּקָה, וְמָה דְאִתָּא לְיָדֵיהּ אֲחִיל, אֵינְךָ לֹא אֲחִיל; וְרַב פֶּפִי מְשֻׁמִּיהּ דְּרַבָּא אָמַר וְיִתֵּר בְּכָל הַנְּכָסִים פּוֹלֵן, קָא סָבַר: יֵשׁ לֹא לְבָכוֹר קוֹרְם חֲלוּקָה, וּמִדְאֲחִיל בְּהָא אֲחִיל בְּכוּלְהוּ; וְהָא דְרַב פֶּפִי וְרַב פֶּפְא - לֹא בְּפִירוּשׁ אִיתְמַר אֶלָּא מִפְּלִלָא אִיתְמַר; דְּהָהוּא בְּכוֹר דְאֵוִיל וְבִין נְכָסֵי דִידֵיהּ וּדְפִשְׁטוּ, אֵוִיל וְתֵמִי בְּנֵי פִשְׁטוּ לְמִיבֵל תְּמִירָה מְהַנְהוּ לְקוֹחוֹת, מְהַנְהוּ; אָמְרֵי לְהוּ קְרוּבִים: לֹא מִיִּסְתַּיִא דִּיבְתַנְהִינְהוּ לְנִכְסֵיהוּ, אֶלָּא מִמְחָא נְמִי מְחִיתוּ לְהוּ? אֲתוּ לְקַמְיָה דְרַבָּא, אָמַר לְהוּ: לֹא עֵשָׂה וְלֹא כְלוּם; מַר

שנא משאר מלוא. הלכך פלגי. יש לשונות אחרים, ולא תניישו לפי הלשון הכתוב בספרים. ודא דארמיני; כל האומר "אחריך" כאומר "בענשיו" דמי - לאו מילתא היא, אלא כשלוו מתם, דאמר רבה: מסתבר טעמא דבני מערבא כו', וכל היבא דאמר "נכסיך לך ואחריך ליהורשי", מת ראשון - קני יורשי הנתון או יורשי יורשין הקודמין ליהורש. אבל בעל לא דאין הבעל נוטל בראיו. ואם נתן הנכסים לבת מזהים ולאחר מיתה, אף על פי שמתה בחייה חזקה - הבעל יורשה. דאמר לך מוחוקת בתך אף על גב דארוקמנא לדברי הכל דאין הבכור הקרקע בחייה חזקה. ופליג ר' הונא אמר רב אמר ונטל פי שנים בשבח שהשבחו יתומים לאחר מיתת אביהן, מיהו, אם מיחה ואמר: אני שני חלקים שלי, ואוטל כל שבחך. חזן נתייאשו מלחוקה, והשבחו הנכסים - הרי מיחה בתך, ויטול פי שנים. דאין פסקין לוקה, יש לו לבכור פי שנים קודם חלוקה, משמע שחפץ לזכות בבכורתו. הרי חפץ ליטול חלקו לאחר. וזכות בחלק בכורתו מיד, כל מקום שהוא, הלכך נכסין ידידה אשבו. אמר רבה כפסתרה מילתא דרב אמר - דיטול הכבור פי שנים בשבח שהשבחו יתומים, שביביל מחאתו שממחה - בענבים מחוברים ובערום ויתומים שלא מדעת. אי נמי, מדעתו ובעל כרחו. שלא ירצו לחלוק. או יזיתים היו מחוברין כשמיחה בתך, ומסקום והשבחות יתומים בכרייה ומסקיה - בהאי שבח שקול בכור פי שנים, שנטל שני חלקים מן הענבים כמות שזן בצורים, ולא נתן להם שבח בצירה. דענבים היו אכתי ענבים ינעו, וענבים של בכור הוא דאשבוה. והרי זה דומה לגזול פרה וחוקירה. דמשלם אותה כמות שהיא, הואיל ויאמר נשתנית. אבל דרום - על גנת לבכות חן בשבח דריכה - לא שקול בכור פי שנים. כדחתה הגזול עצים ושדאן כלים - משלם כשעת הגזילה. דקנייה בשניו. דלא נמי פשניו ויתמי להני ענבים שבניו. כך רבנא בעיני. ורבינו תנאלא פירש: בכור שמיחה אומר "איני נכנסים בכורה" - ואין צריך לחלוקת פנים אחרת. ואמר רבה הני מילי כשמיחה בענבים ובערום, וזיתים ומסקום - הוא דאין צריך למחות לו פעם אחרת. אבל אם דרום וחלקו ולא מיחה - ויתר. ולא נהירא לי, חזא: דאפילו לא מיחה לא הפסיד חלק בכורה עד שיטול חלק באחת מן השדות כפשוטו. כדלוקמן, ואז ויתר חלק בכורה בכל הנכסים. ועוד. הא אכתי לא אצירינן לעילי בשום יתור, ונימא מכין שממחה מיחה ולא ייתור עוד. ורב יוסף אמר אפילו דריבוס - קא סלקא דעתין השתא דאפילו דרום שקול בשבח היין פי שנים. היינו דקא תתמה גמרא: דרום, אמאי שקול פי שנים; הא מעיקרא ענבי האשתא חמרא. וקנייה בשניו כדפרישית. ומשני: כדאמר רב כו' לקמן, הכא נמי נתון לו דמי היוק עסקין, כלומר, האי דאמר רב יוסף חלקו דרום - לא ליטול שבח היין היתר על הענבים אמר, דודאי לא שקול אלא דמי ענבים. אלא הכא במאי עסקין - שפחת היין ונשפך או נתלקלק, שאין שוה כדמי ענבים. ואתא רב יוסף למימר דאפילו דרום ופחתו - בכור נוטל פי שנים בענבים בצורים כדמיים שהיו הענבים. וביזון דמיחה בתך - לא הוו להו לדרוך ענבים שלו, ומשלמים לו דמי ענביו, הכל כשעת הגזילה. ומר חזא ומר אמר חזא, ולא פלגי; רבה איירי דאין נכס בשבח היין, ורב יוסף אתא למימר דכי נמי לא שקול בשפחת היין מדמי ענבים. דאמר רב יהודה אמר שמואל בכור ופשטו כו' נוטל פי שנים - וכגון עוקבא כו' - והכי תנאלא: אפילו דרום - נוטל פי שנים בענבים בצורים כמון שזן קורן דריכה. בכור שנפח חלק - באחת מן השדות כאחד מאחיו, חלק פשיטותו ויתר - כלומר, הרי מחל חלק בכורה, כדמרפש לקמיה אי בהאי שדה אי בכל הנכסים. וטעמא - כדאמרן לעיל: אמר אבא איני נתון" - רשאי. דכין דמקנה קרייה רחמנא. ואיהו לא בעי לה - לא היא מתנה, ולא זוכה בה עד. קפשי און לו לבכור - חלק בכורה, אל לתל ולא למכור קודם חלוקה. כדכתבי "לתל לו" - שאל דנכסי לא ליהו דמקבל מתנה. הלכך, האי שדה שאל לידו חלקו ממנה, והיה לו לזכות בו חלק בכורה, דהא שעת חלוקה הוא וקרינן ביה "לתל לו" - הלכך מצי מחיל. אבל בער דאכתי לא ליהו דמקבל מתנה. דאין אדם מקנה דבר שלא על חלקו, דענ בעל חלקו לא זכי בה. וכן בחלק פשיטות דתל זכי קודם חלוקה, כשלא הוברר חלקו, אם מת קודם חלוקה, לא שאל בכור ולא שאל פשוט - בנו יורש עם האחין, ונטל חלק אביו כשיבאו לחלוק. דלא גרע עיבוד דתל זכי ואחר כך מת הבן, דבן הבן יורשו מתיבא דמת הבן בחי האב, דבן בני יורשו, כדכתבי "ובן אין לו" - עיין עליו. אבל קודם חלוקה - אין יכולין למכור, לא האב ולא הבן, יש לו לבכור קודם חלוקה - ואף על גב חלק פשוט אין לו. דהא כתיב "לתל" - משעת שמת האב הוא ראוי ליתן לו, הלכך בכבור תליא מילתא, בשעה שירצה יוכי בחלקו, כדאמרן לעיל: בכור שמיחה מיחה, וחלקו יש בה בידו למחות כל שעה שירצה, ודיהני דבר שבא לעולם. ואנן סהדי, דכי היכי דאחיל בהא שדה - אזיל בבחולה. וכין ויש כח בידו לזכות - יש בה נמי בידו ליתן למחות, והיא מחילה. כנכסי ידידה ודפשוט - יש מפרשי: בחלק בכורתו ובחלק פשיטותו. ואין זה לשון גמרא. ועל כרחי זקוק אני לפרש שמכר כל הנכסים, שני חלקים שלו וחלק פשוט אחיו, מקמי דניפלוג בהדיה מוכר כל השדה שלא ברשות אחיו, ולצורך אחיו. לתל לו מעות של חלקו. לביביל תמיר - מאותו שדה. שביביל חלק אבוהון. מחותנו - הבען. אמרו להו - ללקוחות, קרוביהו דיתמי, דובתניהו לנכסיהו - שלא מדעתם ושלא מדעת אבוהון. דהא ודאי חלק פשוט אחיו אל היה יכול למכור. לא עשה - הבכור ולא כלום במכירתו. וז.

וּמְלוּהַ שְׁעוּמוּ - פְּלָגֵי. אָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב אַסִּי: בְּכוֹר שְׁמוּיָהּ - מִיּוֹחָה. אָמַר רַבְהִי: כְּמִסְתַּבְר טַעְמֵיהּ דְּרַב אַסִּי - בְּעֵנְבִים וּבְצָרוּם, וְיִזְתִּים וּמִסְקוּם, אֲבָל דְּרָכּוּם - לֹא; וְיָבֵד יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילוּ דְּרָכּוּם. - דְּרָכּוּם? מַעֲרֵקָא עֵינְבֵי, הַשְׁתָּא חֲמַרְא! - פְּרָאֲמַר רַב עֲזַרְיָה בְּרַ חֲמָא: לִיתָן לֹא דְמֵי הַיּוֹק עֵינְבֵי, וְנָתַן לֹא דְמֵי הַיּוֹק עֵינְבֵי. הִיכָא אִיתְמַר דְּרַב עֲזַרְיָה בְּרַ חֲמָא? אַהָּא דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּכוֹר וּמִסְקוּם - שְׁחֵיחִי לָהּ אֲבִיתָן עֵינְבֵים וּבְצָרוּם, וְיִזְתִּים וּמִסְקוּם - בְּכוֹר נוֹטֵל פִּי שָׁנַיִם, אֲפִילוּ דְּרָכּוּם. - דְּרָכּוּם? מַעֲרֵקָא עֵינְבֵי, הַשְׁתָּא חֲמַרְא! אָמַר מִרְ עֲזַרְיָה בְּרַ חֲמָא: לִיתָן לֹא דְמֵי הַיּוֹק עֵינְבֵי. אָמַר רַב אַסִּי: בְּכוֹר שְׁנֹטֵל חֶלֶק כְּפֶשׁוּט - וְיִתֵּר. מֵאי וְיִתֵּר? רַב פֶּפְא מְשֻׁמִּיהּ דְּרַבָּא אָמַר: וְיִתֵּר בְּאוֹתָהּ שְׂדֵה, רַב פֶּפִי מְשֻׁמִּיהּ דְּרַבָּא אָמַר: וְיִתֵּר בְּכָל הַנְּכָסִים פּוֹלֵן; רַב פֶּפְא מְשֻׁמִּיהּ דְּרַבָּא אָמַר וְיִתֵּר בְּאוֹתָהּ שְׂדֵה, קָא סָבַר: אֵין לֹא לְבָכוֹר קוֹרְם חֲלוּקָה, וְמָה דְאִתָּא לְיָדֵיהּ אֲחִיל, אֵינְךָ לֹא אֲחִיל; וְרַב פֶּפִי מְשֻׁמִּיהּ דְּרַבָּא אָמַר וְיִתֵּר בְּכָל הַנְּכָסִים פּוֹלֵן, קָא סָבַר: יֵשׁ לֹא לְבָכוֹר קוֹרְם חֲלוּקָה, וּמִדְאֲחִיל בְּהָא אֲחִיל בְּכוּלְהוּ; וְהָא דְרַב פֶּפִי וְרַב פֶּפְא - לֹא בְּפִירוּשׁ אִיתְמַר אֶלָּא מִפְּלִלָא אִיתְמַר; דְּהָהוּא בְּכוֹר דְאֵוִיל וְבִין נְכָסֵי דִידֵיהּ וּדְפִשְׁטוּ, אֵוִיל וְתֵמִי בְּנֵי פִשְׁטוּ לְמִיבֵל תְּמִירָה מְהַנְהוּ לְקוֹחוֹת, מְהַנְהוּ; אָמְרֵי לְהוּ קְרוּבִים: לֹא מִיִּסְתַּיִא דִּיבְתַנְהִינְהוּ לְנִכְסֵיהוּ, אֶלָּא מִמְחָא נְמִי מְחִיתוּ לְהוּ? אֲתוּ לְקַמְיָה דְרַבָּא, אָמַר לְהוּ: לֹא עֵשָׂה וְלֹא כְלוּם; מַר

לא עשה כלום בפלגא - פירש הקונטרס: בחלק פשיטותו, וכל שכן בחלק אחין. ואין נראה, דחלק פשיטותו - פשיטא דמבר, כדקאמר לעיל: מה חלק פשיטא אף על גב דלא אחין ליהידיה אלא נראה: דלא עשה ולא כלום בפלגא - היינו בחלק פשיטות אחין, אבל חלק בכורה - מבר, וכל שכן חלק פשיטותו. ומר סבר: לא עשה ולא כלום בכורה - לא חלק בכורה ולא חלק פשיטות אחין, אך תימה: דלמאן דאמר לא עשה ולא כלום בפלגא, היינו בחלק פשיטות אחין - מאי קא משמע לן רבא? וכו' על חלק אחין הורכבו פלגין?

1 **והלכתא** יש לברור קודם חלוקה - אף על גב דקימא לן ברבנן, כדפסק רב פפא דבין ברור נטיל פי שנים במלוה, ברבנן דאמרי חלק בכורה עד דאמתי ליהידי - מודר ברור דיש לו לברור קודם חלוקה, פירוש הקונטרס, דהוי שפיר ראי לית לת, ול שמשעה שמת האב היה ראוי לתת לו ומיהו, מכל מקום אין נטיל פי שנים בשבה, ולא מילת לוי ממעטין לה, אלא מי"מצא לוי ממעטין רבעי מצוי ומחוק, למעמא ראו מלוה ושבת, ומילת לוי גלי לן, ומדקרייה מנתה דרשינן מי"מצא לוי מצוי ומחוק, ואי לא "מצא לוי" - לא היה דרשינן מילת לוי פרט לראוי, וכן שדמות הדיא דספרי דבי רב דמי"מצא לוי ממעטין שבת, ולעולם אית להו לרבנן דיש לו לברור קודם חלוקה, הוא דאמרינן: ואם אמר "איני נטיל אדמתי נתון" רשאי - לא הוי טעמא משום דיש לו קודם חלוקה, דאפילו לא יל לברור - יכול לומר "איני נטיל ואיני נתון", דלא משום שרועה להסתלק מן הכבודה לגמרי שלא יוכל לחזור ולתבעה קאמר, אלא הכי קאמר להו: איני נטיל, וכל זמן שאני נטילתי - לא תוכלו לתבעה כלום. **הרי** זו מוקדשת ותנאו בטל - מפורש מדרש "אף על פי" (כתובות נו, א).

23 **לקמיה דרבה בר בר חנה, אמר ליה: מוחזקני בזה** שהוא בכור. **אמר ליה: מנא ידעת?** - דהוה קרי ליה אביוה "בוכרא סכלא". - דלמא בוכרא דאמא הוא, דכל בוכרא דאמא נמי "בוכרא סכלא" קארו ליה. **הווא דאתא לקמיה דרבי חנינא, אמר ליה: מוחזקני בזה** שהוא בכור. **אמר ליה: מנא ידעת?** **אמר ליה: הכי הוה אתו לנבי אביוה, אמר להו: וילו לנבי שכתת ברי, דבוכרא הווא וימסי רוקיה.** - ודלמא בוכרא דאמא הוא! - גמירי: בוכרא דאבא - מסי רוקיה, בוכרא דאמא - לא מסי רוקיה. **אמר רבי אמי: טומיטום שנקרע ונמצא יקר** - אינו נטיל פי שנים, דאמר קרא: "ויהי הבה הבכור לשניאיה", **עד שיהא בן משעת הויה.** רב נחמן בר יצחק אמר: **אם אינו נידון כגון סורר ומורה, דאמר קרא: "פי יהיה לאיש בן סורר ומורה", עד שיהא בן משעת הויה.** אממר

מר סבר - רב פפי. לא עשה כלום בפלגא - בחלק פשיטותו, וכל שכן בחלק פשיטות אחין. אבל בחלק בכורה - יפה מבר, דיש לו לברור קודם חלוקה. בבולוה - אפילו בחלק בכורה. והלכתא יש לו לברור קודם חלוקה - ואם מבר, ואי מחל, או נטיל חלק אחד בפשוט - ויתר כלל להביט בכולן, משום דמתנה קרייה רחמנא, ומשמא את נתנה לברור. **צנא** - סל מלא פלפלין. משנה האומר איש פלוני בני - שהוא בכור, ולא יטול פי שנים. אי נמי, איש ופלוגין בני פשוט לא יירש עם אחיו. **אמר רבנן:** שיהי מנתה לעקור דבר מן התורה, ובעל כרחו של זה יירש עם האחין, ואינו יכול לטלוק ומירושה זו אלא על ידי שיתן בלשון מתנה כל נכסיו לשאר בניו, או שיאמר שאר בני יירשו כל נכסי, ואילבא דרבי יוחנן בן ברוקא. המתלק נכסיו על פיו - דצוואתו שכיב מרע אינה ירצייה קנין, ולא שטר, ולא משיכה, אלא ברורו פיו בעלמא, וכגון שמצוה ממתת מיתה, כדאמר לקמן בפרק "איש שמת". וריבה לאחד - נתן לו במתנה כפליים, שישנה ליה הבכור בלשון מתנה. דבריו קיימין - שיש כח באדם ליתן ממונו במתנה לכל מי שירצה, ואין כאן מתנה בזה מה שכתבו בתורה, שהרי לא נשאר לו אחר מיתתו כלום לירושה לבניו בתורת ירושה שטילו הפשוטים בשוה והבכור פי שנים, ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום - אם ריבה בלשון ירושה לא אחד בלשון ירושה, שאמר "פלוני בני יירש אתו שדה בית כור, ופלוגי בני יירש שדה חקר", ועל בנו בכורו אמר "פלוני בני יירש שדה פלוני, ופלוגי בני יירש שדה פלוני הגדול כשל חבירו" - לא אמר כלום, דמתנה על מה שכתבו בתורה, שאינו יכול לעשותו יורש אלא כמשפט הכתוב. ודלא כרבי יוחנן בן ברוקא, דאמר לקמן במועדין (קל, א): לא אמר על מי שראוי לירושו - דבריו קיימין. והך משנה דרבנן היא, ורבותא הוא דנקט ריבה לאחד ומיעט לאחד משום ירושה לא אמר כלום, וכל שכן דיכא דעקר כל הנחלות מן האחין והוריש לאחד מהן - לא עשה ולא כלום. כתב בן בתחלה כו' דבריו קיימין - דכיון דאיכא לישון מתנה בהרה - מהני ליה דאף לשון ירושה קונת. ומר לימא מתניתין - דקתני: אין אדם מתנה, דלא כרבי יהודה. ואנן קיימא לן: רבי מאיר רובי יהודה - הילכה כרבי יהודה. שאר - מוזן. עונה - תשכח.

1 **מר סבר: לא עשה כלום בפלגא, ומר סבר: בכוליהו** 2 **שלוהו מתום: בכור ששכר קודם חלוקה** - לא עשה 3 **כלום. אלמא, אין לו לבכור קודם חלוקה, והלכתא: יש** 4 **לבכור קודם חלוקה. מר וזמרא מדרישאב פלג צנא** 5 **דפלפלי בתרי אחין בשוה, אתא לקמיה דרב אשי, אמר** 6 **ליה: הוואיל ויתרתה במקצת - ויתרתה בכל הנכסים** 7 **בזמן. משנה האומר: "איש פלוני בני בכור לא יטול** 8 **פי שנים", "איש פלוני בני לא יירש עם אחיו" - לא** 9 **אמר כלום, שחתנה על מה שכתבו בתורה. המתלק** 10 **נטיל על פיו, ריבה לאחד ואחד לאחד, והושה ליה** 11 **את הכבור - דכתיב קיימין, ואם אמר משום ירושה -** 12 **לא אמר כלום. דרבי בון בתחלה בון באמצע בון בסוף** 13 **משום מתנה - דבריו קיימין. גמרא לימא, מתניתין** 14 **דלא קרבי יהודה, דאי רבי יהודה, האמר: בדבר של** 15 **מזון תנאו קנים! דתניא: האומר לאשה "הרי את** 16 **מוקדשת לי על כנת שאין לך עלי שאר פסות ועונה"** 17 **הרי זו מוקדשת, ותנאו בטל, דברי רבי מאיר; רבי** 18 **יהודה אומר: בדבר של מזון תנאו קנים. - אפילו** 19 **תימא רבי יהודה, התם ידעה וקא מחלה, הקא לא קא** 20 **מחיל. אמר רב יוסף: אמר "איש פלוני בני בכורי הוא"** 21 **נטיל פי שנים, "איש פלוני בכור הוא" - אינו נטיל** 22 **פי שנים, דלמא בוכרא דאמא קאמר. הווא דאתא** 23 **לקמיה דרבה בר בר חנה, אמר ליה: מוחזקני בזה** 24 **הוא בכור. אמר ליה: מנא ידעת? - דהוה קרי ליה אביוה** 25 **"בוכרא סכלא". - דלמא בוכרא דאמא הוא, דכל בוכרא** 26 **דאמא נמי "בוכרא סכלא" קארו ליה. הווא דאתא לקמיה דרבי חנינא,** 27 **אמר ליה: מוחזקני בזה שהוא בכור. אמר** 28 **ליה: מנא ידעת? אמר ליה: הכי הוה אתו לנבי אביוה, אמר** 29 **להו: וילו לנבי שכתת ברי, דבוכרא הווא וימסי רוקיה.** 30 **- ודלמא בוכרא דאמא הוא! - גמירי: בוכרא דאבא - מסי רוקיה, בוכרא דאמא - לא מסי רוקיה. אמר רבי אמי: טומיטום שנקרע ונמצא יקר - אינו נטיל פי שנים, דאמר קרא: "ויהי הבה הבכור לשניאיה", עד שיהא בן משעת הויה. רב נחמן בר יצחק אמר: אם אינו נידון כגון סורר ומורה, דאמר קרא: "פי יהיה לאיש בן סורר ומורה", עד שיהא בן משעת הויה. אממר**

ותנאו בטל - דאין אדם מתנה על מה שכתבו בתורה, והרי קודשיה, המעשה מעשה, והתנאי כמאן דליתיה, דבמעשה בלא תנאי דמי - שאר ובכסת. אבל עונת תשמיש - מצוה היא, וצערא דגופא הוא. תנאו קיים - הקדושין קדושין, ויש לה עליו עונה, אבל לא שאר ובכסת. ומתניתין נמי - של דבר ממון הוא. התם קא מחלה - שעל מנת כן קבלה קדושין, ובחזיה התנא דמוקדש לה מחלה ליה, ובין דקבלה לקדושין מניה - נתיצית למחול. אבל הבא מי מחילה מה התנא יש לו לבן שימחולו ואף על פי ששתק תבן - אין זו מחילה, דאינו רוצה להביע את אביו, ולא גרסינן: מי ידע דמחיל. האומר איש פלוני - הנה הוא בני בכורי - מדימנאן ליה לאב לטול פי שנים, דאפילו ברוב דפליגי ארובי יהודה לקמן בשמעתין, ואמרי: אינו נתמן - הני מילי בדמוחזק לן דלאו בכור הוא. אבל בידלא מחוק לן הי מנייהו בכור - מודו דנאמן, כדאמרינן לקמן: אלא לרבנן "יכיר" למה לי - בערין היכרא. אבל אמר יירש פלוני בני הנה הוא בכור - ולא אמר "בכור" - אז לא יטול פי שנים, דלמא בוכרא דאמא קאמר, והוי בכור לבתן אבל לא לנחלה, דלא הוי ראשית אונן דידיה, ומספיקא לא הדיבין ליה פי שנים, ואפילו אי תספ - ממקינ מניה, דלא קיימא ביה "יכיר" לאחרים, דאכתי מספקא לן. מוחזק אני בו - ועד אחר עמו (כו'). מוכרא סוכלא - בכור שוטה, דכל מוכרא דאמא סוכלא קרי ליה - ולא משום שוטה, אלא פי שנים, דאפילו ברוב מגורי. ממו "הדס שוטה", שאינו כשר. מוחזק אני בזה שהוא בכור - והיה עד אחד בכור הוא, אבל בכור היה שמו שכתב, כדלקמיה. דבי חוה אנו - החוששן בעיניהן. שכתת כרי - שם הבכור, ולאוי היינו בריה דרבי חנינא דאמרינן ב"לא יחפור" (בבא בתרא כו, א). אמר רבי חנינא: לא שכיב שכתת ברי אלא דקץ תאניתא בלא זמנה. מסי רוקיה - לעין, אמר רבי אמי - בכור גדול טומטום, שאין ניטר בו לא זכרות ולא נקבות, ולאחר זמן נקרע ונמצא זכר, שהיה גיד שלו וביציו טמונין בגוף, ורבותא נקט, דאף על גב שנמצא זכר גמור, וכל שכן אנדרוניצוס, שאין ספיקו עתיד לחודע, והיה - קרא ויתרא הוא. חויה - לידה. אממר

אמימר אמר אף אינו ממועט חלק בכורה – אותו טומטום שנקרע ונמצא זכר, אם הוא פשוט ואינו בכור, וכל נכסי האב תשעה מינים, והן שלשה בנים, בכור ופשוט וטומטום – חלקים ונכסיהם תחלה שלשה חלקים כאילו אין כאן כי אם בכור ופשוט, והטומטום כמאן דלייתה. ומגיע חלק הבכור ששה מינים שהן שלו חלקים, לפי שהבכור נוטל פי שנים מבכור. ומצא חלק בכורה שלשה מינים. חזורים וחולקים הששה מינים הנותרים בין שלשתן. נמצא הבכור נוטל חמשה מינים והטומטום ופשוטן נוטלין כל אחד שני מינים. אבל אי היה ממועט – לא היה נוטל הבכור אלא ארבעה חציו מינים, פי שנים כנגד כל אחד. ונדון דאיתו ממועט חלק בכורה – אבל חלק פשוט מיהא ממועט מכולן. **מאי ממועט** וילדו לו בנים – והיה הן

הבכור. כי שהוא בן בשעת לידה. חלק הבכור 1
 כנגדו חלק בכורה. וממועט חלק בכורה מן 2
 הבכור. דהכי ממועט קרא: כנגד הבנים משעת 3
 לידה טיול חלק בכורה. והיינו חלק גדול, ולא 4
 נחשוב טומטום עמהם. שלא טיול הבכור אלא 5
 כנגד שנים מהם. וכדכתיב תרדכי – ממועט חלק 6
 בכורה. אף אין אמו כפמאה ליה – שבעה, 7
 נקרע ומצא זכר. אם לא שבויעים אם נמצא 8
 נקבה, דכתיב "וילדה זכר וטמאה", והכי נמי 9
 כתיב וזאת נקבה חלה וטמאה שבויעים. וילדת 10
 טמאה אף על פי שאתיה רואה הם. אף אתי 11
 ניוול לשמנה – לדחות שבה, כדרשנין שאני 12
 קלב, א) "וביום השמיני", "ביום" – אפילו 13
 בשבת. הפסלת טומטום – וכל זמן שלא נקרע 14
 מספקא ליה זכר בכור ובנקבה. אהרוננונים – שיש 15
 לו זכרות ונקבות. תשב לזכר – ימי טהרה דזכר, 16
 וימי טומאה דנקבה. שחמטא שבויעים משעת 17
 לידתה אפילו אם לא תראה דם, ומשבויעים 18
 ואילן תשב על דמי טהרה אם תראה דם עד 19
 ארבעים ללידתה. והיינו שלשים ושלשה ימי 20
 טהרה דזכר חסר שבעה ימים, שמנתה שבויעים 21
 לטומאה מספק. תויבמא דרב שריבא – וכלל 22
 כלל לא חשיב לה יולדה, לא לטומאה ולא 23
 לטהרה. ליפא תהוי נמי תויבמא דרב שרבי 24
 – דאיתו נמי דריש לענין מילה: עד שיהא זכר 25
 משעת לידה, והוא הדין לגבי טומאה לידה.

אמימר אמר: אף אינו ממועט חלק בכורה, 1
שפאמימר: "וילדה לו בנים", עד שיהא בן בשעת 2
 לידה. **רב שרבי אמר:** אף אינו ניוול לשמנה, 3
דאמר קרא: "אשה פי תוריע וילדה זכר... וביום 4
השמיני ימול", עד שיהא זכר משעת לידה. **רב** 5
שרביא אמר: אף אין אמו כפמאה ליה, דאמר 6
קרא: "אשה פי תוריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים", עד שיהא זכר משעת 7
 לידה. **מיתבי:** תפסלת טומטום ואהרוננונים – תשב לזכר ולנקבה; תויבמא דרב 8
שרביא: תויבמא. לזמא, הירווי תויבמא דרב שרבי – תנא ספקי מספקא ליה 9
 ולחומרא. – אי הוי, תשב לזכר ולנקבה וילדה מיבעי ליה! קשיא. אמר רבא, 10
תנאי בנותיה דרבי אמי: "בן" – ולא טומטום, "בכור" – ולא ספק. בשפאמי בן 11
ולא טומטום – כדרבי אמי, אלא בכור ולא ספק לאפוקי מאי? – לאפוקי מדרש 12
רבא, דדרש רבא: שתי נשים שילדו שני זקרים במחבא – פותבין הרשאה זה 13
לזה. אמר ליה רב פפא לרבא, והא שלח רבין: דבר זה שאלתי לך רבותי ולא 14
אמרו לי דבר, ברם קד אמרו משום רבי ינאי: הופרו ולבסוף נתערכו – פותבין 15
הרשאה זה לזה, ולא הופרו – אין פותבין הרשאה זה לזה! הדר ואלין רבא אמורא 16
עליה ודרש: דברים שאמרתם לכם מעות הן פתיר, ברם קד אמרו משום רבי ינאי: 17
הופרו ולבסוף נתערכו – פותבין הרשאה זה לזה, לא הופרו – אין פותבין הרשאה 18
זה לזה. שלחו ליה בני אקרא דאגמא לשמואל, ולפרני רבינו: היו מוחזקין בזה 19
שהוא בכור, ואמר אביו על אחר "בכור הוא", מהו? שלח להו: פותבין הרשאה 20
זה

ואילו תנא חשיב ליה זכר לענין טומאה לידה, דקתני: תשב לזכר. תנא – דמסתב נדה, ספקי מספקא ליה אי היא "וילדה זכר" להכי בעינן דליהי זכר – דליהי זכר משעת לידה בין 1
 לגבי טומאה בין לגבי מילה, ואילו לחומרא ליתן עליו חומר זכר, דשמנא לא דרשנין האי "וילדה זכר" להכי בעינן דליהי זכר, אלא לכדאמרין במסכת נדה (לא, א) אשה 2
 מורעת תחלה – יולדת זכר. ורב שרבי נמי לחומרא קאמר, דלא דחייא מילתו שבה, דדלמא דרשנין "וילדה זכר" – שיהא זכר משעת לידה. אבל רב שרביא לקולא דריש, דקא 3
 פטר לה מטומאה לידה. להכי, אי לאו דפשיטא ליה – לא הוה דריש לקולא. להכי היא (בריימא) וצריך להיוותי: משנה ותיבמיה. אי הכי – ומספקא ליה היכא דנקרע ונמצא 4
 זכר, אם אמו טמאה לידה אי לאו, אן כאמי יתיבני ימי טהרה דזכר, דהיינו ימי טהרה דזכר, ימי טומאה דנקבה? והיא טמאה אם יקרע ימצא זכר, ושמן איכא למיודי: וילדה זכר" – לטהר את אמו מן לידה, ובן ימי טומאה בן ימי טהרה לית לה, ואמאי יתיבני ליה ימי טהרה כללה הכי הוה ליה למתני: תשב לזכר ולנקבה 5
 ולנדה. והכי פירושו: תשב לנקבה – ימי טומאה דנקבה שבויעים, אפילו בלא ראיית דם, דלמא נקבה היא. ולנדה – לאחד שבויעים מיד אם תראה דם, והיא טמאה נדה, מספקא 6
 דלמא זכר הוה, ואית לן למיודי: עד שיהא זכר משעה לידה, ולית לה ימי טהרה כלל במסכת נדה ממשקין. למא הוזכר זכר? כלומר, בכל מקום דקתני נקבה ולנדה, למא לי 7
 למתני לזכר בהדידיו: אם ליתן לה ימי טומאה זכר – אי קתני: תשב לזכר, וצריך שבויעים. ואם ליתן לה ימי טהרה דזכר – אי קתני: ולנדה, דבמשע דלא יתיב ליה ימי 8
 טהרה זכר ומשנתם כן בעלה. ואחר שבעה ימים הללו באין זכר עשר יום של יום זה, שאם תראה בתחלתן או באמצעיתן או בסופן שלשים ימים צריכים – היא זכר ולנדה 9
 וצריכה שבעה נקיים וקרין, ובראיית ארבעה, וזכר – צריכה שבעה נקיים וקרין. אם שמו זכר וילדה, וראיית שתי שלשים 10
 ארבעה יודי ימי טהרה, ונתה בראיית ארבעים ואחד היא תחלת נדה – הדי היא ספקא וזה נדה עד שתשב שבעה עשר ימים נקיים, כדפרש' במסכת ערכין (ה, א), ואם היא שבה 11
 לה שבעה עשר ימים וראיתו אין שמונה עשר – הדי היא תחלת נדה. חו היא דינה שאם תראה כל שבעה ימים הללו, ואם לא תראה כי אם ראייה ראייה – טובלת 12
 בכלל שמיני ומשנתם כן בעלה. ואחר שבעה ימים הללו באין זכר עשר יום של יום זה, שאם תראה בתחלתן או באמצעיתן או בסופן שלשים ימים צריכים – היא זכר ולנדה 13
 וצריכה שבעה נקיים וקרין, ולעולם לא תחזור לקדמותה לחיות תחלת נדה עד אשר שבעה נקיים. ואם לא ראתה בכל אחד עשר יום הללו עד שנים עשר – הדי היא תחלת 14
 נדה זכר ולנדה ולנדה. והגיה: "לכן הוזכר זכר, עדין חזר עשר יום שבין נדה לנדה. קשיא" – אבל תויבמא משה אינה שבטיל עשר יום אחרים (מיתבי) וצריך להיוותי: המשנה, ומצי למימר: 15
 ותשב לנדה. וכי הדי היא לית ארבעים ואחד שהוה שמונה לריאתה, ותרצה לחיות שמונה יום כנגד יום – אמרין ליה זכר, וזכר היה, וראיית שתי שלשים ימים וראיית זכר טהרה 16
 הוה, והשתא הוא דחייא תחלת נדה. והשתא מקלקלין לה. דלא טבלה עד ארבעים ושמונה, שהוה שמיני לראייה אחרונה. ואי לאו משום ספקא דזכר – הוי טבלה למחר ביום 17
 ארבעים ושנים, ממה נפשך, אי לאו ליה הוה – הדי היא שמונת יום כנגד יום, ואי ליה הוה נקבה הוה – אבתי הוה דם טהרה עד שמונה, וספקא דזכר מקלקלא לה. וכן לענין 18
 נקבה, כלומר, וספקא ונכסיה מקלקלא לה עד שמונה ושמונה, ולא טבלה עד שמונה ושמונה, ואם ראתה ביום שבעה ארבעה עשר, ואי הוה פשיטא לן דזה ולד אלא – הוה טבלה 19
 למחר ביום ושמונה ונכסיה, ראיית שמונה ואחד שאר עשר יום שבין נדה לנדה היא, ומשום ומספקא ודלמא ליה הוה ראיית שבעה ארבעה עשר טהרה, אמרין: והשתא הוא 20
 דחייא תחלת נדה. כן פירשה רבינו שלמה זכר צדיק לזכר (נדה ל ב) עד כאן הגהתי). כן – "הדיה הבין" – שיהא בן משעת לידה. ולא טומטום – ואף על פי שנקרע אחרי 21
 כן ונמצא זכר. כרבי אמי – וטומטום שנקרע, אף על פי שמונצא זכר, אינו נוטל פי שנים. אלא בכור ולא ספק לאפוקי מאי – אי לאפוקי ספק בכור – פשיטא דלא שקיל 22
 חלק בכורה אלא אם כן מיתיי ראייה שהוא הבכור לאפוקי מדרש רבא – ומסכתא ראייה ליה, ואתא אמר ליה, ואם לעמיה. של אדם נשים – של אדם נשים – בנחבא – ואין דוק ידוע איה קדם 23
 לחיות ארישתא אנו. פותבין הרשאה זה לזה – ואחר דמינייהו ותבע חלק בכורה מן האזוק, אם בכור אינו – תשב לזכר, ועצמא, ואם לאו – תנן לי שבטיל אחי, שיהי נתן לי 24
 חלקי, ופסקין לעיל: יש לו לבכור קודם חלקי, ויכול לבכור וליתן חלק בכורתו לכל מי שירצה. והך מילתא אמר קרא למעטי, דאף על גב דמדינא ליה אית – הוה תנן דהכי בחבוב 25
 הוא שלא יתנו לו חלק בכורה מן הספק, אפרי ליה רב פפא לרבא – כשדש כן, הופרו – בשעת לידה, אף על גב דלבסוף נתערכו בו, הוה ליה בכור ודאי שעה אחת. וקרא 26
 לא אתא למעטי אלא מאי דמי טפי למעטי, כגון דלא הוזכר בזה, הוה ליה חלק נפק בשעת לידה. דהכי משמע "זהה הן הבכור" – שיהא בן משעת לידה ולא טומטום, ושיהא 27
 בכור משעת לידה אנו. פותבין הרשאה זה לזה – ואם בכור ולבסוף נפסק מיהא תערובא מכותב הראשה. הוי מוחזקין – לא בעדים משעת שראו שנוול קודם לאחי, 28
 דאם כן – אין האב נאמן, ושמעיה מוחבא דהכי הלכתא – אבל חולק ולבסוף נפסק מיהא תערובא מכותב הראשה. הוי מוחזקין – לא בעדים משעת שראו שנוול קודם לאחי, 29
 דאם כן – אין האב נאמן, ושמעיה מוחבא. כעין שאמרנו למעלה, דהווי קרי ליה בכורא. על אחד – כן הנשים. מוזג' מי מהמינין לאב במקום חזקה שמתכת דבריו, או לא? 30
 זה

בבא בתרא. יש גזחולין - פרק שמיני דף קכח עמוד א - מתוך מהדורות "אבן שיראל" (שטיינזולץ)

חוספות

הכי גסינתו ונשבע אינו יכול לחזור בו - פירושו: אם נשבע כבר - אינו יכול לחזור בו. אבל אם לא נשבע - יכול לחזור בו. כדאמרין ב"זה בורר" (סנהדרין כד, ב): מחלוקת לאחר גמר דין, אבל לפני גמר דין - דברי הכל היה יכול לחזור בו. והכא אף על גב דאמר "השבע ותול" - יכול לחזור, כיון ששבעו ולא נשבעו ויהו קודם גמר דין. וכן ממשע ערשי "המפקד" (בבא מציעא לב, ב): אמר "הרני משלם" חזר ואמר "איני משלם", חזי מן אמר מיהדר ביה: אלמא, דיכול לחזור בו, הרני כמו קודם גמר דין. וזה דאמר בריש "שבעת שבעת" (שבעות וט, א): ואם אמר "איני נשבע" - פסוין אותו מיד, אומר רבינו תם: היינו נוסקין אותו, כדי שיתבייש מלחזור בו. אבל אם ארעה חזרה וטבא לבית דין לישבע בה, הושת בינה. אבל קודם קשה: מנא ליה אז דקאמר הכא דקסבר הלכה כחכמים: דלמא סבר דלפי גמר דין מחלוקת, אבל אתר גמר דין - דברי הכל אינו יכול לחזור בו. אבל רשי"י פירש: אמר "איני נשבע" - פסוין אותו מיד, דשוב אינו יכול לחזור בו. והכא גרס נשבע בלא ויהי, ששבע בעל כרחו. והואו ריש "המפקד" (בבא מציעא לה, ב): דקאמר מי אמרין מיהדר קא חזר ביה, אף על גב דאניו יכול לחזור בו. מכל מקום כיון דעדתו לחזור ובעי לאסרוהי די דינא - לא מקיל ליה בפילא. כדכתיב: ונזנא אמר תתם. אבל לפירוש זה לא אתי שפיר, דאפי' כשמתין בכל נהי דשכלי רבא, אפי' כן אפילו קודם גמר דין אינו יכול לחזור, וב"זה בורר" מסקינן דלפי גמר דין יכול לחזור בו. אם לא שנאמר הכא: אפילו קודם שבעת חשיב גמר דין כי אמר "רצונך השבע ותול", **מר** בר רב אשי מכשר בבא דאבא - ואם תאמר: והלא אפילו שני בשני אמר בפרק "זה בורר" (סנהדרין תב, א) דפסול, וכל שכן זקנו! ויש לומר: דאבא דאבא דאבא טפי, ואיתפלג בה. **לית** הלכתא במר בר רב אשי - פירש בקונטרס דאפילו עד סוף כל הדיורות פסול. ואין נראה לרבינו יצחק, כיון כן דאתפלג דאף על כך.

פיתה ונסתמא פסול - הוא על גב דגבי גט מכשירין, שאם היה בשעת כתיבה פיתה אפילו אשה וקרוינים.

נשבע

אמר "השבע ותול" - וזהו ששבעו ולא נשבעו ויהו קודם גמר דין. וכן ממשע ערשי "המפקד" (בבא מציעא לב, ב): אמר "הרני משלם" חזר ואמר "איני משלם", חזי מן אמר מיהדר ביה: אלמא, דיכול לחזור בו, הרני כמו קודם גמר דין. וזה דאמר בריש "שבעת שבעת" (שבעות וט, א): ואם אמר "איני נשבע" - פסוין אותו מיד, אומר רבינו תם: היינו נוסקין אותו, כדי שיתבייש מלחזור בו. אבל אם ארעה חזרה וטבא לבית דין לישבע בה, הושת בינה. אבל קודם קשה: מנא ליה אז דקאמר הכא דקסבר הלכה כחכמים: דלמא סבר דלפי גמר דין מחלוקת, אבל אתר גמר דין - דברי הכל אינו יכול לחזור בו. אבל רשי"י פירש: אמר "איני נשבע" - פסוין אותו מיד, דשוב אינו יכול לחזור בו. והכא גרס נשבע בלא ויהי, ששבע בעל כרחו. והואו ריש "המפקד" (בבא מציעא לה, ב): דקאמר מי אמרין מיהדר קא חזר ביה, אף על גב דאניו יכול לחזור בו. מכל מקום כיון דעדתו לחזור ובעי לאסרוהי די דינא - לא מקיל ליה בפילא. כדכתיב: ונזנא אמר תתם. אבל לפירוש זה לא אתי שפיר, דאפי' כשמתין בכל נהי דשכלי רבא, אפי' כן אפילו קודם גמר דין אינו יכול לחזור, וב"זה בורר" מסקינן דלפי גמר דין יכול לחזור בו. אם לא שנאמר הכא: אפילו קודם שבעת חשיב גמר דין כי אמר "רצונך השבע ותול", **מר** בר רב אשי מכשר בבא דאבא - ואם תאמר: והלא אפילו שני בשני אמר בפרק "זה בורר" (סנהדרין תב, א) דפסול, וכל שכן זקנו! ויש לומר: דאבא דאבא דאבא טפי, ואיתפלג בה. **לית** הלכתא במר בר רב אשי - פירש בקונטרס דאפילו עד סוף כל הדיורות פסול. ואין נראה לרבינו יצחק, כיון כן דאתפלג דאף על כך.

יכול לומר "מפני נכתב ונפני לחם" לאחר שנסתמא - שאני והם, דאקילו רבנן להכשיר אפילו אשה וקרוינים.

אמר "השבע ותול" - וזהו ששבעו ולא נשבעו ויהו קודם גמר דין. וכן ממשע ערשי "המפקד" (בבא מציעא לב, ב): אמר "הרני משלם" חזר ואמר "איני משלם", חזי מן אמר מיהדר ביה: אלמא, דיכול לחזור בו, הרני כמו קודם גמר דין. וזה דאמר בריש "שבעת שבעת" (שבעות וט, א): ואם אמר "איני נשבע" - פסוין אותו מיד, אומר רבינו תם: היינו נוסקין אותו, כדי שיתבייש מלחזור בו. אבל אם ארעה חזרה וטבא לבית דין לישבע בה, הושת בינה. אבל קודם קשה: מנא ליה אז דקאמר הכא דקסבר הלכה כחכמים: דלמא סבר דלפי גמר דין מחלוקת, אבל אתר גמר דין - דברי הכל אינו יכול לחזור בו. אבל רשי"י פירש: אמר "איני נשבע" - פסוין אותו מיד, דשוב אינו יכול לחזור בו. והכא גרס נשבע בלא ויהי, ששבע בעל כרחו. והואו ריש "המפקד" (בבא מציעא לה, ב): דקאמר מי אמרין מיהדר קא חזר ביה, אף על גב דאניו יכול לחזור בו. מכל מקום כיון דעדתו לחזור ובעי לאסרוהי די דינא - לא מקיל ליה בפילא. כדכתיב: ונזנא אמר תתם. אבל לפירוש זה לא אתי שפיר, דאפי' כשמתין בכל נהי דשכלי רבא, אפי' כן אפילו קודם גמר דין אינו יכול לחזור, וב"זה בורר" מסקינן דלפי גמר דין יכול לחזור בו. אם לא שנאמר הכא: אפילו קודם שבעת חשיב גמר דין כי אמר "רצונך השבע ותול", **מר** בר רב אשי מכשר בבא דאבא - ואם תאמר: והלא אפילו שני בשני אמר בפרק "זה בורר" (סנהדרין תב, א) דפסול, וכל שכן זקנו! ויש לומר: דאבא דאבא דאבא טפי, ואיתפלג בה. **לית** הלכתא במר בר רב אשי - פירש בקונטרס דאפילו עד סוף כל הדיורות פסול. ואין נראה לרבינו יצחק, כיון כן דאתפלג דאף על כך.

אתה נתת לי במתנה - וזהו ששבעו ולא נשבעו ויהו קודם גמר דין. וכן ממשע ערשי "המפקד" (בבא מציעא לב, ב): אמר "הרני משלם" חזר ואמר "איני משלם", חזי מן אמר מיהדר ביה: אלמא, דיכול לחזור בו, הרני כמו קודם גמר דין. וזה דאמר בריש "שבעת שבעת" (שבעות וט, א): ואם אמר "איני נשבע" - פסוין אותו מיד, אומר רבינו תם: היינו נוסקין אותו, כדי שיתבייש מלחזור בו. אבל אם ארעה חזרה וטבא לבית דין לישבע בה, הושת בינה. אבל קודם קשה: מנא ליה אז דקאמר הכא דקסבר הלכה כחכמים: דלמא סבר דלפי גמר דין מחלוקת, אבל אתר גמר דין - דברי הכל אינו יכול לחזור בו. אבל רשי"י פירש: אמר "איני נשבע" - פסוין אותו מיד, דשוב אינו יכול לחזור בו. והכא גרס נשבע בלא ויהי, ששבע בעל כרחו. והואו ריש "המפקד" (בבא מציעא לה, ב): דקאמר מי אמרין מיהדר קא חזר ביה, אף על גב דאניו יכול לחזור בו. מכל מקום כיון דעדתו לחזור ובעי לאסרוהי די דינא - לא מקיל ליה בפילא. כדכתיב: ונזנא אמר תתם. אבל לפירוש זה לא אתי שפיר, דאפי' כשמתין בכל נהי דשכלי רבא, אפי' כן אפילו קודם גמר דין אינו יכול לחזור, וב"זה בורר" מסקינן דלפי גמר דין יכול לחזור בו. אם לא שנאמר הכא: אפילו קודם שבעת חשיב גמר דין כי אמר "רצונך השבע ותול", **מר** בר רב אשי מכשר בבא דאבא - ואם תאמר: והלא אפילו שני בשני אמר בפרק "זה בורר" (סנהדרין תב, א) דפסול, וכל שכן זקנו! ויש לומר: דאבא דאבא דאבא טפי, ואיתפלג בה. **לית** הלכתא במר בר רב אשי - פירש בקונטרס דאפילו עד סוף כל הדיורות פסול. ואין נראה לרבינו יצחק, כיון כן דאתפלג דאף על כך.

אתה נתת לי במתנה, רצונך השבע ותול, ונשבע אינו יכול לחזור בו. - מאי קא משמע לך? התינא: אמר לו: "נאמן עלי אבא", "נאמן עלי אבוי", "נאמןני עלי שלשה רועי בקר" - רבי מאיר אומר: יכול לחזור בו, ויחכמים אומרים: אינו יכול לחזור בו! - הא קא משמע לך, ד"האנתן לך" מחלוקת, והלכה כדברי חכמים. שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא, הלכה: גובין מן העקרים. ורב הונן אמר: אין גובין, שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא, הלכה: שלשי בשני - פשר, רבא אמר: אף בראשון, מר בר רב אשי אקשר באבא אמר: לית הלכתא כמר בר רב אשי. שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא: היה יודע לו בעדות קרקע עד שלא נסתמא, ונסתמא - פסול. ויטמואל אמר: פשר, אפשר דמכונן מצרנחא, אבל גלימא - לא. ורב ששת אמר: אפילו גלימא, אפשר דמכונן מדת ארפו ומדת רחבו, אבל נסקא - לא. ורב פפא אמר: אפילו נסקא, אפשר דמכונן מדת משקלותיו. מיתבי: היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו, פיקח ונתחרש, פיתח ונסתמא, שפוי ונשתמא - פסול; אבל היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו ומתה בתו, פיקח ונתחרש וחזר ונתפסקה, פיתח ונסתמא וחזר ונתפתח, שפוי ונשתמא וחזר ונשתמא - פשר; זה הקלל: כל שתחלתו או סופו בפסלות - פסול, תחלתו וסופו בכשירות - פשר; תיובתא

הכי, כיון דקביל עליו - אינו יכול לחזור בו. ומשני: הא קא משמע לך רבי אבא - דאמר "השבע ותול" - דאין יכול לחזור בו. ונתת גמי ביאתן לך" פליגי, שהתבע אומר לתובע נאמן עלי אבא, שאם יחייבני - אתן לך. ויפול הכי אמרי רבנן דאני יכול לחזור, ויתן. דהיינו דומיא דרבי אבא, דלאחר שנשבע עליו אין יכול לחזור בו, אלא יתן. דכרבנן סבירא ליה. וכל שכן היכא דקאמר תובע: נאמן עלי אבא ואבך שאם יפטרך מחול לך. דבבלי עלמא מנהו, אפילו רבי מאיר, דאין יכול לחזור בו, שהרי מוחזק ועומד, ומחילה דאיך - כקנין דמי. ואיכא למאן דתמא תעם ב"מחול לך" מחלוקת, אבל ביאתן לך. - דברי הכל יכול לחזור בו, הלכך אצטרך רבי אבא לשמועני "ביתאן לך" פליגי, והלכה כדברי חכמים, אף על גב דמתסבר תעם דרבי מאיר. ונזין מן הקבצים - בעל חוב שמת - גובה מעבדי יומתים. דמברקעי נמי. ובתא לחדו את דלית הלכתא כרבי אבא. אבל לקמן מותרנין לה ואמרין ביה קתני: אין גובין, קא רבא ומר בר רב אשי. ורב הונן אמר אין גובין - דנהי דאתקש לקרקעות, כדכתבי (ויקרא כה) "והתחלתם" - הני מצי לדרבי הכתובים בתורה, כגון לקנות בכסף בשטר ובחוקה, ושלא לישבע עליהן, ושקא בהן אונאה. אבל לענע בעל חוב - כממלטלי ימרי. דאין בעל חוב סומך אל על קרקעות שאין יכולין ליאבד ולא לוז ממנוקן, אבל אעבדיא אל סכמא דעתיה. וכל קא משתעדי ליה. שלשי בשר - להעיד בקרובו שני. כגון תוך שכבר להעיד בימואל בן שמעון, דבנו של חנוך שלשי לראובן, וימואל בן שמעון שני הוא. ורואבן ושמעון ראשונים. אבל שני בשני - פסול. כגון בן רואבן בן שמעון, כדנפקא לן בסנהדרין מ"א וימוא אבוא על בנים" דבנים להודיע נמי ימואל בן שמעון. וימואל בן שמעון, ורבינים" - היינו תוך וימואל. אבל שלשי בשני - לא אשכחן דפסול. ומשום דאיכא למאן דאמר בפרק "זה בורר" בסנהדרין דשלישי בשני פסול, להכי אצטרך ליממר הכא דבשר, וכל אמר אף בראשון - כגון בני של חנוך בן רואבן מעיד לשמעון אחי רואבן. והכי הלכתא, מדאמרין לקמן: מוסף ויהי, ומדפיסק לקביה לית הלכתא במר בר רב אשי - ומכל ההלכתא מיהא כרביא. **כאבא דאבא** - שעידע הבן אל אביו אביו, כגון בן חנוך מעיד לראובן, היינו שלשי בראשון. ולית הלכתא כמר בר רב אשי - דבני בניו בניו בני בנים עד איל דורות לא יעידו **לאבא** - דאין רבן אביו אביו, היה יודע - אדם לחברו בעדות קרקע עד היכן היה שלו, והישגי את גבולה, והביא את ידו ועד אחר עמו להעיד עליו. אף על פי שהיה יודע יפה בעדות זו קודם שני נסתמא בעיניו. שעדיין לא היה סומא, ועכשיו בשעת עדות טעם סומא, כדכתיב: וימארו עיניו - פסול להאי עדות. ולמומר הדעת אינו יכול להעיד "עד כאן תחום פלוני", ולא נושא לעדותו, ויש לשנות אחרים בהאי "נסתמא" דלא מפרשי לשון ערוך עיניו, ויכולן סבא. דמכין **מצרנחא** - שיועד לבחן המצרים, שיש לו סימנן בשאר עדות השומכין לארבע רוחותיה. אבל גלימא - טלית או בגד - אינו יכול להעיד עליה אתר סבא. דאמר דא מכניק, שהרבה טליתות מרתן שוות. **נסמא** - מחמת חולי. היינו בני נשטחה, דרש דמאי נשטחה, אי נמי, שנתקת מחמת חולי, וחתוריה בפרק "מפיהם" ולא מפי כתבם. ראשון פקחות, שרואה פה. שפי" - חכם. ונתחרש - מחמת חולי. היינו בני נשטחה, דרש דמאי נשטחה, אי נמי, שנתקת מחמת חולי, וחתוריה בפרק "מפיהם" ולא מפי כתבם. ראשון נראה בעיני עיקר, דאי בנשתקת מיידי - פשיטא, כיון דאניו יכול להעיד בפני - אן עדותו עדות, ולא היה לית למיתניה בהדי הנך שיכולין להעיד אלא שפסולין מחמת דבר אחר, והאי לאו ענין עדות אית ביה, אלא שאין בו כח להעיד. ומתה בתי - היינו קרוב ונתרחק, וכגון שאין לו בניס הימנה, כדנתן בפרק "זה בורר" (שם) וחזר ונתפתח - שחזר מאור עיניו. כל שתחלתו - ראיית המעשה. או סופו - עדת הגדת עדות. **כפסלות** - כלומר, כל שתחלתו בפסלות שנת ארתיה העדות, והשתא סופו בכשרות - פסול, דמברקעי לא היה ראיה לעדות. ויקרא כתיב (ויקרא ד) "והוא את ראה" - דבשעת ראיית המעשה אין ראיה לעדות. זה או סופו - אף על פי שתחלתו בכשרות - תיובתא

נשבע

ותטול מחצה מנכסיו בני חורין - נראה לרבינו יצחק: דלחכי נאמן בשבועה - משום דחשיבא כמלוה על פה, שהרי עדים מעידין שהשטר פרוט. ואף על גב דלדבריו העדים פסולים, שהרי מביחשי, ואומר שחייבי מחצה - מכל מקום שטר אינו מתקיים אלא על ידי הודאתו, הוא קאמר דפרע מחצה. ודמי למודה בשטר שכתבו שאין צורך לקיים. ואינו נאמן לומר: "פרעת", וגובה מנכסיו משועבדים אף על גב דאינו מקיים אלא על פני דהתם הוי שטר גמור, יעדים החתומים על השטר כמו שנתקרה עדותן בבית דין, אלא רבנן הוא דאצטרבוהו קיום כי טעין בודיא מוחץ. אבל כשקיימו - הוי שטר גמור, ואין נאמן לומר "פרעת".

ואפילו לרבי עקיבא אברה אברה הוי - אמר רבי אבהו רבינו יעקב דאוריג'יש: דלא גרס "רבי עקיבא", אלא "רבי יעקב" גרס. ואין להאריך.

אבל היכא דאיכא עדים אירוחי מירתת - תימה לרבינו יצחק: אמאי תלי טעמא משום מירתת במה שיש עדים שירא שמא יבחישהו? הלא רק שלא שייעוהו אינו יכול לכפור הכל ולהעני פניו, דאין אדם מעני פניו בפני בעל חוב לכפור הכל ויש לומר: רדיקן שהוא סבור שיבאו עדים לסייעו, שהרי מביאן, הגידו לו דעתן, ותו ליכא ענות אם יכפור הכל, ואי לאו שירא שמא יחזרו בתן ובחישהו - היה לו מנו טוב, אבל לפי שירא שבחישהו - אין נוח לו לכפור הכל, שלא יראה שקרן יותר מדאי אם יבחישהו.

הלכתא ככל הני שמעתתא - ואם תאמה: הוא קיימא לן ד"הילך" פטור, בדפוס רבינו תננאל בריש בבא מציעא (ה, א), והבא פסקין דנשבע וגובה מחצה, הוא דך שטרא כיון דקא מודה ביה "הילך" הוא! יש לומר: דלא חשיב שטר "הילך" אלא שטר דגבי ביה ממשעבדי.

דליכא עדים דקא מסייעי ליה, אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי ליה - ודאי משיב אבדה הוי, דרש מר זוטרא משיביה דרב שמי בר אשי: הלכתא ככל הני שמעתתא כדשלה ליה רבי אבהו לרב יוסף בר חמא. אמר ליה רבנא לרב אשי: דרב נהמן מאי? אמר ליה: "אין גובין" מתנינן לה, וכן אמר רב נחמן. - ואלא הלכתא לאפוקי מאי?

על התחנתה. דמסתמא לא נתן לה אלא נכסים שהיו לו באותה שעה. ונכסים הבאין לאחר מכן - כלומר, לא לפי חשבון הנכסים שיש לו בכשיו לבד תחלוק לאחר מותו ותטול חלק גדול, אלא אף לפי חשבון כל הנכסים של שעת חלוקה נתן לה. ונראה בעיני דאפילו אם היה לו נכסים מרובים ותנעטו בחיי האב - דשקלה חלק גדול כחשבון מיעוט הנכסים הבאין לחלוק בנכסי האב לאחר מיתתו, הוא תטול כאחד מכל הנכסים קאמר, ולשעת חלוקה אינון. דלפי חלוקה היחיא שעתא תטול, ולא שנת תתרבו ולא שנת נתמעטו, הוא נוטלת אשתו כאחד מן הנכסים קאמר רבי אבהו. ולזה אמר פרעתי מחצה - ומחצה אני חייב, יהיה ליה מודה מקצת הטענה, וישבע, כדמפרש לקמיה. וכגון דקמיא דאסהודי העדים שפירע לו כולו הודה לו, דלא תהו משיב אבדה. והעדים מעיין - אהר הודה מחצה. נשבע - הלוה שפירע, ויפטר מלשלם מחצה. ומחצה ישלם, לפי שכבר הודה, והודאת בעל דין שזה הוה מהעדאת עדים. וגובה המלוה מחצה מנכסיו בני חורין שיש לו ללוה. אבל לא ממשעבדי, דיכלי לקוחות לממור: אתון קטווא עבדתו אחריי, אגן אעדים סמכין דמסודה דפרע הכל. פלוגתא דרבי עקיבא ורבי שמעון בן אלעזר בתחלת עובדא: שטר שכתבו בו "סלעין" או "דינרים", מלוה אמר: חמש. ולזה אמר: שלש. רבי שמעון בן אלעזר אמר: הויל הודה מקצת הטענה ישבע - וישבע רבי עקיבא אמר: אינו אלא כמשיב אבדה, ופטר משיב אבדה, "סלעין" לא משמע שיש משום, דתפסת מרובה לא תפסת, ויד על השטר על התחנתה. ועל השלישי שהודה - היה משיב אבדה, ותנן: המוצא משיבא לא ישבע, מפני תקון העולם. ואפילו לרבי עקיבא דאמר - התם: משיב אבדה הוא בסלע השלישי, דאי היה בעי ההוה אמר איןן אלא שנים, ד"סלעין" חרי משמע, והוה מיפטר משבועה כדמפרש התם - משום דקא מסייעי ליה שטרא. הני פילי - דחשבתן ליה משיב אבדה - היכא דליכא עדים, כי התם, שעדי מלוה לא ידעו אלא מה שכתבו, "סלעין" כתבו סהם, תפוחת סלעין - שנים. אבל היכא דחוינן ליה דאיכא עדים כאחד - התם - איכא לממור דוה הלוה היה יודע שרוצין להעיד כאחד מהן, ואירתת שלא יבאו עדים לסייע למלוה, ולפיכך הודה מחצה. ודאי גובין אבדה הוי ואף על גב דלא אית עדים אלא בתר הודאתו. ודך אתקפתא לפי חישין'לה, כדלמקן. ורב נחמן מאי - דפליג עליה גבי בעדים, ואמר: אין נכסין מן הבעדים, וקיימא לן כרב נחמן בדיני, וקשיא הלכתא אהלכתא. אין גובין פתנינן - בדבריו אבהו. ואלא הלכתא לאפוקי מאי - כיון דלא פליג, פשיטא דהכי הלכתא

תיובתא דבולוה - שמואל רוב ששת רוב פפא. דכולן הכשירו מיהא לעדות קרקע פיתח ונטחמא, והבא קא פסיל כולוה עדיות, מדדהר ותנא: זה הכלל כל שתחלתו או סופו בפסלות - פסול. דהא מירישא שמתע מינה דאם סופו בפסלות פסול, ולמה לי למודה רביה הלכלי? אי לא לאתווי כל הניג האומר על תינוק בין נכנים נאמן - לקמיה מפרש מאי אמר על אותו תינוק, כרבי יוחנן בן בריקה - במתניתין: אם אמר על מי שנתן ליתורשו - דבריו קיימים. ופסקין לקמן הלכתא כותיה. נאמן - כרבי יהודה. ואם על גב דמוחזק לן באחר שהוא כבור, אפילו הכי אב נאמן. והכי הלכתא, דהא פסקי הכי לקמן דהלכתא כבולוה כדשלח רבי אבהו, ואמרין ליה לאפוקי נאמן ויתנו אצטרין, למיפסק הלכתא כותיה דרבי אבהו. ושמע מינה אם החזוק איתר מן הנכנים בכבורה בחיי האב, אף שלא אמר האב כי בני כבורי הוא - נוטל פי שנים, שלא נתחלו רבי יהודה והבכיים אלא במוחזק שאחר כבור, ואמר אביו על המוחזק בפשוט שהוא כבור, והתם אמר רבי יהודה: נאמן האב בכלל החזקה. אבל אם לא אמר האב לו להטול שהוא כבור - אף התם אפילו רבי יהודה מודה: שהחזקה קיימת. דאי לא תימא הכי - הוה ליה לרבי יהודה לא תימא רבי יהודה אומר: כל כבור שלא הכירו אביו אמר "רבי יהודה כבורי" - אינו נוטל פי שנים. אלא מדלא תני הכי - שמע מינה כדאמרין: אינו נאמן כרבנן - והאיל מוחזק לן באחר שהוא כבור. האומר תטול אשתי כאחד מן הנכנים - וקבלה, שנתריבין כדלמקן בפירוקן. אי נמי, לבר מכתובתה נתן לה חלק בנכסיו, ובשכיב מרע מיידי, ודבריו ככתובין ובמסורין. אי נמי, בבריא ועל ידי קנין, ובנכסים של נעשו - שאם נתרבו הנכסים בשעת חלוקה - אינה נוטלת כי אם באותן שהיו לו בשעת אמירה, דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ואפילו לרבי מאיר אמר אדם מקנה - הני מילי במפרש, אבל בסתמא - אין אדם מעלה על דעתו דבר הראוי לו לבא להקנותו, אלא לדבר שהוא מוחזק בו. והלכך, הך אשה - יחד

תיובתא דכולוהו, תיובתא. שלח רבי אבהו לרב יוסף בר חמא: האומר על תינוק בין הנכנים - נאמן; ורבי יוחנן אמר: אינו נאמן. מאי קאמר? אמר אביו, הכי קאמר: האומר על תינוק בין הנכנים "וירש כל נכסי" - נאמן, פרבי יוחנן כן ברוקה; ורבי יוחנן אמר: אינו נאמן, פרבנן. מתקוף ליה רבא: האי נאמן ואינו נאמן, וירש ולא וירש מבעיא ליה! אלא אמר רבא, הכי קאמר: האומר על תינוק בין הנכנים "כבוד הוא" - נאמן, פרבי יהודה; ורבי יוחנן אמר: אינו נאמן, פרבנן. שלח ליה רבי אבהו לרב יוסף בר חמא: האומר "תפול אשתי פאחד מן הנכנים" - נוטלת פאחד מן הנכנים. אמר רבא: ונכנסים של עכשיו, ונכנסים הפאין לאחר מפקא. שלח ליה רבי אבהו לרב יוסף בר חמא: המוציא שטר חוב על חבירו, מלוה אומר "לא נפרעתי כלום", ולזה אומר "פרעתי מחצה", והעדים מעידין שפרע כולו - הרי זה נשבע וגובה מקצת מנכסיו בני חורין, אבל ממשעבדין לא, דאמרי: אגן אעדים סמכין. ואפילו לרבי עקיבא דאמר: משיב אבדה הוי - הני מילי היכא דליכא עדים, אבל היכא דאיכא עדים, אבד היכא דאיכא עדים דקא מסייעי ליה - ודאי משיב אבדה הוי, דרש מר זוטרא משיביה דרב שמי בר אשי: הלכתא ככל הני שמעתתא כדשלה ליה רבי אבהו לרב יוסף בר חמא. אמר ליה רבנא לרב אשי: דרב נהמן מאי? אמר ליה: "אין גובין" מתנינן לה, וכן אמר רב נחמן. - ואלא הלכתא לאפוקי מאי?

על התחנתה. דמסתמא לא נתן לה אלא נכסים שהיו לו באותה שעה. ונכסים הבאין לאחר מכן - כלומר, לא לפי חשבון הנכסים שיש לו בכשיו לבד תחלוק לאחר מותו ותטול חלק גדול, אלא אף לפי חשבון כל הנכסים של שעת חלוקה נתן לה. ונראה בעיני דאפילו אם היה לו נכסים מרובים ותנעטו בחיי האב - דשקלה חלק גדול כחשבון מיעוט הנכסים הבאין לחלוק בנכסי האב לאחר מיתתו, הוא תטול כאחד מכל הנכסים קאמר, ולשעת חלוקה היחיא שעתא תטול, ולא שנת תתרבו ולא שנת נתמעטו, הוא נוטלת אשתו כאחד מן הנכסים קאמר רבי אבהו. ולזה אמר פרעתי מחצה - ומחצה אני חייב, יהיה ליה מודה מקצת הטענה, וישבע, כדמפרש לקמיה. וכגון דקמיא דאסהודי העדים שפירע לו כולו הודה לו, דלא תהו משיב אבדה. והעדים מעיין - אהר הודה מחצה. נשבע - הלוה שפירע, ויפטר מלשלם מחצה. ומחצה ישלם, לפי שכבר הודה, והודאת בעל דין שזה הוה מהעדאת עדים. וגובה המלוה מחצה מנכסיו בני חורין שיש לו ללוה. אבל לא ממשעבדי, דיכלי לקוחות לממור: אתון קטווא עבדתו אחריי, אגן אעדים סמכין דמסודה דפרע הכל. פלוגתא דרבי עקיבא ורבי שמעון בן אלעזר בתחלת עובדא: שטר שכתבו בו "סלעין" או "דינרים", מלוה אמר: חמש. ולזה אמר: שלש. רבי שמעון בן אלעזר אמר: הויל הודה מקצת הטענה ישבע - וישבע רבי עקיבא אמר: אינו אלא כמשיב אבדה, ופטר משיב אבדה, "סלעין" לא משמע שיש משום, דתפסת מרובה לא תפסת, ויד על השטר על התחנתה. ועל השלישי שהודה - היה משיב אבדה, ותנן: המוצא משיבא לא ישבע, מפני תקון העולם. ואפילו לרבי עקיבא דאמר - התם: משיב אבדה הוא בסלע השלישי, דאי היה בעי ההוה אמר איןן אלא שנים, ד"סלעין" חרי משמע, והוה מיפטר משבועה כדמפרש התם - משום דקא מסייעי ליה שטרא. הני פילי - דחשבתן ליה משיב אבדה - היכא דליכא עדים, כי התם, שעדי מלוה לא ידעו אלא מה שכתבו, "סלעין" כתבו סהם, תפוחת סלעין - שנים. אבל היכא דחוינן ליה דאיכא עדים כאחד - התם - איכא לממור דוה הלוה היה יודע שרוצין להעיד כאחד מהן, ואירתת שלא יבאו עדים לסייע למלוה, ולפיכך הודה מחצה. ודאי גובין אבדה הוי ואף על גב דלא אית עדים אלא בתר הודאתו. ודך אתקפתא לפי חישין'לה, כדלמקן. ורב נחמן מאי - דפליג עליה גבי בעדים, ואמר: אין נכסין מן הבעדים, וקיימא לן כרב נחמן בדיני, וקשיא הלכתא אהלכתא. אין גובין פתנינן - בדבריו אבהו. ואלא הלכתא לאפוקי מאי - כיון דלא פליג, פשיטא דהכי הלכתא

והלכתא דתוך כדי דבור כדבור דמי - פירש רבינו תם: ולדכ אמר כדבור דמי כדי שאילת תלמיד לרב, היינו 'שלום עליך רבי', לפי שבשארם עשה סחורה עם חבירו, וירא רבו או גדול הימנו בחכמה - לא יתן לו שלום. שאם יתן לו שלום - לא יוכל לזוז בן מנוקב, לכך תניא חכמים בשבתיה: זה יכול לחזור. וקשה לרבינו יצחק: כפרק ברתא גדרים (פ), א) חגיגה וכו' שי שיש לו חולה

ירושו אחרים - פלוני ופלוני, ולא בני בניי, גלי אדעתיה דניחא ליה בצמצום טפי, כי היכי דלשיתירי מתנהו נכסי להנדו אחרים, ודוקא קאמר שקל, והא זכא - דקאמר לשון מתנה לבניו בדתני 'תנו שקל לבניי', ולשון ירושה לאחרים כדתני 'ירשו אחרים', וקתני דקנו הנדו אחרים. דמשום הכי קאמר בסיפא אין נתנן להם אלא שקל - כי כדי לשירי מן הנכסים להנדו אחרים. ואף על גב דכדי שפדתי שדות

- 1 **יירשו אחרים תחתיהם", בין שאמר "תנו" בין**
- 2 **שאמר "אל תתנו" - אין נתנין לון אלא שקל;**
- 3 **והא הךא דכשתי שדות ובשני בני אדם דמי,**
- 4 **וקתני דקתני? הוא מותיב לה, והוא מקרב לה:**
- 5 **בראיו לירשו, ורבי יוחנן בן ברוקה היא. אמר רב**
- 6 **אשי, תא שמעי: "נכסי לך, ואחריו יירש פלוני,**
- 7 **ואחרי אחריו יירש פלוני", מת ראשון - קנה שני,**
- 8 **מת שני - קנה שלישי, ואם מת שני בתי ראשון**
- 9 **- יחזור נכסים לירשי ראשון; והא הךא דכשתי**
- 10 **שדות ושני בני אדם דמי, וקתני דקתני? וכי תמא:**
- 11 **הךא נמי בראיו לירשו, ורבי יוחנן בן ברוקה היא,**
- 12 **אי הכי, מת שני קנה שלישי? הא שלח רב אחא**
- 13 **ברה דרב ענאי: לרבי רבי יוחנן בן ברוקה, "נכסי**
- 14 **לך ואחריו לפלוני", וראשון ראוי לירשו - אין**
- 15 **לשני במקום ראשון כלום, שאין זה לשון מתנה**
- 16 **אלא לשון ירושה, וירושא אין לה הפסק! תיובתא**
- 17 **דכוחה. תיובתא. לימא נמי תיתוי תיובתיה דריש**
- 18 **לקשי! - ותספקרא? והא אמר רבא: הלכתא פותיה**
- 19 **דריש לקיש בהני תלת! - לא קשיא: כאן בתוך**
- 20 **פרי דבור, כאן לאחר פרי דבור. והלכתא: פל**
- 21 **תוך פרי דבור פדבור דמי, לבר מעבודה זרה**

וקדושין

שני בחיי ראשון יחזור נכסים לירשי ראשון - והכי פירושו: "נכסי לך" - היינו לשון מתנה, ונכסי: נכסי נתונים לך, "ואחריו יירש פלוני" - רזי לזה מתנהו ולזה בירושה, וכשתה שדות דמי, שאין לשני בחיי ראשון כלום - הרי מתנתו מוחלקת ומקבלי מתנתו

וחכמה שדות דמי, שאין לשני בחיי ראשון כלום - הרי מתנתו מוחלקת ומקבלי מתנתו ויירשו לירשי ראשון - דהא מכה השני בני שלישי אחרי, וכן שני לא זכב - שלישי מנה ליה; וכי תמא הכי נמי - האי שני - בראיו לירשו, כגון בן בין הבנים, ואגב ירושהו אשמועין כרבי יוחנן בן ברוקה דשני קני בלשון ירושה, הואיל וראוי לירשו במקצת. אי הכי - האי שני ראוי לירשו ולהכי מתני ביה לישן ירושה, כרבי יוחנן בן ברוקה - אמאי שבטת שני קנה שלישי מכוון? הא שלח רב אחא חי' - בראיו שני קני לירשו, וירושא ביה לישן ירושה, וכן האי שני תורת ירושה באו ליה - אין כח ביה המת לעקר נדלה מיורשי ורשויה לתתה להאי שלישי, אלא יחזור נכסים לירשי שני. דכיון דעשא לירשו שני, וירושא ביה לא נמי; בתריה דהא וישני שני נתון שלישי - לזה היה מתנה על מה שבחנה בתורה. דכתבי "אין לו" - עיין עליו, דאשמועין קרא וכל הקודם נתנהו ירשאי ירכבו קדומין, לכל לשון היבא דלעזא עצמו יורש את הנחלה, שאין כח בדינא להעבידו מבניו. לרבי רבי יוחנן בן ברוקה - דסבירא ליה דהא יכול להוריש בלשון ירושה לאחר מבניו כל נכסיו. אם אמר לאחד מהם נכסי לך - כדמפרש לקמיה. ראשון ראוי לירשו, ולא פירש לא לשון ירושה ולא לשון מתנה - אין לשני במקום ראשון, או יירש ירושה כלום. שאין כאן לשון מתנה להאי ראשון, אלא שומטת ראשון ירושה אפוקן הנתון במאי דאמר "נכסי לך", הואיל וחזי לירש כל הנכסים מן התורה אם ירצה אביו. וכיון דירושא הוא להאי ראשון - אינו יכול להפסיקה, דאין ירושה לתוארין, ולקמן פירש פרקי: דא אפשר כן, ודוקא פירש יוחנן בן ברוקה. אלא לרבנן, כיון דאניו יכול להרבות ירושה לזה יורח מהא לישן ירושה כלל, אלא מאי דאמר "נכסי לך" לראשון - לשון מתנה הוא. ויכול להפסיקה, וקנה שלישי ירושה וקנה שלישי ירושה. וקנה שלישי ירושה וקנה שלישי ירושה - דאפשר כן, כי ויתן את הנתן, ואם איתא דירושא תיביתא ויתביתא - לא ספקין הלכתא הכי. לא קשיא - הא דקתני מתנה לזה ירושה ולא דקנו שנתון - לא קשיא לרשי לקיש דאמר לא קנה; וירושא ביה - דאמר "ואחריו יירש פלוני" - דאמר "ואחריו יירש פלוני", הלכך כתיב מתנה דראשון גב לשני. והאי דקתני ריש לקיש לא קנה שתי שדות שני בני אדם - היא לישן ירושה ויהי לאחר כדי דיבור, ולכהי לא מניח ליה לשון מתנה דהאי אלשן ירושה מהי. והכי קאמר ריש לקיש: לעולם לא קנה בלאחר כדי דיבור עד שיאמר פלוני ופלוני כו', והלכך, כיון דקאמר לשון מתנה אתרוייהו, אפילו לאחד כדי דיבור - דמי ורבי אלעזר אינתובתו לגמרי, דאמר: לא קנה אלא שבדה אחת או שתי שדות שני בני אדם, אבל שתי שדות שני בני אדם לא, ולדידהו אפילו כרי כדי דיבור אשר לא קנה. דאם איתא דקנה שתי שדות שני בני אדם כדי דיבור - לשמעין קתנה, ולשון ירושה איתא אחד רבי דמי, ושתי שדות אחד או שני בני אדם בשדה אחת לא קנה. אפילו לאחד לאחד כדי דיבור. אלא מולא ידע למצוא ולישני לשון מתנה ולשון ירושה אלא באדם אחד וכשדה אחת, ממילא בדשתי שדות ושני בני אדם בשדה אחת לא קנה, כן תוך כדי דיבור בן לאחד לאחד כדי דיבור. - היינו כדי שאילת תלמיד לרב, כדאמר פרק קמא דמסכת מכות (ו), א) אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא: מכדי, תוך כדי דיבור היכי דמי - כדי שאילת תלמיד לרב כו', ושאילת תלמיד לרב כו', 'שלום עליך רבי', כדאמרין פרק מרובה' (בבא קמא נג), כ) כי כתיב ליה לרבי יוסי - כדי שאילת תלמיד לרב 'שלום עליך רבי' כו', והלכתא בן דיבור כדבור דמי - כל שני דברים שאדם מוציא מפיו או אחר, זה בתוך כדי דיבור שנים דברים הראשון התחיל דבור האחרון - לא אחשבין ליה נמלק, אלא היה הוא נתון לאחר שני דברים ביה, ואם שנייהם יבולים מצינא, מן ירדו זו תמורת עולת תבורת שלום, ותיביר דרבינו חזקיה עולה דרבינא תעליה שלמינא, דהא לשניין איתבין אלא שאין יכול להוציא שני דברים כאחד. ואם האחד ש' בו כח לתפוס, והאחד אינו כלום - יתפוס האחד, והאחד כמאן דליתיה. וכגון ירושה ומתנה אלא - לשון ירושה כשל, ולשון מתנה קונה. ואם שנדים וותרין זה את זה, כי היכי דאמר פרק ב' בת' כו' (בבא בתרא קד), כ) כגון 'מדה ברובל ון חסד ון יתר', וכגון 'איסורא מאה מעי', וכגון משעה לשבירות מרזחן בשנים עשר וחובים לשהה ביניה רובל לחדש - יש מוח שאומר תפוס לשון ראשון, ריש שאומר שתפוס שלשון אחרון, ריש שמספק את רובל ואומר חילוקי, ויש שולקין אחר המחוקק, ויש שפירשי וניתקן. ולכהה הדרר ביה בהדיא תוך כדי דיבור, דאמר "חזרתי בך" - הכל מירש דהויא חזרה. לבר מעבודה זרה - שאם התפוס או הקנה דבר לעבודה זרה, ויתכן כדי דיבור חזר בו - אפילו הכי נאסרה, משום חזרתא בעבודה זרה. וכדאמרין נמי בעבודה זרה (שקטן תשעב), דאף על גב דאית מינא להיתירא - אסור.

כאן, משום דמגדף הוי בכלל עבודה זרה, ומגרש בכלל מקדש, כי טעם אחד להם. הלכה

מוחלקין, ואפילו הכי קתני: קנה שני. אלא: משום שנתנה דמהני לשני. יחזור נכסים לירשי ראשון - דהא מכה השני בני שלישי אחרי, וכן שני לא זכב - שלישי מנה ליה; וכי תמא הכי נמי - האי שני - בראיו לירשו, כגון בן בין הבנים, ואגב ירושהו אשמועין כרבי יוחנן בן ברוקה דשני קני בלשון ירושה, הואיל וראוי לירשו במקצת. אי הכי - האי שני ראוי לירשו ולהכי מתני ביה לישן ירושה, כרבי יוחנן בן ברוקה - אמאי שבטת שני קנה שלישי מכוון? הא שלח רב אחא חי' - בראיו שני קני לירשו, וירושא ביה לא נמי; בתריה דהא וישני שני נתון שלישי - לזה היה מתנה על מה שבחנה בתורה. דכתבי "אין לו" - עיין עליו, דאשמועין קרא וכל הקודם נתנהו ירשאי ירכבו קדומין, לכל לשון היבא דלעזא עצמו יורש את הנחלה, שאין כח בדינא להעבידו מבניו. לרבי רבי יוחנן בן ברוקה - דסבירא ליה דהא יכול להוריש בלשון ירושה לאחר מבניו כל נכסיו. אם אמר לאחד מהם נכסי לך - כדמפרש לקמיה. ראוי לירשו, ולא פירש לא לשון ירושה ולא לשון מתנה - אין לשני במקום ראשון, או יירש ירושה כלום. שאין כאן לשון מתנה להאי ראשון, אלא שומטת ראשון ירושה אפוקן הנתון במאי דאמר "נכסי לך", הואיל וחזי לירש כל הנכסים מן התורה אם ירצה אביו. וכיון דירושא הוא להאי ראשון - אינו יכול להפסיקה, דאין ירושה לתוארין, ולקמן פירש פרקי: דא אפשר כן, ודוקא פירש יוחנן בן ברוקה. אלא לרבנן, כיון דאניו יכול להרבות ירושה לזה יורח מהא לישן ירושה כלל, אלא מאי דאמר "נכסי לך" לראשון - לשון מתנה הוא. ויכול להפסיקה, וקנה שלישי ירושה וקנה שלישי ירושה. וקנה שלישי ירושה וקנה שלישי ירושה - דאפשר כן, כי ויתן את הנתן, ואם איתא דירושא תיביתא ויתביתא - לא ספקין הלכתא הכי. לא קשיא - הא דקתני מתנה לזה ירושה ולא דקנו שנתון - לא קשיא לרשי לקיש דאמר לא קנה; וירושא ביה - דאמר "ואחריו יירש פלוני" - דאמר "ואחריו יירש פלוני", הלכך כתיב מתנה דראשון גב לשני. והאי דקתני ריש לקיש לא קנה שתי שדות שני בני אדם - היא לישן ירושה ויהי לאחר כדי דיבור, ולכהי לא מניח ליה לשון מתנה דהאי אלשן ירושה מהי. והכי קאמר ריש לקיש: לעולם לא קנה בלאחר כדי דיבור עד שיאמר פלוני ופלוני כו', והלכך, כיון דקאמר לשון מתנה אתרוייהו, אפילו לאחד כדי דיבור - דמי ורבי אלעזר אינתובתו לגמרי, דאמר: לא קנה אלא שבדה אחת או שתי שדות שני בני אדם, אבל שתי שדות שני בני אדם לא, ולדידהו אפילו כרי כדי דיבור אשר לא קנה. דאם איתא דקנה שתי שדות שני בני אדם כדי דיבור - לשמעין קתנה, ולשון ירושה איתא אחד רבי דמי, ושתי שדות אחד או שני בני אדם בשדה אחת לא קנה. אפילו לאחד לאחד כדי דיבור. אלא מולא ידע למצוא ולישני לשון מתנה ולשון ירושה אלא באדם אחד וכשדה אחת, ממילא בדשתי שדות ושני בני אדם בשדה אחת לא קנה, כן תוך כדי דיבור בן לאחד לאחד כדי דיבור. - היינו כדי שאילת תלמיד לרב, כדאמר פרק קמא דמסכת מכות (ו), א) אמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא: מכדי, תוך כדי דיבור היכי דמי - כדי שאילת תלמיד לרב כו', ושאילת תלמיד לרב כו', 'שלום עליך רבי', כדאמרין פרק מרובה' (בבא קמא נג), כ) כי כתיב ליה לרבי יוסי - כדי שאילת תלמיד לרב 'שלום עליך רבי' כו', והלכתא בן דיבור כדבור דמי - כל שני דברים שאדם מוציא מפיו או אחר, זה בתוך כדי דיבור שנים דברים הראשון התחיל דבור האחרון - לא אחשבין ליה נמלק, אלא היה הוא נתון לאחר שני דברים ביה, ואם שנייהם יבולים מצינא, מן ירדו זו תמורת עולת תבורת שלום, ותיביר דרבינו חזקיה עולה דרבינא תעליה שלמינא, דהא לשניין איתבין אלא שאין יכול להוציא שני דברים כאחד. ואם האחד ש' בו כח לתפוס, והאחד אינו כלום - יתפוס האחד, והאחד כמאן דליתיה. וכגון ירושה ומתנה אלא - לשון ירושה כשל, ולשון מתנה קונה. ואם שנדים וותרין זה את זה, כי היכי דאמר פרק ב' בת' כו' (בבא בתרא קד), כ) כגון 'מדה ברובל ון חסד ון יתר', וכגון 'איסורא מאה מעי', וכגון משעה לשבירות מרזחן בשנים עשר וחובים לשהה ביניה רובל לחדש - יש מוח שאומר תפוס לשון ראשון, ריש שאומר שתפוס שלשון אחרון, ריש שמספק את רובל ואומר חילוקי, ויש שולקין אחר המחוקק, ויש שפירשי וניתקן. ולכהה הדרר ביה בהדיא תוך כדי דיבור, דאמר "חזרתי בך" - הכל מירש דהויא חזרה. לבר מעבודה זרה - שאם התפוס או הקנה דבר לעבודה זרה, ויתכן כדי דיבור חזר בו - אפילו הכי נאסרה, משום חזרתא בעבודה זרה. וכדאמרין נמי בעבודה זרה (שקטן תשעב), דאף על גב דאית מינא להיתירא - אסור.

בבא בתרא. יש נחלין – פרק שמיני דף קל עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – שטיינזלץ" רמה רש"י

וקדושין — שאם קידש אשה בפני עדים, חזרו ואמר בתוך כדי דבור: להווי מתנה ולא לזרו קדושין — אין שומעין לו, ומקודשת ואינה מקודשת. וחומרא דרבנן היא, משום לעז ממזרות אם נשאל לאחר בלא גט. משנה האומר איש פלוני יירשני — אפילו אחיו, במקום שיש להאחר מנוחה בה, או בתי תירשני — ויש לו בן. לא אמר כלום — שעקר את הירושה ממקומו.

הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה — נראה דדוקא בן בין הבנים ובה בין הבנות, כפירוש רבינו שמאל.
הא' מלא יוכל לבכר נפקא — פירוש: מדקאמר רחמנא חלק בבורה אין יכול לשנות — מכלל חלק פשוטות יכול לשנות. ולמה לי קרא ד'בנים' הנחילו את בניו? הוה מצי למימר להווי פשוטות, כדלעיל.

וקדושין. משנה האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בת, "בתי תירשני" במקום שיש בן — לא אמר כלום, שהתנה על מה שכתוב בתורה; רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אם אמר על מי שראוי לירשו — דבריו קיימין, ועל מי שאין ראוי לו לירשו — אין דבריו קיימין. **גמרא טעמא דאחר** במקום בת ובה במקום בן, הא בן בין הבנים ובה בין הבנות — דבריו קיימין; אימא סיפא, רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אם אמר על מי שראוי לירשו — דבריו קיימין; היינו תנא קמא! וכי תימא: רבי יוחנן בן ברוקה אפילו אחר במקום בת ובה במקום בן קאמר — והתניא, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: לא נחלקו אבא והקמים על אחר במקום בן ובה במקום בן, שלא אמר כלום. על מה נחלקו? על בן בין הבנים ובה בין הבנות, שאבא אומר: יירש, והקמים אומרים: לא יירש! — איפשיט אימא: בן ברוקה לא נחלקו, מפלג דתנא קמא סבר נחלקו. איפשיט אימא: מפליגי דרבי יוחנן בן ברוקה היא, וחסורא מתסרא והכי קתני: האומר "איש פלוני יירשני" במקום שיש בת, "בתי תירשני" במקום שיש בן — לא אמר כלום; הא בת בין הבנות ובה בין הבנים, אם אמר יירש כל נקסיו — דבריו קיימין, שרבי יוחנן אומר: אם אמר על מי שראוי לירשו — דבריו קיימין. אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. וכן אמר רבא: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה. אמר רבא: מאי טעמיה דרבי יוחנן בן ברוקה? אמר קרא: "והיה ביום הנחילו את בניו", התורה נתנה רשות לאב הנחילו לכל מי שירצה. אמר ליה אביו: הלא יוכל לבכר" נפקא! — והוא מופיע ליה לכדתניא, אבא הנין אמר משום רבי אליעזר: מה

דדייקין בגמרא: הא בן בין הבנים, דראוי לירש קתא — קנה זה הכל. ולפום דין דדוקא את מתוקמא קא סיפא אפילו דהווא תנא לדליל, דקתני גבי ריבה לאחז ומיעט לאחז שאם אמר משום יורשה — לא אמר כלום, דהיינו בן בין הבנים, ואפילו הכי קתני ירשא דלא קני, ובגמרא מתרצא בה. והא חסא משמע לן — מי שראוי לירשו — השתתא משמע לן — כגון שהוא ראוי לירשו במקום, כגון בן בין הבנים, והלכך דבריו קיימין אם אמר יירש הכל. ועל מי שאין ראוי לירשו — כגון אחיו במקום בתו, או בתו במקום בנו. נסרא טעמא דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה — דקמריש לאחז במקום בת, ולא חוי השתא למירת מידא. אימא סיפא אם אמר על מי שראוי לירשו דבריו קיימין היינו תנא קמא — דהכי משמע: על מי שראוי לירשו עכשיו, דהיינו בן בין הבנים, את בן בין הבנות במקום שאין בן וכי תימא — מפלגי רבי יוחנן עליה דתנא קמא אפילו אחר במקום בת, דשמעינן לתנא קמא דחשיב ליה מתנה על מה שכתוב בתורה אפילו בנו בין הבנים או בת בין הבנות, כדקתני ירשא גבי ריבה לאחז ומיעט לאחז, שאם אמר משום יורשה — לא אמר כלום, וכל שכן באחר במקום בת, כדכתיב סיפא: האומר "איש פלוני יירשני" כו' וזו ואין צריך לומר זו קתני. אי נמי, להכי תנייה לך סיפא, לאשמעינן דאפילו באחר במקום בת אתא רבי יוחנן לאיפילו עליה דתנא קמא, ולמימר דבריו קיימין. וירשא נמי רבותא קתני, ואפילו בבן בין הבנים אמרי רבנן אין דבריו קיימין. ונמצא ירשא מיתניא להשמיעו כח דרבנן, דאפילו בבן בין הבנים אמרי לא אמר כלום, וסיפא מיתניא להשמיעו כח דרבי יוחנן בן ברוקה, דאפילו באחר במקום בת פליגי אדרבנן ואמר דבריו קיימין. ולא למדיק מינה כדדייקין לעיל: טעמא דאחר במקום בת כו', דהווא חזין נמי לבן בין הבנים דלא אמר כלום. אלא משום רבי יוחנן בן ברוקה נשניה, דאתא רבי יוחנן בן ברוקה למימר: אם אמר על מי שראוי הווי ולמחר לירשו אחר שמתו בתו — דבריו קיימין, ואף על גב דהשתא מיהא לא חזי לירשו. ואם אין ראוי לירשו אחר בתו, כגון דודו, ויש לו אחין דאחין קודמין לאחי אביו — לא אמר כלום, הואיל ואין ראוי לירשו עד שמתו בתו ואחיו. ושטנין: מדקאמר רבי ישמעאל לא נחלקו מכלל דפליגי חביריו עליו ואמרין נחלקו — ומתניתין קתני היא, דמוקמינן פלוגתאיהו אפילו באחר במקום בת, ומתניתין כולה דכרשייתא. ואיבעית אימא — לא פליגי רבי עליה דרבי ישמעאל, אלא דכולי עלמא מודו דלא פליגי באחר במקום בת, דהואי לא אמר כלום, אלא בבן בין הבנים הוא דפליגי רבנן ורבי יוחנן בן ברוקה. והאי דקאמר: רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אם אמר על מי שראוי דבריו קיימין — היינו בבן בין הבנים, דראוי השתא לירשו. ודקאמר: רבי יוחנן בן ברוקה היינו תנא קמא — תריץ: כולה מתניתין דרך בבא בתרייתא — רבי יוחנן בן ברוקה היא. דשמעינן לתנא קמא דאמר גבי ריבה לאחז ומיעט לאחז דאם אמר משום יורשה לא אמר כלום, דהיינו בן בין הבנים, ואתא איהו למימר דירת. והכי קתני: האומר "איש פלוני יירשני" במקום שיש בת, "בתי תירשני" במקום שיש בן — לא אמר כלום, דהיינו בן בין הבנים, ודאי תירשני" במקום שיש בת, או "בתי תירשני" במקום שיש בן — לא אמר כלום. הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה — וכדמשמע סתמא דמתניתין, דמשמע דבבן בין הבנים קאמר, כדדייקין לעיל ובדאקמימא דכולה רבי יוחנן בן ברוקה היא. ואיבא נמי למדיק מכלל קאמר שמואל: הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה אפילו אחר במקום בת ובה במקום בן, וטעמא דרבי יוחנן בן ברוקה דמפרשין לקמן, מ'ביום הנחילו את בניו", משמע נמי מדבא בן הבנים קאמר. ורעל נמי האי אמרין, לא שניא אבא, אמר גביה רב קאמר, האונס על תיתין כל נכסיו — נאמן, כרבי יוחנן בן ברוקה, הנחילו את בניו, הוה מצי פליגי אלא בבן בין הבנים. הלכך, לא שניא אבא אמר "פלוני בני יירש חצי נכסיו" לא שניא אבא אמר "יירש כל נכסיו" — דבריו קיימין, ואפילו אם כתב בן, דלא שניא אבא אמר לא שניא כותב, כדמובח לקמן בפירקין (קלג, א) אמר רב הונא שכבז מרע שכבז כל נכסיו לאחז — רואין, אם ראוי לירשו — נטיל משום יורשה. ואמר ליה רב יוחנן: גבי עובדי למה לך? אי סבירא לך כרבי יוחנן בן ברוקה — אימא: הלבאת כרבי יוחנן בן ברוקה, דשמעתך כרבי יוחנן בן ברוקה קא אולא. והא דאמרין לקמן, אמר שמואל: הוכרח כל בן הבנים לאשתרו לא עשאוהו אפטרופא. ואמרין: קנה הנין כל נכסיו לאחז ערבי אפטרופא — לא יוכל לכתוב שמואל, אמר שמואל: הוה מצי פליגי אלא בבן בין הבנים, אבל לשון יורשה — קנה הנין, כלל, כדון תורה, כדכפא לן מ'ביום הנחילו את בניו". בדשלא מ לשון מתנה — איבא למימר דהקנה לו הנין נכסיו להיותן בחזקתו כדון אפטרופא, שגם כשעשאו אפטרופוס נתקיימה מתנתו, שיש נותן מתנה גמורה ויש שנותן מתנת אפטרופוס, אבל יורשה — אינה יכולה להיות אתא אבא כן קונה הנכסים קנין גמור. ולשון יורשה משמע שקם תחת המוריש לקנות נכסיו לגמרי, ולחיות מוחזק בהן לחיות שלו כמורישו, אבל אם אינו אלא אפטרופוס — נמצא שלא הוריש לו כלום, וכן בהלכות גזלות ומצאתי סייג לדבריו, והני מילי — כשאין בבור, או יכול להנחיל כל נכסיו לאחז מוקן, אבל אם יש בבור — אינו יכול להנחיל חלקו לאחז מוקן, כדנפקא לן לקמן מ'לא יוכל לבכר". ביום הנחילו — והוה מצי למכתב: ביום שיתחלו לבני כל מי שירצה — מבניו, הן להרבות לו מאחיו, הן להורישו הכל. ולשונא קמא דמשנין לעיל, דפליגי רבי יוחנן בן ברוקה אפילו באחר במקום בת — איבא למימר נמי דמבאח נפקא ליה, ובניו לאו דוקא, אלא יורשיו, ואפילו הראוי לירשו יורש קרינא בהי. מלא יוכל לבכר נפקא — דהכי משמע: כבורה לא יוכל להעביר ממכור ולהנחיל לאחרים, אבל שאר נכסיו בלא חלק כבורה — יכול להנחיל אחר דכניו.

תלמוד לומר לא יוכל לבכר - ואם תאמר: ולרבנן, למה לי "לא יוכל לבכר"? מהיה יתני שיוכל לשנות חלק בבירה, דאצטרך קרא למעוטי; ולרבי יוחנן בן ברוקה נמי, למה לי "ביום הנחילו"? דעל כרחך ליבא למימר דמקל דחומר לפינן שלא יוכל לשנות חלק פשיטתא - דאם בן פישתוק מירלא יוכל לבכר, וממילא דיעינן שאין יכול לשנות אל חלק בבירה על חלק פשיטתא, משום דהוי מתנה לא

לא יוכל לבכר מה תלמוד לומר - והלא כתיב בתריה "הבכור בן השנואה יכיר", לפי שנאמר והיה ביום הנחילו את בניו - דשמעט שיוכל לתת לכל אחד מבניו מה שירצה, ויכול אני לרון שאף הבכורה יעברו בן הבכור לתת לכל מי שירצה, עם שאר נחלה; דמה פשוט שיפה כחו בו? שנטול בראוי, דבחלק פשוט אל כתיב "בלל אלא ימצאו לו", ימצאו לו, "לא יוכל לבכר - ואם

אצטרך "ביום הנחילו", כאביי, דהוה דייקנין; בכורה לא יוכל לבכר, אבל חלק פשוט נתיל למי שירצה חוזה - כרבי יוחנן בן ברוקה, איתמר: כפיא אק מיפילי - נהו דמר שמע ליה הכי, ומר שמע ליה הכי, מאי בנייהו? הלכה עדיפא - שפוסק הלכה לעשות. כל אכל כי אמרין "חורה" - איבא למימר טענה הוואה, דשמן אותו הדין לא יוצא קמרי כרבי יוחנן בן ברוקה, אלא על ידי טענות אחרות ויבה את כל הנכסים לאחד מן הנכסים, כגון שאמר אה לטון מתנה עד לטון ירושה, דלדברי הכל דברי קמינין, ובדאמרין (כבא קמרי קבו, א) נמי: לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר, דהוואי כבוד דאדול וחקן כבכסי דידיה כו', דסבר הוראה דמשום האי טעמא נפסק כן, והמעשה משום טעמא אחרניא, אבל כן דקבע הלכה - אז אין לפשפש בדבר, ופר כבר מעשה בד - כבשורין לעשות מעשה - אז יש לסמוך עלעשותו, אבל כשואמר "הלכה בלוגני" - אין סומקין לעשות כן עד שיאמרו הלכה למעשה, כדלקמן, דאי אמר "הלכה" - איבא למימר דרך למודו אמר הכי, אבל אם בא מעשה לידו - אז הוה מדקדק יותר, כדאמרין בסוּמין: אין למוד הלכה מפני למוד, אבל משהורה לעשות - שוב אין לפשפש אחריו, אין לפיין הלכה - כלומר, אין למוד לעשות, לא מפי תלמוד - שאם לומר הרב דרך לימוד, והנמי מסתבר טעמא דפלוגי חבם - אין תלמידיו למוד משם הלכה, דשמא אם יבא לידו מעשה ידקדק יותר, ויראה טעם אחר דבר, ולא כפי מעשה - אם יראה רבו עושה מעשה - אל יקבע הלכה בכך, דשמא טעה

- 1 מה שכתוב בתורה. ואם בן על כרחך "לא יכיר"
- 2 לא אצטרך אלא למעוטי חלק פשיטתו ויש לומר: דאי לאו "לא יכיר" - הוה אמנא ידכול לשנות חלק בכורה, משום דהורע כחו שאינו נוטל בראוי. והשתא אצטרך שפיר "ביום הנחילו"
- 3 לרבי יוחנן בן ברוקה, דלא גילף חלק פשיטת בקל וחומר מחלק בכורה דאין יכול לשנות.
- 4 ש"הר"ח חותכה מכאן - אין לפרש בפירוש רבינו שמואל: חותכה מכאן חוזה - דהיינו למעלה מצומת הגידין, דהא פריק "אלו טרפות" (חולין נו) וצריך להיות: בתמה המקשה, חולק. ע"א אצומת הגידין גופא קמרי: תרע.
- 5 שהרי חותכה מכאן כו', אלא יש לפרש: כגון בטחול, דקיימאן לו (שם נה, ב) עניב בסומכיה - טריפה, בקולשיה - כשרה.
- 6 ושעמ

רבי הנינא אמר רבי: הלכה ברבי יוחנן בן ברוקה. אמר ליה רבי אבא: "חורה" איתמה. במאי קמפילינא? מר סבר: הלכה עדיפא, ומר סבר: מעשה רב, תנו רבנן: אין למיין הלכה לא מפי תלמוד ולא מפי מעשה - עד שיאמרו לו הלכה למעשה, שאל ואמרו לו הלכה למעשה - ילך ויעשה מעשה, ובלבד שלא ידמה. מאי "ובלבד שלא ידמה"? והא כל התורה בולה דמיון כדמינן? לה! אמר רב אשי, הכי קאמר: ובלבד שלא ידמה בטרפות; דתניא: אין אוזורים בטרפות זו דומה לזו; ואל תתמה, שהרי חותכה מפאן ומתה, חותכה מפאן וחותה. אמר ליה רבי אסי לרבי יוחנן: כי אמר לן מר "הלכה הכי", נעביד מעשה? אמר: לא תעבידו עד דאמינא "הלכה למעשה". אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא ברביה הרב יהושע: כי אתי פסקא דדינא דידי' קלמינכו והזיתו ביה פדיקא - לא תקרעוהו עד דאתיתו לקמאי, אי אית לי מעמא - אמינא לכו, ואי לא - הדרינא בי. לאחר מיתה - לא מיקרע תקרעוהו, ומגמר נמי לא תגמרו מניה; לא מיקרע תקרעניה - דאי הואי התם, דלמא הוה אמינא לכו מעמא, מנגמר

בטעם של פסק דין של אותו המעשה. דהרבה טועין בדבר הלמוד, כדאמרין "הוא דפלוגי לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר", וטעה בסברא. ע"ד שיאמרו לו הלכה למעשה - רכיון ששאל על ידי מעשה, ואינו יודעין בדבר אלא מה שהוא אומר להם - אין לומר: טעם חזו ביה דלא ידע. ובמקום אחר אמרין: אין למודין הלכה מתוך משנה. כגון זה שכתב במשנה "הלכה בדבריו", כגון הא דנתן מסכת נדה (ו, א) רבי אליעזר אומר: ארבע נשים ידען עשתן כו'. והמשפח כמה תשפח והתא ובה, גבי ילדה חובב מעט לעת, דברי רבי אליעזר (נדה לו, ב). וזה חובב שברקו יום ראשון ומצאו טהרה וכו' (שם פ, ב). ובשלשון תנן במשנה "הלכה בדבריו", ואפילו הכי קבע שמואל הלכה כמותו בתלמוד, ואשמרין דאין למודין הלכה מתוך משנה אי לאו דקבע עובדא ממוחה. וביבמות (מט, א) תנן: איזוהו ממוז? שמעון התימני אומר: כל שחייבין עליו חזו והלכה כדבריו, אי לאו דפסיק בתלמוד הלכה כמותו - לא סמכינון אפסק דמתניתין. אבל בהלכות הפסוקות דבריי האמוראין - ודאי סמכינון, דכיון שפסקום וכתבום רב אשי ורבינא שהם סוף הוראה - ודאי עלייהו סמכינון. מצינו למודין: היבא דפלוגי יחיד אצל רבינא, כי יתני - לא סמכינון אפסק הלכה של משנה, אלא אם כן פוסק בתלמוד. דאית תלמוד - סמכינון, דכלוהו חזו הלכה למעשה, אלא שהרי חזן לבדו היה מחמיר בעיניו, ואמר לתלמידיו דבאקפך שלא יעשו דבר, עד שיאמרו הלכה למעשה. הלכתי טעמא - דדלמא חדר ביה מיהווא פוסק הלכה ששאל, וירא לו טעם אחר בעיניו. מיהו, לאחר פטירתו יש להם לעשות מה שפסק להם, דהא כל מי חזי לו חדר ביה, וכל שבן שיש לנו לסמוך על הלכות הכתובות בתלמוד כמו שסידרן רב אשי, דהא קיימא לן בבבא מציעא (פז, א) רב אשי ורבינא סוף הוראה, ולמי נשאל עוד בשעת מעשה, אם לא נסמוך על ההלכות הפסוקות בתלמוד כמו שסידרן רב אשי, דקתני: עד שיאמר לו הלכה למעשה? הא אין אדם רשאי לחוש דבר מנעה אלא דאי כמו שפסקו האחרונים כן נעשה. והכי אמרין (בתחלת פאה) וצריך לומר: בפרק שני דפאהו ירושלמי: רבי זעירא בשם שמואל אמר: אין למודין לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן הספוקות, אלא מן התלמוד. כלומר, מדברי האמוראין, ולא מפי מעשה הכתוב במשנה וברבינא, כגון דפלוגי רבינא עליה, עד שיאמרו הלכה למעשה, כלומר: כן הלכה, לך ועשה כן. אי נמי, שיאמרו לו הלכה כדי לעשות מעשה, כגון שבא ושאל לחכמים: מעשה בא לידך, היאן הלכה כדי לעשות כן? ואמרו לו: הלכה כפלוגי. אף על פי שאמרו סתם - זהו הלכה למעשה. ילך ויעשה מעשה - כל מימי עשה עד כן, ולא היא צריך עוד לשאלו לכל מעשה ומעשה שבא לידו. ובלבד שאל דימה - לרזן דבר מתוך דבר. חל אל כל התורה בולה וכו' - כדאמרין בעירובין (בא, ב) גבי שלמה ואסברא בדרמי. בטרפות - ללמד זו מזה. כגון טרפות הכבד מן הריאה, כדאמרין: וחילופא כבכבדא, שאין חזות האברים שיהו. אין אומרים בטרפות זו דומה לזו, שהרי חותכה מכאן - בצומת הגידין ומתה, דמיסרפה בכך. חותכה מכאן - למעלה מצומת הגידין, וחותה, שחתך בחיש עד היעצ כשילה. כדאמרין ב"בבבא המקשה" (חולין ע, א), ומקל וחומר היה לנו לומר שהיא טריפה. אי אמר מר הלכה הכי - בשעה שאנו למודין לפניו, מי עבדינן עובדא על פי אותה הוראה? עד דאמינא לכו הלכה למעשה - שאומר לכם הלכה בשעה שתשאלו לי על ידי מעשה, דבשעת מעשה אדם ירא לידון ומינין לכו יותר, כדאמרן לעיל: אין למודין הלכה מפני תלמוד, עד שיאמרו לו הלכה למעשה, פסקא דדינא - שפסקתו ומסרתו לאדם להיות לראיה בידו - אל תקרעוהו לבטל דבריי. דאי חזו וכו' - ושמא גם אתם תמצאו הירושן לקשייתכם.

ואל

ואל

[דף ב' ע"ב]

היתה למטה מעשרה ותולה בה עטורין שהן ראויין לסבד בהן - ממעטין בה לפסול. ואם לאו - ממעטין בה לכשר. היתה למעלה מעשרים אמה ותולה בה עטורין שהן ראויין לסבד בה - ממעטין בה לכשר, ואם לאו - ממעטין בה לפסול. אמר רבי שמאי: בשם שאמרו למעלן בה אמרו למטון. קש ותבן אין ממעטין בה, עפר וצורות - ממעטין. אמר רבי יוסה בי רבי בון: עלו בו עשבים - אין ממעטין בה. מניין למעלה מעשרה שהיא רשות אחרת? רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: "ונועדתי לה שם ודברתי אתה מעל הכפרת". וכתוב: "אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם". מה דבור שנאמר להלן - רשות אחרת, אף דבור שנאמר כאן - רשות אחרת. וארון לא תשעה? רבי זעירה בעי: מניין לכפרת שהיא טפחה? תנא רבי חנינה בן שמואל: כל הפלים שהיו במקדש נתנה התורה מדת אורכן ורחבן ושעור קומתן, הויז מן הכפרת שנתנה התורה מדת ארבה ורחבה, ולא נתנה שעור קומתה. ונלמדינה מבלי קטן שבמקדש - "ועשית לו מסגרת טפח סביב" - מה כאן טפח אף כאן טפח. או אינו אלא "ועשית זר זהב למסגרתו סביב" - מה כאן כל שהוא אף כאן כל שהוא? מאי בדין: רב אחא בר יעקב אמר: "פני", אין פני פחותים מטפח. רבי יוסה בעי: אילו מגדל שהוא עומד בתוך הבית גבוה כמה שפא אינו מתר להשתמש מתוכו לבית ומן בית לתוכו? אלא בשעת שהיה מרבע להן את הרוחות אנו קיימין. ניהא כמאן דאמר באמת ששה. ברם כמאן דאמר באמת חמשה. וארון לא שבעה טפחים ומחצה הוא? רב יעקב בר אחא אמר: דבית רבי ינאי ורבי שמעון בן יוצדק. חד יליף לה מן הארון. והורנה יליף לה מן העגלות. ולא ידעינן מאן דיליף לה מן הארון מאן דיליף לה מן העגלות. מסתברא דבית רבי ינאי יליף לה מן הארון, דבית רבי ינאי אמרי: ארון תשעה וכפרת טפח. ורבי שמעון בן יוצדק יליף לה מן העגלות. רבי זעירה בעי: מניין לעגלות שהן גבוהות עשרה? אמר רבי יוסה: ואפלו תימר גבוהות עשרה. לא כן תני בשם רבי נחמיה: "צב"

[דף ג' ע"א]

כמין קמרסטה היו. אילו חזר ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבע, שפא אינו אסור להשתמש מתוכו לרשות הרבים ומרשות הרבים לתוכו? אלא בשעה שהיו מושיטין את הקרשים מוזה לזו תרוטות היו. תני, רבי אומר: ארבע אמות אף על פי שאין שם ארבע דפנות. רבי שמעון אומר: ארבע דפנות אף על פי שאין שם ארבע אמות. רבי יהודה אומר: ארבע אמות וארבע דפנות. וכן היה רבי יהודה מחיב במוזה. אף על פי שאין שם ארבע אמות וארבע דפנות. מסתברא דרבי יהודה יודה לאילין רבנן. ואילין רבנן לא יודון לרבי יהודה, שאף על פי שיש שם ארבע אמות וארבע דפנות

שֶׁהִיא פְּטוּרָה מִן הַמְּזוּזָה וְאִינָה מְטוֹבֶלֶת בַּמַּעֲשָׂרוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אַרְבַּע וּרְבָנָן אָמְרִי: שְׁלֹשׁ. מַה טַּעְמוֹן דְּרַבְנָן? "סְבוּת", "סְבוּת", "סְבוּת" – הֲרִי שְׁלֹשׁ, אֶחָד לְמַעְלָן וּשְׁתַּיִם לְמַטָּן וְהַשְּׁלִישִׁית מִדְּבַרְיָהּ. מַה טַּעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן? "סְכַת", "סְכַת", "סְכַת" מֵלֵא – הֲרִי אַרְבַּע, אַחַת לְמַעְלָן וְשְׁלֹשׁ לְמַטָּן וְהַרְבִּיעִית מִדְּבַרְיָהּ. רַבִּי חֵייה בַר אֲדָא אָמַר: תַּרְיַן אָמֹרִין, חַד אָמַר טַעְמוֹן דְּרַבְנָן וְחֹרְנָה אָמַר טַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן. מַה טַּעְמוֹן דְּרַבְנָן? "וְסִפָּה תַהֲיִיה לְצַל יוֹמָם מִחֹרֵב" – הֲרִי אַחַת לְמַעְלָן, "סְבוּת", "סְבוּת", "סְבוּת" – הֲרִי שְׁלֹשׁ. מַאי טַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן? "וְסִפָּה תַהֲיִיה לְצַל יוֹמָם מִחֹרֵב" – הֲרִי אַחַת לְמַעְלָן, "סְכַת", "סְכַת", "סְכַת" מֵלֵא – הֲרִי אַרְבַּע. רַבְנָן דְּקִיסְרִין שְׁמַעוֹן טַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן וְטַעְמוֹן דְּרַבְנָן מִן הַדִּין קָרְיָא: "וְסִפָּה תַהֲיִיה לְצַל יוֹמָם מִחֹרֵב" – הֲרִי אַחַת. "וְלִמְחָסָה וְלִמְסַתוֹר" – הֲרִי שְׁתַּיִם. "מְזוֹרָם וּמְטוֹרָם". רַבְנָן עֲבָדִין 'מְזוֹרָם וּמְטוֹרָם בִּי אַחַת. רַבִּי שְׁמַעוֹן עֲבַד 'מְזוֹרָם וּמְטוֹרָם בִּי שְׁתַּיִם. וְתַנִּי בָּהּ, שְׁתַּיִם בְּהַלְכָתָן וְהַשְּׁלִישִׁית אֲפִילוּ טַפַּח. רַבִּי חֵייה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁתַּיִם שֶׁל אַרְבַּעַת אַרְבַּעַת טַפָּחִים, וְהַשְּׁלִישִׁית אֲפִילוּ טַפַּח – בְּשֵׁר. רַב הוֹשַׁעִיה בְּעֵי: אוֹתָן שֶׁל טַפַּח שֶׁנִּתְּנָן בְּאֲמִצַּע מַהוּ? חֹזֵר וְאָמַר: אוֹתָן שֶׁל אַרְבַּעַת טַפָּחִים שֶׁנִּתְּנָן בְּאֲמִצַּע, מַה הֵן? רַבִּי יַעֲקֹב בַר אֶהָא: בְּהַדִּין עוֹבְדָא אֶתָּא קוּמִי רַבִּי יִסָּא וְאֶבְשֵׁר. וְתַנִּי בָּהּ, חָצֵר שֶׁהַעֲמוּדִין מְקִיפִין אוֹתָהּ הֲרִי הַעֲמוּדִין בְּדַפְּנוֹת. וְהָא מַתְּנִיתָא פְּלִיגְנָא: עֲשׂוּיֹת בְּהַלְכָתָן – בְּשֵׁרוֹת, שְׁלֹא בְּהַלְכָתָן – פְּסוּלוֹת. סְבָרִין מִימָר בְּאֲמִצַּע. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: אֵלּוּ שְׁלֹא כְּנָגַד אֵלּוּ. רַב אָמַר:

[דף ג' ע"ב]

אוֹתָהּ שֶׁל טַפַּח צְרִיכָה שֶׁתִּהְיֶה מִשׁוּבָה מִן הַכֶּתֶל טַפַּח. שְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילוּ כְּנוֹסָה כְּפוּה רֹאזִין אוֹתָהּ כְּאֵלוּ הִיא יוֹצֵא. רַבִּי בָּא הִינָנָא בַר שְׁלֵמְיָה, רַב יְרֻמְיָה בְּשֵׁם רַב: אֲפִילוּ כְּנוֹסָה כְּפוּה – רֹאזִין אוֹתָהּ כְּאֵלוּ הִיא יוֹצֵא. רַבִּי יַעֲקֹב בַר אֶהָא אָמַר: רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ חַד בְּהַדִּין וְחַד בְּהַדִּין. כְּהִנָּא וְאִסָּא עֲלוּן וְחוּז קוּמִי רַב בְּהַדָּא דְשְׁמוּאֵל. רַבִּי יוֹדָה בַר פְּזִי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי: וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה נְתוּנָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים בְּלַחֲיִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בֶן חֲנִינָא: נַעֲזֵן אַרְבַּעַת קָנִים בְּאַרְבַּע זְוִיֹּת שֶׁל כְּרָם, וְקִשֵׁר גְּמִי מִלְּמַעְלָן – מִצִּיל מִשֵּׁם פְּאֵה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּמַחֲצִצַת שֶׁבֶת בֶּן מַחֲצִצַת כְּלָאִים. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַעֲשֶׂה שֶׁחֶלֶף רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קַרְחָה אֶצֶל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְבָנִיגַד, וְהִרְאָהוּ שְׂדֵה אַחַת וּבִיתֶרְתָּהּ הִיתָה נְקֻרָתָא, וְהוּוּ שֵׁם פְּרָצוֹת יוֹתֵר מִעֲשָׂרָה, וְהִיה נוֹטֵל אֲעִים וְסוֹתָם, וְדוֹקְרָנִים וְסוֹתָם, עַד שֶׁמַּעֲטָן פְּחוֹת מִעֲשָׂרָה. אָמַר: כְּזֶה בֶּן מַחֲצִצַת שֶׁבֶת. אָמַר רַבִּי חֵייה: מַתְּנִיתָא אֲמָרָה בֶּן – מְקִיפִין שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה. אִם אוֹמַר אֶת שֶׁהַפְּאֵה מִצְּלַת יוֹתֵר מִעֲשָׂר – דִּי חֲבַל אֶחָד. רַבִּי יוֹנָה אָמַר, רַבִּי הוֹשַׁעִיה בְּעֵי: הֲדָא פְּאֵה מַה אֶתְּ אֲמֹרְתָּ? מְלַמְעֵלָן? מִן הַצֵּד? אִין תִּימַר מְלַמְעֵלָן – כֵּל שֶׁבֶן מִן הַצֵּד. אִין תִּימַר מִן הַצֵּד הָא מְלַמְעֵלָן לֹא, אִין תִּימַר מְלַמְעֵלָן יְאוֹת אָמַר רַבִּי

חַגְיִי. אִין תִּימֵר מִן הַצַּד לֹא אָמַר רַבִּי חַגְיִי בְּלוּם. רַבְּנָן דְּחִיפָא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ: לְגַבֵּה אֶפְלוּ עַד מֵאָה אַמָּה. אָמַר רַבִּי יוֹדֵן: הֲדָא דְּאֵת אָמַר לְעִנְיָן בְּלֵאִים, אֲבָל לְעִנְיָן פֶּאֶה – לֹא תֵהָא פֶּאֶה גְבוּהָה מִן קוֹרְתָה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: הִיא בְּלֵאִים הִיא שְׁבֵת. עַל דְּעֵתִיהָ דְּרַבִּי יוֹסִי, מַה בֵּין פֶּאֶה מַה בֵּין קוֹרְתָה? קוֹרְתָה מִצְלַת מְרוּיַח אַחַת, פֶּאֶה אֵינָה מִצְלַת עַד שְׁתֵּהָא מְגַפֶּפֶת מֵאַרְבַּע רֵוּחֹתֶיהָ. וְאֵתִיָּא בְּהִיא דְּאָמַר רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב הַמְּנוּנָא: פֶּאֶה אֵינָה מִצְלַת עַד שְׁתֵּהָא מְגַפֶּפֶת מֵאַרְבַּע רֵוּחֹתֶיהָ. אָמַר רַבִּי בָּא בַר מִמְּל: מוֹטְרָפְלִיּוֹת שְׁבַבְרָכִים – אָסוּר לְטַלְטֵל תַּחְתֵּיהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן סוּף תַּקְרָה, וְאִין סוּף תַּקְרָה מִצִּיל מִשֵּׁם פֶּאֶה. אָמַר רַבִּי פְּנִיחָס: אֵתָא עוֹבְדָא קוּמִי רַבִּי יְרֵמְיָה בְּאַרְבַּע עֲמוּדִים וְעֲלִיהֶם אַרְבַּעַה פִּיסְטִלִיּוֹת, וְהִתִּיר לְטַלְטֵל תַּחְתֵּיהֶן מִשׁוּם פֶּאֶה. רַבִּי בּוֹן וְרַבִּי בּוֹן בְּעוֹן קוּמִי רַבִּי זְעִירָא: פֶּאֶה, מַהוּ שְׁתִּצִּיל בְּסָבָה. אָמַר לוֹן: פֶּאֶה מִצְלַת בְּסָבָה. סוּף סָבָה, מַהוּ שְׁיִצִּיל בְּסָבָה? אָמַר לוֹן: אִין סוּף סָבָה מִצִּיל בְּסָבָה. מַה בֵּין זֶה לְזֶה? זֶה נַעֲשֶׂה לְכָף, וְזֶה אֵינוֹ נַעֲשֶׂה לְכָף. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: כָּל אֵילִין מִיְלִיָּא – לְעִנְיָן מִשָּׂא וּמִתָּן, הָא לְהוֹרוֹת – אָסוּר לְהוֹרוֹת.

[דף ד' ע"א]

מַה אִם סוּבָה קָלָה אֵת אָמַר אָסוּר, שְׁבֵת תְּחַמּוּרָה לֹא כָּל שְׁבִין? רַבִּי בּוֹן בַּר הִיִּיה בְּעֵא קוּמִי רַבִּי זְעִירָה: מַאֵן תִּנָּא פֶּאֶה מִצְלַת לֹא רַבִּי יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי? אָמַר לֵיהּ: אַדְהֵי תִנָּא. נִמְצְאֵת אֹמַר לְעִנְיָן בְּלֵאִים כָּל הַפְּחוֹת מִשְׁלֶשָׁה כְּסֵתוּם, מִשְׁלֶשָׁה וְעַד אַרְבַּעַה, אִם הָעוּמֵד רַבָּה עַל הַפְּרוּיַח – מִתָּר. וְאִם הַפְּרוּיַח רַבָּה עַל הָעוּמֵד – אָסוּר. מֵאַרְבַּעַה וְעַד עֶשֶׂר, אִם הָעוּמֵד רַבָּה עַל הַפְּרוּיַח – מִתָּר, וְאִם הַפְּרוּיַח רַבָּה עַל הָעוּמֵד, כְּנֶגֶד הָעוּמֵד – מִתָּר, כְּנֶגֶד הַפְּרוּיַח – אָסוּר. יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר, אִם עַל פִּי שְׁהָעוּמֵד רַבָּה עַל הַפְּרוּיַח, כְּנֶגֶד הָעוּמֵד – מִתָּר. כְּנֶגֶד הַפְּרוּיַח – אָסוּר. לְעִנְיָן שְׁבֵת, כָּל הַפְּחוֹת מִשְׁלֶשָׁה כְּסֵתוּם. מִשְׁלֶשָׁה וְעַד אַרְבַּעַה, מֵאַרְבַּעַה וְעַד עֶשֶׂר, אִם הָעוּמֵד רַבָּה עַל הַפְּרוּיַח – מִתָּר. וְאִם הַפְּרוּיַח רַבָּה עַל הָעוּמֵד – אָסוּר. יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר, אִם עַל פִּי שְׁהָעוּמֵד רַבָּה עַל הַפְּרוּיַח – אָסוּר. רַבִּי הַנְּגִיָּה רַבִּי יוֹדָה בַר פְּזִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחֲנָן: לִית בָּאֵן מִשְׁלֶשָׁה וְעַד אַרְבַּעַה – יֵשׁ בָּאֵן פְּרֻצָה שְׁלֶשָׁה אִין בָּאֵן מְקוּם אַרְבַּעַה. מִתִּיב רַבִּי מְנָא: וְהִתְנַיְנוּ, מִקְפִּינִן בְּקֻנְיָם! וְקֻנְיָה יֵשׁ לוֹ מְקוּם! אָמַר לֵיהּ: לֹא תִתִּיבִינִי פְּחוֹת מִשְׁלֶשָׁה, שְׁכַל הַפְּחוֹת מִשְׁלֶשָׁה כְּסֵתוּם הוּא. רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַב: מְכַל מְקוּם, מִכְּפִיֹן שְׁהָעוּמֵד רַבָּה עַל הַפְּרוּיַח – מִתָּר. רֵאשִׁי פְּסֵל הַיּוֹצֵאִין מִן הַסֶּפֶה – גְּדוּנִין כְּסָבָה. רַבִּי חוּנָה בְּשֵׁם רַבְּנָן דְּתַמְזוּ: וּבְלִבְד עַל פְּנֵי בְּלָת. רַבִּי יַעֲקֹב בַר אֲחָא, רַבִּי יִסָּא רַבִּי יוֹחֲנָן בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: וְאֶפְלוּ כְּנֶגֶד הַדְּפָן. רַבִּי יַעֲקֹב בַר אֲחָא, רַבִּי חֵיִיא, רַבִּי יוֹחֲנָן בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: וְאֶפְלוּ שְׁלֵא כְּנֶגֶד הַדְּפָן. עַל דְּעֵתִיהָ דְּרַבִּי יִסָּא נִיחָא, עַל דְּעֵתִיהָ דְּרַבִּי הִיִּיה בַר בָּא, מַה הִיקְלַתְהָ בְּהָה הִמְתָּה מְרַבָּה מִצְלַתְהָ. וְשְׁחַמְתָּה מְרַבָּה מִצְלַתְהָ פְּסוּלָה. הָא מְחַצְהָ לְמַחְצָה בְּשָׂרָה. סָבָה מְדַבְּלַת לְשַׁצְלַתְהָ מְרַבָּה מְחַמְתָּה בְּשָׂרָה. הֲכֵא אֵת אָמַר 'בְּשָׂרָה',

והכא את אמר 'פסולת' רבנן דקיסרין רב יצחק בר נחמן בשם רבי הושעיה: שניא היא באילן שדרכו לפסע.

[דף ד' ע"ב]

הלכה ב', מתניתין – ספ"ה הישנה, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. איזו היא הישנה? כל שעשה קדם להג שלשים יום, אבל אם עשה לשם החג, אפלו מתחלת השנה בשרה.

גמרא – תני, צריף לחדש פה דבר. חבריא אמרו: טפה, רבי יוסה אומר כל שהוא. מאן דאמר 'כל שהיא', ובלבד על פני פלה. אף במצה בן. מצה הישנה, תפלוונתא דבית שמאי ודבית הלל. אמר רבי יוסה: דברי הכל היא. מפיון שלא עשה לשם פסח – דבר פריא שלא דקדק בה. סבת הרועים סבת היוצרים – בשרה. סבת הפותים, עשויה פהלכתה – בשרה, שלא פהלכתה – פסולת. העושה ספ"ה לעצמו, מהו אומר? פרוף אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות ספ"ה. לאהר? לעשות ספ"ה לשמו. נכנס לישב בה, אומר: פרוף אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בפסח. משהוא מברך עליה בלילי יום טוב הראשון – אינו צריף לברך עליה עוד מעתה. חנין בר בא בשם רבי: זמן, מפיון שחשכה, מהו שיהא צריף להזכיר זמן? רב הושעיה אמר: צריף להזכיר זמן. רבי אילא אמר: צריף להזכיר זמן. רבי זבדה אמר: צריף להזכיר זמן. רבי חייא בר אדא עביד לה שמועה. רבי זעירה, רבי יצחק בר נחמן בשם רבי הושעיה, רבי יודה בר פזי בשם רבי חמה אבוי דרבי אושעיה: מפיון שחשכה – צריף להזכיר זמן.

הלכה ג', מתניתין – העושה ספתו תחת האילן – באלו עשה בתוך הבית. ספ"ה על גבי ספ"ה – העליונה בשרה והתחתונה פסולה. רבי יהודה אומר: אם אין דיורין בעליונה – התחתונה בשרה.

[דף ה' ע"א]

גמרא – שני סכין זה על גבי זה, העליון חמתו מרבה מצלתו. התחתון אין חמתו מרבה מצלתו, על ידי זה ועל ידי זה צלתו מרבה מחמתו. פמה יהא ביניהן ויצטרפו? תרין אמורין, חד אמר: עשרה. והורגה אמר: ארבעה. מתיב מאן דאמר עשרה למאן דאמר ארבעה: משום אהל מצאנו אהל שהוא טפה. רבי יהודה אומר אם אין דיורין בעליונה התחתונה בשרה – מה דיורין ממש, או אפלו ראויה לדיורין? מן מה דתנא חד סב קומי רבי זעירא: ואפלו התחתונה בשרה, לית בר נש אמר: 'אפלו' אלא דהוא מודה על קדמיותא, תדא אמרה דיורין ממש.

הַלְקָה ד', מִתְּנִיתִין – פָּרַם עֲלֶיהָ סְדִין מִפְּנֵי הַחֲפֹזָה אוֹ תַּחֲתֵיהָ מִפְּנֵי הַנְּשָׂר, אוֹ שִׁפְרָם עַל גְּבֵי הַקְּנוֹף – פְּסוּלָה. אָבֵל פָּרַם הוּא עַל נִקְלִיטֵי הַמַּטָּה.

גְּמָרָא – תַּנְי, תּוֹלָה בַּהּ קוּטִיּוֹת – בְּשָׂרָה. אָמַר רַבִּי תַנְנִיָּה: הֲדָא דְאָתָּה אָמַר: מִן הַצַּד, הָא מִלְּמַעְלָן – פְּסוּלָה. אוֹ תַּחֲתֵיהָ מִפְּנֵי הַנְּשָׂר – אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: לֹא אָמְרוּ אֵלָּא מִפְּנֵי הַנְּשָׂר,

[דף ה' ע"ב]

הָא שְׂלֵא מִפְּנֵי הַנְּשָׂר – בְּשָׂרָה. אָבֵל פּוֹרֵשׁ הוּא עַל נִקְלִיטֵי הַמַּטָּה – רַבִּי בִּיבִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁבֹן הוּא עוֹשֶׂה חֶלֶל בְּאַצִּילֵי יָדָיו.

הַלְקָה ה', מִתְּנִיתִין – הַדְּלָה עֲלֶיהָ אֵת הַנֶּפֶן אֵת הַדְּלַעַת וְאֵת הַקְּסוּם וְסִבָּה עַל גְּבֵן – פְּסוּלָה, אִם הָיָה הַסְּבוּף הַרְבֵּה מִתּוֹן אוֹ שְׁקֻצָּן – בְּשָׂרָה. וְזֶה הַכֶּלֶל: דְּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טְמֵאָה, אִם אֵין גְּדוּלָּיו מִן הָאָרֶץ – אֵין מְסַפְּכִין בּוֹ. וְכָל דְּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טְמֵאָה וְגְדוּלוֹ מִן הָאָרֶץ – מְסַפְּכִין בּוֹ.

גְּמָרָא – רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב: וְהוּא שְׂוִידָה אוֹתָן לֶכְדָּה. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא: צְרִידָה לְנַעֲנֵעַ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה: תַּרְתִּיהוֹן לְקוּלָה, הַדְּלָה אוֹתָן לֶכְדָּה אַף עַל פִּי שְׂלֵא נַעֲנַע, נַעֲנַע אַף עַל פִּי שְׂלֵא הַדְּלָה אוֹתָן לֶכְדָּה. רַבִּי בָּא חִינָנָא בַּר שְׁלֵמִיָּה, רַב יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַב: סְבָכָה בְּשׁוֹלְבֵיּוֹת – פְּסוּלָה. בְּזִכְרִים – בְּשָׂרָה. בְּנִקְבוֹת – פְּסוּלָה. סְבָכָה בְּאַנְיָצִי פִּשְׁתָּן – פְּסוּלָה. בְּהוֹצְנֵי פִּשְׁתָּן – בְּשָׂרָה. סְבָכָה בְּחֻבְלִים, אֵית תַּנְיִ תַּנְי: בְּשָׂרָה. וְאֵית תַּנְיִ תַּנְי: פְּסוּלָה. מֵאֵן דְּמַר בְּשָׂרָה – בְּחֻבְלִים שֶׁל סִיב, וּמֵאֵן דְּאָמַר פְּסוּלָה – בְּחֻבְלִים שֶׁל פִּשְׁתָּן. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כְּתִיב "בְּאַסְפָּד מוֹגֵרְנָה וּמִיָּקֶבֶד" – מִפְּסֻלַּת שְׁבִיבְרָן וְשְׁבִיבְקָב אֵת עוֹשֶׂה לָּהּ סְבָדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: "וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ". אָמַר רַבִּי תַנְחוּמָה: דִּין בְּדַעְתִּיהָ וְדִין בְּדַעְתִּיהָ. רַבִּי יוֹחָנָן הוּא אָמַר עֲנָנִים מִלְּמַעְלָה הָיוּ – הוּא יְלִיף לָהּ "מֵאַסְפָּד". רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר עֲנָנִים מִלְּמַטָּן הָיוּ – הוּא יְלִיף לָהּ מֵעֲנָנִים. אָמַר רַבִּי אֲבִין: דִּין בְּדַעְתִּיהָ וְדִין בְּדַעְתִּיהָ. רַבִּי יוֹחָנָן הוּא מְדַמֵּי לָהּ כְּמִשְׁלַח לַחֲבָרוֹ חֲבִית וְקִנְקָנָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ הוּא מְדַמֵּי לָהּ בְּתוֹן דְּאָמַר לַחֲבָרִיהָ:

[דף ו' ע"א]

שְׂלַח קוּפְתָדָה וְסָב לָהּ הַטִּיּוֹן.

הַלְקָה ו', מִתְּנִיתִין – חֻבְלֵי קֶשׁ וְחֻבְלֵי עֲצִים וְחֻבְלֵי יָרְדִים – אֵין מְסַפְּכִין בָּהֶן. אִם הִתִּירָן – בְּשָׂרוֹת, וְכֵן בְּשָׂרוֹת לְדַפְּנוֹת.

גְּמָרָא – רַבִּי הֵיידָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאִית פְּאוּצָר. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבִּיבָא, רַב שֵׁשֶׁת בְּשֵׁם רַבִּי הֵיידָה רַבָּה: אֵינן חֲבִילָה פְּחוּתָה מִכ"ח. הֵינָנָא בַר שְׁלֵמִיָּה בְּשֵׁם רַב: קֶצֶר לִסְבָּה – אֵינן לְהֵן יְדוּת. קֶצֶר לִסְבָּה וְחֹשֶׁב עֲלֵיהֶן לְמֵאֲכָל – בָּא בְּמַחְשָׁבַת. קֶצֶר לְמֵאֲכָל וְחֹשֶׁב עֲלֵיהֶן לִסְבָּה, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיְהִיָּה תַקְשָׁר רַבָּה עַל הָאֲכָל וְעַל הַיָּד. רַב פְּתָדָא דְאַחֵרִים. מַה אֲנִן קְנִימִין, קֶצֶר לִסְבָּה וְהוֹכְשָׁרוּ וְאָמַר לְכַשְׁיַעֲשׂוּ מִצְוֹתֵן אַחֲזִירִים לְגַרְןָּ, צְרִיכִין הַכְּשֵׁר פַּעַם שְׁנִיָּה אוֹ כְּבָר הַכְּשֵׁרֶן בְּיַדְסָּ? רַבִּי יִסָּא בְּשֵׁם רַבִּי חֲמָא בַר חֲנִינְה: "וְסַפְתָּ עַל הָאָרֶץ אֶת הַכַּפְּרֹת". מִיכֵן שֶׁהַדּוֹפֵן קְרוּי סְבָה, מִיכֵן שְׁעוֹשִׁין דְּפָנוֹת בְּדָבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טְמֵאָה.

הַלְבָּה ז', מִתְּנִיתִין – מִסְכְּכִין בְּנִסְרִין דְּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר נָתַן עֲלֵיהָ נֶסֶר שֶׁהוּא רַחֵב אַרְבָּעָה טַפְחִים בְּשָׂרָה וּבְלֶבֶד שְׁלֵא יִישָׁן תַּחְתָּיו.

[דף ו' ע"ב]

גְּמָרָא – רַבִּי יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַב: בְּשֵׁישׁ בְּהֵן רַחֵב אַרְבַּע נְחָלְקוּ. רַבִּי יִסָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: בְּמִשׁוּפִין לְכָלִים נְחָלְקוּ. וְהָא רַבִּי יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַב בְּשֵׁישׁ בְּהֵן רַחֵב אַרְבַּע נְחָלְקוּ הָא אִם בְּמִשׁוּפִין לְכָלִים דְּבְרֵי הַכַּל מִתָּר, מִן מַה דְּאָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה: סְבָבָה בְּשֶׁלְבִיּוֹת פְּסוּלָה. אֲמַרִין כְּרַבִּי מֵאִיר הוֹרִי. הֲדָא אֲמַרְה – הִיא הֲדָא הִיא הֲדָא. הָא רַבִּי יוֹסֵה, הָא רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה: בְּמִשׁוּפִין לְכָלִים נְחָלְקוּ, הָא בְּשֵׁישׁ בְּהֵם רַחֵב אַרְבָּעָה – דְּבְרֵי הַכַּל אֲסוּר. מִן מַה דְּהוֹרִי רַבִּי יוֹסָא בְּסִדְרָא רַבָּא: 'מִלְתָּרָה מִסְכְּכִין בְּה', וְאֲמַרִין כְּרַבִּי יוֹדָה הוֹרִי. הֲדָא אֲמַרְה – הִיא הֲדָא הִיא הֲדָא. שְׁמוּאֵל אָמַר: הֲדָא דְאֵת אָמַר לְאַרְדָּ, אָכַל לְרַחֵב – בְּשָׂר. רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ, תְּרִיהוֹן אֲמַרִין: בֵּין לְאַרְדָּ בֵּין לְרַחֵב בְּשָׂר. רַבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם רַב הַמְּנוּנָא: כְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא פּוֹסֵל כָּאֵן פּוֹסֵל כָּאֵן. רַבִּין וְרַבִּי בּוֹן בְּעוֹן קוּמִי רַבִּי זְעִירָה: מַה רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּן לָקִישׁ תְּרִיהוֹן אֲמַרִין. אָמַר לוֹן: מִשֵּׁם שְׂאִין כְּבָה פְּסוּל פּוֹסֵל אֵלָא בְּאַרְבַּע אַמּוֹת. מִתְּנִיתִין פְּלִיגָא עַל רַב הַמְּנוּנָא, סְבָה שְׂאִינָה מְחֻקָּת אֵלָא רֵאשׁוּ וְרַבּוּ וְשִׁלְחָנוּ. וְהִבִּיא נֶסֶר וַיִּצְרַף מִפְּנֵי שֶׁלְשָׁה טַפְחִים. אֵינן תִּימַר לְרַחֵב – לִית יָכוֹל, דְּאָמַר רַבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם רַב הַמְּנוּנָה: כְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא פּוֹסֵל כָּאֵן פּוֹסֵל כָּאֵן. אֵלָא כֵּן אֲנִן מְנִיִּין לְאַרְדָּ. וְאִפְשָׁר שְׁלֵא יִישָׁן תַּחְתָּיו.

הַלְבָּה ח', מִתְּנִיתִין – תַּקְרָה שְׂאִין עֲלֵיהָ מְעוֹזִיבַת, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר מִשּׁוּם בֵּית הַלֵּל: אוֹ מִפְּקַפֵּק אוֹ נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינֵתִים. וּבֵית שְׂמַאי אוֹמְרִים: מִפְּקַפֵּק וְנוֹטֵל מִבֵּינֵתִים. רַבִּי מֵאִיר אוֹמַר: נוֹטֵל אַחַת מִבֵּינֵתִים וְאִינוּ צְרִיךְ לְפְקַפֵּק.

[דף ז' ע"א]

גמרא – ואם פקפק – אינו צריך לטול אחת מבינתים.

הלכה ט', מתניתין – המקרה סבתו בשפודים או בארוכות המטה, אם יש רוח ביניהן כמותן – פשרה. החוטט בגדיש לעשות לו סבה – אינו סבה.

גמרא – תני, יותר מכותן. חבריא אמרין: שאין טפה נכנס לתוך טפת. התיב רבי בא בר ממל: הרי כלי זכוכית, הרי טפה נכנס לתוך טפת. אמר רבי יוסה: תמן נכנס ויוצא, ברם הכא נכנס ואינו יוצא. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: מפני שהיא נראית כאוצר. תני רבי חייה: "תעשה לה" – לא מן העשוי לה. מה נפק מביניהון? ישב בה. על דעתיה דרבי חייה – פסולה, על דעתיה דרבי יוחנן – פשרה.

הלכה י', מתניתין – המשלשל דפנות מלמעלן למטון, אם גבוה מן הארץ שלשה טפחים – פסולה. מלמטון למעלן, אם גבוה מן הארץ עשרה טפחים – פשרה. רבי יוסי אומר: בשם שמלמטון למעלן עשרה טפחים, כך מלמעלן למטון עשרה טפחים. הרהיק את הסכוד מן הדפנות שלשה טפחים – פסולה.

[דף ז' ע"ב]

גמרא – אמר רבי יוחנן: לא אמר רבי יוסה אלא לענין סבה, אבל לענין שבת אף רבי יוסי מודה. מלתיה דרבי חנינא אמר: אף לענין שבת. דאמר רבי חנינא: שלטון בא לצפורין ותלו בו קיטיות, והתיר רבי ישמעאל בי רבי יוסי לטלטל תחתיהן בשיטת אביו. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי שמואל בר רב יצחק: אתיא דרבי יוסי בן חנינה בריה דרבי חנינה, ותריהון פליגון על שיטתיה דרבי יהודה. דאמר רבי יוסי בן חנינה: רבי יודה ורבי יוסה ורבי חנינה בן עקביא, שלשתן אמרו דבר אחד. רבי יודה דגשרים המפלגין. רבי יוסי הוה דהקא. רבי חנינה בן עקביא, דתני, שלשה דברים התיר רבי חנינה: התיר עצה שפנים, והתיר כצוצרה, והתיר הבאת לונטיות.

הלכה יא, מתניתין – בית שנפחת וסבך על גביו, אם יש בין הכתל לסכוד ארבע אמות – פסולה. וכן בחצר שהיא מקפת אכסדרא. סבה גדולה שהקיפוה דבר שאין מסבכין בו, אם יש תחתיו ארבע אמות – פסולה.

גמרא – תני רבי הויה: אויר פסול פוסל בשלשה טפחים, סכך פסול אינו פוסל אלא בארבע אמות. אמר רבי יוסה: אף אגן תנינן תרתייהו, אויר פסול פוסל בשלשה טפחים, דתנינן: הרחיק את הסכך מן הדפנות שלשה טפחים – פסולה. סכך פסול אינו פוסל אלא בארבע אמות, דתנינן: בית שנפחת וסכך על גביו, אם יש בין כותל לסכך ארבע אמות – פסולה, הא פחות מיכן – פשרה. מהו לישן תחתיו? התיב רבי יצחק בן אלשיב: הרי טיש הנרוק משלים במקוה ואין מטבילין בו. והכא משלים בסנה ואסור לישן תחתיו. הוניה אמר: מפני שהיא נראית כדפן עקומה. תני רבי הושעיה: מפני שהיא נראית כדפן עקומה. רבי בא רבי הויה בשם רבי יוחנן: מפני שהיא נראית כדפן עקומה. רבי זעירה רבי יסא בשם כהנא: מפני שהיא נראית כדפן עקומה. אמר רבי יונה לרבי יוסי: ולמה לי נן אמרין משום שאין סכך פסול פוסל אלא בארבע אמות?

[דף ה' ע"א]

הלכה יב מתניתין – העושה סבתו כמין צריף או שפמכה לכתל רבי אליעזר פוסל מפני שאין לה גג וחכמים מכשירין מהצלת קנים מהצלת גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טמאה ואין מסבכין בה ולסכוכן מסבכין בה ואינה מקבלת טמאה רבי אליעזר אומר אחת גדולה ואחת קטנה עשאה לשכיבה מקבלת טמאה ואין מסבכין בה ולסכוכן מסבכין בה ואינה מקבלת טמאה.

גמרא – מודה רבי ליעזר לחכמים שאם היתה נתונה על ארבעה אבנים או שהיתה גבוה מן הארץ פותח טפח שהיא פשרה. תני העושה סבתו בבית יער הלכנון – פשרה. למי נצרכה לרבי ליעזר. אבא בר בר חנא בשם רבי יוחנן: במהצלות אושא שנו. אמר רבי ליעזר: סתם מהצלות אושא טמאות עד שיעשם אהלים. סתם מהצלות טיבריא טהורות עד שיעשם לשכיבה. רבי יצחק בר קולה רבי שמעון ברבי הורין פאילין על פתח התניות שהן טהורות. הורי רבי אימי: ארונה טמאה מהו לסכך בה? מחלקת רבי ליעזר וחכמים. רבי יצחק בן רבי לעזר הורי מדחק להתיר ראשי מעדנים ולסכך בהן. תנינן וכן המתיר ראשי מעדנים טהורה ואת אמר הכין:

פרק שני

הלכה א', מתניתין – תישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו אמר רבי יהודה נוהגין היינו ושנים תחת המטות בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר. אמר רבי שמעון: מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה אמר רבן גמליאל לזקנים ראייתם טבי עבדי שהיו תלמיד חכם יודע שעבדים פטורין מן הסכה וישן לו תחת המטה. ולפי דרכנו למדנו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו.

גמרא – תמן תנינן אכל פורם הוא על גבי נקליטי המטה.

[דף ה' ע"ב]

וכא הוא אומר הכין. אמר רבי ליעזר: תמן הוא וטליתו תחת הסכה ברם הכא הוא טליתו תחת המטה. מחלפא שיטתיה דרבי יודה תמן הוא אמר הפעשה קדם לתלמוד. וכא הוא אומר הכין. סבר רבי יודה תישן תחת המטה כישן תחת הסכה. כל שבין מחלפא שיטתיה דרבי יודה דתנינן תמן רבי יודא אומר אם אין דיורין בעליונה התחתונה בשרה הא אם יש דיורין בעליונה התחתונה פסולה. אמר רבי יוסה תמן יש שם חלל אחר ברם הכא אין כאן חלל אחר. מחלפא שיטתיה דרבן גמליאל. דתני טבי עבדו של רבן גמליאל היה נותן תפליו ולא מחו בידו חכמים וכא מחו בידו. שלא לדחוק את החכמים. אם שלא לדחוק את החכמים ישב לו חוץ לסכה, רוצה היה טבי עבדו של רבן גמליאל לשמע דברי חכמים:

הלכה ב', מתניתין – הפומה סבתו לברעי המטה בשרה. רבי יהודה אומר: אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה.

[דף ט' ע"א]

גמרא – אמר רבי אימי: משום שאין מפעי המטה לסכה עשרה טפחים. אמר רבי בא: משום שאין מעמידין על גבי דבר טמא. והא תני מעשה באנשי ירושלים שהיו משלשלין מפותיהן לפני חלונותיהן והיו מסבכין על גביהן. אין תימר משום שאין מעמידין על גבי דבר טמא – הרי מעמידין על גבי דבר טמא! הוי לית טעמא אלא משום שאין מפעי המטה לסכה עשרה טפחים.

הלכה ג', מתניתין – סכה המודבללת שצלתה מרבה מחמתה – בשרה. המעבה במין בית, אף על פי שאין חכוכים נראין מתוכה – בשרה.

גמרא – רב ושמואל, חד אמר: מודוללת. והורגה אמר: מודבללת. מאן דאמר מודוללת – בשצלתה מרבה. ומאן דאמר מודבללת – בשאין צלתה מרבה. תדא אמרה: צריכין חכוכים שיהו נראין מתוכה. רבי לוי בשם רבי הווא בר חנינה: בכוכבי המה שנו.

הלכה ד', מתניתין – העושה סבתו בראש העגלה או בראש הספינה – בשרה ועולין לה ביום טוב. בראש האילן או על גבי הגמל – בשרה ואין עולין לה ביום טוב. שתים בידי אדם ואחת באילן, או

שתיים באילן ואחת בידי אדם – בשרה ואין עולין לה ביום טוב. שלש בידי אדם ואחד באילן – בשרה ועולין לה ביום טוב. זה הכלל: כל שינטל האילן והיא יכלת לעמוד בפני עצמה בשרה ועולין לה ביום טוב.

[דף ט' ע"ב]

גמרא – מה אנו קימין? אם בנתונה בארץ – דברי הכל מותר! אם במפרשת – מחלקת רבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבה! אלא בן אנו קימין בנתונה בארץ. רבי שמעון בן פרנסא בשם רבי אחא: רבי מאיר ורבי יוסה ורבי אלעזר בן עזריה שלשתן אמרו דבר אחד. רבי מאיר דלתיים, דתנינו, מטמא משם גולל, רבי מאיר מטהר. ורבי יוסה דאחילות, דרבי יוסה אומר: הבית שבספינה אינו מביא את הטמאה. רבי לעזר בן עזריה, דתני, מעשה ברבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבה שהיו באין בספינה, ועשה לו רבי עקיבה סבה בראש הספינה ובאת הרוח והפריחתה. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: עקיבה! איזה סבתך? נתנו באילן, למעלה מעשרה טפחים – אינו ערוב. למטה מעשרה טפחים – ערובו ערוב. ואסור למטלו. למה משלשה מותר. וקשיא, אם ערובו ערוב – יהא מותר למטלו! ואם אסור למטלו – לא יהא ערוב! ראוי הוא לעבור על השבות ולוכל. מעתה, אפלו למעלה מעשרה. רב יהודה בשם שמואל: תפתר שהיתה ככרתו ארבעה. אמר רבי מנא: והיא שתהא רשות הרבים מקפתו מכל צד, באומר שבייתת תחתיו. תני, נתנו בכלכלה ותלויו באילן, למעלה מעשרה טפחים – אינו ערוב, למטה מעשרה טפחים – ערובו ערוב ואסור למטלו. למה משלשה מותר. וקשיא, אם ערובו ערוב יהא מותר למטלו, ואם אסור למטלו לא יהא ערובו ערוב. רבי אחא בשם רבי חיננא: ראוי הוא להפקה ולכטל רשות היחיד שבה. אמר רבי יוסה: הדיא אמרה ספסל שהוא נתן ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה, מביין שהוא ראוי להופכו ולכטל רשות הרבים שבו. הדיא אמרה, שערובו ערוב ומותר למטלו. תפון תנינו, שתיים בידי אדם ואחת באילן או שתיים באילן ואחת בידי אדם – בשרה ואין עולין לה ביום טוב. הכא את אמר – בשרה ואין עולין לה ביום טוב. והכא את אמר: ערובו ערוב ומותר למטלו. אמר רבי ירמיה: באן מלמעלן באן מלמטן. הדיא ילפה מן הדיא והדיא ילפה מן הדיא. הדיא ילפה מן הדיא, שאם היה נתון בצדו של אילן – שערובו ערוב ומותר למטלו. והדיא ילפה מן הדיא.

[דף י' ע"א]

שאם היו שתי יתדות יוצאות וספד על גביהן – שהיא בשרה ועולין לה ביום טוב. אמר רבי יוסה בין הכא בין תפון מן הצד היא.

מסכת מקואות פָּרָק שלישי

א. גִּסְטְרָא שְׁהִיא מְשַׁקְעַת בְּקַרְקַע, בּוּר וְגַת, וְיָרְדוּ גְשָׁמִים וְנִתְמַלְאוּ – הָרִי אֵלּוּ פְּסוּלִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן גְּרוּרִין עַל גְּבֵי כְּלִי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְכַשֵּׁר, שְׂאִין הַמַּיִם שְׂאוּבִין פּוֹסְלִין הַמְּקוּהָ עַד שִׁפְלוּ לְתוֹכוֹ:

ב. הִיָּה בְּרֵאשׁוֹ שְׁלֹשֶׁת לֹגִין מִים וְיָרַד וְטָבַל בַּמְּקוּהָ וְהַשְּׁלִימָה לְאַרְבַּעִים סָאָה – כָּשֶׁר. סִחְטָן לְתוֹכוֹ – פְּסוּל. הַטָּבִיל בּוֹ אֵת הַסְּגוּס וְזָבוּ הַיַּמְנֹה שְׁלֹשָׁה לֹגִין מִים בַּמְּקוּהָ – כָּשֶׁר. עָקְרוּ מִתּוֹכוֹ – פְּסוּל. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְכַשֵּׁר, עַד שִׁיתַּכְּפוֹן לְתַלְשׁ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף יִשְׁבֵּר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אִף יִטָּה, וּבִלְבַד שְׁלֹא יַעֲרָה. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: זֶלַף בִּידָיו וּבְרַגְלָיו שְׁלֹשֶׁת לֹגִין לַמְּקוּהָ – פְּסוּל. הוֹלִיכֵן עִם הַקַּרְקַע – כָּשֶׁר:

ג. לִגְיוֹן הָעוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וְכֵן בַּהֵמָּה הָעוֹבֵרֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, זֶלְפוֹ בִּידֵיהֶם וּבְרַגְלֵיהֶם שְׁלֹשָׁה לֹגִין לַמְּקוּהָ – כָּשֶׁר. וְלֹא עוֹר, אֶלֶּא אֶפְלוֹ עָשׂוּ מְקוּהָ בַּתְּחִלָּה – כָּשֶׁר. וְאִיזָה טֵיט הַנִּמְדָּד עִם הַמַּיִם? רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר: הַנִּמְדָּד בְּלוֹג. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: הַיּוֹצֵא בְּמִשְׁפָּךְ. וְאֵלּוּ הֵן קִנְיָה מְדָה – זֶה הַסְּלוּל. הַטֵּיט שְׁבַעֲדָדִין – עוֹלָה לְמַדַּת אַרְבַּעִים סָאָה, וְאִין מְטַבִּילִין בָּהֶן. שֶׁלֶשׁ גְּמָמִיּוֹת שְׁבַנְחַל, הָעֲלִיוֹנָה וְהַתְּחַתּוֹנָה שֶׁל עֲשָׂרִים עֲשָׂרִים סָאָה, וְהָאֲמֻצְעִית שֶׁל אַרְבַּעִים סָאָה, וְסִילוֹן שֶׁל מִים בְּחוֹכֵן וְיוֹצֵא מֵהֵן, שֶׁל מִימֵי רַגְלִים נִכְנַסֶּת לְתוֹכָן וְיוֹצֵא מֵהֵן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: רַבִּי מֵאִיר הִיָּה אוֹמֵר: מְטַבִּילִין בְּעֲלִיוֹנָה. וְאֵנִי אוֹמֵר: בַּתְּחַתּוֹנָה. וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: בֵּין זוֹ וּבֵין זוֹ אִין מְטַבִּילִין אֶלֶּא בְּאֲמֻצְעִית, שֵׁישׁ בַּה אַרְבַּעִים סָאָה:

ד. שְׁתֵּי בְּרוּכוֹת שֶׁל עֲשָׂרִים עֲשָׂרִים סָאָה, זוֹ עַל גֵּב זוֹ, וּבְרַכָּה שֶׁל שְׁלֹשֶׁת לֹגִין בְּצַד הָעֲלִיוֹנָה, וְנִפְתְּקוּ שְׁנֵיהֶן וּבָאוּ לַתְּחַתּוֹנָה – כָּשֶׁרִין, שְׂאֵנִי אוֹמֵר: 'שְׁלָמוֹ אַרְבַּעִים סָאָה

עַד שְׁלֹא יָרְדוּ שְׁלֹשֶׁת לֹגִין. שְׁנֵי מְקוּאוֹת שֶׁל עֲשָׂרִים עֲשָׂרִים סָאָה, זֶה בְּצַד זֶה, וְנִפְלוּ שְׁלֹשֶׁת לֹגִין בְּתוֹךְ אֶחָד מֵהֶן וְנִפְסְקוּ וּבָאוּ לְחִבְרוֹ – כָּשֶׁר. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִם נִטְלָה מִחִיצָה – פְּסוּל, אֲבָל רוֹאֵה אֲנִי אֵת דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, בַּמְּקוּהָ שְׂאִין בּוֹ אַרְבַּעִים סָאָה וְנִפְלוּ שְׁלֹשָׁה לֹגִין וְחִלְקוּ לְשָׁנִים, שְׁזָה כָּשֶׁר לְהַקּוּוֹת עָלָיו, וְזֶה כָּשֶׁר לְהַקּוּוֹת עָלָיו:

ה. שְׁנֵי מְקוּאוֹת שֶׁל עֲשָׂרִים עֲשָׂרִים סָאָה, אֶחָד שְׂאוּבִי וְאֶחָד כָּשֶׁר, יָרְדוּ שְׁנַיִם וְהַשִּׁיקוּם וְטָבְלוּ בָּהֶן, אֶפְלוֹ אָדָמַיִם וְהִלְבִּינוּם אוֹ לְבָנִים וְהָאָדִימוּם – הַטּוֹבֵלִין כְּמוֹ שֶׁהָיוּ, וְהַמְּקוּאוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיוּ. שְׁלֹשָׁה לֹגִין שֶׁנִּפְלוּ בַּמְּקוּהָ, וּבַעַל קָרִי הַחוֹלֵה שֶׁנִּפְלוּ עָלָיו תִּשְׁעַת קַבִּין מַיִם, וְטָהוֹר שֶׁנִּפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רַבּוֹ שְׁלֹשָׁה לֹגִין מִים שְׂאוּבִין, אֲבָא יוֹסִי בֶן חוּנִי אוֹמֵר: מְכַלִּי אֶחָד מְשָׁנִים וּמְשַׁלְשָׁה – מְצַטְרְפִין, וּמְאַרְבַּעָה אִין מְצַטְרְפִין. בָּא לוֹ בְּמַיִם שְׂאוּבִין חוּץ מִרֵּאשֵׁי אֲצַבְעוֹתָיו – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטָהֵר, וְחֻכְמַיִם אוֹמְרִים: אֶפְלוֹ לֹא בָּא אֶלֶּא רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ – טַמָּא. בָּא רֵאשׁוֹ אֲבָל לֹא רַבּוֹ, רַבּוֹ אֲבָל לֹא רֵאשׁוֹ, אוֹ שְׂבָא רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ מִלְמַעְלָה אוֹ מִן הַצַּד – טָהוֹרִין, עַד שִׁבָּא רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ כְּדָרְכוֹ. מְקַצְתָן שְׂאוּבִין וּמְקַצְתָן אֵינָן שְׂאוּבִין, אוֹ שֶׁנִּפְלָ לְתוֹכוֹ יֵין וְדָבָשׁ וְחֵלֶב – טָהוֹר עַד שִׁיהוּ כֶּלֶן שְׂאוּבִין, וְאֶפְלוֹ הוּא טָהוֹר וְהֵן טָהוֹרִין – נְטִמָּאוּ וְטִמְאוּהוּ. הָרִי זֶה אוֹמֵר: 'טַמְאֵנִי וְטַמְאֵנִי וְטַמְאֵנִי':

ו. טָהוֹר שֶׁנִּפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רַבּוֹ שְׁלֹשָׁה לֹגִין מִים שְׂאוּבִין – טַמָּא. נִפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ אֲבָל לֹא עַל רַבּוֹ, עַל רַבּוֹ אֲבָל לֹא עַל רֵאשׁוֹ, אוֹ שֶׁנִּפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רַבּוֹ מִלְמַטָּה אוֹ מִן הַצַּד – טָהוֹר, עַד שִׁפְלוּ עַל רֵאשׁוֹ וְעַל רַבּוֹ כְּדָרְכוֹ. מְקַצְתָן שְׂאוּבִין וּמְקַצְתָן אֵינָן שְׂאוּבִין, אוֹ שֶׁנִּפְלָ לְתוֹכָן יֵין, דָּבָשׁ, וְחֵלֶב, טָהוֹר עַד שִׁיהוּ כֶּלֶן שְׂאוּבִין, וְאֶפְלוֹ הוּא טָהוֹר וְהֵן טָהוֹרִין – נְטִמָּאוּ וְטַמְאֵנִי וְטַמְאֵנִי. הָרִי זֶה אוֹמֵר: 'טַמְאֵנִי וְטַמְאֵנִי'. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר: בְּטָהוֹרִין – טָהוֹר,

המקנה. ואם לאו - פוסל את המקנה. ואם היה מקבל כל שהוא מן הנקב ולמטה - פוסל את המקנה. במה דברים אמורים? מן הצד, אבל מלמטה, אפלו נקוב כמחט - אינו פוסל את המקנה. הלכה זו עליו עליה בני אסיא שלש רגלים ביבנה, ולרגל השלישי, הכשירוהו להם. אמר רבי אליעזר ברבי יוסי: הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה, וכשבאתי אצל חברי, אמרו לי: יפה הורית. פקק בטיט ובבנין - אינו פוסל את המקנה. בסיד ובגפסיס - פוסל את המקנה. על גבי הארץ ועל גבי סיד ובגפסיס, או שמרח בטיט מן הצדדין - אינו פוסל את המקנה:

מקל וחמר, ומה אם במקום שעשה שאר משקים כמים לפסל את הגויה בשותה רביעית - לא עשה את הטהורין כטמאים. מקום שלא עשה שאר משקין כמים לפסל את הגויה בשלשת לוגין - אינו דין שלא עשה את הטהורין כטמאין? השיב אבא יוסף החרני: מקנה יוכיח, שלא עשה בו שאר משקין כמים, ועשה בו את הטהורין כטמאין. השיב רבי על דברי אבא יוסף החרני: לא! אם אמרת במקנה - שעשה בו את הצרופין, תאמר בגוף - שלא עשה בו את הצרופין?

מסכת מקואות פרק רביעי

א. טבלא שנתנה תחת הצנור להדיח, וכן כלים שנתנן תחת הצנור להדיח - ראשונים ראשונים הכשרו לקבל טמאה. שלמו ארבעים סאה - הרי אלו טהורין. צנור שחקקו ואחר כך קבעו - פוסל את המקנה. קבעו ולבסוף חקקו - אין פוסל את המקנה:

ב. מים הנוזלין מאליהן, ומן היים ומן הנהר, והעולין באנטיליא - פוסלין את המקנה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: העולין מאליהן - אינו פוסלין את המקנה לפי שאינו נתלשין. רבי אליעזר בן יעקב אומר: גג שיש בראשו אחד ועשרים סאה של מימי גשמים - ממלא בכתף ונותן לתוכה תשע עשרה סאה ופותקו, ומערבין בחר:

ג. היו ארבעים סאה ונפתחה, וכאו לתוך הבית - כשרין ואין מטבילין בהם, שאין מטבילין באויר. היה ראשו אחד מגיע לארץ - מטבילין בו, שאין מטבילין באויר. גל הנתלש מן היים ומן הנהר - אין מטבילין בו, שאין מטבילין באויר. ואם היו שני ראשון נוגעים בארץ - מטבילין בהן, ואין מטבילין בפיפין:

ד. קסטלין המקלח מים לכרכין, אם היה נקוב כשפופרת הנוד - אין פוסל את

ה. מעין היוצא לתלמי, ומן התלמי לברכה, ראשונים ראשונים - הרי אלו פסולין, מפני שהן נשאבין. כיצד עושה? נוקבין למעין שתוליד על שפתו כל שהוא, ונמצא מים מועטין מטהרין את המרבין, מזחילין על גבי מת; דברי רבי יהודה. מים צפוי על גבי כל שהוא - מטבילין בהן על רום כקלפת השום, ועל רחב כשפופרת הנוד:

ו. מעין שמשוף כנדל, ורבה עליו מים שאובין והרחיבן - מטהר באשברן ואין מטהר בזחילין, אלא עד מקום שיהא יכול להלך מתחלתו. ואיזהו חרדלית? מי גשמים הבאין במדרון, רואין אותן, אם יש מתחלתן ועד סופן צרוף ארבעים סאה - מטבילין בהן, ואם לאו - אין מטבילין בהן; דברי בית שמאי. בית הלל אומרים: אין מטבילין בהן עד שיהיה לפניו עגל ארבעים סאה. ומעשה בכובסים שהיו בירושלים, שהיו גודרים אותם בכלים וטובלין בהן. והכל מודים, שכלים שגדר בהן לא הטבלו:

מסכת מקואות פרק חמישי

א. גממיות על פי המקנה, וכן מקום פרוסת רגלי בהמה על פי המקנה, אם היו מערבין כשפופרת הנוד - מטבילין בהם. ואם לאו - אין מטבילין בהם. ורבי יהודה אומר: הרי

הן כעוקת המערה. החורין שבמקנה - מטבילין בהן, ובלבד שיהיו מערבין כשפופרת הנוד. ערבה שהיא מלאה כלים והשיקה למקנה - צריכה כשפופרת הנוד ומעין כל שהוא. רבי יהודה אומר משום בית הלל: בכלי גדול - ארבעה טפחים, ובקטן - ברבן. קומקום שהוא מלא כלים והטבילין במקנה, אף על פי שפיו צר כל שהוא - כלים שבתוכו טהורין. הטהו על צדו - עד שיהא בפיו כשפופרת הנוד:

ב. מעין היוצא מן התנור, והטביל בו צנון ודלעת, אם היו המים צפין על גבן במלואן - הרי אלו טהורין. שתי אצבעות שאמרו - בבינוניות של כל אדם, ולא מארבע בטפח:

ג. כזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ, ספק יש בהן כשעור, ספק אין בהן כשעור - ספקן טמא, שכל דבר שעקר מן התורה ושעורו מדברי סופרים - ספקו טמא:

ד. מטהרין את המקואות, התחתון מן העליון, והרחוק מן הקרוב. כיצד? מביא סילון של עץ או של עצם או של כלי זכוכית, ומניח ידיו בתחתון עד שתתמלא מים, ומושכן ומשיקן אפלו בשערה - ודיו. ואם נכפף הסילון כל שהוא - פסול. במה דברים אמורים? בזמן שהיו זה על גבי זה, אבל אם היו זה כנגד זה - מביא סילון של רכובה מכאן, וסילון של רכובה מכאן, וסילון אחד באמצע, ומשיק ויורד וטובל. כתל שבין שני מקואות שנסדק לערב - מצטרפין. ולשתי - אין מצטרפין. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: חלופי הדברים. נפרצו זה לתוך זה, רבן שמעון בן גמליאל אומר: טפח ברחב הפרצה:

ה. המת במרחץ, הקמין - טמא. המת בקמין, המרחץ - טמא. הנוגע באבק - טמא, וטהור בעליתו. רבי שמעון אומר: הנוגע באבק - טהור, שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע:

ו. המטהרת שבמרחץ התחתונה מלאה שאובין, ועליונה מלאה - כשרין. אם יש כנגד הנקב שלשת לוגין - פסול. וכמה יהא בנקב ויהא בו שלשת לוגין? אחד משלש מאות ועשרים של ברכה; דברי רבי יוסי. רבי אליעזר אומר: אפלו תחתונה מלאה כשרין ועליונה מלאה שאובין, ויש בצד הנקב שלשת לוגין - כשרין, ובלבד שלא יפיל לתוך הברכה, אלא כנגד הנקב, ועולין למדת ארבעים סאה. עגולי שלג המשקעין במקנה - הרי אלו מעלין. ורבי יהודה אומר: אינן מעלין. ומודה רבי יהודה שהוא מביא טיט הנרוק בערבה, ומשיק, ויורד וטובל:

ז. מי כבשים ומי שלקות ומי זיתים שנפלו לתוך ארבעים סאה - מטבילין בהן, ובלבד שאין בהן שמן. התמד משהחמיץ - אין מטבילין בו:

ח. מקנה שאין בו ארבעים סאה, ונפל לתוכו זיין ונשתנו מראיו - אינו נפסל בשלשת לוגין. ולא עוד, אלא אפלו חזרו מראיו לכמות שהיו - כשר. היו בו ארבעים סאה ונפל לתוכו זיין ונשתנו מראו חציו, הטובל בין במקום המים בין במקום היין - כאלו לא טבל. נפלו לו שלשה לוגין מים, בין במקום היין, בין במקום המים - כאלו לא נפל. היה שאוב והשיקו, השיק במקום היין, זה וזה - לא טהור. השיק במקום המים, מקום המים - טהור, מקום היין - לא טהור:

ט. חבית שנשברה בים הגדול, ומראה אותו מקום כמראה אותו היין, הטובל באותו מקום - כאלו לא טבל. ולא עוד, אלא אפלו נפל לשם כפר תרומה - טמא. מקנה שיש בו ארבעים סאה מכוננות, ויורד שנים וטבלו, זה אחר זה, הראשון - טהור, והשני - טמא. כיצד הוא עושה? עודה הראשון במים, אחד ממלא בכתף ונותן לתוכו, וטהור. רבי יהודה אומר: עודה

רָגְלוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן בַּמִּים, אַחַר יוֹרֵד וְטוֹבֵל - וְטָהוֹר:

י. הַטְּבִיל בּוֹ יוֹרֵה גְדוּלָה - הֲרִי זֶה טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים מְקַלְחִין. כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מוֹרִידָה דְרָךְ פִּיהָ וּמְטַבֵּילָהּ, וּמַעֲלָה אוֹתָהּ דְרָךְ שׁוּלְיָהּ. הַקּוֹפֵץ לְתוֹךְ הַמַּקְוָה - הֲרִי זֶה מְגַנֵּה. הַטּוֹבֵל פְּעָמִים בַּמַּקְוָה - הֲרִי זֶה מְגַנֵּה. הָאוֹמֵר לְחַבְרוֹ: כָּבוֹשׁ יְדָךְ עָלַי בַּמַּקְוָה - הֲרִי זֶה מְגַנֵּה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּבוֹשׁ יְדָךְ עָלַי עַד שֶׁתִּצָּא נִפְשׁוֹ:

מִסְכַּת מַקְוֹאוֹת פָּרָק שִׁישִׁי

א. אֶרֶץ הַכּוֹתִים - טְהוֹרָה. מַקְוֹתֶיהָ, וּמְדוּרֶיהָ, וּשְׂבִילֶיהָ - טְהוֹרוֹת. אֶרֶץ הַעַמִּים, מַקְוֹתֶיהָ, וּמְדוּרֶיהָ, וּשְׂבִילֶיהָ - טְמֵאִין. מַקְוֹאוֹת הַעַמִּים שֶׁבְּחוּצָה לְאֶרֶץ - כְּשֵׁרִים לְבַעֲלֵי קְרִיִּין, וּפְסוּלִין לְכָל הַטְּמֵאִין. וּשְׂבָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שְׁחוּץ מִן הַפֶּתַח - טְהוֹרִין לְכָל הַטְּמֵאִין, וְאִין צְרִיף לֹמֵר לְבַעֲלֵי קְרִיִּין. וְשִׁלְפָנִים מִן הַפֶּתַח - פְּסוּלִין לְבַעֲלֵי קְרִיִּין, וְאִין צְרִיף לֹמֵר לְכָל הַטְּמֵאִין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּשֵׁרִין לְבַעֲלֵי קְרִיִּין, מִפְּנֵי שֶׁבַעַל קְרִי טוֹבֵל בְּאַרְבָּעִים סָאָה בְּכָל מְקוֹם. וְשְׁחוּץ לְפֶתַח - כְּשֵׁרִין אֶף לְנִדּוֹת. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: הַלֵּכָה אִין לִי, אֵלָא מַעֲשֶׂה בַּמַּעֲרָה שֶׁהִיתָה בְּגִנְתּוֹ שֶׁל מוֹסֵס אֶחָד בְּרַמּוֹן, שֶׁהָיוּ כְּהֵנִים כּוֹבְשִׁין אֶת הַגָּדֵר וְיֹרְדִין וְטוֹבְלִין לְתוֹכָהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בַּמַּקְוָה שְׂבִין אוֹשָׁא לְשִׁפְרָעִם, וְהָיָה רַבִּי דוֹסָא מוֹשִׁיב בּוֹ שְׁנֵי תַלְמִידֵי חַכְמִים כְּדֵי שִׁיקּוּ בּוֹ הַמִּים אַרְבָּעִים סָאָה. שׁוֹב מַעֲשֶׂה בְּבֵית עֲנַת שִׁקּוּי וְיֹתֵר מֵאַלְפִים כּוֹר, וּכְאוּ וּשְׂאֵלוֹ אֶת רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן תְּרַדְיּוֹן, וּפְסַל, שְׁאֵנִי אוֹמֵר: יִכְנָסוּ עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וְזִלְפוּהָ בְּלִילָהּ, וְחִזְרוּ וּמְלָאוּ אוֹתוֹ בְּקִילוּן. וּמַעֲשֶׂה בְּרַבִּין גַּמְלִיאֵל וְאוֹנְקְלוֹס הַגֵּר שֶׁהָיוּ בְּאַשְׁקְלוֹן, וְטַבֵּל רַבִּין גַּמְלִיאֵל בְּמֶרְחָץ, וְאוֹנְקְלוֹס בֵּים. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קוֹפְסָאִי: עֲמַהֵן הֵייתִי, וְלֹא טַבֵּל רַבִּין גַּמְלִיאֵל אֵלָא בֵּים:

ב. מֶרְחָץ שֶׁבְּלִנְיָה עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים, בְּזִמְן שֶׁמְטַהֲרֵת שְׁלָה פְּתוּחָה לְרִשׁוֹת הַיְחִיד - טְמֵאָה. לְרִשׁוֹת הַרְבִּים - טְהוֹרָה. מֶרְחָץ שֶׁבְּלִנְיָה עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וְיִשְׂרָאֵל נִכְנָס שְׁחִרִית וּמְשִׁיקָהּ, אֶף עַל פִּי שְׁזָה נִכְנָס וְזֶה יוֹצֵא, זֶה יוֹצֵא וְזֶה נִכְנָס - טְהוֹרָה. נַעֲלָה אוֹ שְׁנַתִּיחָדָה בְּרִשׁוֹתוֹ - טְמֵאָה. נִמְצְאָתָא אוֹמֵר: בְּיָמִים - טְהוֹרָה, וּבְלִילוֹת - טְמֵאָה:

ג. הַמְהַרְהֵר בְּלִילָהּ, וְעַמְד וּמְצָא בְּשָׂרוֹ חֵם - טְמֵאָה. חֵם וְלֹא הִרְהֵר, הִרְהֵר וְלֹא חֵם - טְהוֹר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: בְּזִקֵּן וּבְחוּלָה - טְהוֹר. בְּיָלֵד וּבְכַרְיָא - טְמֵאָה:

ד. הַפּוֹלְטֵת שֶׁכָּבַת זָרַע בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי - טְהוֹרָה; דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אוֹמֵר: פְּעָמִים שֶׁהֵן אַרְבַּע עוֹנוֹת, פְּעָמִים שֶׁהֵן חֲמֵשׁ, פְּעָמִים שֶׁהֵן שֵׁשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְעוֹלָם חֲמֵשׁ. וְאִם יִצְאָת מַקְצֵת עוֹנָה רֵאשׁוֹנָה - מְשַׁלְּימִין לָהּ מַקְצֵת עוֹנָה שְׁשִׁית. נִמְצְאָתָא אִתָּהּ אוֹמֵר: שֶׁכָּבַת זָרַע שֶׁל יִשְׂרָאֵל - בְּכָל מְקוֹם טְמֵאָה אֶפְלוֹ בְּמַעְי נְכָרִית. וְשֶׁל נְכָרִים - בְּכָל מְקוֹם טְהוֹר, אֶפְלוֹ בְּמַעְי יִשְׂרָאֵלִית, חוּץ מִמִּימֵי רְגֵלִים שְׂבָהּ. כָּל אֵלוֹ שְׁאֵמְרוּ טְמֵאִים - טְהוֹרִין לְחִלִּין וְטְמֵאִין לְתוֹרְמָה, חוּץ מִהַפּוֹלְטֵת שֶׁכָּבַת זָרַע שֶׁהִיא טְמֵאָה אֶף לְחִלִּין. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַפּוֹלְטֵת שֶׁכָּבַת זָרַע - טְהוֹרָה לְחִלִּין. וְשְׁאֵמְרוּ חוּצְצִין, וְשְׁאֵמְרוּ אִין חוּצְצִין - לֹא מְטַמְּאָה וְלֹא מְטַמְּאִין, חוּץ מִמְקוֹרֵם שֶׁעַל גְּבֵי הַמַּכָּה, וְאֶגוֹד שֶׁעַל גְּבֵי הַמַּכָּה וְהַקְּשָׁקְשִׁים שֶׁעַל גְּבֵי הַשֶּׁכֶר. וְהַשִּׁירִים, וְהַנְּזֻמִּים, וְקַטְבְּלָאוֹת, וְהַטְּבַעוֹת, אוֹצִין - חוּצְצִין, רַפִּין - אִין חוּצְצִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר: בֵּית הַסֵּתְרִים, שֶׁבְּנִשׁוּאוֹת - חוּצָץ, וּבְפִנְיָהּ - אִינוּ חוּצְצֵת:

ה. סֵם יָבֵשׁ שֶׁעַל גְּבֵי מַכָּה, וְהַכּוּחַל שֶׁעַל גְּבֵי עֵין - הֲרִי אֵלוֹ אִינָן חוּצְצִין. וְהַדָּם, וְהַדְּבֵשׁ, וְהַדִּיּוֹ, וְהַחֲלָב, וְשִׁרְף הַתְּאֵנָה, וְשִׁרְף הַשְּׁקָמָה, וְשִׁרְף הַחֲרוּב, יָבֵשִׁין - חוּצְצִין, לַחִין - אִינָן חוּצְצִין. וְשְׂאֵר כָּל

הַשָּׁרְפִין, בֵּין לַחִין בֵּין בְּשִׁין - אֵין חוּצְצִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֵׁטֶף לַחְלוּחֵי פְרוּת. סַם יָבֵשׁ חוּץ לַמִּכָּה, וְהַכְּחוּל שְׁחוּץ לַעֵין - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין. צוּאָה שְׁתַּחַת הַצֶּפֶרֶן שְׁלֵא כְּנָגֵד הַבָּשָׂר, וְהַטֵּיט, וְהַבְּצֵק שְׁתַּחַת הַצֶּפֶרֶן אִפְלוֹ כְּנָגֵד הַבָּשָׂר - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין. כְּשׁוֹת שֶׁל גְּדוּל שְׂאִינוֹ מִקְפִּיד עַלֵיהֶן, וְהָאֵבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדַלְדֵּלִין בְּאָדָם - הָרִי אֵלוֹ אֵינֶן חוּצְצִין. רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵף אוֹמֵר: צֶפֶרֶן שֶׁפָּרְשָׁה רַבָּה - הָרִי זֶה אֵינָהּ חוּצְצֵת. כָּל הַחוּצְצִין בְּכַהֲנִים - חוּצְצִין בְּנֹדָה, וּבְגֵר בְּטַבִּילָה. וּבַחֲלִין - אֵין חוּצְצִין:

מִסְכַּת מִקְוֹאוֹת פָּרָק שְׁבִיעִי

א. טַבְעַת שְׁנֹתוֹנָה בַלְבָּנָה שֶׁל טִיט טוֹפַח, וְהַטְּבִילָה - טְהוּרָה. וְאִם הִיָּה טִיט יוֹן וְחִבְרִיו - כְּאֵלוֹ לֹא טַבֵּלָה. לְגִין שֶׁהוּא מְלֹא מִיַּם טְמֵאִים שְׂאוּבִין וְנִתְּנוֹן עַל פִּיו טִיט טוֹפַח, אִם הִיָּה הַטִּיט שׁוֹקַעַת בְּמִים, וְהַטְּבִילָן - טְהוּר. וְאִם הִיָּה הַטִּיט יוֹן וְחִבְרִיו - כְּאֵלוֹ לֹא טַבֵּל. וְרַבִּי יוֹסֵי מְטַמֵּא בְּשֶׁל מְרָקָא, מִפְּנֵי שֶׁשְּׂפִין בּוֹ סְדָקֵי כָּלִים. אֵלוֹ הֵן יִתְדוֹת הַדְּרָכִים? אֵלוֹ שֶׁמְהַלְכִין עֲלֵיהֶם בִּימּוֹת הַגְּשָׁמִים וְהֵן מִתְמַעְכִּין. עַל הַבְּגָדִים, מִצַּד אֶחָד - אֵינוֹ חוּצְצֵן, מִשְׁנֵי צְדָדִין - חוּצְצֵן; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: אֵף מִצַּד אֶחָד - חוּצְצֵן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: שֶׁל בְּנֵאִין מִצַּד אֶחָד שֶׁל בּוֹר, גְּדוּלָה - מִצַּד אֶחָד, וּקְטָנָה - עַד שֶׁיְהֵא מִשְׁנֵי צְדָדִין:

ב. הַזֹּפֶת שְׁבִכּוּס וְשִׁבְצֵלוּחִית, מִתּוֹכָן - חוּצְצוֹת, וּמֵאֲחוּרֵיהֶן - אֵינָהּ חוּצְצוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִבֵּית הָאֶמֶן, אֲבָל מִבֵּית בַּעַל הַבַּיִת, בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מֵאֲחוּרֵיהֶן - הָרִי זֶה חוּצְצֵת. בַּתְּמַחוּי וּבַקְעָרָה, בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מֵאֲחוּרֵיהֶן, בֵּין מִבֵּית הָאֶמֶן בֵּין מִבֵּית בַּעַל הַבַּיִת - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין. הַמּוֹר וְהַקּוּמוֹס, בֵּין בְּכּוּס בֵּין בְּצֵלוּחִית בֵּין בַּקְעָרָה וּבֵין בַּתְּמַחוּי, בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מֵאֲחוּרֵיהֶן, בֵּין מִבֵּית הָאֶמֶן בֵּין מִבֵּית בַּעַל הַבַּיִת - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין. עַל הַסַּנְדֵּל מִתּוֹכוֹ,

לַמְעָלָה - חוּצְצֵן, וְלַמַּטָּה - אֵינוֹ חוּצְצֵן. וְעַל הַסַּפְסָל, מִלְּמַעְלָה וּמִן הַצְּדָדִין - חוּצְצֵן, וּמִלְּמַטָּה - אֵינוֹ חוּצְצֵן. לְכַלּוֹף הַצּוּאָה שְׁבִכּוּר וְשִׁבְכָסָא וְשִׁבְכַתְּדָרוֹת הַמְּכַבְּסִים, בֵּין מִתּוֹכָן בֵּין מֵאֲחוּרֵיהֶן, בֵּין מִלְּמַטָּן וּבֵין מִן הַצְּדָדִין - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין. עַל מִטַּת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: עַל הַגְּשִׁישׁ הַחִיצוֹן - חוּצְצֵן, עַל הַפְּנִימִי - אֵינוֹ חוּצְצֵן. עַל הַמְּטַפַּחַת שֶׁל מִפְּסְלֵי אֵילָנוֹת - אֵין חוּצְצִין. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵף עַל חֲלוֹקֵן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵף עַל שְׁמָנִים כִּיּוּצָא בְּהֵן. לַחְלוּחִית שֶׁל שְׁמָרִים שְׁבִכּוּס שְׁבִצֵלוּחִיתוֹת, וְהַמּוֹף שְׁבִשְׂרִי וְשִׁבְזוּג, וְהַטֵּיט וְהַבְּצֵק שֶׁעַל יַד הַקְּרָדֵם וְשֶׁעַל יַד הַמְּגַרְפָּה - הָרִי אֵלוֹ אֵינֶן חוּצְצִין. הַגְּלִידוֹ - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין:

ג. כָּל יְדוֹת הַכָּלִים שֶׁהַכְּנִיסָן כְּדָרְפֵן - הָרִי אֵלוֹ אֵין חוּצְצִין. נִתָּן זֹפֶת וְשִׁעוּה, בֵּין בְּמִקּוּם הַנֶּקֶב, בֵּין בְּמִקּוּם הַנְּצוּק - הָרִי אֵלוֹ אֵינֶן חוּצְצִין. הַכְּנִיסָן שְׁלֵא כְּדָרְפֵן - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין. נִתָּן הַזֹּפֶת וְהַשִּׁעוּה, בֵּין בְּמִקּוּם הַנֶּקֶב, בֵּין בְּמִקּוּם הַנְּצוּק - הָרִי אֵלוֹ חוּצְצִין. כָּל יְדוֹת הַכָּלִים שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ, כְּגוֹן יַד הַמְּגַל וְיַד הַסַּכִּין, אִם מְשַׁמְשִׁין מְעִין מְלֹאכְתָּהּ רֵאשׁוֹנָה - אֵין חוּצְצִין, וְאִם לֹאוֹ - חוּצְצִין.

ד. מְגַל שֶׁנִּשְׁבָּרָה יָדָה, מִן הַשִּׁפָּה וּלְפָנִים - אֵינָהּ חוּצְצֵת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבֵית הַסֵּתְרִים. מִן הַשִּׁפָּה וְלַחוּץ, אִם מְשַׁמְשֵׁת מְעִין מְלֹאכְתָּהּ רֵאשׁוֹנָה - אֵינָהּ חוּצְצֵת. וְאִם לֹאוֹ - חוּצְצֵת. סַרְגָּה בְּגָמִי אוֹ בְּמִשְׁיחָה - הָרִי זֶה חוּצְצֵת. שְׂרָפָה בְּשָׂרָף - הָרִי זֶה אֵינָהּ חוּצְצֵת:

ה. כָּלִי שֶׁצָּרָה מִכָּאֵן וּמִכָּאֵן וְרַחֲב מִן הָאֶמְצַע, כְּגוֹן עֲרֵבָה וְחִצֵי עֲרֵבָה - אֵין לָהֶן טְהוּרָה עוֹלָמִית עַד שֶׁיִּטָּה עַל צְדָן. צֵלוּחִית שְׂאוּגָנָה מְעוּף לְתוֹכָהּ וְכַתְּפוּתֶיהָ גְבוּהִים, וְכֵן לְגִין שְׂאוּגָנוֹ מְעוּף לְתוֹכוֹ וְכַתְּפוּתָיו גְבוּהִין - אֵין לָהֶן טְהוּרָה עוֹלָמִית עַד שֶׁיִּטְנוּ. צֵלוּחִית שֶׁשְּׁפָתָהּ שׁוֹקַעַת לְאַחוּרֶיהָ -

מורידה דרף פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרף שוליה; דברי רבי עקיבא. רבי יוחנן בן נורי אומר: מטביל כדרכו ואינו חושש, מפני שהיא כבית הסתרים. צלוחית שאוגנה חוזרת לתוכה, רבי יהודה אומר משום רבי יוחנן בן נורי: מטביל כדרכו ואינו חושש, מפני שהוא כבית הסתרים:

מסכת מקואות פרק שמיני

א. כפה ידיו ורגליו וישב לו באמת המים, אם נכנסו המים דרף כלו - טהור, ואם לאו - טמא. היו רגליו מלאים אבק, וירד וטבל במקוה שיש בו ארבעים סאה - טמא. שפשו או שטבל בחמין - טהור. קומקום שהוא מלא פחמין והטבילו - טמא. שפשו או שהטבילו בחמין - טהור. הסלין של גת או של בד, אוצין - צריך לחטט, ורפים - צריך לנער. קשרי פונדא ופסיקיא, וקשרי מנעל וסנדל, וקשרי מפתח חלוק של אשה - הרי אלו חוצצין. קשרי פונדא ופסיקיא וקשרי רצועות מנעל וסנדל, והקשר שבאפרקיסין שבפנתך, וסדין שקשרו את נימיו - הרי אלו חוצצין. נתקשרו מאליהן - אינן חוצצין. קשרי עני שמקפיד עליהן ושל בעל הבית - הרי אלו חוצצין. של בעל הבית שאין מקפיד עליהן או של עני - הרי אלו אינן חוצצין. רבי יהודה אומר: צריך להטביל את כלן מפני חתך. וכן היה רבי יהודה אומר משום רבי טרפון: בשלשלת צריך להטביל את כל הטבעת. כלי שהוא מלא יין והטבילו, אם בטל מראיו - טהור, ואם לאו - טמא. מלא יין וחלב, אם רבה עליו מים - טהור, ואם לאו - טמא. רבי יהודה אומר: רואין אותו כאלו הוא יין אדם במים, אם בטל מראיו - טהור. ואם לאו - טמא. מלא מי חטאת עד שרבה עליו המים, אמר רבי יוסי: שמעתי שאפלו כלי מחזיק כור ואין בו אלא רביעית - כאלו לא טבל:

ב. כל האוכלים מצטרפין לפסל את הגויה בכחצי פרס בתוך כדי אכילת פרס. אכל,

וחזר ואכל, וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס - מצטרפין, ואם לאו - אין מצטרפין, לא התרו לאכל פחות מכשעור להיות יורד וטובל, אלא אוכל כשעור ויורד וטובל. אכל פחות מכשעור וירד וטבל באמצע - טמא. התירו למעברת לאכל פחות מכשעור מפני סכנת נפשות; וכמה היא פרס? שתי ביצים חסר קמצא; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: שתי ביצים שוחקות. שער רבי שתי ביצים ועוד:

ג. כל המשקין מצטרפין לפסל את הגויה בשותה רביעית מתוך כדי אכילת פרס. שתה, וחזר ושתה, וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי אכילת פרס - מצטרפין, יותר מכאן - אין מצטרפין. לא התרו לשותות פחות מכשעור להיות יורד וטובל, אלא שותה כשעור ויורד וטובל. שתה פחות מכשעור וירד וטבל באמצע - טמא. התירו למגע טמא מת שתהא מניקה את בנה, ובנה טהור:

ד. בלע כזית מן המת ונכנס לבית - הבית טהור. שכל הבלועין בין באדם בין בבהמה בין בחיה בין בעופות - טהורין. הקיאן - הבית טמא. נסרח או שיצא מלמטה - טהורין. שתה מים טמאים והקיאן - טמאין, מפני שנטמאו בו ביציאתן. טבל או שנסרחו או שיצא מלמטה - טהורין. שתה שאר המשקין, אף על פי שטבל והקיאן - טמאין, לפי שאינן טהורין בגוף. נסרחו או שיצאו מלמטה - טהורין. פרה ששתת מים טמאין והקיאתן - טמאין, מפני שאין טהורין בגוף. נסרחו או שיצאו מלמטן - טהורין. נכנס לו חץ בירכו, רבי אומר: אינו חוצץ. וחכמים אומרים: הרי זה חוצץ. במה דברים אמורים? בשל מתכת, אבל בשל עץ - אינו חוצץ. ואם קרם עליו העור למעלה, הכל מודים שאינו חוצץ, שכל הבלועין בין באדם ובין

בבהמה ובין בחיה ובין בעופות - טהורין. נכנסו צורות וקסמים בסדקי רגליו מלמטה, רבי עקיבא אומר: אינו חוצץ, מפני שהיא כבית הסתרים:

ה. אספלינית מלוגמא ורטיה שעל בית הסתרים, רבי אומר: חוצץ. ורבי יוסי ברבי יהודה אומר: אינו חוצץ. העושה קילקי בראשו, רבי אומר: חוצץ. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אינו חוצץ. היתה בו שערה אחת חוץ למכה, וראשו מדבק למכה, או שהיו שתי שערות וראשן מדבק בטיט או בצואה - הרי אלו חוצצות. היו לו שתי שערות בריסי עיניו ומלמטה, ונקבו, והוציאן בריסי עיניו מלמעלה, זה היה מעשה, ונמנו עליו חמשה זקנים בלוד וטמאוהו:

ו. פרה ששתת מי חטאת ושחטה בתוך מעת לעת, זה היה מעשה, והיה רבי יוסי הגלילי מטהר ורבי עקיבא מטמא, סיע רבי טרפון את רבי יוסי הגלילי. סיע רבי שמעון בן ננס את רבי עקיבא, סלק רבי שמעון בן ננס את רבי טרפון, סלק רבי עקיבא את רבי יוסי הגלילי, אחר זמן מצא לו תשובה אמר לו: מה אני לחזור? אמר לו: לא לכל אדם אלא לך, שאתה הוא יוסי הגלילי. אמר לו: הרי הוא אומר (במדבר יט. ט): "והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא", כשהם שמורים למי נדה ולא כששתתן פרה זו, היה מעשה ונמנו עליה שנים ושלשים זקנים בלוד וטהרוהו, באותה שעה קרא רבי טרפון המקרא הזה (דניאל ח. ד-ו): "ראיתי את האיל מנגח ימה וצפונה ונגבה וכל חיות לא יעמדו לפניו ואין מציל מידו ועשה כרצונו והגדיל" - זה רבי עקיבא. "ואני הייתי מבין והנה צפיר העזים בא מן המערב על פני כל הארץ ואין נוגע בארץ והצפיר קרן חזות בין עיניו" - זה רבי יוסי הגלילי ותשובתו. "ויבא עד האיל בעל הקננים אשר ראיתי עמד לפני האבל וירץ אליו בחמת כחו". וראיתו מגיע אצל האיל

ויתמרמר אליו ויך את האיל וישבר את שתי קרניו" - זה תשובת רבי עקיבא ורבי שמעון בן ננס. ולא היה כח באיל לעמד לפניו וישליכהו ארצה וירמסהו - זה רבי עקיבא. ולא היה מציל לאיל מידו - אלו שנים ושלשים זקנים שטהרוהו:

מסכת נדה פרק ראשון

א. כיצד מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה? בדקה עצמה באחד בשבת ומצאת טהורה, וישבה לה יום שני ויום שלישי ולא בדקה, ובכביעי בדקה ומצאת טמאה - הרי זו אינה מטמאה מפקידה לפקידה אלא מעת לעת. וכיצד מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת? בדקה עצמה בשעה ראשונה ומצאה טהורה, וישבה לה שניה ושלישית ולא בדקה, ובכביעית בדקה ומצאה טמאה, אין אומרים: 'תטמא מעת לעת', אלא מפקידה לפקידה. וזו היא שאמרו: 'מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת':

ב. טומטום ואנדרוגינוס שראו - דיין שענתן. גיורת שראתה - דיה שענתה; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: הרי היא ככל הנשים, ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. הרואה מאנס - דיה שענתה. ואיזהו מאנס? פהקה וראתה, קפצה וראתה, הכתה בעלה וראתה, נשאה משא כבד וראתה - זה הוא אנס. וכיצד דיה שענתה? ישבה על גבי מטה, על כסא, ועל ספסל, ונתעסקה בטהרות, ושמשה את ביתה, ופרשה וראתה - היא טמאה והן טהורות:

ג. רבי אליעזר אומר: ארבע נשים דיין שענתן, בתולה, מעברת, מניקה, וזקנה. אמר רבי יהושע: אני לא שמעתי אלא בתולה. אמר לו רבי אליעזר: אין אומרים למי שלא ראה את החדש - יבא ויעיד, אלא למי שראה. אתה לא שמעתי, ואני שמעתי. אתה שמעתי אחת, ואני שמעתי ארבע. כל ימיו של רבי אליעזר, היו העם

נוהגין כדברי רבי יהושע. אחר שמת רבי אליעזר, החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנה כרבי אליעזר. והלכה כרבי אליעזר:

ד. ואיזו היא בתולה? כל שלא ראתה דם מימיה. ואף על פי שנשאת והיו לה בנים, אני קורא אותה 'בתולה' עד שתראה ראיה ראשונה. הוי, לא אמרו בתולה לבתולה אלא לדמים:

איזו היא מעברת? משינדע עברה. וכמה היא הכרת העבר? סומכוס משום רבי מאיר אומר: שלשה חדשים, שנאמר (בראשית לח, כד): 'ויהי כמשלש חדשים'. היתה בחזקת מעברת וראתה, ואחר כך הפילה דבר שאינו ולד - דיה שעטה. ואף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר (ישעיה כו, יח): "הרינו חלנו כמו ילדנו רוח":

ה. תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה, ראיה ראשונה - דיה שעטה. שניה - דיה שעטה. שלישית - הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. הפסיקה שלש עונות וראתה - דיה שעטה. ועוד הפסיקה שלש עונות וראתה - דיה שעטה. ועוד הפסיקה שלש עונות וראתה - הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. וכשהגיע זמנה לראות וראתה, פעם ראשונה - דיה שעטה. שניה - מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. הפסיקה שלש עונות וראתה - דיה שעטה. ואימתי הגיע זמנה לראות? משתביא שתי שערות. אמר רבי אליעזר: מעשה בריכה אחת בהיתלו, שהפסיקה שלש עונות, ובא המעשה לפני חכמים, ואמרו: דיה שעטה. אמרו לו: הוראת שעה היתה:

ו. רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: מעברת ומניקה - אין דיה שעטה, עד שעברו עליה שלש עונות, וימי עברה מצטרפין לתוך ימי מנקתה. זקנה שהפסיקה שלש עונות וראתה - דיה שעטה. הפסיקה שלש עונות וראתה - הרי היא ככל הנשים, ומטמאה

מעת לעת ומפקידה לפקידה. לא שכוונה (שעת וסתה), אלא שפחתה או שהותירה:

ז. ארבע נשים שאמרו 'דין שעטן' (פיצד?) - ראתה כתרם ואחר כך ראתה דם - דיה שעטה. הפסיקה שלש עונות בין ראיה לראיה ולא ראתה, ואחר כך ראתה - דיה שעטה. הפסיקה דם טהר ולא ראתה, ואחר כך ראתה - דיה שעטה:

אלה תולדת נח נח איש צדיק הגה בְּדַרְתִּיו בְּדַחֲלָתָא דִּי הַלִּיף נח:	אלה תולדת נח נח איש צדיק – הואיל והנפירו ספר בשבחו, שנאמר: "זכר צדיק לברכה". דבר אחר: למדך שעקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. בְּדַרְתִּיו – יש מרבוינו דורשים אותו לשבח: כל שכן אלו הגה בדור צדיקים הגה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי: לפי דורו הגה צדיק, ואלו הגה בדורו של אברהם לא הגה נחשב כלום. אַתְּ הָאֱלֹהִים הַתְּהִלָּךְ נח – ובאברהם הוא אומר: "אשר התהלכתי לפניו". נח הגה צריך סעד לתוכו, אבל אברהם הגה מתחזק ומהלך בצדקו מאלי. הַתְּהִלָּךְ – לשון עבר. וזהו שמושה של למ"ד בלשון כבד, משמשת להבא ולשעבר בלשון אחד: "קום התהלך" להבא, "התהלך נח" לשעבר. "התפלל בעד עבדיך" להבא, "יבא והתפלל אל הבית הזה" לשון עבר אלא שהני"ו שבראשו הופכו להבא.
--	--

ואליד נח תלתא בנין ית שם ית חם וית יפת:	ויולד נח שלשה בנים את-שם את-חם ואת-יפת:
---	---

ואתחבלת ארעא קדם יי ואתמליאת ארעא חטופין:	ותשחת הארץ לפני הא-להים ותמלא הארץ חמס:
---	---

ותשחת – לשון ערנה ועבודה זרה, כמו: "פן תשחיתון" "כי השחית כל בשר...". ותמלא הארץ חמס – גזל.

וחזא יי ית ארעא והא אתחבלת ארי חבילו כל בסרא אנש אורחיה על ארעא:	וירא א-להים את-הארץ והנה נשחטה כיי-השחית כל-בשר את-דרכו על-הארץ:
--	--

כי השחית כל בשר – אפלו בהמה סיה ועוף נזקקו לשאינו מינו.

ואמר יי לנח קצא דכל בסרא עאל לקדמי ארי אתמליאת ארעא חטופין מן קדם עובדיהון בישאי והאנא מתחילהון עם ארעא:	ויאמר א-להים לנח קח כל-בשר בא לפני כיי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את-הארץ:
--	---

קח כל בשר – כל מקום שאמה מוצא זנות ועבודה זרה, אנדרולמוסיא באה לעולם והורגת טובים ורעים. כי מלאה הארץ חמס – לא נחמם גזר דינם אלא על הגזל. אַתְּ הָאֲרֵץ – כמו "מן הארץ". ודומה לו: "קצאתי את העיר", מן העיר; "חלה את רגליו", מן רגליו. דבר אחר: "את הארץ" – עם הארץ, שאף שלשה טפחים של עמק המחרשה נמוחו ונטשטשו.

עביד לך תיבתא דאעין דקדרוס מדורין תעביד ית תיבתא ותחפי יתה מגיו ומברא בכופרא:	עשה לך תבת עצי-גפר קנים תעשה את-התבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר:
---	---

עשה לך תבת – הרבה רוח והצלחה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושואלין אותו: מה זאת לך? והוא אומר להם: עתיד הקדוש ברוך הוא להביא מבול לעולם! אולי ישובו. עצי גפר – כף שמו. ולמה ממין זה? על שם גפרית, שנגזר עליהם למחות בו. קנים – מדורים מדורים לכל בהמה וסיה. בכפר – "נפת" בלשון ארמי, ומצינו בתלמוד "כפרא". בתיבתו של משה, על ידי שהיו המים תשים, דינה בחומר בכפנים ונפת מבחוץ. ועוד: כדי שלא ירית אותו צדיק ריח רע של נפת. אבל כאן מפני חוזק המים נפתה מבית ומחוץ.

ודין דתעביד יתה תלת מאה אמין אורפא דתיבתא תמשין אמין פותיה ותלתין אמין רומה:	וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה ארך התבה חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה:
--	---

גיהור תעביד לתיבתא ולאמתא תשכללנה מלעילא ותרעה דתיבתא בסטרה תשוי מדורין ארעאין תגניבין ותליתאין תעבדנה:	צהר תעשה לתבה ואל-אמה תכללנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלשים תעשה:
---	---

צהר – יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טובה המאירה להם. ואל אמה תכללנה מלמעלה – פסויה משפיע ועולה עד שהוא קצר מלמעלה ועומד על אמה, כדי שיזובו המים למטה מכאן ומכאן. בצדה תשים – שלא יפלו הגשמים בה. תחתים שנים ושלשים – שלש עליות זו על זו: עליונים לאדם, אמצעים למדור, תחתים לזבל.

ואנא האנא מייתי ית טופנא מיא על ארעא לתבלא כל בסרא דביה ריחא דחיי מתחות שמיא כל דבארעא ימות:	ואני הנני מביא את-המבול מים על-הארץ לשחת כל-בשר אשר-בו ריח תיים מתחת השמים כל אשר-בארץ יגוע:
--	--

ואני הנני מביא – הנני מוכן להסכים עם אותם שזרזוני ואמרו לפני כפר: "מה אנוש פי תזכרנו". מבול – שבלה את הכל, שבלבל את הכל, שהוביל את הכל מן הגבוה לנמוך. וזהו לשון אוניקלוס שתרגם "טוכנא": שהצירף את הכל והביאה לכבל שהיא עמוקה. לכה נקראת "שנער", שנערו שם כל מתי מבול.

והקמתי את-בריתי אתך ובאת אל-התבה אתה ובגיה ואשתך ונשי-בגיה אתך:
ובאתי ית קמתי עמך ותיעול לתיבתא את ובגיה ואתך ונשי בגיה עמך:

והקמתי את בריתי – ברית הנה צריך על הפירות שלא נרקבו ונעפשו, ושלא נהרגוהו רשעים שבדור. אתה ובגיה ואשתך – האנשים לכד והנשים לכד, מפאן שנאסרו בתשמיש המטה.

ומפל-החי מפל-בשר שנים מפל תביא אל-התבה להחית אתך זכר ונקבה יהיו:
ומפל דחי מפל בסרא תרין מפולא תעיל לתיבתא לקיימא עמך דכר ונוקבא יהו:

ומפל החי – אפלו ש-דים. שנים מפל – מן הפחות שבהם לא פחתו משנים, אחד זכר ואחד נקבה.

מהעוף למינהו ומן-הבהמה למינה מפל רמש האדמה למינהו שנים מפל נבאו אליך להחיות:
מהעופא לזנוהי ומן בעירא לזנה מפל רחשא דארעא לזנוהי תרין מפולא ייעלון לנתך לקיימא:

מהעוף למינהו – אותן שדבקו במיניהם ולא השחיתו דרכם. ומאליהם באו, וכל שהתיבה קולטתו הכניס.

ואתה קח-לך מפל-מאכל אשר יאכל ואספת אליך והנה לך ולקחם לאכלה:
ואת סב לך מפל מיכל דמתאכיל ותכנוש לנתך ויהי לך ולהו למיכל:

ויעש גח ככל אשר צוה אתו א-להים פן עשה:
ועבד גח ככל דפקיד יתיה יי פן עבד:

ויעש גח – זה בגנו התיבה.

ויאמר י-הוה לנח בא-אתה וכל-ביתך אל-התבה כי-אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה:
ויאמר יי לנח עול את וכל אנש ביתך לתיבתא ארי יתך חזיתי זכאי קדמי בדרא הדיו:

ראיתי צדיק – ולא נאמר "צדיק תמים", מפאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכלו שלא בפניו.

מפל הבהמה הטהורה תקח-לך שבעה שבעה איש ואשתו ומן-הבהמה אשר לא טהרה הוא שנים איש ואשתו:
מפל בעירא דכיא תסב לך שבעה שבעה דכר ונוקבא ומן בעירא דליתתהא דכיא תרין דכר ונוקבא:

הטהורה – העתידה להיות טהורה לישראל. למדנו שלמד נח תורה. שבעה שבעה – זכר ונקבה, כדי שיקריב מהם קרבן בצאתו.

גם מעוף השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על-פני כל-הארץ:
אף מעופא דשמיא שבעה שבעה דכר ונוקבא לקיימא זרעא על אפי כל ארעא:

גם מעוף השמים... – בטורים הכתוב מדבר, ולמד שתום מן המפורש.

פי לימים עוד שבעה אנכל ממטיר על-הארץ ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי את-כל-היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה:
ארי לזמן יומין עוד שבעה אנא מחית מטרא על ארעא ארבעין ימין וארבעין לילון ואמחי ית כל יקומא דעבדית מעל אפי ארעא:

פי לימים עוד שבעה – אלו שבע ימי אבול של מתושלח הצדיק, שחס הקדוש ברוך הוא על כבודו ועכב את הפרענות. צא וחשוב שנותיו של מתושלח, ותמצא שהם פלים בשנת שש מאות שנה לחיי נח. פי לימים עוד – מהו "עוד"? זמן אחר זמן זה, נוסף על מאה ועשרים שנה. ארבעים יום – פנגד יצירת הגולד, ששקלקלו להטרים ליוצרים לצור צורת ממזרים.

ויעש גח ככל אשר-צוהו י-הוה:
ועבד גח ככל דפקדיה יי:

ויעש גח – זה ביאתו לתיבה.

ונח בן-שש מאות שנה והמבול הלה מים על-הארץ:
ונח בר שית מאה שגין וטופנא הנה מיא על ארעא:

ונח בן-שש מאות שנה והמבול הלה מים על-הארץ:

וַיבֹּא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ אֶל־הַתְּבֵה
מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל:
וְעָל נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנְשֵׁי בָנָיו וְנָשִׂי בְנוֹהֵי עַמִּיהָ לְתִיבְתָא מִן
קָדָם מִי טוֹפְנָא:

נֹחַ וּבָנָיו – הָאֲנָשִׁים לְכַד וְהַנְּשִׁים לְכַד, לְפִי שְׁנֵאֲסְרוּ בְּתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָם שָׁרְוִי בְּצַעַר. מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל – אַף נֹחַ מִקְטַנֵּי אָמְנָה הָיָה, מֵאֲמִין וְאִינוֹ מֵאֲמִין שָׂיבֵא הַמַּבּוּל, וְלֹא נִכְנַס לְתִיבָה עַד שֶׁדִּחְקוּהוּ הַמַּיִם.

מִן־הַבְּהֵמָה הַשְּׂהוּרָה וּמִן־הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינְנָה
טְהוֹרָה וּמִן־הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר־רָמַשׂ עַל־הָאֲדָמָה:
מִן בְּעִירָא דְכִנְיָא וּמִן בְּעִירָא דְלִיתְהָא דְכִנְיָא וּמִן עוֹפָא
וְכָל דְרַחֲשֵׁי עַל אַרְעָא:

שָׁנִים שָׁנִים בָּאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתְּבֵה זָכָר וּנְקֵבָה
כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱ־לֹהִים אֶת־נֹחַ:
תָּרִין תָּרִין עָלוּ עִם נֹחַ לְתִיבְתָא דְכָר וְנוֹקְבָא כְּמָא
דְּפָקִיד יְיָ יֵת נֹחַ:

שָׁנִים שָׁנִים – כָּלֵם הַשְּׁוֹי בְּמִנְיָן זֶה: מִן הַפְּחוֹת הָיוּ שָׁנִים. בָּאוּ אֶל נֹחַ – מֵאֲלִיָּהוּ.

וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמִי הַמַּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ:
וַהֲרֵה לְזָמַן שִׁבְעָא יוֹמִין וּמִי טוֹפְנָא הָווּ עַל אַרְעָא:

בַּשָּׁנָת שִׁשְׁ־מֵאוֹת שָׁנָה לְחֵי־נֹחַ בְּחֻדְשׁ הַשְּׁנִי
בַּשְּׁבַע־עָשָׂר יוֹם לְחֻדְשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־
מַעֲיֵנֹת־תְּהוֹם רַבָּה וְאֶרְצֹת הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ:
בַּשָּׁנָת שִׁית מֵאָה שָׁנִין לְחֵי נֹחַ בְּיַרְחָא תַנְיָנָא בַּשְּׁבַעַת
עֶסְרָא יוֹמָא לְיַרְחָא בְּיוֹמָא הַדִּין אֲתַבְּזוּ עוֹלָם מִבּוּעֵי
תְּהוֹם רַבָּא וְכֹוֵי דְשָׁמַיָא אֲתַפְתְּחוּ:

בְּחֻדְשׁ הַשְּׁנִי – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: זֶה מִרְחֻשְׁוֹן. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: זֶה אֵיךְ. נִבְקְעוּ – לְהוֹצִיא מִמִּיָּהוּן. תְּהוֹם רַבָּה – מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה: הֵם חֻטְאוּ בְּ"רַבָּה רַעַת הָאָדָם" וְלָקוּ בְּ"תְהוֹם רַבָּה".

וַיְהִי הַגָּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
לַיְלָה:
וַיְהִי הַגָּשֶׁם עַל הָאָרֶץ – וַיִּהְיֶה הַמַּבּוּל" ? אֵלָּא כְּשֹׁהֲרִידָן – הוֹרִידָן בְּרַחֲמִים, שָׂאֵם יַחְזְרוּ יִהְיוּ גֹשְׁמֵי בְּרַכָּה. כְּשֶׁלֹּא חָזְרוּ
הָיוּ לְמַבּוּל. אַרְבָּעִים יוֹם... – אִין יוֹם רֵאשׁוֹן מִן הַמִּנְיָן, לְפִי שְׁאִין לִילוֹ עִמוֹ, שְׁהָרִי כְּתִיב: "בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעֲיֵנוֹת". נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים יוֹם
כָּלִים בְּעֵשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה בְּכֶסֶל לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, שֶׁהַחֻדְשִׁים נִמְנִין כְּסֻדְרָן אֶחָד מֵאֵל אֶחָד חֹסֵר, הָרִי שָׁנִים עֶשֶׂר מִמִּרְחֻשְׁוֹן וְעֵשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה
מְכֻסְלוֹ.

בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וַחֲמֵם וַיִּפֹּת בְּנֵי־נֹחַ
וְאִשְׁתׁ נֹחַ וּשְׁלֹשַׁת נְשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתְּבֵה:
בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה – לְמִדָּה הַכְּתוּב שֶׁהָיוּ בְּנֵי דוֹרוֹ אוֹמְרִים: אֵלּוּ אָנוּ רּוֹאִים אוֹתוֹ נִכְנַס לְתִיבָה, אָנוּ שׁוֹכְרִין אוֹתָהּ וְהוֹרְגִין אוֹתוֹ! אָמַר הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא: אָנִי מְכַנְּסוֹ לְעֵינַי כָּלֵם, וְנִרְאָה דְבַר מִי יָקוּם.

הִמָּה וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־
הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְכָל־הָעוֹף
לְמִינָהּ כָּל צִפּוֹר כָּל־כְּנָף:
צִפּוֹר כָּל כְּנָף – דְּבוּק הוּא, צִפּוֹר שֶׁל כָּל מִין כְּנָף, לְרַבּוֹת חֲגָבִים.

וַיָּבֹאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתְּבֵה שָׁנִים שָׁנִים מִכָּל־הַבְּשָׂר
אֲשֶׁר־בּוֹ, רֵיחַ תִּיבִים:
וְעָלוּ עִם נֹחַ לְתִיבְתָא תָּרִין תָּרִין מִכָּל בְּסָרָא דְבִיָּה
רוּחָא דְחַיִּים:

וְהִבְאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בְּשָׂר בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוָּה
אִתּוֹ אֱ־לֹהִים וַיִּסְגֹּר יְיָ־הוֹה בַּעֲדוֹ:
וַיִּסְגֹּר ה' בַּעֲדוֹ – הֵגֵן עָלָיו שֶׁלֹּא שִׁבְרוּהוּ: הַקִּיף הַתִּיבָה דְּבִים וְאֶרִיזוֹת וְהָיוּ הוֹרְגִים בָּהֶם. וּפְשׁוּטוֹ שֶׁל מְקָרָא: סָגַר כְּנֶגֶדוֹ מִן הַמַּיִם. וְכֵן כָּל
"בַּעַד" שֶׁבְּמִקְרָא לְשׁוֹן "כְּנֶגֶד" הוּא: "בַּעַד כָּל רַחֵם", "בַּעַד וּבַעַד בְּנִיד", "עוֹר בַּעַד עוֹר", "מִגֵּן בַּעַד", "הַתְּפַלֵּל בַּעַד עֲבָדִיד" – כְּנֶגֶד עֲבָדִיד.

שְׁלִישִׁי

וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם
וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתְּבֵה וַתָּרֵם מֵעַל הָאָרֶץ:
וַהֲרֵה טוֹפְנָא אַרְבָּעִין יוֹמִין עַל אַרְעָא וּסְגִיאוּ מִיָּא וּנְטִלוּ
יֵת תִּיבְתָא וְאֲתַרְמַת מֵעַל אַרְעָא:

וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם
וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתְּבֵה וַתָּרֵם מֵעַל הָאָרֶץ:
וַהֲרֵה טוֹפְנָא אַרְבָּעִין יוֹמִין עַל אַרְעָא וּסְגִיאוּ מִיָּא וּנְטִלוּ
יֵת תִּיבְתָא וְאֲתַרְמַת מֵעַל אַרְעָא:

וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם
וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתְּבֵה וַתָּרֵם מֵעַל הָאָרֶץ:
וַהֲרֵה טוֹפְנָא אַרְבָּעִין יוֹמִין עַל אַרְעָא וּסְגִיאוּ מִיָּא וּנְטִלוּ
יֵת תִּיבְתָא וְאֲתַרְמַת מֵעַל אַרְעָא:

וַיְהִי הַמַּבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם
וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתְּבֵה וַתָּרֵם מֵעַל הָאָרֶץ:
וַהֲרֵה טוֹפְנָא אַרְבָּעִין יוֹמִין עַל אַרְעָא וּסְגִיאוּ מִיָּא וּנְטִלוּ
יֵת תִּיבְתָא וְאֲתַרְמַת מֵעַל אַרְעָא:

ותרם מעל הארץ – משקעת היתה במים אחת עשרה אמה, כספינה טעונה המשקעת מקצתה במים. ומקראות שלפנינו יוכיחו.

ויגברו המים ויגברו מאד על-הארץ ותלך התבה על-פני המים: ותקיפו מיא וסגיאו לחדא על ארעא ומהלכא תיבתא על אפי מיא:

ויגברו – מצליחו.

והמים גברו מאד על-הארץ ויכסו כל-ההרים הגבהים אשר-תחת כל-השמים: ומיא תקיפו לחדא לחדא על ארעא ואתחפיו כל טוריא רמיא דתחות כל שמיא:

חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים: חמיש עסרי אמין מלעילא תקיפו מיא ואתחפיו טוריא:

חמש עשרה אמה מלמעלה – למעלה של גובה כל ההרים, לאסור שהושוו המים לראשי ההרים.

ויגוע כל-בשר ו הרמש על-הארץ בעוף ובבהמה ובתיה ובכל-השרץ השרץ על-הארץ וכל האדם: ומית כל בסרא דרחיש על ארעא בעופא ובבעירא ובחיתא ובכל רחשא דרחיש על ארעא וכל אנשא:

כל אשר נשמת-רוח חיים באפיו מפל אשר בתרבה מתו: כל דנשמת רוח חיון באפוהי מכל דבנפשתא מיתו:

נשמת רוח חיים – נשמה של רוח חיים. אשר בתרבה – ולא דגים שבים.

וימח את-כל-היקום אשר על-פני האדמה מאדם עד-בהמה עד-רמש ועד-עוף השמים וימחו מן-הארץ וישאר אד-נח ואשר אתו בתבה: ומחא ית כל יקומא דעל אפי ארעא מאנשא עד בעירא עד רחשא ועד עופא דשמיא ואתמחיו מן ארעא ואשתאר ברם נח ודעמיה בתיבתא:

וימח – לשון "ויפגע" הוא, ואינו לשון "ויפגע", והוא מגזרת "ויפג", "ויבן". כל תיבה שסופה ה"א, כגון בנה, מחה, קנה, פשהוא נותן נ"ו יו"ד בראשה – נקוד בחירק תחת הי"ו. אד נח – לבד נח, זהו פשוטו. ומדרש אגדה: גונם וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. ויש אומרים שאחר מזונות לארי והפישו, ועליו נאמר: "הן צדיק בארץ ושלם".

ויגברו המים על-הארץ חמשים ומאת יום: ותקיפו מיא על ארעא מאה ותמשיין יומין:

ויזכר א-להים את-נח ואת כל-החיה ואת-כל-הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר א-להים וית על-הארץ וישכו המים: וזכיר יי ית נח וית כל חיתא וית כל בעירא דעמיה בתיבתא ואעבר יי רוחא על ארעא ונחו מיא:

ויזכר א-להים – זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים. ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין, שנאמר: "וירא ה' כי רבה רעת האדם... ויאמר ה' אמחה" – והוא שם מדת הרחמים. ויזכר א-להים את נח... – מה זכר להם לבהמות? זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן, ושלא שמשו בתבה. ויעבר א-להים וית על-הארץ וישכו – כמו: "כשוף חמת המלך", לשון הנחת חמה.

ויסכרו מעינת תהום וארבת השמים ויכלא הגשם מן-השמים: ואסתכרו מבועי תהומא וכוי דשמיא ואתכלי מטרא מן שמיא:

ויסכרו מעינות – כשנפתחו פתיב "כל מעינות" וכאן אין פתיב "כל", לפי שנפתחו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם, כגון חמי טבריא וכיוצא בהן. ויכלא – וימנע, כמו "לא תכלא רחמיה" "לא יכלה ממך".

וישבו המים מעל הארץ הלוך ושוב ויחסרו המים מקצה חמשים ומאת יום: ותבו מיא מעל ארעא אזלין ותיבין וחסרו מיא מסוה מאה ותמשיין יומין:

מקצה חמשים ומאת יום – התחילו לחסור, והוא אחד בסיון. כיצד? בעשרים ושבעה בכסלו פסקו הגשמים, הרי שלשה מכסלו ועשרים ותשעה מטבת – הרי שלשים ושנים. ושקט באדר וניסן ואיר מאה ושמונה עשר – הרי מאה וחמשים.

ונחת התבה בתדש השביעי בשבעה-עשר יום לתדש על הרי אררט: ונחת תיבתא בנרחא שבועאה בשבעת עסרא יומא לנרחא על טורי קרדו:

בחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי – סִינּוּ, וְהוּא שְׁבִיעִי לְכַסְלוֹ שָׁבוּ פְסָקוֹ הַגְּשָׁמִים. **בַּשְּׁבִיעָה עֶשֶׂר יוֹם** – מִכַּאן אֵתָה לְמַד שֶׁהֵיְתָה הַמִּיכָה מְשַׁקְעַת בְּמִים אֶחַת עֶשְׂרֵה אֲמָה, שֶׁהָרִי כְּתִיב: "בְּעֶשְׂרֵי בָּאֶחָד לַחֲדָשׁ נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים" – זֶה אָב שֶׁהוּא עֶשְׂרֵי לְמַרְחֲשׁוֹן לִירִידַת גְּשָׁמִים. וְהֵם הָיוּ גְבוּהִים עַל הַהָרִים חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה, וְחִסְרוּ מִיּוֹם אֶחָד בְּסִינּוֹן עַד אֶחָד בָּאָב חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אֲמָה לְשָׁשִׁים יוֹם – הָרִי אֲמָה לְאַרְבָּעָה יָמִים. נִמְצָא שֶׁבְּשִׁשָּׁה עֶשֶׂר בְּסִינּוֹן לֹא חִסְרוּ אֲלָא אַרְבַּע אֲמוֹת, וְנִחַה הַמִּיכָה לְיוֹם הַמְּחַרָּת. לְמַדָּת שֶׁהֵיְתָה מְשַׁקְעַת אֶחַת עֶשְׂרֵה אֲמָה בְּמִים שֶׁעַל רֵאשֵׁי הַהָרִים.

וְהַמִּים הָיוּ הִלּוּף וְחֲסוֹר עַד הַחֲדָשׁ הָעֶשְׂרִי
בְּעֶשְׂרֵי בָּאֶחָד לַחֲדָשׁ נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים:
וּמֵיָא הוּוּ אֲזַלִּין וְחֲסְרִין עַד יִרְחֵא עֲסִירָא בְּעִסְרָא
בְּחַד לִירְחֵא אִתְחַזִּיאוּ רֵישֵׁי טוּרֵיָא:

בְּעֶשְׂרֵי... נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים – זֶה אָב, שֶׁהוּא עֶשְׂרֵי לְמַרְחֲשׁוֹן שֶׁהַתְּחִיל הַגְּשָׁם. וְאִם תֹּאמַר הוּא אֲלוּל, וְעֶשְׂרֵי לְכַסְלוֹ שֶׁפְּסָק הַגְּשָׁם, כְּשֵׁם שֶׁאֵתָה אוֹמֵר "בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי" סִינּוֹן וְהוּא שְׁבִיעִי לְהַפְּסָקָה – אִי אֶפְשָׁר לֹאמַר כּוּ, עַל פְּרָחָה שְׁבִיעִי אִי אֵתָה מוֹנֵה אֲלָא לְהַפְּסָקָה, שֶׁהָרִי לֹא כָלוּ אַרְבָּעִים יוֹם שֶׁל יְרִידַת גְּשָׁמִים, וּמֵאָה וְחֲמֵשִׁים שֶׁל תְּגִבּוּרַת הַמִּים עַד אֶחָד בְּסִינּוֹן. וְאִם אֵתָה אוֹמֵר שְׁבִיעִי לִירִידָה – אִין זֶה סִינּוֹן. וְהָעֶשְׂרִי אִי אֶפְשָׁר לְמְנוֹת אֲלָא לִירִידָה, שְׂאֵם אֵתָה אוֹמֵר לְהַפְּסָקָה וְהוּא אֲלוּל, אִי אֵתָה מוֹצֵא "בְּרֵאשׁוֹן בָּאֶחָד לַחֲדָשׁ חֲרְבוּ הַמִּים מֵעַל הָאָרֶץ", שֶׁהָרִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם מִשְׁנַרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים שֶׁלַח אֶת הָעוֹרֵב, וְעֶשְׂרִים וְאֶחָד יוֹם הוֹחִיל בְּשְׁלִיחוֹת הַיּוֹנָה – הָרִי שָׁשִׁים יוֹם מִשְׁנַרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים עַד שֶׁחֲרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה. וְאִם תֹּאמַר בְּאֲלוּל נִרְאוּ, נִמְצָא שֶׁחֲרְבוּ בְּמַרְחֲשׁוֹן, וְהוּא קוֹרָא אוֹתוֹ "רֵאשׁוֹן", וְאִין זֶה אֲלָא תִּשְׁרִי שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לְכְרִיאת עוֹלָם, וְלִרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא גִּיסוֹן.

וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ אֶת-חַלּוֹן הַתֵּבָה
אֲשֶׁר עָשָׂה:
וַהֲנִה מִסּוּף אַרְבָּעִין יוֹמִין וַפְּתַח נֹחַ יַת פֶּתַח תֵּיבַתָּא
דְּעַבְד:

מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם – מִשְׁנַרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים. אֶת חַלּוֹן הַתֵּבָה אֲשֶׁר עָשָׂה – לְצַהֵר, וְלֹא זֶה פְּתַח הַמִּיכָה הָעֶשְׂרִי לְכִיאתָ וּיְצִיאתָ.

וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעוֹרֵב וַיֵּצֵא יְצוּא וְשׁוֹב עַד-יִבְשֶׁת
הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:
וַיִּשְׁלַח יַת עוֹרְבָא וְנִפְק מִפְק וְתַאיב עַד דִּיבִישׁוּ מֵיָא
מֵעַל אַרְעָא:

יְצוּא וְשׁוֹב – הוֹלֵף וּמְקִיף סְבִיבוֹת הַמִּיכָה. וְלֹא הִלֵּךְ בְּשְׁלִיחוֹתוֹ, שֶׁהֵיָה חוֹשֵׁדוֹ עַל בֵּת זוּגוּ, וְכִמוֹ שֶׁשְׁנִינּוּ בְּאֶגְדַּת "חֵלֶק". **עַד יִבְשֶׁת הַמַּיִם** – פְּשׁוּטוֹ כְּמִשְׁמַעוֹ. אֲבָל מִדְּרַשׁ אֶגְדָּה: מוֹכֵן הֵיָה הָעוֹרֵב לְשְׁלִיחוֹת אַחֲרַת בְּעִצְרַת גְּשָׁמִים בְּיַמֵּי אֱלִיהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָעוֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבֶקֶשׂר".

וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה מֵאֵתוֹ לְרֹאוֹת תְּקַלּוּ הַמַּיִם מֵעַל
פְּנֵי הָאֲדָמָה:
וַיִּשְׁלַח יַת יוֹנָה מְלֻוֹתִיָּה לְמַחְזֵי אִם קָלוּ מֵיָא מֵעַל אִפִּי
אַרְעָא:

וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה – לְסוּף שְׁבָעָה יָמִים, שֶׁהָרִי כְּתִיב: "וַיִּחַל עוֹד שְׁבָעָה יָמִים אַחֲרֵיהֶם", מִכְּלָל זֶה אֵתָה לְמַד שֶׁאַף בְּרֵאשׁוֹנָה הוֹחִיל שְׁבָעָה יָמִים. **וַיִּשְׁלַח** – אִין זֶה לְשׁוֹן שְׁלִיחוֹת אֲלָא לְשׁוֹן שְׁלוּחַ: שֶׁלַּחָה לְלַכַּת לְדַרְכָּה, וְכִזּוּ יִרְאֵה "אִם קָלוּ הַמַּיִם", שְׂאֵם תִּמְצָא מְנוּחַ לֹא תִּשׁוּב אֲלֵיוּ.

וְלֹא-מִצְאָהּ הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף-רַגְלָהּ וַתָּשֵׁב אֲלֵיוּ
אֶל־הַתֵּבָה כִּי-מַיִם עַל-פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ
וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֵתָה אֲלֵיוּ אֶל־הַתֵּבָה:
וְלֹא אִשְׁפַּחַת יוֹנָה מְנוּחַ לְפָרְסַת רַגְלָהּ וַתִּבַּח לְוַתִּיָּה
לְתִיבַתָּא אֲרִי מֵיָא עַל אִפִּי כָּל אַרְעָא וְאוֹשִׁיט יְדִיָּה
וְנִסְבָּה וְאַעִיל יַתָּה לְוַתִּיָּה לְתִיבַתָּא:

וַיִּחַל עוֹד שְׁבָעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּסְף שֶׁלַח אֶת־
הַיּוֹנָה מִן־הַתֵּבָה:
וְאוֹרִיף עוֹד שְׁבָעָא יוֹמִין אַחֲרָנִין וְאוֹסִיף שֶׁלַח יַת יוֹנָה
מִן תִּיבַתָּא:

וַיִּחַל – לְשׁוֹן הַמְּתַנֶּה. וְכִן: "לִי שְׁמַעוּ וַיִּחַלוּ", וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּמִקְרָא.

וַתִּבֵּא אֲלֵיוּ הַיּוֹנָה לְעֵת עָרֵב וַהֲגִיָּה עַל־הַיַּם טָרֵף
בְּפִיָּה וַיִּדַּע נֹחַ כִּי־קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:
וְאַתָּת לְוַתִּיָּה יוֹנָה לְעַדוֹן רִמְשָׂא וְהָא טָרֵף זִיתָא תְּבִיר
מַחַת בְּפוּמָה וַיִּדַּע נֹחַ אֲרִי קָלוּ מֵיָא מֵעַל אַרְעָא:

טָרֵף בְּפִיָּה – אוֹמֵר אֲנִי שְׁזָכַר הֵיָה, לְכִן קוֹרָאוּ פְּעָמִים לְשׁוֹן זָכַר וּפְעָמִים לְשׁוֹן נִקְבָּה. לְפִי שֶׁכָּל "יוֹנָה" שֶׁבְּמִקְרָא לְשׁוֹן נִקְבָּה, כְּמוֹ: "כִּיּוֹנִים עַל אִפְיָי מִים רוֹחֲצוֹת", "כִּיּוֹנֵי הַגְּאִיּוֹת כָּלֵם הוֹמוֹת", וְכִמוֹ "כִּיּוֹנָה פוֹתָה". **טָרֵף** – חֲטָף. וּמִדְּרַשׁ אֶגְדָּה: לְשׁוֹן מְזוּן. וְדַרְשׁוּ "בְּפִיָּה" לְשׁוֹן מֵאֲמַר, אֲמָרָה: יִהְיוּ מְזוּנוֹתַי מְרוֹרִין כְּזִית בְּיָדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא מְתוּקִין כְּדָבָשׁ בְּיַדִּי בְּשֶׁר וְנֶם.

וַיִּחַל עוֹד שְׁבָעַת יָמִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה
וְלֹא־יִסְפָּה שׁוֹב־אֲלֵיוּ עוֹד:
וְאוֹרִיף עוֹד שְׁבָעָא יוֹמִין אַחֲרָנִין וַיִּשְׁלַח יַת יוֹנָה וְלֹא
אוֹסִיפַת לְמַתְּב לְוַתִּיָּה עוֹד:

וַיִּחַל – הוּא לְשׁוֹן "וַיִּחַל", אֲלָא שְׁזָה לְשׁוֹן "וַיִּפְעַל" וְזֶה לְשׁוֹן "וַיִּתְפַּעַל": "וַיִּחַל" – וַיִּמְתַּן, "וַיִּחַל" – וַיִּתְמַתַּן.

וְהָיָה בְּאַחַת וְשָׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד
לְחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסַר נֹחַ אֶת-מִכְסֵה
הַתְּבֹה וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה:

וְהָיָה בְּאַחַת וְשָׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד
לְחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסַר נֹחַ אֶת-מִכְסֵה
הַתְּבֹה וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה:

בְּרֵאשׁוֹן – לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הוּא תַּשְׁרִי, וּלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא נִיסָן. חָרְבוּ – נַעֲשֶׂה כַּמִּין טִיט, וְשִׁקְרָמוּ פְּנֵיהָ שֶׁל מַעֲלָה.

וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁנַי בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם לְחֹדֶשׁ יִבְשֶׁה
הָאָרֶץ:

וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁנַי בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם לְחֹדֶשׁ יִבְשֶׁה
הָאָרֶץ:

בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים – וְרִידְתָן בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁנַי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר, אֵלּוּ אֶחָד עָשָׂר יָמִים שֶׁהַחֲמָה יִתְרָה עַל הַלְבָנָה, שֶׁמִּשְׁפֵּט דוֹר הַמַּבּוּל שָׁנָה תְּמִימָה הָיָה.
יִבְשֶׁה – נַעֲשֶׂה גְרִיד כַּהֲלַכְתָּהּ.

פְּרֻשַׁת הַיְצִיאָה מִתְּיִבָה

רְבִיעִי

וּמִלֵּיל יָי עַם נֹחַ לְמִימְרָ:

וַיִּזְבַּר אֱ-לֹהִים אֶל-נֹחַ לֵאמֹר:

פּוֹק מִן תֵּיבְתָא אֶת וְאַתְתָּךְ וּבְנֶךָ וּנְשֵׁי בְנֶךָ עִמָּךְ:

צֵא מִן-הַתְּבֹה אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ וּבְנֶיךָ וּנְשֵׁי-בְנֶיךָ אִתְּךָ:

אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ... – אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, כִּאֵן הַתִּיר לָהֶם תַּשְׁמִישׁ הַמְטָה.

כָּל חֵיטָא דְעַמְךָ מִכָּל בְּסָרָא בְּעוֹפָא וּבְבַעֲרָא וּבְכָל
רְחֵשָׁא דְרַחֲיִשׁ עַל אַרְעָא אִפִּיק עִמָּךְ וַיִּתְּלִדוּן בְּאַרְעָא
וַיִּפְשׁוּן וַיִּסְגּוּן עַל אַרְעָא:

כָּל-הַחַיָּה אֲשֶׁר-אַתָּה מִכָּל-בְּשָׂר בְּעוֹף וּבַבְּהֵמָה
וּבְכָל-הַרְמֵשׁ הָרֹמֵשׁ עַל-הָאָרֶץ הֵיבֵא אִתְּךָ וְשָׂרְצוּ
בְּאָרֶץ וּפְרוּ וַרְבוּ עַל-הָאָרֶץ:

הַיְצִיאָ – "הוֹצֵא" כְּתִיב, "הֵיבֵא" קָרִי. "הֵיבֵא" – אֲמֹר לָהֶם שִׁיבְאוּ. "הוֹצֵא" – אִם אֵינֶם רוֹצִים לְצֵאת הוֹצִיאֵם אַתָּה. וְשָׂרְצוּ בְּאָרֶץ – וְלֹא
בַּתְּיִבָה, מִגִּיד שֶׁאֵף הַבְּהֵמָה וְהַעוֹף גָּאֶסְרוּ בַּתַּשְׁמִישׁ.

וּנְפַק נֹחַ וּבְנוֹהֵי וְאַתְתִּיהָ וּנְשֵׁי בְנוֹהֵי עִמֶיהָ:

וַיֵּצֵא-נֹחַ וּבְנָיו וְאַשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי-בְנָיו אִתּוֹ:

כָּל חֵיטָא כָּל רְחֵשָׁא וְכָל עוֹפָא כָּל דְרַחֲיִשׁ עַל אַרְעָא
לְנַרְעִיתְהוֹן נְפִקוּ מִן תֵּיבְתָא:

כָּל-הַחַיָּה כָּל-הַרְמֵשׁ וְכָל-הַעוֹף כָּל רוֹמֵשׁ עַל-
הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵיהֶם יֵצְאוּ מִן-הַתְּבֹה:

לְמִשְׁפַּחְתֵיהֶם – קָבְלוּ עֲלֵיהֶם עַל מְנַת לְדַבֵּק בְּמִינָן.

וּבְנָא נֹחַ מִדְּבַחַתָּא קָדָם יָי וְנָסִיב מִכָּל בְּעִירָא דְכָנָא וּמִכָּל
עוֹפָא דְכִי וְאַסִּיק עֲלוֹן עַל מִדְּבַחַתָּא:

וַיִּבְנוּ נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה
וּמִכָּל הַעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ:

מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה – אֲמַר: לֹא צָנָה לִי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַכְנִיס מֵאֵלּוּ שִׁבְעַ שִׁבְעַ, אֲלֵא כְּדִי לְהַקְרִיב קָרְבָן מִהֶם.

וַקְבִּיל יָי בְּרַעְוָא יָת קוֹרְבָנֵיהָ וְאֲמַר יָי בְּמִימְרֵיהָ לֹא
אוֹסִיף לְמַלְט עוֹד יָת אַרְעָא בְּדִיל חוֹבֵי אֲנָשָׁא אָרִי
יִצְרָא לְבָא דְאֲנָשָׁא בִישׁ מְזַעוּרֵיהָ וְלֹא אוֹסִיף עוֹד
לְמַמְחֵי יָת כָּל דְּחֵי כְּמָא דְעַבְדִּית:

וַיִּבְרַח י-הוָה אֶת-רֵיחַ הַנִּיחַח וַיֵּאמֶר י-הוָה אֶל-לְבָבוֹ
לֹא-אֲסֹף לְקַלֵּל עוֹד אֶת-הָאֲדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי
יִצָּר לִב הָאָדָם רַע מִנְעֻרָיו וְלֹא-אֲסֹף עוֹד לְהַפְּוֹת
אֶת-כָּל-חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:

מְנַעֲרָיו – "מְנַעֲרָיו" כְּתִיב, מִשְׁנַעֲרַת לְצֵאת מִמְעַי אִמּוֹ נִתֵּן בּוֹ יִצָּר הַרַע. לֹא אֲסֹף, וְלֹא אֲסֹף – כָּפַל הַדְּבָר לְשִׁבוּעָה. הוּא שְׁכַתוֹב: "אֲשֶׁר
נִשְׁבַּעְתִּי מִעֲבוּר מִי נֹחַ", וְלֹא מְצִינּוּ בָּהּ שִׁבוּעָה אֲלֵא זֶה שֶׁכָּפַל דְּבָרָיו, וְהִיא שִׁבוּעָה. וְכֵן דָּרְשׁוּ חֲכָמִים בְּמַסְכַּת שִׁבוּעוֹת.

עוֹד כָּל יוֹמֵי אַרְעָא זְרוּעָא וְחֻצְדָּא וְקוֹרָא וְחוֹמָא וְקִיטָא
וְסִתְוָא וַיִּימָם וְלִילֵי לֹא יִבְטְלוּן:

עוֹד כָּל-יְמֵי הָאָרֶץ זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחָם וְקִיץ וְחֹרֶף
וַיּוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:

עוֹד כָּל יְמֵי הָאָרֶץ... לֹא יִשְׁבְּתוּ – שֵׁשׁ עֲתִים הַלְלוּ, שְׁנַי חֲדָשִׁים לְכָל אֶחָד וְאַחַד. כְּמוֹ שֶׁשְׁנַיִנוּ: חֻצֵי תַשְׁרִי וּמְרַחֲשׁוֹן וְחֻצֵי כְסָלוֹ זָרַע, חֻצֵי
כְסָלוֹ וְטַבַּת וְחֻצֵי שְׁבֵט קוֹר וְכוּ'. קוֹר – קֶשֶׁה מִחֹרֶף. וְחֹרֶף – עַת זָרַע שְׁעוּרִים וְקִטְנִית הַחֲרִיפִין לְהַתְּבַשֵּׁל מֵהָר, וְהוּא חֻצֵי שְׁבֵט וְאַדָּר וְחֻצֵי
נִיסָן. קָצִיר – חֻצֵי נִיסָן וְאִיר וְחֻצֵי סִינּוֹ. קִיץ – חֻצֵי סִינּוֹ תְמוּזָה וְחֻצֵי אָב. הוּא זְמַן לְקִיטַת תְּאֵנִים וְזְמַן שֶׁמִּבְּשִׁים אוֹתָן בַּשְּׂדוֹת, וְשִׁמוֹ קִיץ כְּמוֹ:
"וְהִלָּקְטוּ וְהִשְׁקִיזוּ לְאֹכֹל הַנְעֻרִים". חוֹם – הוּא סוּף יְמוֹת הַחֲמָה, חֻצֵי אָב וְאַלּוּל וְחֻצֵי תַשְׁרִי, שֶׁהַעוֹלָם חָם בְּיוֹתֵר. כְּמוֹ שֶׁשְׁנַיִנוּ בְּמַסְכַּת יוֹמָא:
שְׁלֵהִי קִיטָא קָשִׁי מִקִּיטָא. יוֹם וְלַיְלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ – מִכָּל לַי שֶׁשְׁבְּתוֹ כָּל יְמוֹת הַמַּבּוּל, שֶׁלֹּא שִׁמְשׁוּ הַמַּזְלוֹת, וְלֹא נִכְרַ בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה. לֹא
יִשְׁבְּתוּ – לֹא יִפְסְקוּ כָּל אֵלֶּה מִלְּהַתְּנַהֵג כְּסֻדְרוֹן.

וַיְבָרֶךְ אֱ-לֹהִים אֶת-נֶחֱם וְאֶת-בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פָּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ:
וּבְרִיךְ יי ית נח וית בְּנוֹהֵי וְאָמַר לְהוֹן פּוֹשִׁי וּסְגוּ וּמְלוּ
ית ארְעָא:

וּמִזְרָאֲכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל-חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל-
עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאֲדָמָה וּבְכָל-דְּגַי
הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְּנוּ:
וְחַתְכֶם – וְאִימְתַכֶם, כְּמוֹ "תִּרְאוּ חֶמֶת". וְאֶנְדָּה: לְשׁוֹן חַיּוֹת, שְׂכָל זָמַן שְׂתִיבּוֹק בְּן יוֹמוֹ חַי – אִין אַתָּה צָרִיד לְשַׁמְרוֹ מִן הַעֲכָבְרִים. עוֹג מְלֹךְ
הַבְּשָׁן מֵת – צָרִיד לְשַׁמְרוֹ מִן הַעֲכָבְרִים, שְׁנַאֲמַר: "וּמִזְרָאֲכֶם וְחַתְכֶם יִהְיֶה". אִימְתִי יִהְיֶה מִזְרָאֲכֶם עַל הַחַיּוֹת? כָּל זָמַן שְׂאֲתֶם חַיִּים.

כָּל-רְמֵשׁ אֲשֶׁר הוּא-חַי לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ פְּנִיק
עֲשׂוּב נִתְּתִי לָכֶם אֶת-כָּל:
כָּל רְחֻשָׁא דְהוּא חַי לְכוּן יִהְיֶה לְמִיכַל פְּנִרוֹק עֲסָבָא
יִהְבִּית לְכוּן יִת פּוֹלָא:
לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ – שְׁלֵא הַרְשִׁיתִי לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּשֶׁר אֱלֹא יִרַק עֲשׂוּב, וְלָכֶם "כְּנִירַק עֲשׂוּב" שֶׁהִפְקַרְתִּי לְאָדָם הָרֵאשׁוֹן "נְתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל".

אֲדָ-בְּשֶׁר בְּנִפְשׁוֹ דְמוֹ לֹא תֹאכְלוּ:
בְּשֶׁר בְּנִפְשׁוֹ – אֶסַר לָהֶם אֲכַר מִן הַחַי, כְּלוּמַר: כָּל זָמַן שְׁנִפְשׁוֹ בּוּ – לֹא תֹאכְלוּ הַבְּשֶׁר. בְּנִפְשׁוֹ דְמוֹ – בְּעוֹד נִפְשׁוֹ בּוּ. בְּשֶׁר בְּנִפְשׁוֹ לֹא תֹאכְלוּ
– הַרִי אֲכַר מִן הַחַי, וְאִף "בְּנִפְשׁוֹ דְמוֹ לֹא תֹאכְלוּ" – הַרִי דָם מִן הַחַי.

וְאִף אֶת-דְּמָכֶם לְנִפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ מִיָּד כָּל-חַיָּה
אֲדַרְשְׁנֻנוּ וּמִיָּד הָאָדָם מִיָּד אִישׁ אֲחִיו אֲדַרְשׁ אֶת-
נַפְשׁ הָאָדָם:
וּבְרַם יִת דְּמָכוֹן לְנִפְשֵׁיכֶם אֲתַבַּע מִיָּד כָּל חַיָּתָא
אֲתַבַּעְנִיהָ וּמִיָּד אֲנִישָׁא מִיָּד גְּבַר דְּיִישׁוּד יִת דְּמָא
דְּאֲחֻהִי אֲתַבַּע יִת נַפְשָׁא דְאֲנִישָׁא:

וְאִף אֶת דְּמָכֶם – אִף עַל פִּי שְׁהִמַּרְתִּי לָכֶם נְטִילַת נִשְׁמָה בְּבִהְמָה, "אֶת דְּמָכֶם אֲדַרְשׁ" מִהַשׁוֹפֵף דָּם עֲצָמוֹ. לְנִפְשֵׁיכֶם – אִף הַחֹנֶק עֲצָמוֹ,
אִף עַל פִּי שְׁלֵא יֵצֵא מִמֶּנּוּ דָם. מִיָּד כָּל חַיָּה – לְפִי שְׁחַטָּאוֹ דוֹר הַמַּבּוּל, וְהוֹפְקִרוּ לְמַאֲכַל חַיּוֹת רְעוּת לְשִׁלוֹט בְּהוֹן, שְׁנַאֲמַר "נִמְשַׁל בְּבִהְמוֹת
נְדָמוֹ", לְפִיכֹף הוֹצֵרָה לְהַזְהִיר עֲלֵיהֶן אֶת הַחַיּוֹת. וּמִיָּד הָאָדָם – מִיָּד הַהוֹרַג בְּמִזִּיד וְאִין עַדִּים, אֲנִי אֲדַרְשׁ. מִיָּד אִישׁ אֲחִיו – מִיָּד שֶׁהוּא אוֹהֵב
לוֹ כְּאָח, וְהַרְגוֹ שׁוֹגֵג – אֲנִי אֲדַרְשׁ, אִם לֹא יִגְלֶה וּיִבְקֶשׁ עַל עוֹנוֹ לְמַחֵל, שְׂאִף הַשׁוֹגֵג צָרִיד כְּפָרָה. וְאִם אִין עַדִּים לְחִיבּוֹ גְלוּת וְהוּא אִינוֹ נִכְנַע,
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ, כְּמוֹ שְׁדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ "וְהָאֱ-לֹהִים אֲנָה לְיָדוֹ" בְּמַסְקַת מַכּוֹת: הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְזַמְּנֵן לְפּוֹנְדֵק אֶחָד וְכוּ'.

שְׂפָף דָּם הָאָדָם בְּאָדָם דְמוֹ יִשְׂפָף כִּי בְּצַלֵּם אֱ-לֹהִים
עֲשֵׂה אֶת-הָאָדָם:
בְּאָדָם דְמוֹ יִשְׂפָף – אִם יֵשׁ עַדִּים הַמִּיתוּהוּ אֲתֶם. לְמָה? "כִּי בְּצַלֵּם אֱ-לֹהִים...". עֲשֵׂה אֶת הָאָדָם – זֶה מְקַרָּא חֶסֶר, וְצָרִיד לְהַיּוֹת: "עֲשֵׂה
הַעוֹשֶׂה אֶת הָאָדָם". וְכֵן הַרְבֵּה בְּמַקְרָא.

וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבוּ וּשְׂרָצוּ בְּאָרֶץ וּרְבוּ-בָהּ:
וְאַתֶּם פּוֹשִׁי וּסְגוּ אֶתְיַלְדוּ בְּאָרְעָא וּסְגוּ בַּהּ:
וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבוּ – לְפִי פְּשׁוּטוֹ: הָרֵאשׁוֹנָה לְבְרָכָה, וְכֹאן לְצוּוּי. וּלְפִי מְדַרְשׁוֹ: לְהַקִּישׁ מִי שְׂאִינוֹ עוֹסֵק בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה לְשׁוֹפֵף דְּמִים.

חַמִּישִׁי
וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים אֶל-נֶחֱם וְאֶל-בְּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר:
וְאָמַר יי לנח ולבְנוֹהֵי עַמִּיהָ לְמִימַר:
וְאַתֶּם פָּרוּ וּרְבוּ וּשְׂרָצוּ בְּאָרֶץ וּרְבוּ-בָהּ:
וְאַתֶּם פּוֹשִׁי וּסְגוּ אֶתְיַלְדוּ בְּאָרְעָא וּסְגוּ בַּהּ:

וְאִנִּי הִנְנִי מִקְיָם אֶת-בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת-זִרְעֲכֶם
אֲחַרְיְכֶם:
וְאִנִּי הִנְנִי – מִסְכִּים אֲנִי עִמָּךְ. שְׁהִנֵּה נֶחֱם דוֹאֵג לְעֶסוֹק בְּפָרְיָה וּרְבִיָּה עַד שְׁהִבְטִיחוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֵא לְשַׁחַת הָעוֹלָם עוֹד, וְכֵן עֲשֵׂה.
וּבְאַחְרוֹנָה אָמַר לוֹ: הִנְנִי מִסְכִּים לְעֲשׂוֹת קִיּוּם וְחֻזִיק בְּרִית לְהַבְטִיחֵתִי, וְאַתֶּן לָהּ אוֹת.

וְאֵת כָּל-נִפְשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בְּעוֹף בְּבִהְמָה
וּבְכָל-חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יִצְאֵי הַתְּבָה לְכָל חַיַּת
הָאָרֶץ:
וְעַם כָּל נַפְשָׁא חַיָּתָא דְעַמְכוּן בְּעוֹפָא בְּבִיעִירָא וּבְכָל חַיַּת
אַרְעָא עַמְכוּן מִכָּל נַפְקֵי תִיבְתָא לְכָל חַיַּת אַרְעָא:

חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם – הֵם הַמְּתַלְכִים עִם הַבְּרִיּוֹת. מִכָּל יִצְאֵי הַתְּבָה – לְהַבִּיא שְׂקָצִים וּרְמֻשִׁים. חַיַּת הָאָרֶץ – לְהַבִּיא הַמְזִיקִין, שְׂאִינוֹ בְּכָלֵל
"הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם", שְׂאִין הַלוֹכֵן עִם הַבְּרִיּוֹת.

והקמתי את-בריתי אתכם ולא-יכרת כל-בשר עוד ממני המבול ולא-יהיה עוד מבול לשחת הארץ:

ואקים ית קמי עמכון ולא ישתיצי כל בסרא עוד ממני טופנא ולא יהי עוד טופנא לחבלא ארעא:

והקמתי – אעשה קיום לבריתי. ומהו קיומו? אות הקשת, כמו שמסים והולך.

ויאמר א-להים זאת אות-הברית אשר-אני נתן ביני וביניכם ובין כל-גפשי חיה אשר אתכם לזרת עולם:

ואמר יי דא את קים דאנא יהיב בין מימרי וביניכון ובין כל נפשא חיתה דעמכון לדרי עלמא:

לזרת עולם – נכתב חסר, שיש דורות שלא הוצרכו לאות לפי שצדיקים גמורים היו, כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה ודורו של רבי שמעון בן יוחאי.

את-קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ:

ית קשתי יהבית בעננא ותהי לאת קים בין מימרי ובין ארעא:

והיה בענני ענן על-הארץ ונראתה הקשת בענן: בענני ענן – קשתעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם.

ויהי בעננתי עננא על ארעא ותתחזי קשתא בעננא:

וזכרתי את-בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל-גפשי חיה בכל-בשר ולא-יהיה עוד המים למבול לשחת כל-בשר:

ודכירנא ית קמי דבין מימרי וביניכון ובין כל נפשא חיתה בכל בסרא ולא יהי עוד מיא לטופנא לחבלא כל בסרא:

והיתה הקשת בענן וראיתה לזכר ברית עולם בין א-להים ובין כל-גפשי חיה בכל-בשר אשר על-הארץ:

ותהי קשתא בעננא ואחזינה לדוכרון קים עלם בין מימרא דיין ובין כל נפשא חיתה בכל בסרא דעל ארעא:

בין א-להים ובין כל גפשי חיה – בין מדת הדין של מעלה וביניכם, שהיה לו לכתוב: "ביני ובין כל גפשי חיה". אלא זהו מדרשו: קשתבא מדת הדין לקטרג עליכם לסייב אתכם, אני רואה את האות ונזכר.

ויאמר א-להים אל-גת זאת אות-הברית אשר הקמתי ביני ובין כל-בשר אשר על-הארץ: זאת אות הברית – הראהו הקשת ואמר לו: הרי האות שאמרת.

ואמר יי לגת דא את קים דאקימית בין מימרי ובין כל בסרא דעל ארעא:

פרשת קללת כנען

שישי

ויהיו בני-גת היצאים מן-התבה שם וחתם ויפת וחתם הוא אבי כנען:

והיו בני גת דנפקו מן תיבתא שם וחתם ויפת וחתם הוא אבוהי דכנען:

וחתם הוא אבי כנען – למה הוצרך לומר כאן? לפי שהפרשה עסוקה ובאה בשכרותו של גת, שקלקל בה חם ועל ידו נתקלל כנען, ועדיין לא כתב תולדות חם ולא ידענו שכנען בנו. לפיכך הוצרך לומר כאן: "וחתם הוא אבי כנען".

שלשה אלה בני-גת ומאלה נפצה כל-הארץ:

תלתא אליו בני גת ומאליו אתבדרו בכל ארעא:

ויחל גת איש האדמה ויטע כרם:

ושרי גת גבר פלח בארעא ונצב כרמא:

ויחל – עשה עצמו חליו, שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת. איש האדמה – אדוני האדמה, כמו: "איש נעמי". ויטע כרם – פשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים.

ונשפת מן-היין וישכר ויתגל בתוך אהלה:

ושתי מן תמרא ורוי ואתגלי בגו משכניה:

אהלה – "אהלה" כתיב, רמז לעשר שבטים שנקראו על שם שומרון שנקראת "אהלה", שגלו על עסקי היין, שנאמר: "השותים במזרקו יין". ויתגל – לשון ויתפעל.

ולרא חם אבי כנען את ערנת אביו ויגד לשגי-אחיו בחוץ:

וחדא חם אבוהי דכנען ית עריתא דאבוהי וסוי לתרין אחוהי בשוקא:

ויראה הם אבי כנען – יש מרבתינו אומרים: כנען ראה והגיד לאביו. לכה הונכר על הדבר ונתקלל. וירא את ערות אביו – יש אומרים סרסו, ויש אומרים רבעו.

ויקח לשם ויפת את השמלה וישוימו על-שכם וינסיב שם ויפת ית כסותא ושויואו על כתף תרויהון ואזלו מחזרין וכסיו את ערות אביהם ופניהם אתרנית וערות אביהם לא ראו: ונסיב שם ויפת ית כסותא ושויואו על כתף תרויהון ואזלו מחזרין וכסיו את ערות אביהם ופניהם אתרנית וערות אביהם לא ראו: מחזרין וערות אביהם לא ראו: מחזרין וערות אביהם לא ראו:

ויקח שם ויפת – אין כתיב "ויקחו" אלא "ויקח": למד על שם שנתאמץ במצנה יותר מיפת, לכה זכו בניו לטלית של ציצית. ויפת זכה לקבורה לבניו, שאמר: "אתם לגוג מקום שם קבר". וקם שבזה את אביו, נאמר בזרעו: "כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות פוש גזרים וזקנים ערום ויחף ויחשופי שת...". ופניהם אתרנית – למה נאמר פעם שנייה? מלמד ששקרו אצלו והוצרכו להפוך עצמם לכסותו, הפכו פניהם אתרנית.

וייקח זח מייגו וידע את אשר-עשה לו בנו הקטן: ואתער זח מחמריה וידע ית דעבד ליה בריה זעירא: ויבנו הקטן – הפסול והבזוי, כמו: "הנה קטן נמתיה בגוים בזוי באדם".

ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו: ואמר ליט כנען עבד פלח יהי לאחיה: וארור כנען – אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמשני, ארור בנה רביעי להיות משמש את זרעם של אלו הגדולים, שהטל עליהם טורח עבודתי מעתה. ומה ראה קם שפססו? אמר להם לאחיו: אדם הראשון שני בניו היו לו, והרג זה את זה בשביל רשת העולם, ואביו יש לו שלש בנים ועודנו מבקש בן רביעי!

ויאמר ברוך י-הוה א-להי שם ויהי כנען עבד למו: ואמר בריך יי א-להיה דשם ויהי כנען עבדא להון: ברוך ה' א-להי שם – שעתיד לשמור הבטחתו לזרעו, לתת להם את ארץ כנען. ויהי להם כנען למס עובד.

יפת א-להים ליפת וישפן באהלי-שם ויהי כנען עבד למו: יפת יי ליפת וישפן באהלי-שם ויהי כנען עבדא להון: יפת יי ליפת וישפן באהלי-שם ויהי כנען עבדא להון: יפת יי ליפת וישפן באהלי-שם ויהי כנען עבדא להון:

יפת א-להים ליפת – מתרגם "יפתי": ירחיב. וישפן באהלי שם – ישרה שכינתו בישראל. ומדרש חכמים: אף על פי ש"יפת א-להים ליפת", שבנה כורש שהיה מבני יפת בית שני – לא שרתה בו שכינה. והיכן שרתה? במקדש ראשון שבנה שלמה, שהיה מבני שם. ויהי כנען עבד למו – אף משיגלו בני שם, ומקרו להם עבדים מבני כנען.

ויחיינת אתר המבול שלש מאות שנה ויחמשים שנה: ויחיינת אתר המבול שלש מאות שנה ויחמשים שנה: ויחיינת אתר המבול שלש מאות שנה ויחמשים שנה: ויחיינת אתר המבול שלש מאות שנה ויחמשים שנה:

ויחיינו כל-ימי-נת תשע מאות שנה ויחמשים שנה: ויהו כל יומי נת תשע מאה ויחמשים שנים ומית: ויהו כל יומי נת תשע מאה ויחמשים שנים ומית: ויהו כל יומי נת תשע מאה ויחמשים שנים ומית: ויהו כל יומי נת תשע מאה ויחמשים שנים ומית:

ואלה תולדת בני-נת שם קם ויפת ויילדו להם בנים אתר המבול: ואלין תולדת בני נת שם קם ויפת ואתילדו להון בנין בתר טופנא: ואלין תולדת בני נת שם קם ויפת ואתילדו להון בנין בתר טופנא:

בני יפת גומר ומגוג ומדי וינון ותבל ומשד ותירס: ותירס – זו פרס. בני יפת גומר ומגוג ומדי וינון ותבל ומשד ותירס: בני יפת גומר ומגוג ומדי וינון ותבל ומשד ותירס:

ובני גומר אשפנז וריפת ותגרמה: ובני ינון אלישה ותרשיש פתים ודדנים: ובני גומר אשפנז וריפת ותגרמה: ובני ינון אלישה ותרשיש פתים ודדנים:

מאלין אתפרשו נגוות עממיא בארעתהון גבר ללישניה לזרעיתהון בעממיהון: ומאלין אתפרשו נגוות עממיא בארעתהון גבר ללישניה לזרעיתהון בעממיהון:

ובני קם פוש ומצרים ופוט וכנען: ובני כוש סבא וחווילה ורעמה וסבתא ובני רעמה שבא ודדן: ובני קם פוש ומצרים ופוט וכנען: ובני כוש סבא וחווילה ורעמה וסבתא ובני רעמה שבא ודדן:

ובני כוש סבא וחווילה ורעמה וסבתא ובני רעמה שבא ודדן: ובני כוש סבא וחווילה ורעמה וסבתא ובני רעמה שבא ודדן: ובני כוש סבא וחווילה ורעמה וסבתא ובני רעמה שבא ודדן:

וְכוֹשׁ יֵלֵד אֶת־נִמְרֹד הוּא הַחֵל לְהַיּוֹת גְּבַר בְּאַרְצֵי: **וְכוֹשׁ אוֹלִיד יֵת נִמְרוֹד הוּא שָׂרִי לְמַהְיֵי גְבַר בְּאַרְעָא:**

לְהַיּוֹת גְּבוּר – לְהַמְרִיד כָּל הָעוֹלָם עַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעֲצַת דָּוִד הַפְּלֵגָה.

הוּא־הֵינָה גְבַר־צִיד לַפְּנֵי יְ-הוָה עַל־כֵּן יֵאמָר כְּנִמְרֹד גְּבוּר צִיד לַפְּנֵי יְ-הוָה: **הוּא הֵינָה גְבַר תְּקִיף קָדָם יְיָ עַל כֵּן יֵתָאמֵר כְּנִמְרוֹד גְּבַר תְּקִיף קָדָם יְיָ:**

גְּבוּר צִיד – צִד דַּעְתָּן שָׁל בְּרִיּוֹת בְּפִיּוֹ, וּמִטְעֵן לְמִרוֹד בְּמִקוֹם. לַפְּנֵי ה' – מִתְכַּנֵּן לְהַקְנִיטוֹ עַל פְּנֵיו. עַל כֵּן יֵאמָר – עַל כָּל אָדָם מְרָשִׁיעַ בַּעֲזוֹת פְּנִים, יוֹדַע רְבוּנוֹ וּמִתְכַּנֵּן לְמִרוֹד בּוֹ, יֵאמָר: זֶה כְּנִמְרוֹד גְּבוּר צִיד.

וַתְּהִי רֵאשִׁית מִמְּלַכְתּוֹ בְּכָל וְאַרְוֹ וְאֶפְד וּכְלָנָה בְּאַרְצֵי שְׁנַעַר: **וַתְּהִי רֵישׁ מְלֻכוֹתֶיהָ בְּכָל וְאַרְוֹ וְאֶפְד וּכְלָנָה בְּאַרְעָא דְבְּכָל:**

מִן־הָאָרְצֵי הַהֵוא יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּכְן אֶת־גִּינּוֹה וְאֶת־רַחֲבַת עִיר וְאֶת־כָּלָח: **מִן אַרְעָא הַהִיא נִפְק אַתְרוּרָא וּבְנָא יֵת גִּינּוּה וַיֵּת רַחֲבוֹת קַרְתָּא וַיֵּת כָּלָח:**

מִן הָאָרְצֵי... – פִּינּוֹן שְׂרָאָה אֲשׁוּר אֶת בְּנָיו שׁוֹמְעִין לְנִמְרוֹד, וּמוֹרְדִין בְּמִקוֹם לְבָנוֹת הַמַּגְדָּל, יֵצֵא מִתּוֹכָם.

וְאֶת־רֶסֶן בֵּין גִּינּוּה וּבֵין כָּלָח הוּא הָעִיר הַגְּדוֹלָה: **וַיֵּת רֶסֶן בֵּין גִּינּוּה וּבֵין כָּלָח הִיא קַרְתָּא רַבְתָּא:**

הָעִיר הַגְּדוֹלָה – הִיא גִּינּוּה, שְׁנַאמָר: "וַיִּגְנֶה הַיְתָה עִיר גְּדוֹלָה לֹא־לֵהִימ".

וּמִצְרַיִם יֵלֵד אֶת־לוֹדִים וְאֶת־עַנְמִים וְאֶת־לְהָבִים וְאֶת־נַפְתָּחִים: **וּמִצְרַיִם אוֹלִיד יֵת לוֹדָאִי וַיֵּת עַנְמָאִי וַיֵּת לְהָבָאִי וַיֵּת נַפְתּוּחָאִי:**

לְהָבִים – שְׁפָנִיָּהֶם דּוֹמִים לְלֶהָב.

וְאֶת־פְּתַרְסִים וְאֶת־כְּסוֹלָחִים אֲשֶׁר יֵצֵאוּ מִשָּׁם כְּסוֹלָחִים וְאֶת־פְּתַרְסַי וְאֶת־כְּסוֹלָחִי דְנַפְקוּ מִתְּמָן כְּסוֹלָחִי וְאֶת־כְּסוֹלָחִי:

וְאֶת פְּתַרְסִים וְאֶת כְּסוֹלָחִים אֲשֶׁר יֵצֵאוּ מִשָּׁם כְּסוֹלָחִים וְאֶת פְּתַרְסַי וְאֶת כְּסוֹלָחִי דְנַפְקוּ מִתְּמָן כְּסוֹלָחִי וְאֶת כְּסוֹלָחִי מִמָּהֶם פְּלִשְׁתִּים.

וּכְנַעַן יֵלֵד אֶת־צִידוֹן בְּכָרוֹ וְאֶת־חַת: **וּכְנַעַן אוֹלִיד יֵת צִידוֹן בּוֹכְרִיָה וַיֵּת חַת:**

וְאֶת־הִיבּוּסִי וְאֶת־הָאֲמֹרִי וְאֶת־הַגְּרָגָשִׁי: **וַיֵּת יְבוּסָאִי וַיֵּת אַמּוֹרָאִי וַיֵּת גְּרָגִישָׁאִי:**

וְאֶת־הַתְּנִי וְאֶת־הָעַרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי: **וַיֵּת תְּנָאִי וַיֵּת עַרְקָאִי וַיֵּת אַנְתּוּסָאִי:**

וְאֶת־הָאֲרֹנְדִי וְאֶת־הָעֲמֹרִי וְאֶת־הַחַמְתִּי וְאֶת־נַפְצוֹ מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי: **וַיֵּת אַרְוֹדָאִי וַיֵּת צַמְרָאִי וַיֵּת חַמְתָּאִי וּבְתַר כֵּן אַתְבְּדְרוּ זְרַעֲיִת כְּנַעֲנָאִי:**

וְאֶת־נַפְצוֹ – מֵאֵלָה נַפְצוֹ מִשְׁפָּחוֹת הַרְבֵּה.

וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידוֹן בְּאַבְהָ גְרָרָה עַד־עֲזָה בְּאַבְהָ סְדָמָה וְעַמְרָה וְאֶדְמָה וְצַבְבִּים עַד־לְשַׁע: **וַתְּהִי תְחוּם כְּנַעֲנָאָה מִצִּידוֹן מְטִי לְגָרָר עַד עֲזָה מְטִי לְסְדוֹם וְעַמְרָה וְאֶדְמָה וְצַבְבִּים עַד לְשַׁע:**

גְבוּל הַכְּנַעֲנִי – סוּף אַרְצוֹ. כָּל "גְבוּל" לְשׁוֹן סוּף וְקֶצֶה. בְּאַבְהָ – שֵׁם דְבָר. וְלִי נִרְאָה: כָּאָדָם הָאוֹמֵר לְחַבְרוֹ, גְבוּל זֶה מְגִיעַ עַד אֲשֶׁר תִּבְאֵ לְמִקוֹם פְּלוּנִי.

אֵלָה בְּנֵי־חָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצָתָם בְּגוֹיָתָם: **אֵלִין בְּנֵי חָם לְזַרְעֵיתָהוֹן לְלִישְׁנָהוֹן בְּאַרְעָתָהוֹן בְּעַמְמִיהוֹן:**

לְלִישְׁנָתָם בְּאַרְצָתָם – אַף עַל פִּי שְׁנַחֲלָקוּ לְלִשׁוֹנוֹת וְאַרְצוֹת, כָּלָם בְּנֵי חָם הֵם.

וּלְשָׁם יֵלֵד גַּם־הוּא אָבִל כָּל־בְּנֵי־עֶבֶר אַחִי יֵפֶת הַגְּדוֹל: **וּלְשָׁם אֵיתִילִיד אַף הוּא אָבוּהוֹן דְּכָל בְּנֵי עֶבֶר אַחוּהִי דִקְפַת רַבָּא:**

אָבִי כָל בְּנֵי עֵבֶר הִנְהָר, הִיָּה שָׁם. אָחִי יִפְתַּח הַגְּדוּל – אֵינִי יוֹדֵעַ אִם יִפְתַּח הַגְּדוּל אִם שָׁם? כִּשְׁהוּא אוֹמֵר "שָׁם בֶּן מֵאֵת שָׁנָה... שְׁנַמִּים אַחֵר הַמְּבוּל" הָיָה אוֹמֵר יִפְתַּח הַגְּדוּל, שְׁהָרִי בֶן חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה הִיָּה נֹחַ כִּשְׁהִתְחִיל לְהוֹלִיד, וְהַמְּבוּל הִיָּה בְּשָׁנַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, נִמְצָא שֶׁהַגְּדוּל בְּבְנֵי הִיָּה בֶן מֵאָה שָׁנָה. וְשָׁם לֹא הִגִּיעַ לְמֵאָה עַד שְׁנַמִּים אַחֵר הַמְּבוּל. אָחִי יִפְתַּח – וְלֹא אָחִי חָם? שְׂאֵלוֹ שְׁנֵי־הֵם כִּבְדוֹ אֶת אֲבִיהֶם, וְזֶה בְּזָהוּ.

בְּנֵי שָׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוּד וְאַרְם: **בְּנֵי שָׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוּד וְאַרְם:**

וּבְנֵי אַרְם עוּץ וְחוּל וְגֵתֵר וְנִמְשׁ: **וּבְנֵי אַרְם עוּץ וְחוּל וְגֵתֵר וְנִמְשׁ:**

וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת־שִׁלְח וְשִׁלְח יָלַד אֶת־עֵבֶר: **וְאַרְפַּכְשָׁד אוֹלִיד יֵת שִׁלְח וְשִׁלְח אוֹלִיד יֵת עֵבֶר:**

וּלְעֵבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שָׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בְנִמְיוֹ נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשָׁם אָחִיו יִקְטָן: **וּלְעֵבֶר אֶת־יָלִידוֹ תָרִין בְּנִין שׁוּם חַד פֶּלֶג אָרִי בְיוֹמוֹהִי אֶת־פְּלִיגַת אֶרְעָא וְשׁוּם אָחוּהִי יִקְטָן:**

נִפְלְגָה – נִתְבַּלְבְּלוּ הַלְשׁוֹנוֹת, וְנִפְּצוּ מִן הַבְּקָעָה, וְנִתְפַּלְּגוּ בְּכָל הָעוֹלָם. לְמַדְּנוּ שֶׁהִיָּה עֵבֶר נָבִיא, שְׁקָרָא שָׁם בְּנוֹ עַל שָׁם הָעֵתִיד. וְשְׁנֵינוּ בְּסֻדְר עוֹלָם שְׁבִסוּף יָמָיו נִתְפַּלְּגוּ, שָׁאֵם תֵּאמֵר בְּתַחֲלַת יָמָיו, הָרִי יִקְטָן אָחִיו צָעִיר מִמֶּנּוּ וְהוֹלִיד כִּמְהָ מִשְׁפָּחוֹת קוֹדֵם לְכוּ, שְׁנֵאָמַר: "וְיִקְטָן יָלַד..." וְאַחֵר כִּד "וַיְהִי כָל הָאָרֶץ..." וְשָׁם תֵּאמֵר בְּאִמְצַע יָמָיו? לֹא כֹּא הַכְּתוּב לְסֻתּוֹם אֶלֶּא לְפָרֵשׁ, הָאֵ לְמַדְּתָ שְׁבִשְׁנַת מוֹת פֶּלֶג נִתְפַּלְּגוּ.

וְיִקְטָן יָלַד אֶת־אַלְמוּדָד וְאֶת־שִׁלְח וְאֶת־חֲצַרְמֹנֶת וְאֶת־יִרְחָ: **וְיִקְטָן אוֹלִיד יֵת אֶלְמוּדָד וְיֵת שִׁלְח וְיֵת חֲצַרְמֹנֶת וְיֵת יִרְחָ:**

וְיִקְטָן – שֶׁהִיָּה עָנִיו וּמְקַטָּן עֲצָמוֹ, לְכֹד וְכֹה לְהַעֲמִיד כָּל הַמְּשִׁפְחוֹת הַלְלוּ. חֲצַרְמֹנֶת – עַל שָׁם מְקוֹמוֹ, דְּבָרֵי אֲגָדָה.

וְאֶת־הַדּוֹרָם וְאֶת־אוּזָל וְאֶת־דַּקְלָה: **וְיֵת הַדּוֹרָם וְיֵת אוּזָל וְיֵת דַּקְלָה:**

וְאֶת־עוֹבָל וְאֶת־אַבִּימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא: **וְיֵת עוֹבָל וְיֵת אַבִּימָאֵל וְיֵת שָׁבָא:**

וְאֶת־אוּפְרַיִם וְאֶת־חַוִּילָה וְאֶת־יֹבָב כֹּל־אֵלֶּה בְּנֵי יִקְטָן: **וְיֵת אוּפְרַיִם וְיֵת חַוִּילָה וְיֵת יוֹבָב כָּל אֵלִין בְּנֵי יִקְטָן:**

וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּשְׁכָּא בְּאַכָּה סַפְרָה הָרַ הַקָּדָם: **וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמִּשְׁכָּא מְטִי לְסַפְרָ טוֹר מְדִנְחָא:**

אֵלֶּה בְּנֵי־שָׁם לְמִשְׁפַּחַתֵּם לְלִשְׁנַתֵּם בְּאַרְצֵתֵם לְגוֹיָהֶם: **אֵלִין בְּנֵי שָׁם לְזַרְעֵיתֵהוֹן לְלִישְׁנֵהוֹן בְּאַרְעֵתֵהוֹן לְעַמְמֵיהוֹן:**

אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדוֹתֵם בְּגוֹיָהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ הַגּוֹיִם בְּאַרְץ אַחֵר הַמְּבוּל: **אֵלִין זַרְעֵיית בְּנֵי נֹחַ לְתוֹלְדֵתֵהוֹן בְּעַמְמֵיהוֹן וּמֵאֵלִין אֶת־פְּרָשׁוֹ עַמְמֵיָא בְּאַרְעָא בְּתַר טוֹפְנָא:**

פְּרֻשַׁת מַגְדַּל בָּבֶל

שְׁבִיעִי

וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שְׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אַחָדִים: **וַיְהִי כָל אֶרְעָא לִישׁוֹן חַד וּמִמְלַל חַד:**

שְׁפָה אַחַת – לְשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ. וּדְבָרִים אַחָדִים – בָּאוּ בְּעֵצָה אַחַת וְאָמְרוּ: לֹא כָּל הַיָּמָנוּ שְׁיָבוּר לוֹ אֶת הָעֵלְיוֹנִים, נַעֲלָה לְרַקִּיעַ וְנַעֲשֶׂה עִמּוֹ מִלְחָמָה! דְּבַר אַחֵר: עַל יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם. דְּבַר אַחֵר: "וּדְבָרִים אַחָדִים", אָמְרוּ: אַחַת לְאֶלְפֵי וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים וְשֵׁשׁ שָׁנִים הָרַקִּיעַ מִתְמוּטָט, כִּשְׁם שֶׁעֲשֶׂה בִימֵי הַמְּבוּל. בָּאוּ וְנַעֲשֶׂה לוֹ סְמוּכוֹת.

וַיְהִי בְּנִסְעָם מִקְדָּם וַיִּמְצְאוּ בְּקַעָה בְּאַרְץ שַׁנְעָר וַיִּשְׁבוּ שָׁם: **וַיְהִי בְּמִטְלֵהוֹן בְּקַדְמֵיתָא וְאַשְׁפַּחוּ בְּקַעֲתָא בְּאַרְעָא דְּבָבֶל וַיִּתִּיבוּ תַמָּן:**

בְּנִסְעָם מִקְדָּם – שְׁהָיוּ יוֹשְׁבִים שָׁם, כְּדַכְתִּיב לְמַעְלָה: "וַיְהִי מוֹשְׁבָם... הֵרַ הַקָּדָם". וְנִסְעוּ מִשָּׁם לְתוֹר לְהֵם מְקוֹם לְהַתְזַיֵּק אֶת כָּלָם, וְלֹא מְצָאוּ אֶלֶּא שַׁנְעָר.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבֵּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרַפָּה לְשַׂרְפָּה וַתְּהִי לָהֶם הַלְבְּנָה לְאַבֹּן וְהַחֲמֵר הִנֵּה לָהֶם לְחֶמֶר: **וַיֹּאמְרוּ גְבַר לְחַבְרִיָּה הִבּוּ נְרָמִי לְבָנִין וְנִשְׂרוּפְנוֹן בְּנוֹרָא וַתְּהִי לָהֶם הַלְבְּנָה לְאַבְנָא וְחִימָרָא הִנֵּה לָהֶם לְשִׁיעַ:**

וַיַּחֲיֵי-שָׁלַח אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת-עֶבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲיָא שְׁלַח בְּתַר דְּאוֹלִיד יַת עֶבֶר אַרְבַּע מֵאָה וּתְלַת שָׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנּוֹ:
וַיַּחֲיֵי-עֶבֶר אַרְבַּע וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת-פֶּלֶג:	וַחֲיָא עֶבֶר תְּלַתִּין וְאַרְבַּע שָׁנִין וְאוֹלִיד יַת פֶּלֶג:
וַיַּחֲיֵי-עֶבֶר אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת-פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲיָא עֶבֶר בְּתַר דְּאוֹלִיד יַת פֶּלֶג אַרְבַּע מֵאָה וּתְלַתִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנּוֹ:
וַיַּחֲיֵי-פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת-רָעוּ:	וַחֲיָא פֶּלֶג תְּלַתִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד יַת רָעוּ:
וַיַּחֲיֵי-פֶלֶג אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת-רָעוּ תִשְׁעָ שָׁנִים וּמֵאוֹתָם שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲיָא פֶּלֶג בְּתַר דְּאוֹלִיד יַת רָעוּ מֵאֲמָן וּתִשְׁעָ שָׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנּוֹ:
וַיַּחֲיֵי רָעוּ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת-שָׂרוּג:	וַחֲיָא רָעוּ תְּלַתִּין וּתְרַמִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד יַת שָׂרוּג:
וַיַּחֲיֵי רָעוּ אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת-שָׂרוּג שִׁבְעָ שָׁנִים וּמֵאוֹתָם שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲיָא רָעוּ בְּתַר דְּאוֹלִיד יַת שָׂרוּג מֵאֲמָן וּשְׁבַע שָׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנּוֹ:
וַיַּחֲיֵי שָׂרוּג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת-נָחֹר:	וַחֲיָא שָׂרוּג תְּלַתִּין שָׁנִין וְאוֹלִיד יַת נָחֹר:
וַיַּחֲיֵי שָׂרוּג אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת-נָחֹר מֵאוֹתָם שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲיָא שָׂרוּג בְּתַר דְּאוֹלִיד יַת נָחֹר מֵאֲמָן שָׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנּוֹ:
וַיַּחֲיֵי נָחֹר תִּשְׁעָ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת-תְּרַח:	וַחֲיָא נָחֹר עֶשְׂרִין וּתִשְׁעָ שָׁנִין וְאוֹלִיד יַת תְּרַח:
וַיַּחֲיֵי נָחֹר אַחֲרַי הוֹלִידוּ אֶת-תְּרַח תִּשְׁעָ-עֶשְׂרִיהַ שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנוֹת:	וַחֲיָא נָחֹר בְּתַר דְּאוֹלִיד יַת תְּרַח מֵאָה וּתִשְׁעָ עֶשְׂרִי שָׁנִין וְאוֹלִיד בָּנִין וּבָנּוֹ:
וַיַּחֲיֵי-תְרַח שִׁבְעִים שָׁנָה וַיּוֹלֵד אֶת-אַבְרָם אֶת-נְחֹר וְאֶת-הָרָן:	וַחֲיָא תְּרַח שְׁבַעִין שָׁנִין וְאוֹלִיד יַת אַבְרָם יַת נְחֹר וְיַת הָרָן:
וְאַלְהָה תּוֹלְדַת תְּרַח תְּרַח הוֹלִיד אֶת-אַבְרָם אֶת-נְחֹר וְאֶת-הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת-לוֹט:	וְאַלִּין תּוֹלְדַת תְּרַח תְּרַח אוֹלִיד יַת אַבְרָם יַת נְחֹר וְיַת הָרָן וְהָרָן אוֹלִיד יַת לוֹט:
וַיָּמָת הָרָן עַל-פְּנֵי תְּרַח אָבִיו בְּאַרְצָן מוֹלְדָתוֹ בְּאוּר כַּשְׁ-דִּים:	וַיָּמִית הָרָן עַל אִפֵּי תְּרַח אָבוּהִי בְּאַרְעַ נִלְדוּתֶיהָ בְּאוּר דְּכַשְׁדָּאִי:
עַל פְּנֵי תְּרַח אָבִיו – בְּחַיֵּי אָבִיו. וּמְדַרְשׁ אֲגִדָּה: יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁעַל יְדֵי אָבִיו מֵת, שֶׁקִּבַּל תְּרַח עַל אַבְרָם בְּנוֹ לִפְנֵי נְמֻרוֹד עַל שְׁכַמַּת אֶת צִלְמִיּוֹ, וְהַשְׁלִיכוֹ לְכַבְשָׁן הָאֵשׁ. וְהָרָן יוֹשֵׁב וְאוֹמֵר בְּלִבּוֹ: אִם אַבְרָם נּוֹצֵחַ אֲנִי מִשְׁלוֹ, וְאִם נְמֻרוֹד נּוֹצֵחַ אֲנִי מִשְׁלוֹ. וְכִשְׁנֻצַּל אַבְרָם אָמְרוּ לוֹ לְהָרָן: מִשְׁלֵךְ מִי אִתָּהּ? אָמַר לָהֶם הָרָן: מִשְׁלֵךְ אַבְרָם אֲנִי! הַשְׁלִיכוּהוּ לְכַבְשָׁן הָאֵשׁ וְנִשְׂרַף, וְנָהוּ "אוּר כַּשְׁ-דִּים". וּמִנְחָם פָּרַשׁ "אוּר" – בְּקַעֲהָ. וְכֵן "בְּאוּרִים כַּבְּדוֹ ה'", וְכֵן "מְאוּרַת צְפֻעוֹנִי": כֹּל חוֹר וּבְקַע עֲמוֹק קְרוּי "אוּר".	
וַיִּקַּח אַבְרָם וְנְחֹר לָהֶם נָשִׁים וְשָׁם אִשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשָׁם אִשְׁת־נְחֹר מְלִפָּה בַת-הָרָן אֲבִי-מְלִפָּה וְאָבִי יִסְכָּה:	וַיְנַסִּיב אַבְרָם וְנְחֹר לְהוֹן נָשִׁין שׁוּם אִמַּת אַבְרָם שָׂרִי וְשׁוּם אִמַּת נְחֹר מְלִפָּה בַּת הָרָן אָבוּהָא דְּמְלִפָּה וְאָבוּהָא דְּיִסְכָּה:
יִסְכָּה – זוֹ שָׂרָה, עַל שֵׁם שְׁסוּכָה בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ, וְשֶׁהִפֵּל סוּכִין בְּיַפְיָהּ. עוֹד: "יִסְכָּה" לְשׁוֹן נְסִיכוּת, כְּמוֹ "שָׂרָה" לְשׁוֹן שְׂרָרָה.	וְהָנֹת שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וְלָד:
וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וְלָד:	וְהָנֹת שָׂרִי עֲקָרָה לִית לָהּ וְלָד:

וידבר תרח ית אברהם בריה וית לוט בר הרן בר בריה וית שרי פלתיא אמת אברהם בריה ונפקו עמהון מאור דכסדאי למיזל לארעא דכנען ואתו עד חרן וימיבו תמן:

ויקח תרח את-אברהם בנו ואת-לוט בן-הרן בן-בנו ואת שרי פלתיא אשת אברהם בנו ויצאו אתם מאור פש-דים ללכת ארצה כנען ויבאו עד-חרן וישבו שם:

ויצאו אתם – ויצאו תרח ואברהם עם לוט ושרי.

והווי יומי תרח מאתן וחמיש שנין ומית תרח בתרן:

ויהיו ימי-תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בתרן:

וימת תרח בתרן – לאחר שיצא אברהם מחרן ובא לארץ כנען, והיה שם יותר מששים שנה, שהרי כתיב: "ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן", ותרח בן שבעים שנה היה כשנולד אברהם, הרי מאה ארבעים וחמש לתרח. כשיצא אברהם מחרן, עדיין נשארו משנותיו הרבה. ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברהם? שלא יהא הדבר מפורסם לכל, ויאמרו: לא קים אברהם את כבוד אביו, שהגניחו זמן והלך לו. לפיכך קראו הכתוב "מת", שהרשעים אף בסיקתם קרוים מתים, והצדיקים אף במיתתן קרוים חיים, שנאמר "ובגניחו בן יהודע בן איש חי".

המשך מעמוד אחרון של נ"ך פרק לח: (ליום ראשון בעמוד הבא)

ידרוש: והנאבה רים עבדך אמ-לילין על-אבוסך: והתקשר-רים בתלם עבתו אמ-ישדד עמקים אתרין: והתבטח-בו כירב פחו ותעזב אליו גיעדך: והתאמין בו כיי-ישיב זרעך וגרנך יאסוף: כנף-רננים נעלסה אמ-אברה חסידה ונצה: כיי-תעזב לארץ בציה ועל-עפר תחמם: ונתשפח כיי-רגל תזורה ותית השדה תדושה: והקשית בגייה ללא-לה לריק גיעה בלי-פחד: כיי-השה א-לוה חכמה ולא-תלק לה בפניה: כפעת במרום תמריא תשתק לסוס ולרכבו: והתתן לסוס גבורה התלביש צוארו רעמה: והתרעישנו פארה הוד נתרו אימה: כנחפרו בעמק וישיש בכת יצא לקראת-נשק: כישתק לפחד ולא יחת ולא-ישוב מפני-חרב: כעליו תרנה אשפה להב חנית וכידון: כברעש ורגז וגמא-ארץ ולא-יאמין כיי-קול שופר: כבדי שפר | יאמר האח ומרחוק יריח מלחמה רעם שרים ותרועה: כהמבינתך יאבר-גז יפרש כנפו לתימן: כהם-על-פיה יגביה גשור וכי רים קנו: כסלע ישפן ויתלגו על שן-סלע ומצודה: כמשם חפר-אכל למרחוק עיניו גביטו: וכאפרתו ועל-עודם ובאשר חללים שם הוא:

וכפר שמים מי ילדו: כפאבו מים יתתבאו ופני תהום יתלכדו: והתקשר מעדנות פימה או-משכות פסיל תפתח: והתציא מזרות בעתו ועיש על-בניה תנחם: והידעת חקות שמים אמ-תשים משטרו בארץ: והתרים לעב קולך ושפעת-מים תכסך: והתשלח ברקים וילכו ויאמרו לה הננו: ומי-שית בטחות חכמה או מי-נתן לשכוי בינה: ומיי-ספר שתקים בתכמה ונבלי שמים מי ישקיב: והבצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו: והתצוד ללביא טרף ותית כפירים תמלא: כיי-ישחו במעונות ישבו בספה למו-ארב: כמי יכין לערב צידו כיי-ילדו אל-אל ישועו יתעו לבלי-אכל:

לט והידעת עת לדת יעלי-סלע חלל אילות תשמר: בתספר ירחים תמלאנה וידעת עת לדתנה: ותכרענה ילדיהן תפלחנה חבליהם תשלחנה: יחלמו בניהם ורבו בבר יצאו ולא-שבו למו: ומי-שלח פרא חפשי ומסרות ערוד מי פתח: ואשר-שמתי ערבה ביתו ומשפנותיו מלחה: וישתק להמון קריה תשאות נגש לא ישמע: ויתור הרים מרעהו ואחר פלי-ירוק

כז ויפסד איוב שאת משלו ויאמר: כח ויפסד איוב ויאמר: כמה עזרת ללא-כח הושעת זרוע לא-עז: כמה יעצת ללא חכמה ותשליה לרב הודעת: את-מי הגדת מלין ונשמת-מי יצאה ממך: הרפאים יחוללו מתחת מים ושכניהם: ערום שאול נגדו ואין פסות לאבדון: וגטה צפון על-תהו תלה ארץ על-בלי-מה: צרר-מים בעביו ולא-נבקע עגו תחתם: מאתו פני-כסה פרשו עליו עננו: חקתג על-פני-מים עד-תכלית אור עם-חשך: עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו: בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב: ברוחו שמים שפרה חללה ידו נחש ברם: הן-אלה ו קצות דרכו ומה-שמץ דבר נשמע-בו ורעם גבורתו מי יתבונן:

כז ויפסד איוב שאת משלו ויאמר: כח ויפסד איוב ויאמר: כמה עזרת ללא-כח הושעת זרוע לא-עז: כמה יעצת ללא חכמה ותשליה לרב הודעת: את-מי הגדת מלין ונשמת-מי יצאה ממך: הרפאים יחוללו מתחת מים ושכניהם: ערום שאול נגדו ואין פסות לאבדון: וגטה צפון על-תהו תלה ארץ על-בלי-מה: צרר-מים בעביו ולא-נבקע עגו תחתם: מאתו פני-כסה פרשו עליו עננו: חקתג על-פני-מים עד-תכלית אור עם-חשך: עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו: בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב: ברוחו שמים שפרה חללה ידו נחש ברם: הן-אלה ו קצות דרכו ומה-שמץ דבר נשמע-בו ורעם גבורתו מי יתבונן:

כט ויפסד איוב שאת משלו ויאמר: כח ויפסד איוב ויאמר: כמה עזרת ללא-כח הושעת זרוע לא-עז: כמה יעצת ללא חכמה ותשליה לרב הודעת: את-מי הגדת מלין ונשמת-מי יצאה ממך: הרפאים יחוללו מתחת מים ושכניהם: ערום שאול נגדו ואין פסות לאבדון: וגטה צפון על-תהו תלה ארץ על-בלי-מה: צרר-מים בעביו ולא-נבקע עגו תחתם: מאתו פני-כסה פרשו עליו עננו: חקתג על-פני-מים עד-תכלית אור עם-חשך: עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו: בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב: ברוחו שמים שפרה חללה ידו נחש ברם: הן-אלה ו קצות דרכו ומה-שמץ דבר נשמע-בו ורעם גבורתו מי יתבונן:

כח פי יש לכסף מוצא ומקום לזהב זקני: ברזל מעפר יקח ואבן יצוק נחושה: קץ ו שם לחשך ולכל-תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות: פרץ נחל ו מעם-גור הנשפכים מני-רגל דלו מאנוש געו: ארץ ממנה יצא-לחם ותחתיה נהפך פמו-אש: מקום-ספיר אבניה ועפרת זהב לו: גתיב לא-ינעו עיט ולא שזפתו עין איה: לא-הדריכוהו בני-שחץ לא-עדה עליו שחל: בבחלמיש שלח ידו הפך משרש הרים: בצורות יארים בקע וכל-יקר ראתה עינו: מבכי נהרות חבש ותעלמה יצא אור: ויהחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה: לא-ינעו אנוש ערפה ולא תמצא בארץ החיים: תהום אמר לא ביה-היא וים אמר אין עמדי: לא-יתן סגור תחתיה ולא ישקל כסה מחירה: לא-תסלה בכתם אופיר בשלהם יקר וספיר: לא-יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה פלי-פז: ראמות וגביש לא יזכר ומשך חכמה מפניגים: לא-יערכנה פטדת-כוש בכתם טהור לא תסלה: ויהחכמה מאין תבוא ואי זה מקום בינה: ונעלמה מעיני כל-חי ומעוף השמים נסתרה: אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה: א-להים הבין דרכה והוא ידע את-מקומה: כפי-הוא לקצות-הארץ גייט תחת כל-השמים יראה: לעשות לרוח משקל ומים תבן במדה: בעשתו למטר חק ודרך לתניז קלות: אז ראה ויספרה הכינה וגם-חקרה: ויאמר ו לאדם הן יראת א-דני היא חכמה וסור מרע בינה:

כט ויפסד איוב שאת משלו ויאמר: כח ויפסד איוב ויאמר: כמה עזרת ללא-כח הושעת זרוע לא-עז: כמה יעצת ללא חכמה ותשליה לרב הודעת: את-מי הגדת מלין ונשמת-מי יצאה ממך: הרפאים יחוללו מתחת מים ושכניהם: ערום שאול נגדו ואין פסות לאבדון: וגטה צפון על-תהו תלה ארץ על-בלי-מה: צרר-מים בעביו ולא-נבקע עגו תחתם: מאתו פני-כסה פרשו עליו עננו: חקתג על-פני-מים עד-תכלית אור עם-חשך: עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו: בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב: ברוחו שמים שפרה חללה ידו נחש ברם: הן-אלה ו קצות דרכו ומה-שמץ דבר נשמע-בו ורעם גבורתו מי יתבונן:

כט ויפסד איוב שאת משלו ויאמר: כח ויפסד איוב ויאמר: כמה עזרת ללא-כח הושעת זרוע לא-עז: כמה יעצת ללא חכמה ותשליה לרב הודעת: את-מי הגדת מלין ונשמת-מי יצאה ממך: הרפאים יחוללו מתחת מים ושכניהם: ערום שאול נגדו ואין פסות לאבדון: וגטה צפון על-תהו תלה ארץ על-בלי-מה: צרר-מים בעביו ולא-נבקע עגו תחתם: מאתו פני-כסה פרשו עליו עננו: חקתג על-פני-מים עד-תכלית אור עם-חשך: עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו: בכחו רגע הים ובתבונתו מחץ רהב: ברוחו שמים שפרה חללה ידו נחש ברם: הן-אלה ו קצות דרכו ומה-שמץ דבר נשמע-בו ורעם גבורתו מי יתבונן:

לפניהם: קול-נגידים נחבאו ולשונם לחכם
דבקה: כפי און שמעה ותאשרני ועין ראתה
ותעידני: כפי-אמלט עני משוע ויתום ולא-עזר
לו: כפרת אבד עלי תבא ולב אלמנה ארנו:
יצדק לבשתי וילבשני כמעיל וצניף משפטי:
כענינים הייתי לעזר ורגלים לפסח אני: כעב אנכי
לאביונים ורב לא-נדעתי אחקרהו: ונאשברה
מתלעות עול ומשניו אשליך טרף: ונאמר עם-
קני אגוע וכחול ארבה ימים: ושרשי פתוח אלי-
מים וטל יליו בקצירי: כבודי חדש עמדי וקשתי
בגדי תחליף: כלי-שמעו ויחלו וידמו למו עצתי:
כאתרי דברי לא ישנו ועלימו תטף מלתי: כויחלו
כמטר לי ופיהם פערו למלקוש: כאשחק אלהם
לא נאמינו ואור פני לא נפילון: כאבחר דרפם
ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים
ינחם:

ל ועתה | שחקו עלי צעירים ממני למים אשר-
מאסתי אבותם לשית עם-פלגי צאני: גמ-פח
ידיהם למה לי עלימו אבד פלח: בבחור ובכפון
גלמוד הערקים ציה אמש שואה ומשאה:
הקטפים מלוח עלי-שית ושרש רתמים לחמם:
מו-גו יגרשו יריעו עלימו כגנב: בערוץ גחלים
לשפון חרי עפר וכפים: בין-שיתים ינהקו תחת
חרול יספחו: בני-גבל גם-בני בלי-שם נפאו מן-
הארץ: ועתה נגינתם הייתי ואהי להם למלה:
תעבוני רחוק ממני ומפני לא-תשכו רק: כפי-יתרי
פתח ויענני ורסן מפני שלחו: על-ימין פרתח
יקומו רגלי שלחו ויסלו עלי ארצות אידם: גנתסו
גתיבתי להנתי יעילו לא עזר למו: כפרץ רחב
יאתיו תחת שואה התגלגלו: כההפך עלי בלהות
תרדף גרוח גדבתי וכעב עברה ישעתי: ועתה
עלי תשתפך נפשי יאחזוני ימי-עוני: לילה עצמי
גקר מעלי וערקי לא ישכבון: כרב-פח יתחפש
לבושי כפי כתנתי נאזרני: כהרני לחמר ואתמשל
כעפר ואפר: אשוע אליה ולא תענני עמדותי

ותתפנו בני: כההפך לאכזר לי בעצם ידך
תשטמני: כהשאני אל-רוח תרפיבני ותמגגני
תושיה: כפי-נדעתי מות תשיבני ובית מועד
לכל-חי: כאף לא-בעי ישלח-יד אמ-בפידו להן
שוע: כהאם-לא בכיתי לקשה-יום עגמה נפשי
לאביון: כפי טוב קויתי ונבא רע ונחלה לאור
ונבא אפל: כמעני רתחו ולא-דמו קדמני ימי-עוני:
כהקדר הלכתי בלא חמה קמתי בקהל אשוע: כהאח
הייתי לתנים ורע לבנות יענה: כעורי שחר מעלי
ועצמי-חרה מני-חרב: כהייתי לאבל כנרי וענבי
לקול בכים:

לא ברית פרתי לעיני ומה אתבונן על-בתולה:
ומה חלק א-לוה ממעל ונחלת ש-די ממרמים:
הלא-איד לעול ונכר לפעלי און: הלא-הוא
יראה דרכי וכל-צעדי יספור: האם-הלכתי עם-
שוא ותחש על-מרמה רגלי: וישקלני במאזני-
צדק וידע א-לוה תמתי: האם-תטה אשרי מני
הצרף ואחר עיני הלה לבי ובכפי דבק מאום:
האזרעה ואחר יאכל וצאצאי ישראל: האם-נפתה
לבי על-אשה ועל-פתח רעי ארבותי: תטחן
לאחר אשתי ועליה יכרעון אתריו: כפי-היא זמה
והיא והוא עון פלילים: כפי אש היא עד-אבדון
תאכל ובכל-תבואתי תשרש: האם-אמאס משפט
עבדי ואמתי ברבם עמדי: והמה אעשה פי-יקום
אל וכי-יפקד מה אשיבנו: הלא-בבטן עשני
עשהו ויכננו ברחם אחד: האם-אמנע מחפץ
דלים ועיני אלמנה אכלה: והאכל פתי לבדי ולא-
אכל יתום ממנה: כפי מנעורי גדלני כעב ומבטן
אמי אנחנה: האם-אראה אובד מבלי לבוש ואין
פסות לאביון: האם-לא ברכוני חלצו ומגז כבשי
יתחמם: האם-הניפותי על-יתום ידי פי-אראה
כשער עזרתי: כפתפי משכמה תפול ואזרעי
מקנה תשבר: כפי פחד אלי איד אל ומשאתו לא
אוכל: האם-שמתי זקב פסלי ולפתם אמרתי
מבטחי: האם-אשמח פי-רב חילי וכי-כביר

מִצָּאָה יָדִי: 10. אִם-אֶרְאֶה אֹר פִּי יִהְיֶה וְיָרַח יִקְרָה
הַלֵּךְ: 11. וְנִיפְתָּה בְסֶטֶר לְבִי וּתְשַׁקַּךְ יָדִי לְפִי: 12. גַּם-הוּא
עָוֹן פְּלִילִי כִּי-כַחֲשֵׁתִי לְאֵל מִמֶּעַל: 13. אִם-אֲשַׁמַּח
בְּפִיד מִשְׁנָאִי וְהִתְעַרְרִתִי כִּי-מִצָּאוֹ רָע: 14. וְלֹא-
נִתְּתִי לַחֲטָא חֲכִי לְשֹׂאֵל בְּאֵלֶּה נִפְשׁוֹ: 15. אִם-לֹא
אָמְרוּ מִתִּי אֲהֲלִי מִי-יִתֵּן מִבְּשָׂרוֹ לֹא נִשְׁבַּע:
16. בַּחוּץ לֹא-יִלְוֶנּוּ גֵר דָּלְתִי לְאַרְח אֶפְתָּח: 17. אִם-
כִּפְסִיתִי כְאָדָם פֶּשַׁעִי לְטָמוֹן בַּחֲבִי עֹנִי: 18. כִּי
אֶעְרוֹץ | הֵמוֹן רַבָּה וּבוֹז-מִשְׁפָּחוֹת יַחֲתֹנֵי וְאָדָם
לֹא-אֶצְאָה פֶתַח: 19. מִי יִתֵּן-לִי | שִׁמְעָ לִי הוֹ-תְוִי
שׁ-דִּי יַעֲנֵנִי וְסִפֵּר כְּתָב אִישׁ רִיבִי: 20. אִם-לֹא עַל-
שְׂכָמִי אֲשַׁאֲנוּ אֶעֱנֶנּוּ עֲטָרוֹת לִי: 21. מִסִּפֵּר אֶעֱדִי
אֲגִידֶנּוּ כְמוֹ-נֶגִיד אֲקַרְבֶּנּוּ: 22. אִם-עָלִי אֲדַמְתִּי
תִּזְעַק וְיִחַד תִּלְמִיָּהּ יִבְפִּיּוֹן: 23. אִם-כִּפְתָּה אֶכְלֵתִי
בְּלִי-כֶסֶף וְנִפְשׁ בְּעַלְיָהּ הִפְתַּחְתִּי: 24. תַּחַת חֹטֵא | יֵצֵא
חֹזֶק וְתַחַת-שְׁעָרָה בְּאִשָּׁה תִּמּוֹ דְּבָרֵי אֵינֹב:

לִב | וַיִּשְׁבְּתוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מֵעֲנֹת אֶת-
אֵינֹב כִּי הוּא צָדִיק בְּעֵינָיו: 25. וַיִּיחַר אֵף | אֵלֶיהָ הוּא
בֶן-בְּרַכְאֵל הַבּוֹזִי מִמִּשְׁפַּחַת רַם בְּאֵינֹב חָרָה אַפּוֹ
עַל-צִדְקוֹ נִפְשׁוֹ מֵא-לֵהִים: 26. וּבִשְׁלֹשֶׁת רַעֲיוֹ חָרָה
אַפּוֹ עַל אֲשֶׁר לֹא-מִצָּאוֹ מֵעֲנָה וַיִּרְשִׁיעוּ אֶת-
אֵינֹב: 27. וְאֵלֶיהָ חִפָּה אֶת-אֵינֹב בַּדְּבָרִים כִּי זָקְנִים-
הָמָּה מִמֶּנּוּ לְיָמִים: 28. וַיִּרְא אֵלֶיהָ הוּא כִּי-אֵין מֵעֲנָה
בְּפִי שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיִּיחַר אַפּוֹ: 29. וַיִּנְעַן | אֵלֶיהָ הוּא
בֶן-בְּרַכְאֵל הַבּוֹזִי וַיֹּאמֶר צָעִיר אָנִי לְיָמִים וְאַתֶּם
יְשִׁישִׁים עַל-כֵּן זַחֲלִיתִי וְאִירָא | מַחֲזוֹת דַּעֲי אֶתְכֶם:
30. וְאִמְרִתִּי יָמִים יִדְבְּרוּ וְרַב שָׁנִים יִדְעוּ חֻכְמָה:
31. אֲכֹן רוּחַ-הָיָא בְּאֲנֹשׁ וְנִשְׁמַת שׁ-דִּי תְבִינָם: 32. לֹא-
רַבִּים יַחֲכְמוּ וְזָקְנִים יִבְיֵנוּ מִשְׁפָּט: 33. לָכֵן אִמְרִיתִי
שִׁמְעָה-לִי אֶתְוָה דַּעֲי אֶתְ-אָנִי: 34. הֵן הוֹחַלְתִּי |
לְדַבְּרֵיכֶם אֲזִין עַד-תְּבוֹנָתֵיכֶם עַד-תַּחֲקִירוֹן מִלִּין:
35. וְעַדִּיכֶם אֶתְבֹּנֵן וְהִגַּה אֵין לְאֵינֹב מוֹכִיחַ עֹנָה
אִמְרִיו מִכֶּם: 36. פֶּן-תִּתְאֶמְרוּ מִצָּאֵנוּ חֻכְמָה אֵל יִדְכְּנוּ
לֹא-אִישׁ: 37. וְלֹא-עֲרַךְ אֵלִי מִלִּין וְבִאֲמַרֵיכֶם לֹא
אֲשִׁיבֶנּוּ: 38. חֲתוּ לֹא-עָנּוּ עוֹד הִעֲתִיקוּ מֵהֶם מִלִּים:

39. וְהוֹחַלְתִּי כִּי-לֹא יִדְבְּרוּ כִּי עֲמָדוֹ לֹא-עָנּוּ עוֹד:
40. יִאֲעֲנֶה אֶתְ-אָנִי חֲלָקִי אֶתְוָה דַּעֲי אֶתְ-אָנִי: 41. כִּי
מִלְתִּי מִלִּים הִצִּילְתֵּנִי רוּחַ בְּטָנִי: 42. הִגַּה-בְּטָנִי כִּי
לֹא-יִפְתַּח כְּאֲבוֹת חֲדָשִׁים יִבְקַע: 43. אֲדַבְּרָה וַיִּרוּחַ-
לִי אֶפְתָּח שִׁפְתֵי וְאֶעֱנֶה: 44. אֲלֹנָא אֲשָׂא פְּנֵי-אִישׁ
וְאֲלֹ-אָדָם לֹא אֲכַנֶּה: 45. כִּי לֹא יִדְעֵתִי אֲכַנֶּה כְּמַעֲט
יִשְׂאֵנִי עֲשׂוֹנִי:

לִג | וְאֵוִלָם שִׁמְעָ-נָא אֵינֹב מִלִּי וְכֹל-דְּבָרֵי הָאֲזִינָה:
46. הִגַּה-נָא פֶתַחְתִּי כִּי דַבְּרָה לְשׁוֹנֵי בַחֲבִי: 47. יִשְׂרָ-לְבִי
אִמְרִי וְדַעַת שִׁפְתֵי בְרוּר מִלְלוֹ: 48. רוּחַ-אֵל עֲשִׂתֵנִי
וְנִשְׁמַת שׁ-דִּי תַחֲנִינִי: 49. אִם-תּוֹכַל הַשִּׁיבֵנִי עֲרָכָה
לְפָנֵי הַתִּיבָּה: 50. הוֹ-אָנִי כְּפִיד לְאֵל מִחֲמַר קִרְצָתִי
גַם-אָנִי: 51. הִגַּה אִמְתִּי לֹא תִבְעֵתְךָ וְאֲכַפִּי עָלֶיךָ לֹא-
יִכְבֹּד: 52. הֵאָךְ אִמְרַתְךָ בְּאֲזֵנֵי וְקוֹל מִלִּין אֲשַׁמְעָ: 53. הֵאָךְ
אָנִי בְּלִי-פֶשַׁע תָּה אֲנֹכִי וְלֹא עָוֹן לִי: 54. הֵן תִּנּוּאוֹת
עָלִי וְמִצָּא יַחֲשַׁבֵנִי לְאֵינֹב לוֹ: 55. וְשֵׁם בְּסֵד רַגְלִי
יִשְׁמַר כֹּל-אַרְחֹתֵי: 56. הוֹ-זָאת לֹא-צִדְקָתְךָ אֶעֱנֶנְךָ כִּי-
יִרְבֶּה אֶ-לוֹהַ מֵאֲנֹשׁ: 57. מִדּוּעַ אֵלֶי רִיבוֹת כִּי כֹל-
דְּבָרֵי לֹא יַעֲנֶה: 58. כִּי-בִאֲחַת יִדְבְּרָ-אֵל וּבִשְׁתֵּי
לֹא יִשׁוּרְנֶה: 59. בַּחֲלוֹם | חֲזִיּוֹן לִי לֵה בְּנִפְל תִּרְדָּמָה
עַל-אֲנָשִׁים בְּתַנּוּמוֹת עָלִי מִשְׁכָּב: 60. אֲזִי יִגְלֶה אֲזֵן
אֲנָשִׁים וּבְמִסְרָם יַחֲתֹם: 61. לְהַסִּיר אָדָם מֵעֲשִׂיהָ וְגוֹה
מִגִּבֹּר יִכְסֶה: 62. יַחֲשֵׁף גִּפְשׁוֹ מִנִּי-שִׁחַת וְחִתּוֹ
מֵעֵבֶר בַּשְּׁלַח: 63. וְהוֹכַח בְּמִכְאוֹב עַל-מִשְׁכָּבוֹ וְרוּב
עֲצָמָיו אֶתְוֹ: 64. וְזַחֲמָתוֹ חִתּוֹ לָחֶם וְנִפְשׁוֹ מֵאֲכַל
תִּאָוָה: 65. יִכָּל בְּשָׂרוֹ מִרְאִי וְשִׁפּוֹ עֲצָמָתוֹ לֹא רָאוּ:
66. וְנִתְקַרַב לְשִׁחַת נִפְשׁוֹ וְחִתּוֹ לְמַמְתִּים: 67. אִם-יִישׁ
עָלָיו | מִלְאָךְ מִלִּין אֶתְךָ מִנִּי-אֵלֶּה לְהַגִּיד לְאָדָם
יִשְׂרוּ: 68. וַיִּחְנֶנּוּ וַיֹּאמֶר פִּדְעָהוּ מִרְדַּת שִׁחַת מִצָּאֵתִי
כֶּסֶף: 69. רִטְפֵּשׁ בְּשָׂרוֹ מִנְעַר יָשׁוּב לִימִי עֲלוּמָיו:
70. יִעֲתֵר אֶל-אֶ-לוֹהַ | וַיִּרְצָהוּ וַיִּרְא שְׁנֵי בְתָרוּעָה
וַיִּשָּׁב לְאֲנֹשׁ צִדְקָתוֹ: 71. יִשְׂרָ | עַל-אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר
חֲטָאתִי וַיִּשְׂרָ הָעֹנִיתִי וְלֹא-שָׁוָה לִי: 72. פִּדְעָה גִּפְשׁוֹ
מֵעֵבֶר בַּשִּׁחַת וְחִתּוֹ בְּאוֹר תִּרְאָה: 73. הוֹ-כֹל-אֵלֶּה
יִפְעַל-אֵל פְּעַמִּים שְׁלוֹשׁ עַם-גִּבֹּר: 74. לְהַשִּׁיב גִּפְשׁוֹ

מני-שחת לאור באור התיים: ^ההקשב איוב
שמע-לי החרש ואנכי אדבר: ^האם-יש-מלין
השיבני דבר כפי-תפצתי צדקך: ^האם-אין אתה
שמע-לי החרש ואאלפך חכמה:

לד ^הניען אליהוא ויאמר: ^השמעו חכמים מלי
ידיעים האנינו לי: ^הכי-אזן מלין תבחן וחד יטעם
לאכל: ^המשפט נבחרה-לנו נדעה בינינו מה-טוב:
^הכי-אמר איוב צדקתי ואל הסיר משפטי: ^העל-
משפטי אכזב אנוש חצי בלי-פשע: ^המי-גבר
כאיוב ישטה-לעג כמים: ^הוארח לחברה עם-
פעלי און וללכת עם-אנשי-רשע: ^הכי-אמר לא
יספן-גבר ברצתו עם-א-להים: ^הלכן | אנשי לבב
שמעו-לי חלה לאל מרשע וש-די מעול: ^הכי
פעל אדם שלם-לו וכארח איש ימצאנו: ^האף-
אמנם אל לא-ירשע וש-די לא-יענת משפט:
^המי-פקד עליו ארצה ומי שם תבל כלה: ^האם-
ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף: ^היגוע
כל-בשר יחד ואדם על-עפר ישוב: ^הואם-בינה
שמעה-זאת האזינה לקול מלי: ^ההאף שונא
משפט יחבוש ואם-צדיק כביר תרשיע: ^ההאמר
למלך בליעל רשע אל-נדיבים: ^האשר לא-נשא |
פני שרים ולא נפר-שוע לפני-דל כפי-מעשה ידיו
כלם: ^הרגע | ימתו וחסות לילה יגעשו עם ויעברו
ויסירו אביר לא ביד: ^הכי-עיניו על-דרכי-איש
וכל-צעדיו יראה: ^האין-חשך ואין צלמות
להסתר שם פעלי און: ^הכי לא על-איש ישים
עוד להלך אל-אל במשפט: ^הידע כבירים לא-
תקר ויעמד אחרים תחתם: ^הלכן יפיר מעבדיהם
והפך לילה וידכאו: ^התחת-רשעים ספקם במקום
ראים: ^האשר על-כן סרו מאתרו וכל-דרכיו לא
השפילו: ^הלהביא עליו צעקת-דל וצעקת עניים
ישמע: ^הוהוא ישקט | ומי ירשע ויסתר פנים ומי
ישורנו ועל-גוי ועל-אדם יחד: ^הממלך אדם חנה
ממקשי עם: ^הכי-אל-אל האמר נשאתי לא
אתבל: ^הבלעדי אחזה אתה הרני אם-עול פעלתי

לא אסיר: ^ההמעמך ישלמנה | כפי-מאסת כפי-אתה
תבחר ולא-אני ומה-ידעת דבר: ^האנשי לבב
יאמרו לי וגבר חכם שמע לי: ^האיוב לא-בדעת
ידבר ודבריו לא בהשפיל: ^האבי יבחן איוב עד-
נצח על-תשבת באנשי-און: ^הכי-יסיף על-
חטאתו פשע בינינו ישפוק ויגרב אמריו לאל:

לה ^הניען אליהו ויאמר: ^ההזאת חשבת למשפט
אמרת צדקי מאל: ^הכי-תאמר מה-יספן-לך מה-
אעיל מחטאתי: ^האני אשיבך מלין ואת-רעיך
עמך: ^ההבט שמים וראה ושור שחקים גבהו
ממך: ^האם-חטאת מה-תפעל-בו ורבו פשעיך מה-
תעשה-לו: ^האם-צדקת מה-תתן-לו או מה-מינדך
יקח: ^הלאיש-כמוך רשעה ולבן-אדם צדקתך:
^המרב עשוקים יזעיקו ישועו מזרוע רבים: ^הולא-
אמר איה א-לוה עשוי נתן זמרות בלי-לה: ^המלפנו
מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמונו: ^השם
יצעקו ולא יענה מפני גאון רעים: ^האך-שוא לא-
ישמע אל וש-די לא ישורנה: ^האף כפי-תאמר לא
תשורנו דין לפניו ותחולל לו: ^הועתה כפי-אין
פקד אפו ולא-ידע בפש מאד: ^הואיוב הקבל יפצה-
פיהו בבלי-דעת מלין יכבר:

לו ^הניסף אליהוא ויאמר: ^הפתר-לי זעיר ואתנך
כי עוד לא-לוה מלים: ^האשא דעי למרחוק
ולפעלי אתו-צדק: ^הכי-אמנם לא-שקר מלי תמים
דעות עמך: ^ההן-אל כביר ולא ימאס כביר כח לב:
ולא-יחיה רשע ומשפט עניים יתן: ^הלא-יגרע
מצדיק עיניו ואת-מלכים לכסא וישיבם לנצח
ויגבהו: ^הואם-אסורים בזקים ילכדון בתבלי-עני:
^הויגד להם פעלם ופשעיהם כי יתגברו: ^הויגל
אזנם למוסר ויאמר כפי-ישובון מאון: ^האם-
ישמעו ויעבדו יכלו ימיהם בטוב וישניהם
בנעימים: ^הואם-לא ישמעו בשלח יעברו ויגועו
בבלי-דעת: ^הותנפיל לב ישימו אף לא ישועו כפי
אסרם: ^התמת בנער נפשם וחייתם בקדשים:
^היחלץ עני בעניו ויגל בלחץ אזנם: ^הואף

הַסִּיתָהּ | מִפִּי-צֶר רַחֵב לֹא-מוֹצֵק תַּחֲתֶיהָ וְנִמְתָּ
שְׁלַחנָהּ מִלֵּא דָשׁוּ: | וְדִיר-רָשָׁע מִלֵּאת דִּין וּמִשְׁפָּט
יִתְמָכוּ: | כִּי-חַמָּה פֶן-יִסִּיתָהּ בְּסִפְקָ וְרַב-כֹּפֶר אֶל-
יִטָּד: | הַיַּעֲרֹךְ שׁוֹעֵף לֹא בָצָר וְכֹל מֵאֲמִצִּי-כַח:
אַל-תִּשְׂאֵף הַלְלִילָה לַעֲלֹת עַמִּים תַּחֲתֶם: | הַשְּׁמֹר
אֶל-תִּפְּוֹן אֶל-אֲוֹן כִּי-עַל-זֶה בְּתַרְתָּ מַעֲנִי: | הַוֵּן-אֶל
יִשְׁגִּיב בְּכַחוּ מִי כְּמָהוּ מוֹרָה: | כִּי-פִקֵּד עָלָיו דְּרָכּוֹ
וּמִי-אָמַר פֶּעֲלַת עוֹלָה: | זָכַר כִּי-תִשְׁגִּיא פֶּעֲלוֹ
אֲשֶׁר שָׁרְרוּ אֲנָשִׁים: | כִּי-לֹא-אָדָם חָזוּ-בּוֹ אֲנוֹשׁ
בְּיַט מֶרְחֹק: | הַוֵּן-אֶל שְׁגִיא וְלֹא גִדַע מִסְפָּר שְׁגִיו
וְלֹא-חֲקַר: | כִּי יִגְרַע נְטִפֵי-מַיִם יִזְקוּ מִטָּר לֵאדּוֹ:
כִּי-אֲשֶׁר-יִזְלוּ שְׂחָקִים יִרְעִפוּ עָלָי | אָדָם רַב: | אֵף
אִם-יִבִּין מִפְּרִשֵׁי-עֵב תִּשְׂאוֹת סִפְתּוֹ: | הַוֵּן-פְּרִשׁ
עָלָיו אוֹרוֹ וְיִשְׂרָשֵׁי הַיָּם כִּסָּה: | כִּי-בָם יִדִּין עַמִּים
יִתּוֹ-אֶכֶל לְמַכְבִּיר: | כִּי-עַל-כַּפַּיִם כִּסָּה-אוֹר וַיִּצּוּ
עָלֶיהָ בְּמַכְבִּיעַ: | כִּי-יִגִּיד עָלָיו רַעוּ מְקוֹהָ אֵף עַל-
עוֹלָה:

לִז אֶף-לִזְוֹת יִחַד לְבִי וַיִּתֵּר מִמְּקוֹמוֹ: | שְׁמַעוּ
שְׁמוֹעַ בְּרָגַז קִלּוֹ וְהִגָּה מִפִּי יִצָּא: | תַּחֲתֵ-כֹל-
הַשָּׁמַיִם יִשְׂרָהוּ וְאוֹרוֹ עַל-כַּנְפוֹת הָאָרֶץ: | דֹּאֲתָרוּ |
יִשְׂאֵג-קוֹל יִרְעַם בְּקוֹל גְּאוֹנוֹ וְלֹא יִעַקְבֶם כִּי-
יִשְׁמַע קוֹלוֹ: | יִרְעַם אֵל בְּקוֹלוֹ נִפְלְאוֹת עֲשֵׂה
גְּדִלוֹת וְלֹא גִדַע: | כִּי לִשְׁלֵג | יֹאמֵר הוּא-אָרֶץ
וְגִשָּׁם מִטָּר וְגִשָּׁם מִטְּרוֹת עֲזוּ: | בְּיַד-כֹּל-אָדָם
יִחַתּוּם לְזַעַת כֹּל-אֲנָשִׁי מַעֲשֵׂהוּ: | וַתִּבּוֹא חַיָּה
בְּמוֹ-אָרֶב וּבְמַעֲוֹנֵתֶיהָ תִשְׁפֹּן: | מִן-הַחֲדָר תִּבּוֹא
סוּפָה וּמִמְזָרִים קָרָה: | מִנְשֵׁמַת-אֵל יִתּוֹ-קָרַח וְרַחֵב
מַיִם בְּמוֹצֵק: | אֶף-בְּרִי יִטְרִית עֵב לְפִיץ עֲנָן אוֹרוֹ:
יִהְיֶה מִסְבּוֹת | מִתְהַפֵּף בְּתַחֲבוּלָתוֹ לְפַעֲלָם כֹּל
אֲשֶׁר יִצּוֹם | עַל-פְּנֵי תַבַּל אֲרָצָה: | אִם-לִשְׁבֹּט
אִם-לְאָרְצוֹ אִם-לְחֹסֵד יִמְצָאָהוּ: | הַהֲזִינָה זֹאת
אִיּוֹב עֲמֵד וְהִתְבּוֹנֵן | נִפְלְאוֹת אֵל: | הַתְּדַע בְּשׁוֹם-
אֶ-לוֹהַ עָלֶיהֶם וְהַפִּיעַ אוֹר עֲנָנוֹ: | הַתְּדַע עַל-
מִפְּלִשֵׁי-עֵב מִפְּלְאוֹת תְּמִים דְּעִים: | אֲשֶׁר-בְּגִדְהָ
חַמִּים בְּהַשְׁקֵט אָרֶץ מִדְּרוֹם: | תִּתְרַקֵּעַ עֲמוֹ

לְשַׂחֲקִים חֲזָקִים כִּרְאִי מוֹצֵק: | הַוֵּן-יִשְׁמַעוּ מִה-
נֹאמַר לוֹ לֹא-יַעֲרֹךְ מִפְּנֵי-חֹשֶׁךְ: | הַיִּסְפָּר-לוֹ כִּי
אֲדַבֵּר אִם-אָמַר אִישׁ כִּי יִבְלַע: | וְעַתָּה | לֹא-רָאוּ
אוֹר בְּהִיר הוּא בְּשַׂחֲקִים וְרוּחַ עֲבָרָה וַתִּטְהַרֵם:
כִּי-מִצְּפוֹן זָהָב יִאֲתָה עַל-אֶ-לוֹהַ נֹרָא הוּד: | כִּי-שִׁי
לֹא-מִצְּאָנָהוּ שְׁגִיא-כַח וּמִשְׁפָּט וְרַב-צְדָקָה לֹא
יַעֲנֶה: | כִּי-לִכּוֹן יִרְאוּהוּ אֲנָשִׁים לֹא-יִרְאֶה כֹּל-חַכְמֵי-
לֵב:

לֵח | וַיַּעֲוִי-הוּא אֶת-אִיּוֹב מִן הַסְּעָרָה וַיֹּאמֶר: | כִּי
זֶה | מִחֲשִׁיף עֲצָה בְּמַלְיָן בְּלִי-דַעַת: | אֲזַר-נָא
כְּגֹבַר חֲלָצִיךָ וְאֲשִׁאלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי: | אֵיפֹה הָיִיתָ
בְּיַסְדֵי-אָרֶץ הַגָּד אִם-יִדַעַת בִּינָה: | הַמִּי-שָׁם
מִמְדִּיָה כִּי תִדַע אִו מִי-נִטָּה עָלֶיךָ קוֹ: | יַעֲלֶמָה
אֲדַגִּיָה הַטְּבַעוּ אִו מִי-יִרְהֵ אֲבֹן פְּנִתָה: | בְּרוּ-יַחַד
כּוֹכְבֵי בָקָר וַיִּרְיעוּ כֹּל-בְּנֵי אֶ-לֹהִים: | וַיִּסְפָּד
בְּדַלְתַיִם יָם בְּגִיתוֹ מִרְחֹם יִצָּא: | בְּשׁוֹמֵי עֲנָן לְבָשׁוּ
וְעָרְפָל חֲתַלְתּוּ: | וְאֲשַׁכֵּר עָלָיו חֲקֵי וְאֲשִׁים בְּרִיחַ
וְדַלְתַיִם: | וַיֹּאמֶר עַד-כִּפָּה תִבּוֹא וְלֹא תִסִּיף וּפֹא-
לְשִׁית בְּגִאוֹן גְּלִיךָ: | הַתְּמַיְמִיךָ צִוִּיתָ בְּקָר יִדַעַת
הַשְּׁחַר מִקְמוֹ: | יִלְאָחוּ בְּכַנְפוֹת הָאָרֶץ וַיִּנְעָרוּ
רִשְׁיִם מִמְּנֶה: | הַתְּהַפֵּף כְּתֹמֵר חוֹתֶם וַיִּתְנַצְּבוּ כְּמוֹ
לְבוּשׁ: | וַיִּמְנַע מִרְשָׁיִם אוֹרָם וַיִּזְרַע רִמָּה תִשְׁבֵּר:
כִּי-הִבָּאת עַד-נִבְכִי-יָם וּבַחֲקַר תִּהְיוּם הַתְּהַלְכָתָ:
יִהְיֶה-לְךָ שְׁעָרֵי-מָוֶת וְשְׁעָרֵי צַלְמוֹת תִּרְאֶה:
יִהְיֶה-תְּבֻנָתָ עַד-רַחֲבֵי-אָרֶץ הַגָּד אִם-יִדַעַת כִּלְהָ:
יִהְיֶה-אִי-יִזְהֵ הַדְּרָךְ יִשְׁפֹן-אוֹר וְחֹשֶׁךְ אִי-יִנָּה מִקְמוֹ: | כִּי
תִקְחֶנּוּ אֶל-גְּבוּלוֹ וְכִי-תִבִּין גְּתִיבוֹת בֵּיתוֹ: | כִּי-יִדַעַת
כִּי-אִז תִּנְלַד וּמִסְפָּר יִמִּיךָ רַבִּים: | כִּי-הִבָּאת אֶל-
אֲצִרוֹת שְׁלֵג וְאוֹצְרוֹת בְּרַד תִּרְאֶה: | כִּי-אֲשֶׁר-
חִשְׁכָתִי לַעֲת-צָר לַיּוֹם קָרַב וּמִלְתָּמָה: | כִּי-אִי-יִנָּה
הַדְּרָךְ יִחַלַק אוֹר יִפִּץ קָדִים עַל-יִשְׂרָאֵל: | כִּי-מִי-פִלַּג
לְשִׁטָּף תִּתְעַלֶּה וְדָרָךְ לַחֲזִיז קִלּוֹת: | כִּי-לִהְמָטִיר עַל-
אָרֶץ לֹא-אִישׁ מְדַבֵּר לֹא-אָדָם בּוֹ: | כִּי-לִהְשָׁבִיעַ
שִׂאָה וּמִשְׂאָה וְלִהְצַמִּית מִצָּא דָשָׂא: | כִּי-הִישִׁי-לְמִטָּר
אֵב אִו מִי-הוֹלִיד אֲגִלִּי-טָל: | כִּי-מִבְּטָן מִי יִצָּא תִקְרַח

הלכות בכורות פרק ו

ליתומים, לא גזרו עליו.

והמעשר שנשחט במומו מתר למכר חלבו וגידי וועורו ועצמותיו, ולא אסרו למכר אלא בשרו בלבד. ואם הבליע דמי הפשר בדמי העור והחלב והגידין, ומכר הכל בהבלעה מתר; ואם היו דמי העצמות יקרים, והבליע דמי הפשר בדמי העצמות מתר.

והכל נאמנים על מומי מעשר לומר, מום זה מאליו בא ולא נעשה לדעת; אפלו אלו שאינן נאמנים על הכור, נאמנים על המעשר. ורואה אדם מומי מעשר שלו, ומתירו אם היה ממחה: שאם ירצה, יטיל מום בכל עדרו ואחר כך יעשר; ונמצא המעשר בעל מום מתחלתו.

והחלוקה טלאים שנלדו בשנה זו, או שננתנו לו במתנה הרי הן פטורין מן המעשר: עד שיולדו ברשותו. לפיכך השתפין שנשתתפו בבהמות, והביא זה מאה טלאים, והביא זה מאה טלאים, וערבו אותן, ונשתתפו בהן הרי המאות פטורין מן המעשר, שכל טלה מהן בכור; וכן האחים שירשו טלאים מאביהם, הרי הן פטורין מן המעשר. אבל הנולדים להם בשתפות לאחר מבאן מאלו הבהמות, בין לשתפין בין לאחים חייבין במעשר.

וטוב וכן אם היו שתפין במעות, וקנו בהמות ממעות השתפות, והאחים שקנו בהמות ממעות הירשה הרי הנולדים מהם לאחר מבאן, חייבין במעשר: שהרי ברשותן נלדו, והרי הן פאיש אחד.

ויחלקו האחין והשתפין אחר שנלדו להן הבהמות ברשותן, וחזרו ונשתתפו הרי אלו פטורין מן המעשר: שבשעה שחלקו נעשו הכל לקוחין, וחלקו פטור; וכשחזרו ונשתתפו, הרי נשתתפו בבהמות ועדין לא ילדו להן ברשותן אחר שתוף זה השני. ואם על פי שחלקו גדיים

ואמצו להפריש אחד מעשרה מכל בהמות מהורות שיולדו לאדם, בכל שנה ושנה; ואין מצוה זו נוחת אלא בפקר ובצאן בלבד, שנאמר "וכל מעשר פקר וצאן..."

ובמעשר בהמה נוהג בחלין, אבל לא במקדשיו; ונוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית. אבל חכמים אסרו לעשר בהמה בזמן הזה, ותקנו שאין מעשרין אלא בפני הבית גזרה שמה יאכלוהו תמים, ונמצא בא לדי אסור פרת שהיא שחיטת קדשים בחיין. ואם עבר ועשר בזמן הזה הרי זה מעשר, ויאכל במומו.

והכל חייבין במעשר בהמה, פוחנים לויים וישראלים. ודין מעשר בהמה שיהיה נשחט בעזרה, וזרקו דמו זריקה אחת כנגד היסוד, ומקטירין אמוריו, ושאר הפשר נאכל לבעלים בירושלים, בשאר קדשים קלים. ואין לבוהנים בו פלוג; אלא פלו לבעלים, בפסח. ואם היה בעל מום בין שנפל בו מום, בין שהפרישו בתחלה במומו הרי זה נאכל בכל מקום.

וד מעשר בהמה אסור למכר אותו בשחוא תמים, לפי שנאמר בו "לא יגאל"; מפני השמועה למדו שזה שנאמר "לא יגאל" אף אסור מכירה בכללו, שאינו נגאל ואינו נמכר כלל. ויראה לי שהמזכר מעשר לא עשה פלוג, ולא קנה לוקח; ולפיכך אינו לוקח, כמזכר תרמי פוחנים שלא קנה לוקח, וכמזכר יפת תאר, כמו שיתבאר במקומו.

והמדברי סופרים שאסור למכר אותו בעל מום, ואפלו שחוט גזרה, שמה ימכרנו חי; לפיכך אין שוקלין מנה כנגד מנה במעשר, כדרך ששוקלין בכור מפני שהוא נראה כמזכר. ומעשר בהמה שליתומים שנשחט במומו, מתר למכרו כדרך: מפני השב אבדה

בְּנֶגֶד גְּדִיִּים, וּטְלָאִים בְּנֶגֶד טְלָאִים, וְעִשְׂרָה בְּנֶגֶד עִשְׂרָה חֶבֶל פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂה, וְהָרִי הָיוּ בְּלִקְוֹחִין.

וְיֵאָדָּם הָאֲחִין וְהַשְּׂתָפִין שֶׁחֲלָקוּ בְּכַסְפִּים, וְלֹא חֲלָקוּ בְּבַהֲמָה חֵיבִין בְּמַעֲשֶׂה, שְׁעָדִין לֹא נַעֲשׂוּ הַבְּהֵמוֹת לְקוֹחִין; אֲבָל אִם חֲלָקוּ הַבְּהֵמוֹת אִם עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא חֲלָקוּ הַכַּסְפִּים, הָרִי אֵלֹה פְּטוּרִין.

וְיֵב חֲלֻקָּה עִשְׂרָה עֲבָרִים בְּמַעֲשֵׂי אֱמֻן בְּלֹן נִכְנָסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר, שְׁהָרִי בְּרִשׁוֹתָו נִלְדוּ. בּוֹהֵן שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ עֵשֶׂר בְּהֵמוֹת בְּגִזַל חֲגֹר, פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂה שְׁמֵתָנוֹת כְּהִנָּה, מִתְּנֹת הָיוּ וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ שֶׁהִנּוֹתָן בְּמִתְנָה, פְּטוּר מִן הַמַּעֲשֶׂה.

וְיֵב חֶבֶל נִכְנָסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר בֵּין תְּמִימוֹם בֵּין בְּעֵלֵי מוֹמִין, וְכָל אֲפֹרִי מוֹזֵבֵחַ: חוּץ מִן הַבְּלָאִים,

הַלְבוֹת בְּכוֹרוֹת פָּרָק ז

וְהַתְרַפָּה, וְיִוצֵא דָפֶן, וּמְחַסֵּר זְמַן שֶׁכָּל אֵלֹה פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂה; וְכֵן הֵיטוֹם שְׁמֵתָה אֱמֻן, אִם נִשְׁחַטָה עִם לִידָתוֹ אֵינּוּ מִתְעַשֵּׂר. וְדָבָרִים אֲלוֹהֵי מִפִּי הַשְּׂמוּעָה הֵם.

וְיֵד אֵין חֲלֻקָּה פְּטוּר, אֲלֹא אִם נִלְקַח אַחֵר שְׁנֵרָאָה לְהַתְעַשֵּׂר. לְפִיכָּךְ חֲלֻקָּה טְלָאִים בְּתוֹךְ שְׁבַעַת יְמֵי הַלִּידָה כְּשֵׁינִיעַ זְמַנָּם, חֵיב לְעִשְׂרוֹן: שְׁפִיזוֹן שְׂאִין מְחַסֵּר זְמַן רִאשׁוֹן לְהַתְעַשֵּׂר הָרִי זֶה בְּמִי שֶׁלְקַח עֲבָרִים, וְנִלְדוּ בְּרִשׁוֹתָו.

וְטוּ כָּל בְּהֵמָה שֶׁחֵיב סָפֵק אִם בֵּת מַעֲשֶׂה הִיא, אִם אֵינָהּ בֵּת מַעֲשֶׂה הָרִי הִיא פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֶׂה; לְפִיכָּךְ טְלָאִים שֶׁנִּתְעַרְבּ בָּהֶן יְתוֹם אִם לְקוֹחַ וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן הָרִי בְּלֹן פְּטוּרִין, שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶן סָפֵק הוּא.

וְכִמְהָ יָחִי בֵּין אֵלֹה לְאֵלֹה, וְיִצְטָרְפוּ שְׁשֵׁה עֵשֶׂר מִיָּל. הָיוּ שְׁלוֹשָׁה עֲדָרִים, בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד שְׁשֵׁה עֵשֶׂר מִיָּל הָרִי שְׁלֹשֶׁתָן מִצְטָרְפִין. כִּיּוֹצֵא: הָיוּ תְשֻׁעָה מִבְּאֵר, וְתְשֻׁעָה מִבְּאֵר, וְאֶחָד בְּאֵמְצַע הָרִי שְׁלֹשֶׁתָן נִכְנָסִין לְדִיר לְהַתְעַשֵּׂר.

זֶה אֵין מַעֲשֵׂרִין מִן הַבְּקָר עַל הַצֵּאָה, וְלֹא מִן הַצֵּאָה עַל הַבְּקָר; אֲבָל מַעֲשֵׂרִין מִן הַכֹּבָשִׁים עַל הַעֲזִים, וְמִן הַעֲזִים עַל הַכֹּבָשִׁים: שְׁנֵאֲמַר "וְכָל מַעֲשֶׂה בְּקָר וְצֹאן", "כָּל" מוֹשְׁמַע צֹאן אֶחָד שְׁשֵׁנִיהֶם נִקְרָאִים שָׁה, וְהָרִי הֵם כְּמִין אֶחָד.

זֶה אֵין מַעֲשֵׂרִין מִן הַנּוֹלָדִים בְּשָׁנָה זוֹ, עַל הַנּוֹלָדִים בְּשָׁנָה אַחֶרֶת: כִּשֶׁם שְׂאִין מַעֲשֵׂרִין בְּזֶרַע הָאָרֶץ מִן הַחֲדָשׁ עַל הַיִּשָּׁן, וְלֹא מִן הַיִּשָּׁן עַל הַחֲדָשׁ שְׁנֵאֲמַר "הַיּוֹצֵא הַשְּׂדֵה, שָׁנָה שְׁנָה". וְיִרְאֶה לִי שְׂאֵם עֵשֶׂר בְּהֵמָה מוֹשְׁמַע עַל שָׁנָה הָרִי זֶה מַעֲשֶׂה, מִפְּנֵי חֲמִרַת הַקְּדוּשִׁים: שְׁהָרִי לֹא הַקְּפִידָה תוֹרָה עַל מַעֲשֶׂה בְּהֵמָה בְּפִרְוֶשׁ, שֵׁיחִיָּה שְׁנָה שְׁנָה.

זוֹ כָּל הַנּוֹלָדִים מֵאֶחָד בְּתִשְׂרֵי עַד עֲשָׂרִים וְתְשֻׁעָה בְּאֵלּוּל מִצְטָרְפִין, וּמַעֲשֵׂרִין מֵאֵלּוּ עַל

זֶה מִי שֶׁחֵיב לוֹ עִשְׂרָה טְלָאִים, וְהַפְּרִישׁ אֶחָד מַעֲשֶׂה, הָיוּ לוֹ מֵאָה, וְהַפְּרִישׁ עִשְׂרָה לְמַעֲשֶׂה אֵין אֵלֹה מַעֲשֶׂה. אֲלֹא כִּיּוֹצֵא עוֹשֶׂה: כּוֹנֵם כָּל הַטְּלָאִים אִם כָּל הַעֲגָלִים לְדִיר; וְעוֹשֶׂה לוֹ פֶּתַח קָטָן, כְּדִי שֶׁלֹּא יֵצְאוּ שְׁנַיִם כְּאֶחָד. וּמַעֲמִיד אֲמוֹתֵיהֶן מִבְּחוּץ, וְהָיוּ גּוֹעֵזוֹת, כְּדִי שֶׁיִּשְׁמְעוּ הַטְּלָאִים קוֹלָהּ, וְיֵצְאוּ מִן הַדִּיר לְקִרְאָתָהּ: שְׁנֵאֲמַר "כָּל אֲשֶׁר יֵעֲבֹר" שְׁיֵעֲבֹר מַעֲצָמוֹ, וְלֹא שְׁיִוְצִיאוּ בִּידוֹ.

זֶה וְכִּשְׁיֵצְאוּ מִן הַדִּיר זֶה אַחֵר זֶה, מִתְחִיל וּמוֹנֵם בְּשִׁבְטָה: אֶחָד, שְׁנַיִם, שְׁלוֹשָׁה, אַרְבָּעָה, חֲמִשָּׁה, שֵׁשָׁה, שִׁבְעָה, שְׁמוֹנָה, תְּשֻׁעָה; וְהַיּוֹצֵא עֲשִׂירֵי בֵּין זָכָר בֵּין נִקְבָּה, בֵּין תְּמִים בֵּין בַּעַל מוֹם סוֹקְרוֹ בְּסִקְרָה, וְאוֹמֵר הָרִי זֶה מַעֲשֶׂה. לֹא סִקְרוֹ בְּסִקְרָה, וְלֹא מִנִּין בְּשִׁבְטָה, אִם שְׁמִנִּין רְבוּצִים אִם עוֹמְדִים הָרִי אֵלֹה מַעֲשֶׂה: הוֹאִיל וּמִנִּין עִשְׂרָה עִשְׂרָה, וְקִדְשׁ עֲשִׂירֵי הָרִי זֶה מַעֲשֶׂה.

זֶה אֵינּוּ צָרִיךְ לְצַרְף כָּל בְּהֵמָה שֶׁנִּלְדָה בְּרִשׁוֹתָו לְדִיר אֶחָד, אֲלֹא מִצְרָף כָּל עֵדֶר וְעֵדֶר לְבִדּוֹ; הָיוּ לוֹ חֲמִשָּׁה טְלָאִים בִּירוּשָׁלַיִם, וְחֲמִשָּׁה טְלָאִים בְּעַבּוֹ אֵין מִצְטָרְפִין, וְכָל פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂה.

אלו. נלדו חמשה טלאים בתשעה ועשרים
באלול, וחמשה באחד בתשרי אין מצטרפין;
ילדו הולדות בתוך שנתו, הרי הוא ובתו
נכנסות לדיר להתעשר.

זו אין הטלאים הנולדים כמו הטבל, שאסור
לאכל ממונו עד שיעשר, כמו שבארנו במקומו.
אלא מתר למכר ולשחט כל מה שירצה, עד
שיעשר; יהיה המעשר קדש, ויאכל בהלפתו,
כמו שבארנו.

זה קבעו חכמים, שלוש זמנים בשנה למעשר
בהמה. ומשיגיע זמן מחו, אסור לו למכר או
לשחט עד שיעשר; ואם שחט, הרי זה מתר.
ואלו הן השלושה זמנים ביום חמשה עשר יום
קדם הפסח, וביום חמשה עשר קדם עצרת,
וביום חמשה עשר קדם חנו; וכל זמן מאלו,

נקרא גרן מעשר בהמה.
זט נמצאת אומר שהגרנות שלמעשר בהמה
ביום אחרון מחדש אדר, וביום חמשה ושלושים
מספירת העמר, וביום אחרון מחדש אלול. ולמה
קבעו הגרנות בימים אלו: פדי שתהיה הבהמות
מצויות לעולי רגלים שאף על פי שמתר למכר
קדם שיעשר, כמו שבארנו, היו נמנעים למכר,
עד שיעשרו ויעשו המצות.

זי הכנים כל הצאן או הפקר לדיר, והתחיל
למנות ולקדש עשירי, עד שנשארו בתוך הדיר
פחות מעשרה הרי זה מניחן לגרן אחר; והן
מצטרפין לאלו שילדו, ויתעשרו הכל בגרן
אחד. ואף על פי שהוא יודע שאלו ישארו
במנין, חיב להכניס הכל לדיר, והנשארו ישארו.

הלכות בכורות פרק ח

הא המכנים צאן לדיר, והתחילו לצאת אחד
אחד, והוא מונה כמו שבארנו, וטעה במנין,
וקרא לשמיני או לשלמטה ממונו עשירי, או
שקרא לשנים עשר או לשלמעלה ממונו עשירי
לא נתקדשו; אבל אם קרא לתשיעי או לאחד
עשר, עשירי נתקדשו. ודבר זה, מפי הקבלה
נשמע, שהטעות מתקדשת במעשר שלמעלה
ממונו ושלמטה ממונו, אבל לא שלפניהם
ושלאחריהם.

הב אפלו קרא לתשיעי עשירי, ולעשירי תשיעי,
ולאחד עשר עשירי, בין בטעות בין בכונה
שלשתן מקדשין. וחילוף דיןם: התשיעי אינו
קרוב, אלא נאכל במומו; והעשירי, מעשר.
והאחד עשר יקרוב שלמים, וטעון נסכים
בשלמים; ואינו עושה תמורה, מפני שהוא
עצמו בתמורה.

הג בפנה דברים אמורים, בשתיה המונה הוא
בעל הבהמות; אבל העושה שליח לעשר לו,
וטעה בין בתשיעי בין באחד עשר אין מתקדש

אלא העשירי הנדאי בלבד: שלא עשהו שליח
לטעות ולהפסיד, אלא לקדש פראי.

הד זה שאמרנו שאם קרא לאחד עשר עשירי,
נתקדש בשקרא לעשירי תשיעי; אבל אם קרא
לעשירי עשירי, וקרא אחריו לאחד עשר עשירי
לא נתקדש אחד עשר: שחרי העשירי הנדאי, לא
עקר שם עשירי מעליו.

הה ואפלו יצא העשירי, ולא קראהו, לא עשירי
ולא אחד עשר, אלא שתק, ואחר כך יצא אחד
עשר, וקראהו עשירי, לא נתקדש: שהעשירי,
מעצמו יתקדש; ואף על פי שלא קראהו עשירי,
הואיל ולא עקר שם עשירי מעליו, אין אחד עשר
מתקדש.

הו יצאו תשיעי ועשירי באחד בין שקרא
שניהם עשירי, בין שקראן תשיעי שניהם
מקדשין; ויאכלו במומן, ואינן קרבין. וכן אם
יצא עשירי ואחד עשר באחד אם קראן עשירי
הרי עשירי ואחד עשר מערבין זה בזה, והן כמו
מעשר שנתערב בשלמים, שיאכלו במומן, כמו

שפארנו בהלכות פסולי המקדשים; ואם קראו אחד עשר הרי העשירי והחלין מערבין זה בזה, ויאכלו במומן.

הז התחיל למנות, ויצאו תחלה שנים שהן ראשון ושני הרי זה מונה הכל זוג זוג, ומקדש זוג עשירי; וכן אם מנין שלושה שלושה בכל פעם ופעם, או חמשה חמשה מקדש הכת העשירית.

הח יצאו בתחלה שנים, ומנה אותן אחד, וקרא השלישי שיצא אחריו שני, ומנה בן כדרכו אחד אחד הרי התשיעי והעשירי מקדשין, ויאכלו במומן; התשיעי מפני שהוא העשירי הודאי, שהרי שנים יצאו בתחלה; וזה שקראו עשירי הוא אחד עשר, והקורא לאחד עשר עשירי, נתקדש כמו שפארנו.

הט מנין למפרע, כגון שיצא ראשון ואמר עשרה, ויצא שני ואמר תשעה, עד שיצא העשירי ומנה אחד הרי זה קדוש, שהעשירי מאלו יתקדש.

הי קרא לתשיעי עשירי, ונשאר העשירי בדיר התשיעי יאכל במומן. וזה שנשאר בדיר מעשר אף על פי שלא יצא ולא בררו, שהעשירי מאלו יתקדש. מת העשירי בדיר, התשיעי יאכל במומן; וכל השמונה שיצאו ונמנו פטורין, אף על פי שלא נתקדש עשירי שחלק לקרב אלא מת קדם שיצא שהמנין הראוי פוטר.

היא הכנים עשרה טלאים לדיר, והיה מונה וחולק, ומת אחד מן המנויין מונה ומשלים כדרכו ומקדש עשירי, אף על פי שאין שם עתה חיים אלא תשעה. מת אחד מאלו שבתוך הדיר אלו שנמנו פטורין, מפני שהמנין הראוי למעשר פוטר, אף על פי שלא הפריש עליהן, כמו שפארנו; ואלו שבתוך הדיר מניחן לגרן אחר, עד שיצטרפו לאחרים.

היב וכן מי שהיו לו ארבעה עשר טלאים,

והכניסן לדיר, ויצאו ארבעה, ומנה אותן בפתח זה, ויצאו ששה ומנה אותן מפתח אחר, ונשארו שם ארבעה בתוך הדיר אם יצאו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הששה נוטל מהן אחד, וכלן פטורין; שאותן הארבעה שיצאו תחלה מפתח ראשון, מנין הראוי פטורין. ואם יצאו אלו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הארבעה תחלה הרי אותן הארבעה שיצאו בתחלה, ואותן הששה שיצאו אחריו בפתח השני, פטורין, שכל אחד מהן נמנה מנין הראוי למעשר, שהרי נשאר שם בדיר אחרים להשלם המנין ולעשר; אבל אלו הארבעה שנשארו אף על פי שיצאו ונמנו מפתח הראשון אינו מנין הראוי, לפיכך מצטרפין לגרן אחר.

היג יצאו ארבעה מפתח זה, וארבעה מפתח שני, ונשארו שם ששה אם יצאו הששה מאחד משני הפתחים נוטל מהן אחד מעשר, וכלן פטורין. ואם יצאו הששה בשני הפתחים הרי הששה מצטרפין לגרן אחר, והשמונה שיצאו תחלה מכאן ומכאן פטורין; שכל ארבעה מהן נמנו מנין הראוי להשלם עליו עשרה ולעשר, שהרי ששה היו שם נשארים בתוך הדיר.

היד היו לו תשעה עשר טלאים בתוך הדיר, ויצאו תשעה בפתח זה, ותשעה בפתח שני נוטל האחד לשם מעשר, וכלן פטורין; שאותן התשעה נמנו מנין הראוי.

הטו היה מונה, והוציא הטלה ראשו ורפו מן הדיר וחזר הרי הוא כמנוי לכל דבר. היה מונה, והפסיק המנין מפני חברו שדבר עמו, או שחשכה לילי שבת הרי זה חוזר ומשלים מנינו אחר כן.

הטז היה מונה היוצאין אחד אחד, ומקדש עשירי, וקפץ אחד מן המנויין לתוך הדיר, לתוך אלו שעדיין לא נמנו ולא נתעשרו נפטרו הכל; שכל אחד מהן ספק אם הוא המנוי שקפץ או

אחר, וכבר בארנו שכל המנויין פטורין. קפין אחד מן העשירים לתוך הדיר פלן ירעו עד

שיפיל בהן מום, ויאכלו פמומן.

הלכות שגגות

יש בכללן חמש מצוות עשה; וזה הוא פרוט: שיקריב היחיד קרבן תפאת קבוע על שגגתו; שיקריב אשם מי שלא נודע לו אם הטא אם לא הטא עד שיודע לו ויביא תפאתו, וזה הוא הנקרא אשם תלוי; שיקריב החוטא אשם על עברות ידועות, וזה הוא הנקרא אשם ודאי; שיקריב החוטא קרבן על עברות ידועות, אם היה עשיר בהמה ואם היה עני עוף או עשירית האיפה, וזה הוא הנקרא קרבן עולה ויורד; שיקריבו הסנהדרין קרבן, אם טעו וחזרו שלא בהלכה פאחת מן התמורות. ובאר מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות שגגות פרק א

א, כל העובר בשגגה על אחת ממצוות לא תעשה שיש בה מעשה שחיבין עליה פרת חרי זה חיב להקריב קרבן תפאת, ומצוות עשה היא שיקריב תפאתו על שגגתו.

א, ב וכל עברה שחיבין על זדונה פרת, חיבין על שגגתה תפאת חוץ משלוש עברות, מגדף ומבטל מילה וקרבן פסח: הפסח והמילה מפני שהן מצוות עשה, ואין מביאין תפאת אלא על שגגת לא תעשה, שנאמר "אחת מפל מצות ה', אשר לא תעשינה"; והמגדף מפני שאין בו מעשה, ונאמר "לעשה בשגגה", יצא מגדף, שאין בו מעשה.

א, ג לפיכך המקבל עליו עבודה זרה בפאלוה אף על פי שהוא חיב פרת, ואם היה מזיד נסקל אם קבל בשגגה, פטור מן הקרבן: לפי שלא עשה מעשה, ונאמר "בעשתה אחת...".

א, ד כל פרתות שפתורה חוץ משלוש פרתות שפארנו אם עבר היחיד על אחת מהן בשגגה, מביא תפאת קבועה: חוץ מטמא שאכל קדש, וטמא שנכנס למקדש ששניהם אין מביאין תפאת קבועה, אלא קרבן עולה ויורד פמו שיתפאר.

א, ה תפאת קבועה, היא תפאה מן הפהמה בלבד. וקרבן עולה ויורד, הוא הקרבן שאינו קבוע: אלא אם היה עשיר, מביא תפאת בהמה; ואם היה עני, מביא עוף, או עשירית האיפה, פמו שיתפאר.

א, ו נמצאת למד שכל העברות שהיחיד מביא על שגגתו תפאת קבועה, שלוש וארבעים; ואלו הן: תפא על אמו, ותפא על אם אשתו, ותפא על אם אמה, ותפא על אם אביה, תפא על פתו, ותפא על פת פתו, ותפא על פת בנו, ותפא על פת אשתו, ותפא על פת פתה, ותפא על פת בנה, תפא על אחותו, ותפא על אחותו שהיא פת אשת אביו, ותפא על אחות אביו, ותפא על אחות אמו, ותפא על אחות אשתו, ותפא על אשת אביו, ותפא על אשת אחי אביו, ותפא על אשת בנו, ותפא על אשת אחיו, ותפא על איש, ותפא על הנדה, השוכב עם זכור, תפא על אביו, תפא על אחי אביו, השוכב עם בהמה, האשה המביאה את הפהמה עליה.

א, ז נמצאו כל פרתות שבעריות, ששה ועשרים. ובשאר העברות, שבועה עשר; ואלו הן: העובר עבודה זרה במעשה, הנזתן מזרעו למזל, בעל אוב, בעל ידעוני במעשה, המחלל את השבת, העושה מלאכה ביום הכפורים, האוכל ושותה ביום הכפורים, האוכל חמין בפסח, האוכל חלב, האוכל דב, האוכל גותר, האוכל פגול, השוחט קדשים חוץ לעזרה, המעלה קרבן חוץ לעזרה, המפסם את שמן המשחה, המפסם את הקטרת, תפא בשמן המשחה. חרי אלו, שלוש וארבעים עברות שמביאין על שגגתו תפאת קבועה.

א, ח ומה הוא הקרבן שמביא השוגג פאחת

מאלו: אם בעבודה זרה שנג מבוא עז פת שנתה לחטאת, והיא האמורה בפרשת שלח לה, בין שהיה העושה הדיוט, או מלך או כוהן משות. הכל שווין, בשגגת עבודה זרה. אט אבל אם שנג באחת משאר השתים וארבעים אם היה הדיוט מבוא שעירת עינים, או נקבה מן הכבשים; וזו היא חטאת שלאחד "מעם הארץ", האמורה בפרשת ויקרא. ואם המלך הוא ששנג באחת מהן, מבוא שעיר עינים לחטאת. ואם כוהן משות הוא, מבוא פר פן בקר לחטאת;

והוא נשרף, כמו שנתפרש שם. אי אחד יחיד ששנג באחת מאלו, או מרבין ששנגמר "תורה אחת תהיה לכם, לעשה בשגגה". פיצד: אנשי מדינה ששנגו ודמו שהיום חל, וחרי הוא יום הכפורים, וכלן אכלו, ועשו מלאכה כל אחד ואחד מהן מבוא שתי חטאות, בשבות או שעירות; וכן אם שנגו כלן והקטירו לעבודה זרה כל אחד ואחד מן העובדים, מבוא עז פת שנתה לחטאת.

הלכות שגגות פרק ב

בא אין אדם חיב חטאת על שגגתו, עד שיהיה שנגג מתחלה ועד סוף; אבל אם שנגג בתחלה וחזר בסוף, או חזר בתחלה ושנגג בסוף פטור מקרבן חטאת. פיצד: כגון שהוציא חפץ מרשות לרשות בשבת, עקר בזדון והניח בשגגה, או שיעקר בשגגה והניח בזדון פטור; עד שיעקר בשגגה, ויניח בשגגה. וכן כל פיוצא בזה.

חטאו, וחזר ושכחו חרי זה מבוא חטאת לשם מה שהוא, ותאכל כשאר חטאות הנאכלות. בה שנגג בשם אחד, והם שני גופין חיב. פיצד: שתי גדות, ושנגג באחת מהן, ואין ידוע איזו היא, שתי אחותיו, ושנגג באחת מהן, ואין ידוע איזו היא חיב חטאת, שהרי ידע עצמו שלחטא. למה זה דומה: לשתי גדות דולקות שפכה אחת מהן, ואין ידוע איזו נר היא, או לשני תמחויין שלחלב שאכל מאחד מהן, ואין ידוע מאיזה תמחויי אבל שהוא חיב. וכן כל פיוצא בזה.

בב עבר עברה, וידע שהיא בלא תעשה, אבל אינו יודע שהיבין עליה פרת חרי זו שגגתו, ומבוא חטאת; אבל אם ידע שהיא בכרת, ושנגג בקרבן, ולא ידע אם חיבין עליה קרבן, אם לאו חרי זה מזיד: ששגגת קרבן, אינה שגגה בעברות אלו שהיבין עליהן פרת.

בג כל המחייב חטאת קבועה על שגגתו, ועשה בשגגה, ונודע לו אחר שחטא אף על פי שלא חיתה לו ידיעה בתחלה שזה חטא הוא, חרי זה חיב חטאת. פיצד: תינוק שנשפה לבין הגוים, וגדל ואינו יודע מה הם ישראל ולא דתם, ועשה מלאכה בשבת, ואכל חלב ודם וכיוצא בהן ששינדע לו שהוא ישראלי, ומצוה על כל אלו, חיב לחבוא חטאת, על כל עברה ועברה. וכן כל פיוצא בזה.

בג מי שלא נודע לו עצמו שלחטא שחטא אף על פי שידע בודאי שעבר על לא תעשה שיש בו פרת, חרי זה פטור מקרבן חטאת: ששנגמר "אשר חטא בה", עד שידע החטא שחטא בו.

בד פיצד: חלב ונותר לפניו, ואכל את אחד מהם, ואין ידוע איזה אכל, אשתו נדה ואחותו בפית, ושנגג ובא על אחת מהן, ואין ידוע איזו מהן בעל, שבת ויום הכפורים לפניו, ועשה מלאכה באחד מהן, ואין ידוע באיזה מהן עשה חרי זה פטור מקרבן חטאת. חטא, ונודע לו

בד פיצד: חלב ונותר לפניו, ואכל את אחד מהם, ואין ידוע איזה אכל, אשתו נדה ואחותו בפית, ושנגג ובא על אחת מהן, ואין ידוע איזו מהן בעל, שבת ויום הכפורים לפניו, ועשה מלאכה באחד מהן, ואין ידוע באיזה מהן עשה חרי זה פטור מקרבן חטאת. חטא, ונודע לו

וְחָרִי הוּא חֵלֶב חָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת. נִתְּפוּן
לְהַגְבִּיחַ אֶת הַתְּלוּשׁ, וְחָתַךְ אֶת הַמִּזְבֵּחַ בְּלֹא
כּוֹנֵן לְחִתּוּכָתוֹ פְּטוּר: מְלֹאכֶת מַחְשָׁבֶת אֲסֵרָה
תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּמִקְוָמוֹ.

בַּח כָּל הָעוֹשֶׂה מִצְוָה מִן הַמִּצְוֹת, וּבְכֻלָּל
עֲשִׂיתָהּ נַעֲשִׂיתָ עִבְרָה שְׁחִיבִין עָלֶיהָ כִּרְתָּ,
בְּשׂוֹגְגָה חָרִי זֶה פְּטוּר מִחֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁעָשָׂה
בְּרִשׁוּת.

בַּט פִּינֵד: הַבֵּא עַל יְבֻמָּתוֹ, וְחָרִי הוּא נֶדֶה, וְהוּא
לֹא יֵדַע חָרִי זֶה פְּטוּר מִחֲטָאת. אֲבָל אִם בָּא עַל
אִשְׁתּוֹ, וְחָרִי הוּא נֶדֶה חֵיב חֲטָאת: מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
שָׁאֵלָה, וְאַחֲרַי כִּדּוּב עָלָה; אֲבָל יְבֻמָּתוֹ, אֵינּוּ רָגִיל
בָּהּ כִּדּוּב שִׁישְׂאֵל לָהּ.

בִּי וְכֵן מִי שֶׁחָיו לֹא שְׁנֵי תִּינוּקוֹת, אֶחָד לְמוֹל
בַּשָּׁבֶת וְאֶחָד לְמוֹל בְּעֶרְב שֶׁבֶת אוֹ אַחַר הַשָּׁבֶת,
וְשָׁבַח, וְכֵן שְׁנֵי הֵן בַּשָּׁבֶת פְּטוּר מִחֲטָאת: שְׁחִיבִין
יֵשׁ לָזֶה רִשׁוּת לְמוֹל אֶחָד מֵהֵן בַּשָּׁבֶת, וְשָׁבֶת
דְּחֻוּיָהּ הוּא אֲצִלוּ; וּמִצְוָה עָשָׂה, אֵת עַל פִּי שֶׁהֵם
שְׁנֵי גּוֹפִיִן, הוּא אֵיל וְזִמְנוֹ בְּהוֹל, אֵינּוּ מְדַקְדָּק. אֲבָל
אִם לֹא הָיָה אֶחָד מֵהֵן רְאוּי לְמוֹל בַּשָּׁבֶת, וְשָׁבַח
וְכֵן בַּשָּׁבֶת מִי שֶׁאֵינּוּ רְאוּי לְמוֹל חֵיב חֲטָאת.

בִּי אֲמֵן שֶׁבֵּא לְמוֹל לְפָנֹת הַיּוֹם בְּיוֹם הַשָּׁבֶת,
וְאָמְרוּ לוֹ לֹא נִשְׁאַר פְּנָאֵי בְּיוֹם כִּדּוּב שֶׁתְּמוּל, וְאִם
תִּתְּחִיל לְמוֹל, לֹא תִשְׁלִים עַד יֵצִיאַת הַשָּׁבֶת,
וְנִמְצָאתָ חוֹבֵל בַּשָּׁבֶת, לֹא עוֹשֶׂה מִצְוָה, וְאָמַר
רָגִיל אֲנִי וְזָרִיו, וּבְמִתְרָח אֲמוּל אִם לֹא הַשְּׁלִים
אֵלָּא עִם יֵצִיאַת הַשָּׁבֶת חָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת,
שְׁחִיבִין חֲתָרוּ בּוֹ.

בִּיב הַמוֹצֵא אֶת הַלֵּל בְּיוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן
שֶׁלְּחַג שֶׁחָל לְהִיזֵת בַּשָּׁבֶת, כִּדּוּב לְצֵאת בּוֹ,
וְהַעֲבִירוּ אַרְבַּע אֲמוּת בְּרִשׁוּת חֲרָפִים, בְּשׂוֹגְג
פְּטוּר מִחֲטָאת, שְׁחִיבִין בְּרִשׁוּת הוֹצֵיא.

בִּיג וְכֵן הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח בְּיוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר
שֶׁחָל לְהִיזֵת בַּשָּׁבֶת, וְנִדְּעָ לוֹ אַחַר כֵּן שֶׁמִּשְׁכּוֹ
חֲבָעִלִים אֶת יְדֵיהֶם אוֹ מָתוֹ אוֹ נִטְמָאוּ קִדְּם

שְׁחִיבִין, אוֹ שֶׁנִּמְצָא טָרְפָה בַּסֶּתֶר, כְּגוֹן נִקְוֵב
מַעֲיִם אוֹ רִיחָה חָרִי זֶה פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁשָּׁחַט
בְּרִשׁוּת; אֲבָל אִם נִמְצָא בַּעַל מוֹם, אוֹ שְׁחִיבִין
טָרְפָה גְּלוּיָהּ חָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁהָיָה לוֹ
לְבַדּוֹק וְאַחֲרַי כִּדּוּב יִשְׁחֹט. וְכֵן כָּל פִּינֵד בְּזֶה.

בִּיד שֶׁחֹט אֶת הַפֶּסַח בַּשָּׁבֶת שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹ בַּטְּעוּת
פְּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁחֹבֵב כָּשֵׁר: שֶׁעֲקִירַת שִׁמּוֹ בַּטְּעוּת
אֵינָה עֲקִירָה, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהַלְבוֹת פְּסוּלֵי
הַמִּקְדָּשִׁין. שֶׁחֹט זְבָחִים אַחֲרֵים לְשֵׁם פֶּסַח בַּטְּעוּת
אִם רְאוּיִן הֵם לְקָרְבַן פֶּסַח פְּטוּר מִקְרָבַן חֲטָאת,
מִפְּנֵי שֶׁשָּׁחַט בְּרִשׁוּת; וְאִם אֵינּוּ רְאוּיִין, כְּגוֹן
שְׁחִיבִין נִקְבָּח אוֹ כֵּן שְׁתֵּים חֵיב חֲטָאת, שְׁחִיבִין
אֵינּוּ רְאוּי לְמִצְוֹת הַפֶּסַח.

בִּטוּ וְכֵן אִם שָׁגַג וְשָׁחַט בַּשָּׁבֶת שֶׁלֹּא לְאוֹכְלֵיו,
אוֹ שֶׁלֹּא לְמִנְיָיו, אוֹ לְעֶרְלִים, אוֹ לְטִמְאִים חֵיב
חֲטָאת. שֶׁחֹט לְאוֹכְלֵיו וְשֶׁלֹּא לְאוֹכְלֵיו, לְמִנְיָיו
וְשֶׁלֹּא לְמִנְיָיו, לְמוֹלִים וְלְעֶרְלִים, לְטִמְאִים
וְלְטְהוֹרִים פְּטוּר, שְׁחִיבִין הַפֶּסַח כָּשֵׁר. וְכֵן כָּל
פִּינֵד בְּזֶה.

בִּטז הַשּׁוֹחֵט בַּשָּׁבֶת קָרְבָּנוֹת צִבּוֹר שֶׁלֹּא לְשִׁמּוֹ
חָרִי זֶה חֵיב חֲטָאת, וְיִקְטִיר אֲמוּרָיו לְעֶרְב; וְכֵן
אִם שָׁחַט יִתֵּר עַל חוֹבַת הַיּוֹם, חֵיב חֲטָאת עַל
חֲתוּסָתָהּ.

בִּיז שֶׁחֹט קָרְבָּנוֹת יְחִיד שֶׁאֵין דוֹחִין אֶת הַשָּׁבֶת,
בַּשָּׁבֶת בְּשׂוֹגְגָה חֵיב חֲטָאת, וְהַבָּשָׂר מִתֵּר בַּהֲנִיחָה.
וְאֵין זוֹרְקִין אֶת הַדָּם; וְאִם עָבַר וְזָרַק דָּמָן לְשִׁמּוֹ,
כֵּין בְּשׂוֹגְגָה כֵּין בְּמִזִּיד עָלוּ לְכַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבַת,
וְיִקְטִיר אֲמוּרָיו לְעֶרְב; וְהַבָּשָׂר יֵאָכֵל, וְיָבִיא
הַשּׁוֹחֵט חֲטָאת עַל שְׂגֵגָתוֹ.

בִּיח הָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת שֶׁלְּצִבּוֹר, אַחַת
בְּחֻוּשָׁה וְאַחַת שְׂמִנָּה, וְהָיְתָה חוֹבַת הַיּוֹם בְּאַחַת,
כֵּין חֲטָאת כֵּין עוֹלָה, וְשָׁגַג וְשָׁחַט הַשְּׁתֵּים אִם
שָׁחַט בְּחֻוּשָׁה בְּתַחֲלָה, וְאַחֲרַי כִּדּוּב שֶׁחֹט הַשְּׂמִנָּה
פְּטוּר מִקְרָבַן חֲטָאת; וְלֹא עוֹד, אֵלָּא שְׂאֻמָּרִים
לוֹ הֵבֵא שְׂמִנָּה וְשָׁחַט, לְבִתְחִלָּה. אֲבָל אִם שָׁחַט

השְׂמֵנָה תְּחַלֵּה, וְאַחַר כֵּן בְּחֻשָׁה חַיֵּב הַטָּאָת עַל הַתּוֹסֶפֶת.

בֵּיט נִמְצְאָת הָרֵאשׁוֹנָה הַשְּׂמֵנָה טָרְפָה בְּכַנֵּי מַעֲיִם אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יָרַע שְׂחִיא טָרְפָה בְּעֵת שְׁשֻׁחַט הַבְּחֻשָׁה, וְלֹא לְזֶה נִתְּכַוֵּן הוֹאִיל וְנִשְׁחַטָה הָאֲחֵרוֹנָה בְּמִצְוַתָּהּ, חֲרִי זֶה פְטוֹר מִחַטָּאת.

בֵּב וְכֵן הַפּוֹרֵם מִצְוָה לְהַעֲלוֹת דָּגִים מִן הַיָּם בְּשִׁנְיָה, וְעָלָה תִּינוֹק עִם דָּגִים בֵּין שְׁשֻׁמַע שְׁטַבַּע תִּינוֹק, בֵּין שֶׁלֹּא שְׁמַע הוֹאִיל וְעָלָה תִּינוֹק,

הַלְבוֹת שְׂגָנוֹת פֶּרֶק ג

חֲרִי זֶה פְטוֹר מִחַטָּאת: אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִיָּתָה בּוֹנֵתוֹ אֵלָּא לְצוּר, מִפְּנֵי שְׂחִיא שׁוֹגֵג. וְכֵן כָּל פִּינְיָצָא בְּזָה.

בֵּכֵא מִי שְׂחִיא לְפָנָיו בְּלִילֵי הַפֶּסַח צָלִי שְׁלֹפְסָה, וְנוֹתֵר מִן הַקְּדוּשִׁים, וְנִתְּכַוֵּן לְאֹכַל צָלִי שְׂחִיא מִצְוָה, וְשׁוֹגֵג וְאֹכַל הַנוֹתֵר חֲרִי זֶה חַיֵּב הַטָּאָת, שְׂחֲרִי לֹא עָשָׂה מִצְוָה בְּאֲכִילָתָהּ זֶה. וְכֵן כָּל פִּינְיָצָא בְּזָה.

וְיִבְיָצָה הַכֵּן עַל חֲטָאוֹ, כִּמוֹ שְׁנֵתְבָאָר שָׁם. ג,ה הַמְּבִיא הַטָּאָת עַל שְׁנֵי הַטָּאִים תִּרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בֵּה מוֹם, וְתִמְכַר, וְיִבְיֵא בְדַמֵּי הַצִּיָּה לְחֲטָא זֶה, וּבְדַמֵּי הַצִּיָּה לְחֲטָא הַשֵּׁנִי. וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהֵבִיאוּ הַטָּאָת אַחַת עַל שְׁנֵי הַטָּאִים תִּרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בֵּה מוֹם, וְתִמְכַר, וְיִבְיֵא זֶה הַטָּאָתוֹ בְּדַמֵּי הַצִּיָּה, וְיִבְיֵא זֶה הַטָּאָתוֹ בְּדַמֵּי הַצִּיָּה.

ג,ו הֵבִיא שְׁתֵּי הַטָּאֹת עַל חֲטָא אֶחָד יִקְרִיב אִיזוֹ שְׂיִרְצָה, וְהַשְּׂנִיָּה תִרְעָה עַד שְׁיִפֵּל בֵּה מוֹם, וְיִפְלוּ דַמֵּיהָ לְנִדְבָה. הֵבִיא שְׁתֵּי הַטָּאֹת עַל שְׁנֵי הַטָּאִים זֶה תִשְׁחַט לְשֵׁם הַחֲטָא הָאֶחָד, וְהַשְּׂנִיָּה לְשֵׁם הַחֲטָא הַשֵּׁנִי.

ג,ז כָּבֵר בְּאַרְנוֹ בְּהַלְבוֹת מַעֲשֵׂה הַקְּרִבָּנוֹת, שֶׁהַמְּשַׁמֵּד לְעִבּוּדָה זָרָה אִו לְחַלֵּל שַׁבַּת בְּפִרְהֶסְיָה אִו מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ קָרְבָן כִּלְלִי, וְהַמְּשַׁמֵּד לְעִבּוּרָה מִשְׁאֵר עִבְרוֹת אִו מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ הַטָּאָת, עַל אוֹתוֹ הַחֲטָא.

ג,ח פִּינְיָצָא: מִשְׁמַד לְאֹכַל חֶלֶב, שְׂאֵבֶל חֶלֶב בְּשִׁנְיָה, וְהֵבִיא חַטָּאָתוֹ אִו מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ, עַד שְׁיִחְזוֹר בְּתִשְׁבּוּבָה. אֲכָלוֹ הָיָה מִשְׁמַד לְאֹכַל נִבְלָה לְתַאֲבוֹן, וְנִתְּחַלֵּף לוֹ חֶלֶב בְּשִׁמּוֹ, וְאֲכָלוֹ, וְהֵבִיא קָרְבָן אִו מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ: שְׁמִשְׂאֵבֶל בְּזוּזוֹ, בֵּין לְחֲבָעִים בֵּין לְתַאֲבוֹן חֲרִי הוּא מִשְׁמַד. הָיָה מִשְׁמַד לְאֹכַל חֶלֶב, וְשׁוֹגֵג וְאֲכָל דָּם מִקְבָּלִין מִמֶּנּוּ, כִּמוֹ שְׁפִאֲרָנוּ.

ג,א מִי שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו עֵדִים שֶׁחֲטָא חֲטָא שְׁחִיבִין עָלָיו הַטָּאָת קְבוּעָה, וְלֹא הִתְרוּ בוֹ, אֵלָּא אָמְרוּ אֲנִי רֵאִינוֹהָ שְׁעֲשִׂיתָ מְלֶאכֶה בְּשַׁבַּת אוֹ שְׂאֵבֶלֶת חֶלֶב, וְהוּא אָמַר אֲנִי יָרַע בְּיָדַי שֶׁלֹּא עֲשִׂיתִי דָבָר זֶה אִינוֹ חַיֵּב הַטָּאָת: הוֹאִיל וְאִם יֹאמֵר מִזִּיד חִיתִי, יִפְטֹר מִן הַקְּרָבָן, בְּשִׂאֲמַר לָהֶן לֹא אֲכַלְתִּי וְלֹא עֲשִׂיתִי, נַעֲשֶׂה כְּאֹמְרֵי לֹא אֲכַלְתִּי בְּשִׁנְיָה אֵלָּא בְּזוּזוֹ, שֶׁהוּא פְטוֹר מִן הַקְּרָבָן, וְלֹא הִבְחִישׁ אֶת הָעֵדִים.

ג,ב שְׂתַק, וְלֹא הַפְּלִיג אֶת הָעֵד אֲפָלוֹ אָמְרָה לוֹ אִשָּׁה אַחַת אֲכַלְתָּ חֶלֶב אוֹ עֲשִׂיתָ מְלֶאכֶה בְּשַׁבַּת, וְשְׂתַק חַיֵּב לְהֵבִיא חַטָּאת. אָמַר לוֹ עַד אֶחָד חֶלֶב הוּא זֶה, וְשְׂתַק, וְחֹזֵר וְאֲכָלוֹ בְּשִׁנְיָה מֵבִיא חַטָּאת; וְאִם הִתְרוּ בוֹ לִזְקָה עָלָיו, אַף עַל פִּי שְׁעִיקָר הָעֵדוֹת בְּעַד אֶחָד.

ג,ג כָּבֵר בְּאַרְנוֹ בְּהַלְבוֹת פְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין, שֶׁהַמְּפָרִישׁ הַטָּאָתוֹ עַל חֶלֶב שְׂאֵבֶל לֹא יִבְיָצָה עַל הַשַּׁבַּת שֶׁחֻלַּל, אוֹ עַל הַדָּם שְׂאֵבֶל: שְׂפִאֲמַר "וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ שְׁעִירַת עִזִּים... עַל חַטָּאתוֹ, אֲשֶׁר חֲטָא" עַד שְׁיִתְּיָה קָרְבָּנוֹ לְשֵׁם חֲטָאוֹ, לֹא שְׁיִקְרִיבָנָה מִחֲטָא עַל חֲטָא. וְאִם הִקְרִיב, פְּסוּלָה.

ג,ד יִתֵּר עַל זֶה אָמְרוּ, הַפְּרִישׁ חַטָּאתוֹ עַל חֶלֶב שְׂאֵבֶל אֲמַשׁ לֹא יִבְיָצָה עַל חֶלֶב שְׂאֵבֶל חַיִּוִם; וְאִם הֵבִיא, כָּפַר. וְאִין צָרִיף לִזְמַר שְׂאֵם הַפְּרִישָׁה אֲבִיו, וְיָמַת, וְהָיָה הַכֵּן מְחִיב בְּאוֹתוֹ חַטָּא שֶׁלֹּא

ג,ט מי ששונג והפריש חטאתו, ואחר כך
נשתמר וחזר בתשובה, או נשתטה וחזר
ונשתפה אף על פי שנדחה הקרבן בנתיים, הרי
חזר ונראה: שאין בעלי חיים נדחין, כמז
שבארנו בהלכות פסולי המקדשין; לפיכך
יקריבנה עצמה. וכשם שאם נלד בו מום עובר
ונרפא, יחזר לכשרותו כך אם נדחו הפעלים
וחזרו ונראו, יקרב.

ג,י חיבי חטאות ואשמות ודאיין שעבר עליהן
יום הכפורים, חיבין להביא לאחר יום הכפורים;
והיבי אשמות תלוין פטורין, שנאמר "מכל,
חטאתיכם, לפני ה', תטהרו" כך למדו מפי
השמועה שכל חטא שאין מביא בו אלא ה',
נתפטר לו.

ג,יא לפיכך מי שבא לידו ספק עברה ביום
הכפורים, אפלו עם השכה פטור מאשם תלוי,
שכל היום מכפר. נמצאת למד שאין מביאין על
לא הודע שילום הכפורים אשם תלוי, אלא אם
כן לא כפר לו יום הכפורים כמז שיתבאר.

ג,יב אין יום הכפורים ולא החטאת ולא האשם
מכפרין, אלא על השבים המאמינים בכפרתו;

הלכות שגגות פרק ד

אבל המביעט בהן, אינן מכפרין לו. פי' צד: היה
מביעט, והביא חטאתו או אשמו, והוא אומר או
מחשב בלבו, שאין אלו מכפרין לו אף על פי
שקרבו במצותו, לא נתפטר לו. וכשיחזר
בתשובה מביעטו, צריך להביא חטאתו
ואשמו.

ג,יג וכן המביעט ביום הכפורים, אין יום
הכפורים מכפר עליו. לפיכך אם נתחייב באשם
תלוי, ועבר עליו יום הכפורים, והוא מביעט בו
הרי זה לא נתפטר לו; וכשיחזר בתשובה אחר
יום הכפורים, חיב להביא כל אשם תלוי שהיה
חיב בו.

ג,יד כל אשמות שבתורה, מעבדין את הכפרה
חויין מאשם נזיר. ספק נזיר, וספק מחסרי כפרה,
וספק סוטה פלם מביאין קרבנותיהן אחר יום
הכפורים.

ג,טו מי שהוא מחייב חטאת או אשם, והרי הוא
יוצא להרג מבית דין אם היה זכחו זכות, משחין
אותו עד שיזרק הדם ואחר כך יתרג; ואם עדין
לא נשחט, אין משחין אותו עד שיקריבו עליו.

ה,א העושה עברות הרבה בעלם אחר, חיב
חטאת על כל אחת ואחת: אפלו עשה השלוש
וארבעים אלו שמינינו בעלם אחד, מביא שלוש
וארבעים חטאות. וכן אם עשה מעשה אחד
שהוא חיב עליו משום שמות הרבה, חיב על כל
שם ושם והוא, שיהיו האסורין פלן באין באחת,
או אסור מוסף, או אסור כולל.

ה,ב פי' צד: השוחט בהמת קדשים חויין לעזרה,
בשבת, לעבודה זרה חיב שלוש חטאות: משום
שוחט קדשים בחוץ, ומשום מחלל שבת, ומשום
עובד עבודה זרה שחרי שלשת האסורין באין
באחת.

הוא עובר אותה. אבל אם לא היתה בונתו לכה
משישחט בה מעט לשם עבודה זרה, תאסר,
ואינו חיב משום שחויטי חויין עד שישחט שנים
או רב שנים; ונמצא פשגמר השחיטה, שחט
בהמה האסורה לקרבן, שאינו חיב עליה משום
שוחט בחוץ, כמז שבארנו במעשה הקרבנות.

ה,ג היתה חטאת העוף, והיה חצי קנה שלה
פגום, והוסף בו פל שהיא בשבת, לשם עבודה
זרה חיב שלוש חטאות, שחרי שלשת האסורין
באין באחת. וכן העושה מלאכה ביום הכפורים,
שחל להיות בשבת חיב שתי חטאות, מפני
ששני האסורין באין באחת.

ה,ד תבא על אשת אחיו, תקניב, פשהיא נדה

ה,ה במה דברים אמורים, באומר בגמר זביחה

מביא שלוש חטאות: משום אשת איש, ומשום אשת אה ויהן שני אסורין הבאין באחד; ומשום נדה שהוא אסור מוסף, שמתוך שנוסף בה אסור זה לבעלה, נוסף ליבמה. וכן כל פיוצא בזה.

הו הפא על אביו, חיב שתים משום "ערוה אביו... לא תגלה", ומשום "ואת זכר לא תשכב". וכן הפא על אחי אביו, חיב שתים שנאמר "ערוה אחי אביו, לא תגלה".

הז הפא על הזכור, והביא זכור עליו, בהעלם אחד אף על פי שהן שני גופין, אינו חיב אלא חטאת אחת: שנאמר "ואת זכר לא תשכב השוכב והנשכב, שם אחד הוא. וכן הפא על הבהמה, והביא בהמה עליו, בעלם אחד אינו חיב אלא חטאת אחת. עשו השוכב והנשכב בבהמה וזכור, כבעילה אחת.

הח יש בוועל בעילה אחת, וחיב עליה שמונה חטאות. פיצה: יעקוב שהיתה לו בת מזלפה ושמה תמנע, נשא לבן תמנע, והוליד ממנה בת, ושמה סרה, ואין ללבן בת אלא רחל לבדה. נמצאת סרה בת פת יעקוב, ואחות אשתו מאביה; והן שני אסורין, הבאין באחת.

הט נשאת סרה לראובן, ונאסרה על שאר בני יעקוב; נוסף בה אסור ליעקוב, והרי היא בלתו. מת ראובן, או גרש, ונשאת סרה זו לאחי יעקוב מאמו מתוך שנאסרה על שאר אחי יעקוב, נוסף ליעקוב בה אסור אשת אחיו.

הי מת או גרש, ונשאת סרה זו לישמעאל מתוך שנאסרה על שאר אחי ישמעאל, נוסף בה אסור ליעקוב אסור אשת אחי אביו. מת ישמעאל, ונפלה ליבום לפני יצחק, ועבר יצחק ויבמה, אף על פי שהיא שניה לו מתוך שנאסרה על שאר אחיו, נוסף בה אסור ליעקוב משום אשת אביו, ומשום אשת איש: ששני האסורין באין באחת. היא אם שגג יעקוב ובא על סרה זו, כשהיא

נדה, בחיי יצחק בעלה, ובחיי רחל אשת יעקוב הרי זה חיב עליה שמונה חטאות: משום פת בתו, ומשום אחות אשתו, ומשום בלתו, ומשום אשת אחיו, ומשום אשת אחי אביו, ומשום אשת אביו, ומשום אשת איש, ומשום נדה. וכן כל פיוצא בזה.

היב כל אלו שתאסר זו הערוה עליהן באסור מוסף צריך שיהיו האנשים האחרים מצויין בעולם, כדי שתאסר עליהן, ומתוך שתאסר עליהן, ותוסף אסור אחר לזה; אבל אם אינן מצויין, אין אומרים הואיל ואלו היו לזה בנים או אחים, היתה נאסרת עליהן, ותוסף בה אסור לזמן: שהרי אין שם עתה, לא בן ולא אח. וכן כל פיוצא בהן.

היג מי שהיה נשוי שלוש נשים, ובא על אמה שלאחת מהן, שהיא אם אמה שלשניה, שהיא אם אביה שלשלישית אף על פי שזקנה זו היא חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו, ושלוש שחמות הן, ואסור בת אחת הוא אינו חיב אלא חטאת אחת: לפי שנאמר באשה ובתה ובת בנה ובת בתה "שארה הנה, זמה היא" הכתוב עשה השלושה גופין, פגוף אחד; לפיכך יחשבו השלושה שחמות, בשם אחד.

היד אבל הפא על אחותו, שהיא אחות אביו, שהיא אחות אמו חיב שלוש חטאות: שנאמר "ערוה אחתו גלה", לחיב על אחותו בפני עצמה ואף על פי שהיא אחות אמו, ואחות אביו. והיאך תהיה זאת, כגון שבא על אמו, והוליד ממנה שתי בנות, ובעל אחת מבנותיו, והוליד ממנה בן כשיבוא הממזר הזה על הפת השנית, שהיא אחות אמו הממזרת, שהיא אחותו מאביו, שהיא אחות אביו מאמו חיב שלוש חטאות. וכן כל פיוצא בזה.

<p>27 Oct</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>כה 25</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קכד ירושלמי: סוכה ג תוספתא: מקואות ג נ"ך: איוב כ-כד רמב"ם: בכורות ו</p>	<p>נץ החמה..... 7:21 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:00 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:55 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:10</p>	<p>עלות השחר..... 6:08 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:24 סו"ז תפלה - מג"א . 10:29 שקיעה..... 5:57</p>
<p>28 Oct</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כו 26</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קכה ירושלמי: סוכה ד תוספתא: מקואות ד נ"ך: איוב כח-כט רמב"ם: בכורות ז</p>	<p>נץ החמה..... 7:23 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:00 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:55 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:09</p>	<p>עלות השחר..... 6:10 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:24 סו"ז תפלה - מג"א . 10:29 שקיעה..... 5:56</p>
<p>29 Oct</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כז 27</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קכו ירושלמי: סוכה ה תוספתא: מקואות ה נ"ך: איוב ל-לא רמב"ם: בכורות ח</p>	<p>נץ החמה..... 7:24 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:01 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:55 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:08</p>	<p>עלות השחר..... 6:11 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:25 סו"ז תפלה - מג"א . 10:29 שקיעה..... 5:55</p>
<p>30 Oct</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כח 28</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קכז ירושלמי: סוכה ו תוספתא: מקואות ו נ"ך: איוב לב-לג רמב"ם: שגגות א</p>	<p>נץ החמה..... 7:25 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:01 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:54 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:07</p>	<p>עלות השחר..... 6:12 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:25 סו"ז תפלה - מג"א . 10:30 שקיעה..... 5:54</p>
<p>31 Oct</p>	<p>הג'ישי Thursday</p>	<p>כט 29</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קכח ירושלמי: סוכה ז תוספתא: מקואות ז נ"ך: איוב לד-לה רמב"ם: שגגות ב</p>	<p>נץ החמה..... 7:26 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:02 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:54 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:05</p>	<p>א"א יו"כ קטן עלות השחר..... 6:13 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:26 סו"ז תפלה - מג"א . 10:30 שקיעה..... 5:52</p>
<p>1 Nov</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>ל 30</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קכט ירושלמי: סוכה ח תוספתא: מקואות ח נ"ך: איוב לה-לט רמב"ם: שגגות ג</p>	<p>Rosh Chodesh Cheshvan נץ החמה..... 7:27 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:02 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:55 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:04</p>	<p>א' דראש חודש חשוון עלות השחר..... 6:14 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:26 סו"ז תפלה - מג"א . 10:31 שקיעה..... 5:51</p>
<p>2 Nov</p>	<p>הפטרה: השמים כסאי שב"ק Shabbos</p>	<p>א 1</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קל ירושלמי: סוכה ט תוספתא: נדה א נ"ך: איוב לו-לט רמב"ם: שגגות ד</p>	<p>Rosh Chodesh Cheshvan נץ החמה..... 7:28 סו"ז קר"ש - גר"א.. 10:03 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:55 צה"כ לשיטת ר"ת..... 7:03</p>	<p>נח, ב' דראש חודש חשוון עלות השחר..... 6:15 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:27 סו"ז תפלה - מג"א . 10:31 שקיעה..... 5:50</p>

דוֹרְכֵינְךָ זָאֵגֶן "תִּקְוֵן חַצוֹת" וְוַעֲרַט מְעַן גְּעֵרָאטְעוועט פֿון גַּנְבִים.

(סֵפֶר הַמְדוֹת אוֹת גַּנְבָּה וְגֻלָּה חֵלֶק ב' סִימָן ה')